

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΚΩ ΚΑΙ ΡΟΔΟ

Γεδεών - Δημήτρης Προκοπίου
Διπλωματική Εργασία
ΠΜΣ.ΔΕ

2005

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΚΩ ΚΑΙ ΡΟΔΟ

Εντοπισμός, Διατύπωση και Ανάλυση Επενδυτικών Ευκαιριών

Γεδεών-Δημήτρης Προκοπίου

Πτυχίο Ναυτιλιακών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Υποβληθείσα για το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στη Διοίκηση Επιχειρήσεων -

Μάνατζμεντ Τουρισμού

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

2005

Στην Ιερή Μνήμη της γιαγιάς μου Ανθούλας
1911 Άγιος Λαυρέντιος Πηλίου - 2004 Βόλος
«Στο δρόμο της Αγάπης και της Αυτοανάλυσης»

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΝΗΣΩΝ ΚΩ ΚΑΙ ΡΟΔΟΥ

Γεδεών-Δημήτρης Προκοπίου

Σημαντικοί όροι:

Ανάπτυξη, Βιομηχανία, Βιοτεχνία, Τουρισμός, Επενδυτικές ευκαιρίες

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια ο τρόπος που αναπτύσσεται ο τουρισμός παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον σχετικά με τη συμβολή του στην ανάπτυξη του τόπου και τις επιπτώσεις του στην οικονομική δομή. Το παλαιότερο μοντέλο ανάπτυξης πριν τον τουρισμό χαρακτηριζόταν από οικονομία αναπτυγμένη στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής. Επέλεξα την Κω και τη Ρόδο γιατί παρουσιάζουν εξαιρετικό επιστημονικό ενδιαφέρον, δεδομένου ότι υπάρχουν εκεί τουριστικές οικονομίες κλίμακας και συγκεντρώνουν μεγάλο ποσοστό των τουριστών που έρχονται στη χώρα. Στην εργασία αυτή θα αναλυθούν τα γενικά χαρακτηριστικά των νησιών, η οικονομική τους ανάπτυξη, η απασχόληση, οι παραγωγικοί πόροι, τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία της οικονομίας τους και θα διατυπωθούν επενδυτικές προτάσεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΝΗΣΙΩΝ

1.1 Γενικά για την Κω και τη Ρόδο	1
1.2 Εισαγωγικά για την Κω και τη Ρόδο	5
1.2.1 Νήσος Κως	5
1.2.2 Νήσος Ρόδος	6
1.3 Γεωμορφολογία	9
1.3.1 Κως	9
1.3.2 Ρόδος	10
1.4 Κλίμα	12
1.4.1 Κως	12
1.4.2 Ρόδος	13
1.5 Γεωλογία	14
1.5.1 Κως	14
1.5.2 Ρόδος	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ , ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 Πληθυσμός του νομού Δωδεκανήσου	16
2.1.1 Πληθυσμός της νήσου Κω	18
2.1.2 Πληθυσμός της νήσου Ρόδου	20
2.2 Απασχόληση	23

2.2.1 Κως και Ρόδος: Κοινή πορεία	23
2.2.2 Στατιστικά στοιχεία απασχόλησης	24
2.2.3 Απασχόληση στην Κω	27
2.2.4 Απασχόληση στη Ρόδο	27
2.3. Οικονομική δομή	29
2.3.1 Γενική οικονομική κατάσταση	29
2.3.2 Προϊόν – εισόδημα	30
2.3.3 Επενδύσεις	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

3.1 Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της Κω και της Ρόδου	37
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΞΕΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

4.1 Γη	42
4.1.1 Κως	43
4.1.2 Ρόδος	44
4.2 Υδάτινοι πόροι	44
4.2.1 Κως	44
4.2.2 Ρόδος	45
4.3 Ορυκτοί πόροι – κοιτάσματα	46

4.3.1 Κως	46
4.3.2 Ρόδος	48
4.4 Εργασία	49
4.4.1 Κως	50
4.4.2 Ρόδος	51
4.5 Άλλοι φυσικοί πόροι: Προστατευόμενες περιοχές και φυσικό περιβάλλον	51
4.5.1 Κως	51
4.5.2 Ρόδος	54
4.6 Πολιτιστικοί Πόροι	61
4.6.1 Άυλοι	61
4.6.2 Υλικοί	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

5.1 Πρωτογενής Παραγωγή

5.1.1 Πρωτογενής παραγωγή στα Δωδεκάνησα	65
5.1.1.1 Γεωργία	65
5.1.1.2 Κτηνοτροφική παραγωγή	66
5.1.1.3 Αλιεία και ιχθυοκαλλιέργειες	69
5.1.2 Πρωτογενής τομέας παραγωγής στην Κω	70
5.1.2.1 Γεωργία στην Κω	70
5.1.2.2. Κτηνοτροφία στην Κω	73

5.1.2.3 Αλιεία και ιχθυοκαλλιέργειες στην Κω	74
5.1.2.4 Μελισσοκομία στην Κω	74
5.1.3 Πρωτογενής παραγωγή στη Ρόδο	74
5.1.3.1 Γεωργία στη Ρόδο	75
5.1.3.2 Κτηνοτροφία στη Ρόδο	79
5.1.3.3 Αλιεία και ιχθυοκαλλιέργειες στη Ρόδο	80
5.2 Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής στη Δωδεκάνησο το 2004	80
5,2,1 Βιομηχανίες αερίων	82
5.2.2 Νερό	83
5.2.2.1 Ύδρευση	83
5.2.2.2 Παγάκια	85
5.2.2.3 Μονάδες εμφιάλωσης επιτραπέζιου ύδατος	86
5.2.3. Θείο και άλλα σχετικά με αυτό προϊόντα	86
5.2.4. Βιομηχανίες λιπασμάτων	86
5.2.5 Μαγειρικό αλάτι και σχετικά με αυτό προϊόντα	87
5.2.6. Ορυκτά μεταλλεύματα και ορυχεία	87
5.2.7. Σίδηρος και χάλυβας	87
5.2.8. Άλλα μέταλλα	87
5.2.9. Βιομηχανίες επεξεργασίας και μορφοποίησης μετάλλων	87
5.2.10. Βιομηχανίες δομικών υλικών	88
5.2.11. Ορυκτοί και τεχνητοί άνθρακες – στέρεα καύσιμα	90
5.2.12. Βιομηχανικά προϊόντα με πρώτη ύλη ξυλεία	90
5.2.13. Βιομηχανίες πετρελαίου – διυλιστήρια	90

5.2.14. Πετροχημικά	91
5.2.15. Βιομηχανίες πολυμερών – πλαστικών - βερνικιών – ελαστικών συγκολλητικών και δέρματος	92
5.2.16. Βιομηχανίες με πρώτη ύλη τους υδατάνθρακες	92
5.2.17. Υφαντουργικές βιομηχανίες	94
5.2.18. Βιομηχανίες λιπών ελαίων σαπώνων απορρυπαντικών	95
5.2.19. Βιομηχανίες τροφίμων	96
5.2.20. Φαρμακευτική βιομηχανία	99
5.2.21. Βιομηχανίες χρωμάτων	99
5.2.22 Βιοτεχνίες και καταστήματα με καλλιτεχνικά αντικείμενα	99
5.3 Τουριστική υποδομή και ανάπτυξη	100
5.3.1 Τουρισμός στη Δωδεκάνησο	100
5.3.2 Ο τουρισμός της Κω	103
5.3.3 Η τουριστική ανάπτυξη της Κω	107
5.3.4 Ο τουρισμός της Ρόδου	113
5.3.5 Τουριστική ανάπτυξη στη Ρόδο	118
5.3.6 Άλλες τουριστικές επιχειρήσεις	125
5.4 Επιχειρήσεις με αντικείμενο τη διασκέδαση και το φαγητό	127
5.5 Άλλες εμπορικές επιχειρήσεις	128
5.5.1 Επιχειρήσεις εμπορίας τροφίμων	129
5.5.2 Επιχειρήσεις εμπορίας ενδυμάτων υποδημάτων, ραπτικής	

και ειδών προικός	130
5.5.3 Επιχειρήσεις γενικού εμπορίου	131
5.5.4 Επιχειρήσεις και στελέχη του τομέα κατασκευών, εξοπλισμού καθαριότητας, ασφάλειας.	132
5.5.5 Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε σχέση με την οργάνωση γραφείων, ηλεκτρονικούς υπολογιστές αλλά και νομική υποστήριξη	135
5.5.6 Επιχειρήσεις του καλλιτεχνικού τομέα και της ενημέρωσης	136
5.5.7 Επιχειρήσεις σε σχέση με τις μεταφορές και τα μεταφορικά μέσα – ναυτιλία, καύσιμα και λιπαντικά	137
5.5.8 Ιδιωτική Εκπαίδευση	139
5.5.9 Επιχειρήσεις υπηρεσιών καλλωπισμού και ιατρικής υποστήριξης, εργαστήρια, χημικοί και κατοικίδια ζώα	140
5.5.10 Αεροπορικές εταιρείες	142
5.5.11 Τραπεζικά προϊόντα	143
5.5.12 Άλλες επιχειρήσεις	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΑ ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ , ΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΟΣΕΣ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

6.1 Λιμάνια	146
-------------	-----

6.1.1 Κως	146
6.1.2 Ρόδος	148
6.2 Ηλεκτρισμός	148
6.2.1 Κως	149
6.2.2 Ρόδος	150
6.3 Βιομηχανικές περιοχές	153
6.3.1 Κως	153
6.3.2 Ρόδος	153
6.4 Αεροδρόμια	154
6.4.1 Κως	154
6.4.2 Ρόδος	154

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΙΔΡΥΘΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΥΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

7.1 Η μορφή της οικονομίας των νησιών	157
7.2 Ο μετασχηματισμός της οικονομίας των νησιών	159
7.2.1 Τα αίτια της αποβιομηχάνισης	159
7.2.2 Η Κως παλαιότερα	161
7.2.3 Η Κως σήμερα	161
7.2.4 Η Ρόδος παλαιότερα	161
7.2.5 Η Ρόδος σήμερα	162

7.3 SWOT ANALYSIS για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια παραγωγή στη Ρόδο και την Κω	162
7.4 Βιομηχανίες και άλλες παραγωγικές δραστηριότητες που μπορούν να ιδρυθούν με βάση τους φυσικούς πόρους	164
7.4.1 Πρωτογενής παραγωγή	164
7.4.2 Δευτερογενής παραγωγή	165
7.4.3 Τριτογενής παραγωγή	166
7.5 Επενδυτικές ιδέες	167

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

8.1 Περιοριστικοί παράγοντες της ανάπτυξης	170
8.1.1 Οικονομικός κίνδυνος	171
8.1.2 Περιβαλλοντικός κίνδυνος	172
8.2 Ανάλυση κατά παράγοντες	172
8.2.1 Περιβάλλον και τοποθεσία	173
8.2.2 Εποχικότητα	173
8.2.3 Κόστος παραγωγής – οικονομίες κλίμακας	175
8.2.4 Εργατικό δυναμικό	175
8.2.5 Ενέργεια	175
8.2.6 Εξάρτηση από άλλες περιοχές	176
8.2.7 Μεταφορές	176

8.2.8. Ανεπάρκεια υδάτινων πόρων	176
8.3. Προβλήματα της Δωδεκανήσου	177
8.4 Συμπεράσματα	179
8.4.1 Αναπτυξιακές επιπτώσεις	179

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΖΗΤΗΣΗΣ – ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ

9.1 Ευκαιρίες για ανάπτυξη	181
9.1.1 Ποιότητα και τουρισμός	182
9.1.2 Κίνδυνοι – περιβαλλοντικά προβλήματα – προστασία	183
9.1.5 Αγροτουρισμός – Οικοτουρισμός	183
9.1.6 Πολιτισμός και τουρισμός	183
9.2 Ανάλυση τουριστικής ζήτησης	184
9.2.1 Ο τουρισμός της Κω	185
9.2.1.1 Χαρακτηριστικά του τουρισμού της Κω	185
9.2.1.2. Αφίξεις αεροδρομίου «Ιπποκράτης» Κω	186
9.2.1.3 Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Κω	191
9.2.1.4 Πληρότητες στην Κω	194
9.2.1.5. Μέγιστος εποχικός πληθυσμός της νήσου Κω	194
9.2.1.6 SWOT ANALYSIS για τον τουρισμό της Κω	196
9.2.3 Ο τουρισμός της Ρόδου	199

9.2.3.1	Χαρακτηριστικά του τουρισμού στη Ρόδο	199
9.2. 3.2	Δημογραφικά χαρακτηριστικά τουριστών	199
9.2. 3.3	Αγοραστική συμπεριφορά	200
9.2.3.4	Ο ρόλος του Ίντερνετ	201
9.2.3.5	Χαρακτηριστικά παραμονής	201
9.2.3.6	Απόψεις και εντυπώσεις για το νησί	201
9.2.3.7	Εκτίμηση της κατά κεφαλήν διαμονής	203
9.2.3.8	Η Ρόδος σε σχέση με τον ανταγωνισμό	205
9.2.3.9	Αφίξεις και διανυκτερεύσεις τουριστών στη Ρόδο	206
9.2. 3.10	Πληρότητες	214
9.2.3.11	Μέγιστος εποχικός πληθυσμός νήσου Ρόδου	214
9.3	Επενδυτικές ιδέες	216
9.3.1	Κλειστά ξενοδοχεία, μια ευκαιρία για ανάπτυξη	217
9.4	Επενδυτικές προτάσεις	222
9.4.1	Εμφιαλωτήρια μπίρας	223
9.4.2	Εμφιάλωση κρασιού στην Κω	223
9.4.3	Ηλεκτρική ενέργεια – εναλλακτικές μορφές ενέργειας	224
9.4.4	Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	224
9.4.5	Δημόσια έργα και περιβάλλον.	229
9.4.5.1	Λύματα	229
9.4.5.2	Δομημένο περιβάλλον	231
9.4.6	Παραδοσιακά προϊόντα	231

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ τον Καθηγητή μου και Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πειραιώς Κο Σωτήρη Καρβούνη που μου ανέθεσε, κατόπιν αιτήματος μου, την παρούσα διπλωματική εργασία και που υπέμεινε, την μερικές φορές πειστική συμπεριφορά μου να κυνηγώ τη γνώση. Ευχαριστώ τον Αναπληρωτή Καθηγητή Πανεπιστημίου Πειραιώς Κο Βασίλη Τσελέντη για την υποστήριξη του και τη γνώση που εξακολουθεί να μου δίνει. Ευχαριστώ επίσης την Δίδα Δήμητρα Τσέλου, απόφοιτο Πανεπιστημίου Πειραιώς για την βοήθεια της. Ευχαριστώ, την μητέρα μου Μάγδα Τσιρογιάννη, συγγραφέα η οποία με βοήθησε στη διόρθωση των δοκιμίων αυτής της εργασίας, και τον πατέρα μου Νάκη Προκοπίου για την βοήθεια του στο αγγλικό κείμενο της εργασίας αυτής που παρουσιάζεται φέτος στην Ιταλία.

ΑΘΗΝΑ

Ευχαριστώ τον Κο Σπύρο Γκαβανόζη από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας και την κα Δημητρακοπούλου από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος. Επίσης ευχαριστώ όλους τους φίλους και δικούς μου ανθρώπους οι οποίοι μου συμπάριστανται στην επιστημονική μου προσπάθεια.

ΚΩΣ

Ευχαριστώ τον Κο Δημήτρη και την Κα Κατερίνα Νεαμονίτη επιχειρηματίες για τη φιλοξενία τους.

Ευχαριστώ τον Δήμο Κω, τον ΔΕΗ/ ΑΣΠ Κω, το παράρτημα Κω του Επιμελητηρίου Δωδεκανήσου, τον Κρατικό Αερολιμένα Κω «Ιπποκράτης», τους Δήμους Δικαίου και Ηρακλειδών, την ΔΕΥΑ Κω, τις ΔΕΥΑ Δικαίου και την ΔΕΥΑ Ηρακλειδών, την «Select Χαρτοποιία Κω ΑΒΕΕ», την «Γαλακτοβιομηχανία Κέφαλου ΑΕ», την «Natur Γαλαθρής ΑΒΕΕ», την «ΑΤΣΑΣ ΑΒΕΕ» και την Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών

Δωδεκανήσου. Ευχαριστώ επίσης το Επαρχείο Κω, το Λιμεναρχείο Κω, την Τουριστική Αστυνομία Κω, την Ένωση ξενοδόχων Κω, την Ένωση Ενοικιαζομένων Δωματίων Κω και το Εργατικό Κέντρο Κω.

ΡΟΔΟΣ

Ευχαριστώ τον Κο Μιχάλη και τη Κα Μαίρη Τοανόγλου, την οικογένεια Ζουγλά, Παράσχο, Βασιλική, Μαρία και Σταματία, για τη φιλοξενία που μου παρείχαν. Επίσης ευχαριστώ την Κα Λίτσα Παπαθανάση (TUI HELLAS), τον δημοσιογράφο Κο Λουκά Μαστή αρχισυντάκτη εφημερίδας «Ροδιακή», τον Κο Μάνο Αναστασιάδη ζωγράφο, τον Κο Κυριάκο Χονδρό, την εταιρεία «Super Market Σπανός ΑΕ», τον Κο Ι.Παπαχρηστοδούλου Διευθυντή Διεύθυνσης Πολεοδομίας του Δήμου Ρόδων και τους Κους Γιακουμή και Λογοθέτη από την Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου.

Ευχαριστώ επίσης την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, τη Διεύθυνση Τουρισμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, το Γραφείο Επενδύσεων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, τον Κρατικό Αερολιμένα Ρόδου «Διαγόρας» την Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου, το Επιμελητήριο Δωδεκανήσου και τον Ατμό-Ηλεκτρικό Σταθμό (ΑΗΣ) στη Σορωνή της ΔΕΗ.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΝΗΣΙΩΝ

Πίνακας 1.1 : Έκταση των νησιών της Δωδεκανήσου	1
Πίνακας 1.2 : Οι δήμοι της Κω	6
Πίνακας 1.3 : Οι δήμοι της Ρόδου	7
Πίνακας 1.4: Ανάγλυφο νήσου Κω	10
Πίνακας 1.5: Ανάγλυφο νήσου Ρόδου	11
Πίνακας 1.6: Θερμοκρασίες νήσου Ρόδου	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ , ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Πίνακας 2.1: Πληθυσμιακή εξέλιξη 1971-1991	16
Πίνακας 2.2: Εξέλιξη πληθυσμού Δωδεκανήσου	17
Πίνακας 2.3: Εξέλιξη πληθυσμού Δωδεκανήσου ανά επαρχία.	18
Πίνακας 2.4 Εξέλιξη πληθυσμού νήσου Κω. 1951-2001	19
Πίνακας 2.5 : Εξέλιξη πληθυσμού της νήσου Ρόδου. 1422-1941	20
Πίνακας 2.6: Εξέλιξη πληθυσμού της νήσου Ρόδου. 1971-2001	21
Πίνακας 2.7: Εξέλιξη πληθυσμών δήμων της νήσου Ρόδου 1951-2001	21
Πίνακας 2.8: Απασχόληση ανά παραγωγικό κλάδο στη Δωδεκάνησο	23
Πίνακας 2.9: Στοιχεία απασχόλησης 1981-2001	24
Πίνακας 2.10: Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	26
Πίνακας 2.11: Απασχόληση στην Κω το 1997 και το 2001	27
Πίνακας 2.12: Απασχόληση στη Ρόδο το 2001	28

Πίνακας 2.13: Δείκτες Ευημερίας	29
Πίνακας 2.14 : Προϊόν – εισόδημα	31
Πίνακας 2.15: Κατανομή των χαρακτηρισμών /κωδίκων στακοδ-91 ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας	32
Πίνακας 2.16: Επενδύσεις (ποσά σε εκατ. δρχ.)	33
Πίνακας 2.17: Επενδύσεις πρωτογενούς τομέα στα Δωδεκάνησα 1998-2004	34
Πίνακας 2.18: Επενδύσεις δευτερογενούς τομέα στα Δωδεκάνησα 1998-2004	35
Πίνακας 2.19: Επενδύσεις δευτερογενούς τομέα στα Δωδεκάνησα 1998-2004	35
Πίνακας 2.20: Επενδύσεις δευτερογενούς τομέα στα Δωδεκάνησα 1998-2004	33
Πίνακας 2.21: Επενδύσεις τριτογενούς τομέα στα Δωδεκάνησα 1998-2004	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Πίνακας 3.1: Εκφορτωθέντα εμπορεύματα στην Κω και στη Ρόδο	37
Πίνακας 3.2: Φορτωθέντα εμπορεύματα στην Κω και στη Ρόδο	37
Πίνακας 3.3: Κίνηση Εμπορευμάτων στην Κω -1, 2003	38
Πίνακας 3.4: Κίνηση Εμπορευμάτων στην Κω -2, 2003	38
Πίνακας 3.5: Κίνηση Εμπορευμάτων στην Κω -3, 2004	39
Πίνακας 3.6: Κίνηση Εμπορευμάτων στην Κω -4, 2004	39
Πίνακας 3.7: Εξαγωγές ανά έτος από τη Ρόδο και στο σύνολο της χώρας	40
Πίνακας 3.8: Εισαγωγές ανά έτος στην Ρόδο και στο σύνολο της χώρας	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΞΕΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Πίνακας 4.1 : Παραλίες νήσου Κω	43
Πίνακας 4.2 : Μήκος παραλιών νήσου Κω	43
Πίνακας 4.3: Μήκος παραλιών νήσου Ρόδου	44
Πίνακας 4.4: Προστατευόμενες περιοχές στην Κω	51
Πίνακας 4.5: Προστατευόμενες περιοχές στη Ρόδο	55
Πίνακας 4.6 Σύνολο προστατευομένων περιοχών στην Ρόδο (Α)	55
Πίνακας 4.7: Σύνολο προστατευομένων περιοχών στην Ρόδο (Β)	55
Πίνακας 4.8: Μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι μείζονος σημασίας	62
Πίνακας 4.9: Αρχαιολογικοί χώροι μείζονος σημασίας	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Πίνακας 5.1: Παραγωγή γεωργικών προϊόντων	67
Πίνακας 5.2 : Παραγωγή πρωτογενούς τομέα στα Δωδεκάνησα	67
Πίνακας 5.3 : Καλλιεργούμενες και αρδευόμενες εκτάσεις Δωδεκανήσου	68
Πίνακας 5.4 : Ζωικός πληθυσμός Δωδεκανήσου 1960-2001	69
Πίνακας 5.5: Παραγωγή κυριωτέρων κτηνοτροφικών προϊόντων	69
Πίνακας 5.6 : Ιχθυοκαλλιέργειες στη Δωδεκάνησο	70
Πίνακας 5.7 : Στοιχεία καλλιεργειών νήσου Κω 2001	72
Πίνακας 5.8: Θερμοκήπια στην Κω	72
Πίνακας 5.9: Κτηνοτροφικές μονάδες στην Κω	73
Πίνακας 5.10: Μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας στην Κω	74
Πίνακας 5.11: Στοιχεία καλλιεργειών νήσου Ρόδου	77
Πίνακας 5.12 : Γεωργική γη και αρδευόμενη γεωργική γη στη Ρόδο	78

Πίνακα 5.13 : θερμοκήπια στη Ρόδο	78
Πίνακας 5.14 : Κτηνοτροφικές μονάδες στη Ρόδο	79
Πίνακας 5.15 : Παραγωγικά ζώα στη Ρόδο	79
Πίνακας 5.16: Μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας στη Ρόδο	80
Πίνακας 5.17: Κατανάλωση ύδατος στον Δήμο Κω	83
Πίνακας 5.18: Κατανάλωση ύδατος ανά μήνα στην Κω	84
Πίνακας 5.19: Μετρητές ανά κατηγορία καταναλωτή	85
Πίνακας 5.20: Κατανάλωση ύδατος στο Δήμο Ρόδου ανά κατηγορία καταναλωτή	85
Πίνακας 5.21: Βιοτεχνίες πάγου	86
Πίνακας 5.22: Βιομηχανίες εμφιάλωσης νερού στην Κω και στη Ρόδο	86
Πίνακας 5.23: Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες μέταλλα	88
Πίνακας 5.24 : Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες ευγενή μέταλλα	88
Πίνακας 5.25: Βιοτεχνίες σκυροδέματος	89
Πίνακας 5.26: Βιοτεχνίες υλικών για τον κατασκευαστικό κλάδο	89
Πίνακας 5.27: Λατομεία στην Κω και στη Ρόδο	90
Πίνακας 5.28: Τερματικά πετρελαιοειδών στη Ρόδο	91
Πίνακας 5.39: Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες τους υδρογονάνθρακες	92
Πίνακας 5.30: Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες το δέρμα	92
Πίνακας 5.31: Έπιπλα	92
Πίνακας 5.32: Βιοτεχνίες μουσικών οργάνων	93
Πίνακας 5.33: Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες υδατάνθρακες	93
Πίνακας 5.34: Στη Ρόδο υπάρχουν 9 ποτοποιίες	93
Πίνακας 5.35: Παραγωγοί μελιού	94
Πίνακας 5.36: Τυπογραφεία και βιβλιοδετεία	94

Πίνακας 5.37: Βιοτεχνίες ενδυμάτων	95
Πίνακας 5.38: Ελαιοτριβεία στην Κω	95
Πίνακας 5.39: Ελαιοτριβεία στη Ρόδο	95
Πίνακας 5.40: Βιοτεχνίες κεριών στην Κω και στη Ρόδο	96
Πίνακας 5.41: Εμφιαλωτήρια γάλακτος	97
Πίνακας 5.42: Βιοτεχνίες συσκευασίας τροφίμων	97
Πίνακας 5.43: Βιοτεχνίες συσκευασίας τροφίμων	98
Πίνακας 5.44: Εμφιαλωτήρια αναψυκτικών	98
Πίνακας 5.45: Εργαστήρια γεωπονικά	98
Πίνακας 5.46: Βιοτεχνίες με έργα τέχνης και διακοσμητικά	99
Πίνακας 5.47: Ξενοδοχειακό δυναμικό στη Δωδεκάνησο	101
Πίνακας 5.48: Κλίνες ενοικιαζομένων δωματίων στη Δωδεκάνησο	101
Πίνακας 5.49: Δυναμικότητα κλινών στην Κω	104
Πίνακας 5.50 : Ξενοδοχεία ανά κατηγορία στην Κω	104
Πίνακας 5.51: Ξενοδοχεία στο δήμο της Κω ανά περιοχή και ανά κατηγορία	105
Πίνακας 5.52: Ξενοδοχεία στο νησί της Κω ανά δήμο	106
Πίνακας 5.53: Ξενοδοχεία στο νησί της Κω ανά δημοτικό διαμέρισμα	106
Πίνακας 5.54: Δυναμικότητα ενοικιαζομένων δωματίων στην Κω	107
Πίνακας 5.55: Ξενοδοχεία στην Κω ανά έτος	109
Πίνακας 5.56: Δυναμικότητα ξενοδοχείων στην Κω	110
Πίνακας 5.57: Δυναμικότητα ξενοδοχείων στην Κω ανά οικισμό	110
Πίνακας 5.58: Αριθμός ξενοδοχειακών μονάδων Κω κατά κατηγορία	112
Πίνακας 5.59: Αριθμός κλινών κατά κατηγορία	113
Πίνακας 5.60: Αριθμός κλινών ενοικιαζομένων δωματίων στην Κω	113
Πίνακας 5.61 : Δυναμικότητα κλινών στη Ρόδο	114

Πίνακας 5.62: Δυναμικότητα κλινών στη Ρόδο, ανά δήμο	115
Πίνακας 5.63: Σύνολο ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών ανά κατηγορία	115
Πίνακας 5.64: Αίθουσες συνεδρίων στην Κω και στη Ρόδο	116
Πίνακας 5.65 : Αίθουσες συνεδρίων στη Ρόδο	117
Πίνακας 5.66: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο ανά δήμο	118
Πίνακας 5.67 : Ανάπτυξη ξενοδοχειακού δυναμικού στη Ρόδο	120
Πίνακας 5.68: Ξενοδοχειακές κλίνες στη Ρόδο ανά δήμο	121
Πίνακας 5.69: Ξενοδοχειακές μονάδες στη Ρόδο ανά δήμο	122
Πίνακας 5.70: Ξενοδοχεία ανά κατηγορία στη Ρόδο	123
Πίνακας 5.71: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο.	124
Πίνακας 5.72: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο ανά δήμο	124
Πίνακας 5.73: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο	124
Πίνακας 5.74: Τουριστικά πρακτορεία στην Κω και στη Ρόδο	126
Πίνακας 5.75 : Εστιατόρια και ζαχαροπλαστεία	127
Πίνακας 5.76 : Εστιατόρια και καφέ	128
Πίνακας 5.77: Επιχειρήσεις διασκέδασης	128
Πίνακας 5.78: Επιχειρήσεις τροφίμων	129
Πίνακας 5.79 : Επιχειρήσεις λινών ξενοδοχείων, ενδυμάτων και ραπτικής	131
Πίνακας 5.80: Επιχειρήσεις υποδημάτων	131
Πίνακας 5.81 : Επιχειρήσεις εμπορικές	131
Πίνακας 5.82: Επιχειρήσεις κατασκευών και εξοπλισμού	132
Πίνακας 5.83: Μηχανικοί	133
Πίνακας 5.84: Επιχειρήσεις καθαριότητας	134
Πίνακας 5.85: Επιχειρήσεις ηλεκτρικών ειδών και ηλεκτρικού εξοπλισμού	134
Πίνακας 5.86: Επιχειρήσεις υποστήριξης επιχειρήσεων και μηχανοργάνωσης	

και ηλεκτρονικών υπολογιστών	135
Πίνακας 5.87: Δικηγόροι σύμβουλοι επιχειρήσεων χρηματιστηριακές και παρεμφερείς επιχειρήσεις	136
Πίνακας 5.88: Επιχειρήσεις σχετικές με τις τέχνες	136
Πίνακας 5.89: Επιχειρήσεις ενημέρωσης	137
Πίνακας 5.90: Επιχειρήσεις σχετικές με το αυτοκίνητο	137
Πίνακας 5.91: Επιχειρήσεις σχετικές με τα δίκυκλα	138
Πίνακας 5.92: Επιχειρήσεις σχετικές με τα καύσιμα και τα λιπαντικά	138
Πίνακας 5.93: Επιχειρήσεις σχετικές με τις μεταφορές	138
Πίνακας 5.94: Επιχειρήσεις σχετικές με τον ναυτιλιακό τομέα	139
Πίνακας 5.95: Επιχειρήσεις σχετικές με την ιδιωτική εκπαίδευση	139
Πίνακας 5.96: Επιχειρήσεις σχετικές με τον καλλωπισμό, την αισθητική και το σώμα	140
Πίνακας 5.97: Επιχειρήσεις σχετικές με τα κατοικίδια ζώα	141
Πίνακας 5.98: Επιχειρήσεις σχετικές με την υποστήριξη σε θέματα γεωπονίας	141
Πίνακας 5.99: Επιχειρήσεις σχετικές με την ιατρική	142
Πίνακας 5.100: Αεροπορικές εταιρείες	142
Πίνακας 5.101: Τράπεζες και συναφή αντικείμενα αποταμίευσης	143
Πίνακας 5.102: Επιχειρήσεις που δεν εντάχθηκαν σε άλλες κατηγορίες	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ , ΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΕΙΝΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Πίνακας 6.1: Λιμενικές εγκαταστάσεις στην Κω	147
Πίνακας 6.2: Κίνηση Λιμένος Κω	147

Πίνακας 6.3: Λιμενικές εγκαταστάσεις στη Ρόδο	148
Πίνακας 6.4: Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΣΠ Κω	149
Πίνακας 6.5: Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΗΣ Ρόδου	151
Πίνακας 6.6: Κινήσεις αεροσκαφών αεροδρομίου «Ιπποκράτης» Κω	154
Πίνακας 6.7: Αφίξεις αεροσκαφών ναυλωμένων πτήσεων Αεροδρομίου «Διαγόρας» Ρόδου	155
Πίνακας 6.8 : Κινήσεις αεροσκαφών αεροδρομίου «Διαγόρας» Ρόδου	156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΙΔΡΥΘΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΥΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

Πίνακας 7.1: Εκτίμηση πληθυσμού Κω και Ρόδου	158
--	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΠΟΙΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΖΗΤΗΣΗΣ – ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Πίνακας 9.1 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω	187
Πίνακας 9.2: Αφίξεις ναυλωμένων πτήσεων στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω	188
Πίνακας 9.3: Αφίξεις αλλοδαπών ναυλωμένων πτήσεων εξωτερικού αεροδρομίου «Ιπποκράτης» Κω	190
Πίνακας 9.4: Αφίξεις επιβατών εσωτερικού στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω	190
Πίνακας 9.5: Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Κω	193
Πίνακας 9.6: Αφίξεις σε ξενοδοχεία της Κω ανά μήνα. Παρατηρούμε ότι ο αριθμός	

των αφίξεων παρουσιάζει κάμψη, σε ετήσια βάση	194
Πίνακας 9.7 : Υπολογισμός μέγιστου εποχικού πληθυσμού νήσου Κω	195
Πίνακας 9.8: Αφίξεις αεροδρομίου «Διαγόρας» Ρόδου	206
Πίνακας 9.9: Αφίξεις επιβατών ναυλωμένων πτήσεων αεροδρομίου «Διαγόρας» Ρόδου	207
Πίνακας 9.10 : Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου	210
Πίνακας 9.11 : Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου	212
Πίνακας 9.12 : Μηνιαίες διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου.	213
Πίνακας 9.13: Πληρότητα σε ξενοδοχεία της Ρόδου	214
Πίνακας 9.14: Υπολογισμός μέγιστου εποχικού πληθυσμού	215
Πίνακας 9.15: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα –α	218
Πίνακας 9.16: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα –β	219
Πίνακας 9.17: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα –γ	219
Πίνακας 9.18: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα –δ	220
Πίνακας 9.19: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα –ε	220
Πίνακας 9.20: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα –στ	221
Πίνακας 9. 21: Κάλυψη ποσοστού λυμάτων στο σύνολο της Ρόδου, στο βόρειο τρίγωνο και στους νότιους δήμους	229
Πίνακας 9. 22: Κάλυψη ποσοστού λυμάτων στο σύνολο της Κω	230

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1.1: Κως	2
Χάρτης 1.2: Ρόδος	3
Χάρτης 1.3 : Κως και Ρόδος	4
Χάρτης 1.4 : Νήσος Κως, Διοικητική διαίρεση	6

Χάρτης 1.5 : Οι οικισμοί της Ρόδου	8
Χάρτης 1.6 : Οι Δήμοι της Ρόδου	8

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη πληθυσμού Νομού Δωδεκανήσου	17
Διάγραμμα 2.2: Εξέλιξη πληθυσμού της νήσου Κω	19
Διάγραμμα 2.3: Εξέλιξη πληθυσμού δήμων της νήσου Κω	19
Διάγραμμα 2.4 : Εξέλιξη πληθυσμού της νήσου Ρόδου	21
Διάγραμμα 2.5 : Εξέλιξη πληθυσμού δήμων της νήσου Ρόδου	22
Διάγραμμα 2.6 : Εξέλιξη πληθυσμού δήμων της νήσου Ρόδου	22
Διάγραμμα 5.1: Γεωργική γη και αρδευόμενη γεωργική γη στη Ρόδο	77
Διάγραμμα 5.2: Κατανάλωση Ύδατος στην Κω ανά έτος	83
Διάγραμμα 5.3: Κατανάλωση Ύδατος στην Κω ανά μήνα και ανά έτος	84
Διάγραμμα 5.4: Κατανάλωση ύδατος ανά μήνα	85
Διάγραμμα 5.6: Ξενοδοχειακές μονάδες στην Κω	109
Διάγραμμα 5.6: Ξενοδοχειακές κλίνες στην Κω	110
Διάγραμμα 5.7: Δυναμικότητα ξενοδοχείων στην Κω	111
Διάγραμμα 5.8 : Δυναμικότητα ξενοδοχείων στην Κω ανά οικισμό	112
Διάγραμμα 5.9 : Σύνολο ξενοδοχειακών μονάδων ανά κατηγορία	115
Διάγραμμα 5.10: Σύνολο ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία	116
Διάγραμμα 5.11 : Ξενοδοχειακές μονάδες στη Ρόδο	120
Διάγραμμα 5.12 : Ξενοδοχειακές μονάδες στη Ρόδο	121
Διάγραμμα 5.13 : Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο.	125
Διάγραμμα 6.1: Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΣΠ Κω	150
Διάγραμμα 6.2 : Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΣΠ	150

Διάγραμμα 6.3 : Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΗΣ 1997-2003	152
Διάγραμμα 6.4: Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΗΣ Ρόδου	152
Διάγραμμα 9.1 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω	188
Διάγραμμα 9.2 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης Κω ανά μήνα»	189
Διάγραμμα 9.3 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω ανά μήνα.	
Σύγκριση μηνών	189
Διάγραμμα 9.4: Αφίξεις σε ξενοδοχεία της Κω ανά μήνα	192
Διάγραμμα 9.5: Μέγιστος εποχικός πληθυσμός νήσου Κω	196
Διάγραμμα 9.6: Αφίξεις ανά έτος	208
Διάγραμμα 9.7: Αφίξεις ανά έτος	208
Διάγραμμα 9.8 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο της Ρόδου «Διαγόρας».	209
Διάγραμμα 9.9 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο της Ρόδου «Διαγόρας».	209
Διάγραμμα 9.10 : Αφίξεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου	211
Διάγραμμα 9.11 : Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου	211
Διάγραμμα 9.12: Μηνιαίες αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου.	212
Διάγραμμα 9.13: Μηνιαίες διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου.	213
Διάγραμμα 9.14: Μέγιστος Συνολικός Πληθυσμός νήσου Ρόδου	215

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για τη συγγραφή της εργασίας αυτής επέλεξα να αποκτήσω ο ίδιος γνώση για τις οικονομικές δραστηριότητες στα δυο νησιά. Πραγματοποίησα πληθώρα επισκέψεων. Βάση για την ανάπτυξη αυτής της εργασίας αποτελεί το βιβλίο του καθηγητή μου και επιβλέποντα την εργασία αυτή Καθηγητή Σωτήρη Καρβούνη, με τίτλο: «Οικονομοτεχνικές Μελέτες».

Κατά τη διάρκεια της έρευνας αυτής συνεργάστηκα με δημόσιες υπηρεσίες, τοπική αυτοδιοίκηση, επαγγελματικές ενώσεις, tour operators και άλλους ιδιωτικούς φορείς και επιχειρηματίες. Η εργασία αυτή βασίστηκε σε πρωτογενή και δευτερογενή στοιχεία τα οποία συνέλεξα επί τόπου στην Κω και στη Ρόδο. Πραγματοποιήθηκαν τα παρακάτω ταξίδια στα δυο νησιά:

Πίνακας: Ταξίδια στην Κω και στη Ρόδο

2004	
ΡΟΔΟΣ	24-26 ΜΑΙΟΥ
ΚΩΣ	7 -10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
ΡΟΔΟΣ	26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ- 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΚΩΣ	17-19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
2005	
ΡΟΔΟΣ	22-23 ΜΑΙΟΥ
ΡΟΔΟΣ	5-6 ΙΟΥΝΙΟΥ
ΚΩΣ	6-14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Η έρευνα άρχισε τον Μάιο του 2004 και τελείωσε τον Αύγουστο του 2005. Η ερευνητική διαδικασία είχε τέσσερις φάσεις:

1. Αναγνωριστική
2. Συλλογή στοιχείων
3. Επεξεργασία στοιχείων
4. Συγγραφή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΝΗΣΙΩΝ

1.1 Γενικά για την Κω και τη Ρόδο

Η Κως και η Ρόδος είναι τα δυο, από τα τρία μεγαλύτερα νησιά της Δωδεκανήσου (το δεύτερο είναι η Κάρπαθος). Διοικητικά ανήκουν στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η οποία μαζί με την Κρήτη αποτελούν δυο από τις πιο τουριστικές περιοχές της Ελλάδας. Τα δυο αυτά νησιά που θα αναλυθεί η οικονομία τους και θα εκτιμηθούν οι επενδυτικές ευκαιρίες, η Κως και η Ρόδος έχουν ανάγλυφο πεδινό και ημιορεινό κυρίως, αλλά και ένα μέρος τους καλύπτεται από ορεινούς όγκους.

Πίνακας 1.1 : Έκταση των νησιών της Δωδεκανήσου

ΈΚΤΑΣΗ Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΚΑΤΑ ΝΗΣΙ (15 ΝΗΣΙΑ) ΣΕ ΚΜ2		
A/A	νησί	έκταση (km)
1	ΡΟΔΟΣ	1398,075
2	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	301,175
3	ΚΩΣ	290,275
4	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	110,875
5	ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	96,850
6	ΚΑΣΟΣ	65,975
7	ΤΗΛΟΣ	62,825
8	ΣΥΜΗ	58,100
9	ΛΕΡΟΣ	52,950
10	ΝΙΣΥΡΟΣ	41,400
11	ΠΑΤΜΟΣ	34,050
12	ΧΑΛΚΗ	28,125
13	ΛΕΙΨΟΙ	15,975
14	ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	13,5
15	ΜΕΓΙΣΤΗ	9,125
	Σύνολο	2.579,275

Πηγή: ΑΝΔΩ (Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου)

Οι βασικοί ορεινοί όγκοι της Κω και της Ρόδου, ο Αττάβυρος και ο Δίκαιος δεν υπερβαίνουν τα 1000 μέτρα υψόμετρο.

Τα δύο νησιά σχηματικά διαφέρουν. Η Κως έχει φορά από τη δύση προς την ανατολή και η Ρόδος από το βορά στο νότο. Η Ρόδος διαθέτει εθνικό δίκτυο δρόμων ενώ η Κως επαρχιακό. Τα δυο νησιά διαθέτουν διεθνή αεροδρόμια: Το αεροδρόμιο της Κω βρίσκεται στη μέση του νησιού στη Αντιμάχεια και ονομάζεται «Ιπποκράτης», το αεροδρόμιο της Ρόδου βρίσκεται στο Παραδείσι και ονομάζεται «Διαγόρας». Στη Ρόδο υπάρχει και δεύτερο αεροδρόμιο στρατιωτικό όμως, στο χωριό Μαριτσά. Πληθώρα λιμένων βρίσκονται στα δύο νησιά, χωρίς όμως να εξυπηρετούν πλήρως τους εκατοντάδες χιλιάδες τουρίστες που επισκέπτονται την Κω και τη Ρόδο κάθε χρόνο.

Σους παρακάτω χάρτες η κλίμακα είναι η ίδια:

Χάρτης 1.1: Κως

Πηγή: Road Editions, Χάρτης Ελλάδας

Χάρτης 1.2: Ρόδος

Πηγή: Road Editions, Χάρτης Ελλάδας

Γύρω από την Κω και τη Ρόδο είναι τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα συγκεντρωμένα. Ένα σχηματισμένο αρχιπέλαγος νησιών γύρω από τα δύο μεγάλα οικονομικά κέντρα. Αν παρατηρήσουμε τα δυο νησιά ερχόμενοι με το πλοίο της γραμμής βλέπουμε ότι τα δυο νησιά μοιάζουν! Αιτία για αυτό είναι η κοινή ιστορία τους από

την αρχαία εποχή, το Βυζάντιο, την ιπποτοκρατία, την τουρκοκρατία, την ιταλοκρατία και μέχρι σήμερα την απελευθέρωση την Ιστορία που άφησε σπουδαία πολιτιστική κληρονομιά στα δυο νησιά.

Χάρτης 1.3 : Κως και Ρόδος

Πηγή: Χάρτης MICHELIN 2003

1.2 Εισαγωγικά για την Κω και τη Ρόδο

1.2.1 Νήσος Κως

Το νησί της Κω με έκταση 285.000 χιλ. στρέμματα και πληθυσμό που φτάνει περίπου τους 30.000 κάτοικους, βρίσκεται βορειοδυτικά της Ρόδου απέναντι από τις ακτές της Μικράς Ασίας. Η ιδιομορφία του νησιωτικού χαρακτήρα της περιοχής την καθιστά το πλέον προσιτό νησί στο βόρειο τμήμα του νομού Δωδεκανήσου τόσο από άποψη συγκοινωνίας όσο και από την άποψη της παροχής υπηρεσιών προσδίδοντας της έτσι τη σημασία του κέντρου του συμπλέγματος της βόρειας Δωδεκάνησου.¹

Η Κως βρίσκεται στα νότια της Καλύμνου και στα βόρεια της Νισύρου, μπροστά στο στόμιο του αρχαίου Κεραμεικού Κόλπου ή Κόλπου της Κω. Απέχει 4 μίλια από την Τουρκία και έχει μήκος 50 χιλιόμετρα και πλάτος 2 ως 11 χιλιόμετρα. Το κομμάτι της Κω που μπαίνει στον Κεραμεικό Κόλπο βρίσκεται ανάμεσα στην χερσόνησο της Αλικαρνασσού και στη Χερσόνησο της Κνίδου.

Στα όρια του νησιού του συμπεριλαμβάνονται ο Δήμος της Κω ο οποίος καταλαμβάνει το 22,84% της έκτασης του νησιού και συγκεντρώνει το 55,64 του πληθυσμού του (απογραφή 1991) ενώ τα υπόλοιπα ποσοστά κατανέμονται στις 5 κοινότητες Ασφενδιού, Πηλίου, Κεφάλου, Αντιμάχειας και Καρδαμαινών που αποτελούν του δήμους Δικαίου οι δύο πρώτες και Ηρακλειδών οι τρεις τελευταίες. Η Κως που άρχισε να αναπτύσσεται τουριστικά από την δεκαετία του 70 αποτελεί σήμερα έναν από τους διασημότερους τουριστικούς προορισμούς της χώρας μας.

Πίνακας 1.2 : Οι δήμοι της Κω

ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΤΗΣ ΚΩ		
Δήμοι	Πληθυσμός 2001	Έκταση σε τετραγωνικά χιλιόμετρα
ΚΩ	17.890	65
ΔΙΚΑΙΟΥ	6.094	62,6
ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	6.963	157,4
Σύνολο νήσου Κω	30.947	285

Χάρτης 1.4 : Νήσος Κως, Διοικητική διαίρεση

1.2.2 Νήσος Ρόδος

Το νησί της Ρόδου, έχοντας έκταση 1.400.000 στρέμματα και πληθυσμό που φτάνει περίπου τις 120.000 μόνιμους κάτοικους και 240.000 μαζί με τους εποχικούς το καλοκαίρι, βρίσκεται στην άκρη του εθνικού κορμού της Ελλάδας απέναντι από τις ακτές της Μικράς Ασίας. Στα όρια του νησιού συμπεριλαμβάνονται δέκα δήμοι αποτελούμενοι από 43 πόλεις και χωριά.

Παρατηρώντας την έκταση των δήμων του νησιού και συγκρίνοντας με τον πληθυσμό τους βλέπουμε ότι το βόρειο μέρος είναι πυκνοκατοικημένο αντιθέτως με το αραιοκατοικημένο νότιο. Τρεις είναι οι περιοχές που συγκεντρώνονται οι περισσότεροι κάτοικοι του νησιού. Η πόλη της Ρόδου, η δυτική ακτή με την Ιαλυσό και τις Πεταλούδες και η ανατολική ενδοχώρα με τις Καλιθιές και τ' Αφάντου.

Η Ρόδος, είναι ένα από τα μεγαλύτερα νησιά και τουριστικά κέντρα στην Ελλάδα. Άρχισε να αναπτύσσεται τουριστικά στη δεκαετία του '60. Το 1971 οι ξενοδοχειακές μονάδες και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια είχαν χωρητικότητα 20.000 κλίνες ενώ το 2002 οι κλίνες υπολογίζονται σε 120.000.²

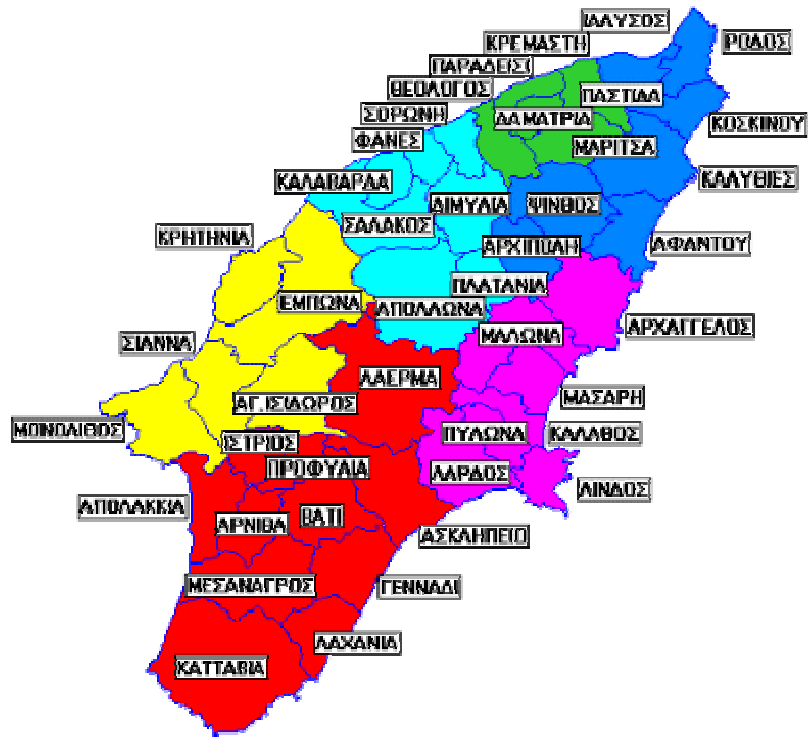
Από την περίοδο της ιταλοκρατίας, η Ρόδος θεωρείται σπουδαίο θέρετρο. Σήμερα η Ρόδος αποτελεί πλέον έναν, διεθνή τουριστικό προορισμό και αναπτύχθηκε ιδιαίτερα γοργά τα τελευταία 40 χρόνια, μετασχηματίζοντας την οικονομία της από αγροτική σε τουριστική. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο νότιο μέρος της διατηρούνται ακόμα γεωργικές καλλιέργειες.³ Η Ρόδος αποτελεί επίσης σημαντικό κέντρο υπηρεσιών για το σύνολο της περιφέρειας του νοτίου Αιγαίου.

Πίνακας 1.3 : Οι δήμοι της Ρόδου

ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ¹		
Δήμοι	Πληθυσμός 2001	Έκταση σε τετραγωνικά χιλιόμετρα
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	7.758	115,4
ΑΤΑΒΥΡΟΥ	3.214	234,4
ΑΦΑΝΤΟΥ	6.557	46,1
ΙΑΛΥΣΟΥ	10.275	16,7
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	9.979	119,8
ΚΑΜΕΙΡΟΥ	5.315	211
ΛΙΝΔΟΥ	3.719	179
ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	4.315	379,1
ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	11.858	89,3
ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	54.802	19,5
Σύνολο	117.007	1.400

Πηγή: ΑΝΔΩ (Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου) διαδικτυακός τόπος, www.ando.gr

¹ Η ορθογραφία των τοποθεσιών της Ρόδου ποικίλει, επέλεξα την ορθογραφία του Παπαχριστοδούλου στο βιβλίο του «Ιστορία της Ρόδου».

Χάρτης 1.5 : Οι οικισμοί της Ρόδου

Πηγή: Ιστοσελίδα Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου, www.Ando.gr

Χάρτης 1.6 : Οι Δήμοι της Ρόδου

Πηγή: Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου Νομού Δωδεκανήσου, Αθήνα 1997
Α΄ φάση, 2001 Β΄ φάση 1997

Το νησί έχει τυπικό μεσογειακό τοπίο, με πευκοδάση και αειθαλείς θαμνώνες, αρωματικά φυτά και καλλιέργειες όπως αμπέλια, ελιές και αμυγδαλιές. Επίσης στο νότιο αγροτικό μέρος του νησιού υπάρχουν θερμοκήπια.

1.3 Γεωμορφολογία

1.3.1 Κως

Το νησί είναι στο μεγαλύτερο μέρος του πεδινό με αμμώδεις ως επί το πλείστον ακτές οι οποίες ξεπερνούν σε μήκος τα 112 χιλιόμετρα. Ξεχωρίζουν ο μεγάλος ορεινός όγκος και το πλούσιο φυσικό περιβάλλον (υγρότοποι, αλυκή, ιαματικές πηγές, φυσικές πηγές), ήπια κλιματολογικά στοιχεία καθώς και η σημαντική πολιτιστική κληρονομιά (μνημεία από την ελληνιστική, ρωμαϊκή και βυζαντινή περίοδο, τουρκοκρατία και ιταλοκρατία. Ορειογραφικά η Κως μπορεί να χωριστεί σε τρία μέρη:

Στο ανατολικό τμήμα του νησιού και στο μήκος των νότιων ακτών δεσπόζει το υψηλότερο βουνό ο Ωρομέδων ή Δίκαιος, η υψηλότερη κορυφή του οποίου φθάνει τα 846 μέτρα. Το ανάγλυφο του νησιού είναι πλούσιο και υπάρχουν εύφορες κοιλάδες, με άφθονα νερά και γόνιμη γη. Η αλυκή του νησιού ήταν μια από τις καλύτερες στη Μεσόγειο και η μοναδική στα Δωδεκάνησα. Σήμερα μετατράπηκε σε υδροβιότοπο.

Πίνακας 1.4: Ανάγλυφο νήσου Κω

ΑΝΑΓΛΥΦΟ ΝΗΣΟΥ ΚΩ					
Δήμοι	Ανάγλυφο	Καλλιέργειες, κ' αγραναπαύσεις	Κοινοτικοί βοσκότοποι	Ιδιωτικοί βοσκότοποι	
ΚΩ	ημιορεινό	15,0	23,0	0,0	
ΔΙΚΑΙΟΥ	ημιορεινό	31	16,9	1,5	
ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	ημιορεινό	5,3	63,2	21,9	
	Δάση	Ύδατα	Οικισμοί	Άλλες	Σύνολο εκτάσεων
ΚΩ	6,5	0,6	22,1	0,0	67,1
ΔΙΚΑΙΟΥ	3,2	3,7	6	0	62,6
ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	8,4	2,6	8,8	2	160,6

Πηγή: ΑΝΔΩ (Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου)

1.3.2 Ρόδος

Το νησί της Ρόδου χαρακτηρίζεται από ημιορεινό – λοφώδες ανάγλυφο με ορεινές, ασβεστολιθικές, επωθημένες μάζες, διεύθυνσης ΒΑ-ΝΔ (όρη Αττάβυρος 1215 μ, Ακραμύτης 825 μ, Προφήτης Ηλίας - Σπεριόλη 798 μ, Αρχάγγελος 512μ και Λίνδος 458μ. Χαρακτηριστικά καρδικά φαινόμενα αναπτύσσονται στον ασβεστολιθικό αυτόν όγκο : χαλανδρώσεις, δολίνες, αμαξοτροχιές, δακτυλογλυφές. Το νοτιοδυτικό τμήμα χαρακτηρίζεται από έντονη ρηξηγενή τεκτονική, όπου διαμορφώνονται απότομες βουνοπλαγιές. Αντίθετα οι κλίσεις στις Β-ΒΑ κλιτύες είναι ηπιότερες.

Η σημαντικότερη πεδινή έκταση του νησιού είναι η πεδιάδα της Απολλακίας, που αποτελείται από νεογενείς και τεταρτογενείς αποθέσεις. Διασχίζεται από βαθιές κοιλάδες και χαλαρώσεις λόγω της χαλαρής δομής των λιθολογικών σχηματισμών, που είναι εύκολοι στη διάβρωση και στην αποσάθρωση, βοηθούντων και των ευστατικών κινήσεων που επικρατούν στην περιοχή. Περιοχές με έντονη πιθανότητα πλημμυρών δεν έχουν εντοπιστεί στη νήσο Ρόδο.

Ωστόσο κατά το παρελθόν οι πλημμυρικές ροές μερικών χειμάρρων παρουσίασαν υπερχείλιση.

Η παράκτια ζώνη του νησιού χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία λιθολογίας και κλίσεων. Αποτελείται από ασβεστόλιθους, φλύσχη, μάργες, κροκαλοπαγή, πύρο, αλλουβιακές και παράκτιες αποθέσεις. Οι διαμορφούμενες κλίσεις είναι χαμηλές (0-5%) στις πλειστοκενικές αποθέσεις, μέσες (5-15%) στα περισσότερο συνεκτικά πετρώματα και ψηλές (>15%) κυρίως στους μεσοζωικούς ασβεστόλιθους, που έχουν υποστεί τον νεογενή και τεταρτογενή τεκτονισμό.

Πίνακας 1.5: Ανάγλυφο νήσου Ρόδου

ΑΝΑΓΛΥΦΟ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ					
	Ανάγλυφο	Καλλιέργειες αγραναπαύσεις	Κοινοτικοί βοσκότοποι	Ιδιωτικοί βοσκότοποι	
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	πεδινό-ημιορεινό	31,7	19,9	2	
ΑΤΑΒΥΡΟΥ	ορεινό	28,8	12,5	77,5	
ΑΦΑΝΤΟΥ	πεδινό-ημιορεινό	15,8	10,4	0,5	
ΙΑΛΥΣΟΥ	πεδινό	9,5	0,3	1,8	
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	πεδινό	29,2	12,7	15	
ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ημιορεινό πεδινό	35,7	4,9	7,6	
ΛΙΝΔΙΩΝ	ημιορεινό πεδινό	13,8	22,5	49,4	
ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ημιορεινό πεδινό	79,5	27,2	197,9	
ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	πεδινό	26,6	4,1	1,4	
ΡΟΔΙΩΝ	πεδινό	5,4	1,7	0	
	Δάση	Ύδατα	Οικισμοί	Άλλες	Σύνολο εκτάσεων
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	43,2	5,2	7,1	6,3	115,4
ΑΤΑΒΥΡΟΥ	43,2	5,2	7,1	6,3	115,4
ΑΦΑΝΤΟΥ	102,4	3,6	3,7	6	234,4
ΙΑΛΥΣΟΥ	15,8	0,8	1,9	0,9	46,1
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	1,4	0,4	3,3	0,1	16,7
ΚΑΜΕΙΡΟΥ	42,3	2,4	2,3	5,9	109
ΛΙΝΔΙΩΝ	133,4	5,8	11	13,5	211,89
ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	83,2	3,4	2,6	4,5	179
ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	57,6	11,9	5,7	0,3	379,1
ΡΟΔΙΩΝ	5	0,3	6,5	0,6	19,5
					19,5

Πηγή: ΑΝΔΩ (Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου)

Αμμοθίνες αναπτύσσονται στην Α και ΝΑ παράκτια ζώνη καθώς και στα ΝΔ παράκτια της Ρόδου (όρμος Απολλακίας). Το μήκος αυτών φθάνει τα 500-700μ και το πλάτος τους -200μ. Στη ανατολική ακτή (όρμος Αφάντου και όρμος Ρένης), υπάρχουν μικρότερες σειρές θινών, μήκους 100-150μ, με πλάτος που δεν ξεπερνά τα 70-90μ.

Τεχνητές επιχώσεις και αποθέσεις μπάζων σε μεγάλες εκτάσεις ή ενοχλητικές θέσεις δεν παρατηρήθηκαν. Ωστόσο στην παλιά πόλη της Ρόδου κατά την αποκατάσταση και συντήρηση της, εντοπίστηκαν τεχνητά επιχώματα. Αυτά αποτελούνται από τεμάχι βιογενούς ψαμίτη, αργυλόλιου και θραύσματα κεραμιδιών που φθάνουν σε βάθος 0,5-0,7 μ περίπου

1.4 Κλίμα

1.4.1 Κως

Το κλίμα της Κω είναι ήπιο. «Τόπος κατ' εξοχήν εύκρατος» χαρακτηριζόταν από τα αρχαία χρόνια (Γαληνός). Σπάνια η θερμοκρασία ανεβαίνει στους 35 βαθμούς Κελσίου το καλοκαίρι και σπάνια κατεβαίνει κάτω από το μηδέν τους χειμερινούς μήνες.

Το βορειοανατολικό τμήμα με τα άφθονα νερά και την πλούσια βλάστηση παρουσιάζει χαμηλή υγρασία, ενώ στο νοτιοδυτικό τμήμα το κλίμα είναι ξερό. Η ετήσια ηλιοφάνεια είναι 300 μέρες.

1.4.2 Ρόδος

Το κλίμα στη Ρόδο επηρεάζεται από τη χερσαία μάζα της Μικράς Ασίας από την περιβάλλουσα θαλάσσια μάζα και από την ημιορεινή γεωμορφολογία. Ο τύπος του κλίματος είναι τυπικό μεσογειακό με δυο αντίθετες περιόδους. Αυτές είναι η ήπια ψυχρή και βροχερή περίοδος, που διαρκεί από τον Νοέμβριο μέχρι τον Μάρτιο και η άλλη περίοδος είναι η θερμή και ξηρή από τον Απρίλιο μέχρι τον Οκτώβριο. Το ποσοστό της βροχής στην διάρκεια του έτους είναι 85%. Τα χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής είναι οι σημαντικοί ΒΔ-Δ άνεμοι την περίοδο αυτή παρατηρείται χαμηλή υγρασία και μεγάλη ηλιοφάνεια. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας από την Στατιστική Επετηρίδα, οι θερμοκρασίες που παρατηρούνται στο σταθμό Παραδεισίου είναι:

Πίνακας 1.6: Θερμοκρασίες νήσου Ρόδου

ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΕΣ ΣΤΗ ΡΟΔΟ					
	1992			1991	1989-1991
Μήνες	Απολύτως μέγιστη θερμοκρασία	Απολύτως ελάχιστη θερμοκρασία	Μέση θερμοκρασία	Μέση θερμοκρασία	Μέση θερμοκρασία
Ιανουάριος	17	4	12	12,3	12,5
Φεβρουάριος	17	3,2	10,3	12,7	12,2
Μάρτιος	18,8	6,4	13	15,2	13,8
Απρίλιος	22,6	9	16,1	16,6	17,2
Μάιος	25	12	19,7	19,1	20,5
Ιούνιος	32	17,6	24,3	24,4	24,3
Ιούλιος	34,6	17,5	26,3	25,8	26,7
Αύγουστος	32	21,4	26,8	27	26,8
Σεπτέμβριος	31,65	17	24,8	24,6	24,9
Οκτώβριος	29,2	16,6	22,8	21,2	21,1
Νοέμβριος	28,2	9,4	17,2	16,9	16,5
Δεκέμβριος	18,6	4,2	11,9	11,2	14,1
Ετήσια θερμοκρασία	34,6	3,2	18,8	18,9	19,2

Πηγή: Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου

1.5 Γεωλογία

1.5.1 Κως

Στη νήσο Κω εμφανίζονται τα παλαιότερα πετρώματα της Ελλάδας. Πρόκειται για πετρώματα που έχουν υποστεί μικρή μεταμόρφωση παρ' όλη την παλαιότητα τους, στα οποία εντοπίστηκαν και απολιθώματα που ανήκουν στο κατώτερο παλαιοζωικό (345 εκ. χρόνια περίπου). Το υπόβαθρο της Κω αποτελείται από φυλλίτες, πηλίτες, μικριτικούς ασβεστόλιθους με παρεμβολές μεταφαισιτιτών και μαρμάρων. Το πάχος αυτών των πετρωμάτων υπερβαίνει τα 2.000 μέτρα

Χαρακτηριστικό επίσης της Κω είναι ότι το δυτικό της τμήμα καλύπτεται σχεδόν όλο από ηφαιστειακά νεώτερα πετρώματα, που ονομάζονται κρυόλιθοι και διακόπτουν την εξάπλωση των παλαιότερων ιζηματογενών πετρωμάτων, κυρίως ασβεστόλιθων κρητιδικής ηλικίας (75 εκ. χρόνων), αλλά και νεωτέρων ακόμα σχηματισμών μέχρι πλειστοκαινικής ηλικίας (200 χιλιάδων χρόνων περίπου). Στο κεντρικό και ανατολικό τμήμα του νησιού υπερτερούν, ενώ στο μεν νότο τα πετρώματα είναι παλαιότερα και στο βορρά κυριαρχούν τα νεότερα ιζήματα.

1.5.2 Ρόδος

Η Ρόδος αποτελεί σύμπλοκο γεωλογικό οικοδόμημα δύσκολο στην ερμηνεία του όπου διακρίνονται τρεις τεκτονικές μονάδες. Κάθε μια από αυτές χαρακτηρίζεται από ευδιάκριτη και σαφώς προσδιορισμένη στρωματογραφική διαδοχή, μια

κατώτερη θεωρούμενη ως αυτόχθονη και παρά-αυτόχθονη, μια ετερόχθονη αποτελούμενη τουλάχιστον από τρεις διαχωρισμένες υπομονάδες και τέλος μια ανώτερη νεοαυτόχθονη μονάδα επάνω στην προηγούμενη.

¹ Δήμος Κω, Γραφείο Σχεδιασμού Οργάνωσης και Πληροφορικής, Σχέδιο Αναπτυξιακού Προγράμματος, Κως Δεκέμβριος 1998

² Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Πανεπιστήμιο Πειραιά 2004, σελίδα 16

³ Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Πανεπιστήμιο Πειραιά 2004, σελίδα 16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ , ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 Πληθυσμός του Νομού Δωδεκανήσου

Ο πληθυσμός του νομού Δωδεκανήσου παρουσιάζει αυξητική πορεία αλλά διαφέρει ανά νησί αλλά και ανά δήμο και οικισμό.

Πίνακας 2.1: Πληθυσμιακή εξέλιξη 1971-1991

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ 1971-2001				
Νομός Δωδεκανήσου	1971	1981	1991	2001
1.Αριθμός κατοίκων	121.017	145.071	163.476	190.071
2.Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	32.000	40.392	43.619	53.709
3.Πυκνότητα πληθυσμού (κατά τ.χμ.)	45	54	60	
4.Αστικός πληθυσμός	33.100	67.733	74.114	142.773
5.Ημιαστικός πληθυσμός	44.613	33.875	45.934	
6.Αγροτικός πληθυσμός	43.304	43463	43.428	47.298
7.Γάμοι (μόνιμη κατοικία γαμπρού)	1.006	1037	1.149	
8.Γεννήσεις (μόνιμη κατοικία μητέρας)	2.198	2348	1.959	
9.Θάνατοι (μόνιμη κατοικία θανόντος)	1.046	1128	1.339	
10.Αριθμός Νοικοκυριών	33.380	40.340	49.295	
Πληθυσμός Περιφέρειας Ν. Αιγαίου	207.354	233.529	257.481	
Πληθυσμός χώρας		8.768.641	9.740.417	10.264.156

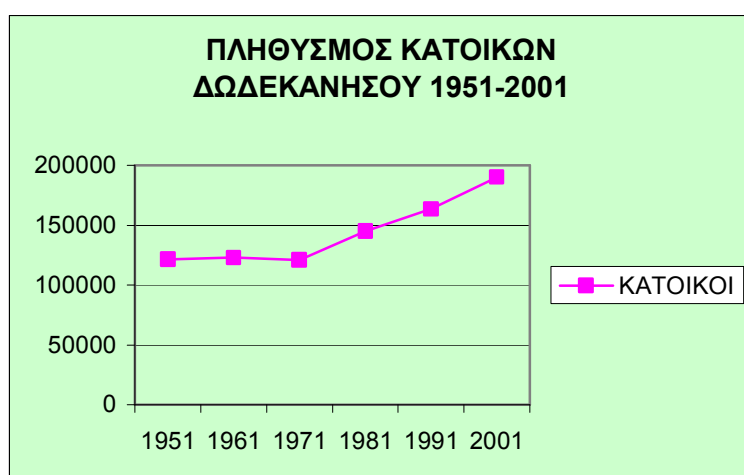
Πηγή: ΕΣΥΕ (Μηχανογραφημένα στοιχεία από την κεντρική υπηρεσία)

Νησιά με μεγάλη ανάπτυξη και υψηλές τουριστικές οικονομίες κλίμακας όπως η Κως και η Ρόδος έχουν μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού ανά δεκαετία. Άλλα νησιά μικρότερου μεγέθους παρουσιάζουν συνεχή μείωση των κατοίκων.

Πίνακας 2.2: Εξέλιξη πληθυσμού Νόμου Δωδεκανήσου

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔ/ΣΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ 1951 - 2001 (ΚΑΤΑ ΝΗΣΙ)							
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	Μεταβολή % 91-01
1. ΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΣ	59087	63954	66609	87833	98181	117007	19,17
2. ΝΗΣΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗ	584	481	268	222	275	430	56,36
3. ΝΗΣΟΣ ΣΥΜΗ	4003	3126	2497	2273	2332	2606	11,75
4. ΝΗΣΟΣ ΧΑΛΚΗ	621	523	387	334	281	313	11,39
5. ΝΗΣΟΣ ΤΗΛΟΣ	1052	789	349	301	279	533	91,04
6. ΝΗΣΟΣ ΚΩΣ	19076	18187	16650	20350	26379	30947	17,32
7. ΝΗΣΟΣ ΝΙΣΥΡΟΣ	2327	1800	1289	984	929	948	2,05
8. ΝΗΣΟΣ ΚΑΛΥΜΝΟΣ	13712	14249	13281	14457	15842	16441	3,78
9. ΝΗΣΟΣ ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	1807	1558	1146	1034	1073	1238	15,38
10.ΝΗΣΟΣ ΛΕΙΨΟΙ	885	724	597	574	606	698	15,18
11.ΝΗΣΟΣ ΛΕΡΟΣ	7075	6626	8512	8136	8061	8207	1,81
12.ΝΗΣΟΣ ΠΑΤΜΟΣ	2731	2686	2486	2607	2715	3044	12,12
13.ΝΗΣΟΣ ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	196	189	160	133	112	158	41,07
14.ΝΗΣΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΣ	6970	6707	5433	4649	5323	6511	22,32
15.ΝΗΣΟΣ ΚΑΣΟΣ	1396	1422	1353	1184	1088	990	-9,01
Σύνολο	121522	123021	121017	145071	163476	190071	16,27

Πηγή: ΕΣΥΕ (Μηχανογραφημένα στοιχεία από την κεντρική υπηρεσία)

Διάγραμμα 2.1 : Εξέλιξη πληθυσμού Νομού Δωδεκανήσου. Η αύξηση του πληθυσμού του συνόλου του νησιού είναι εμφανής.

Πίνακας 2.3: Εξέλιξη πληθυσμού Νομού Δωδεκανήσου ανά επαρχία. Η μεγαλύτερη αύξηση είναι στην επαρχία Ρόδου.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔ/ΣΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ 1951 - 2001 (Κατά Επαρχία)							
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	Μεταβολή % 91-01
1.ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΥ	65.347	68.873	70.110	90.963	101.348	120.889	19,28
2.ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΩ	21.403	19.987	17.939	21334	27308	31895	16,80
3.ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	26.406	26.032	26.182	26.941	28.409	29.786	4,85
4.ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	8.366	8.129	6.786	5.833	6.411	7.501	17
Σύνολο	121.522	123.021	121.017	145.071	163.476	190.071	16,27

Πηγή: ΕΣΥΕ (Μηχανογραφημένα στοιχεία από την κεντρική υπηρεσία)

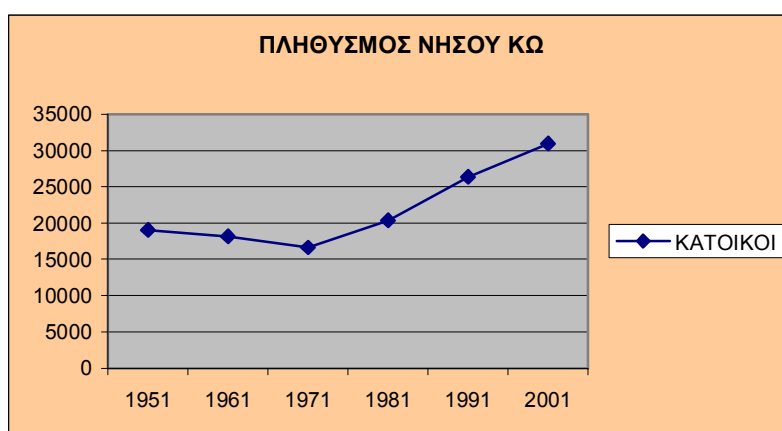
2.1.1 Πληθυσμός της νήσου Κω

Ο πληθυσμός της Κω παρουσίαζε μείωση μέχρι το 1981. Κατόπιν από την απογραφή του 1981 και μετά, παρουσιάζει συνεχή αύξηση. Ο τουρισμός έπαιξε μεγάλο ρόλο και επηρέασε την αύξηση του πληθυσμού προς τα πάνω. Η αύξηση του πληθυσμού ακολουθεί την αύξηση των αφίξεων όπως θα δούμε παρακάτω.

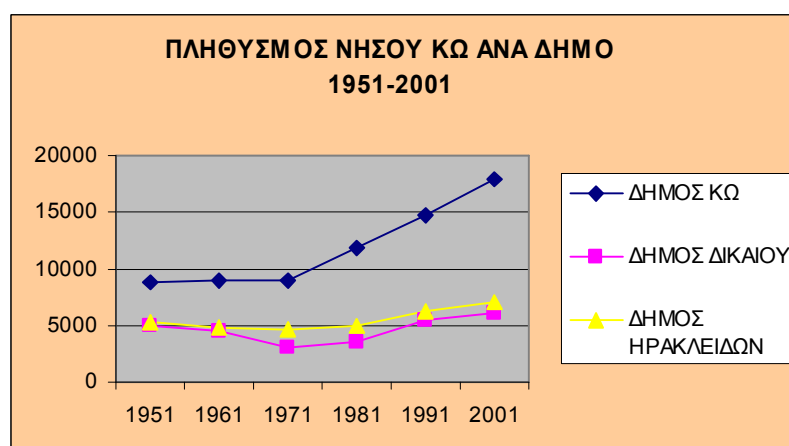
Πίνακας 2.4: Εξέλιξη πληθυσμού δήμων της νήσου Κω .

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΗΣΟΥ ΚΩ				
	ΔΗΜΟΣ ΚΩ	ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΝΗΣΟΥ ΚΩ
1951	8.863	4.892	5.321	19.076
1961	8.904	4.473	4.810	18.187
1971	8.913	3.105	4.635	16.653
1981	11.851	3.559	4.960	20.370
1991	14.714	5.371	6.294	26.379
2001	17.890	6.094	6.963	30.947

Πηγή: ΕΣΥΕ (Στοιχεία από την ιστοσελίδα της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου www.ando.gr)

Διάγραμμα 2.2: Εξέλιξη πληθυσμού της νήσου Κω. Η αύξηση αρχίζει από το 1970 που πλέον ο τουρισμός αναπτύσσεται.

Διάγραμμα 2.3: Εξέλιξη πληθυσμού δήμων της νήσου Κω.

Ο πληθυσμός του δήμου Κω έχει την μεγαλύτερη αύξηση.

2.1.2 Πληθυσμός της νήσου Ρόδου

Το νησί της Ρόδου με πληθυσμό 98.181 (1991) εμφάνισε σημαντική πληθυσμιακή αύξηση τις τελευταίες δεκαετίες (67% για την περίοδο 1950-1990). Η αύξηση αυτή είναι συνέχεια της ανοδικής πορείας που παρουσιάζει ο πληθυσμός από το 1922.

Πίνακας 2.5 : Εξέλιξη πληθυσμού της νήσου Ρόδου. 1922-1941

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ				
Έτος	1922	1931	1937	1941
Πληθυσμός	45.000	54.500	60.000	61.567

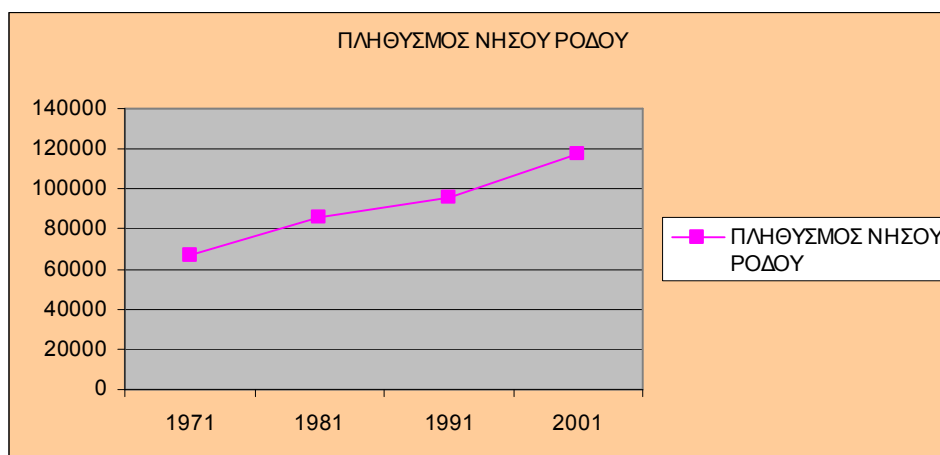
Πηγή: Παπαχριστοδούλου Χ.Ι., Ιστορία της Ρόδου, Από τους Προϊστορικούς Χρόνους έως την Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου, Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, Β' έκδοση συμπληρωμένη , Αθήνα 1994 σελ 30

Όμως παρά την πληθυσμιακή αύξηση στο νησί, ο πληθυσμός των δήμων της Νότιας Ρόδου ακολουθεί από το 1991 φθίνουσα πορεία και παρουσιάζει προβλήματα ανεργίας με συγκεκριμένο φαινόμενο την απασχόληση των δημοτών σε εκτός δήμου περιοχές. Παρατηρώντας τον πληθυσμό της Ρόδου βλέπουμε ότι παρουσιάζει συνεχή αύξηση όχι όμως ισομερή. Πρέπει να σημειωθεί ότι σε κάποιους δήμους μέχρι τη δεκαετία του 70' είχαμε μείωση. Ο δήμος Ατταβύρου παρουσιάζει επίσης συνεχή μείωση του πληθυσμού από το 1951 που υπάρχουν στοιχεία. Αντίθετα οι δήμοι, Αφάντου, Αρχαγγέλου, Ιαλισσού, Καλλιθέας, Καμείρου, Λινδίων, Πεταλούδων παρουσιάζουν άνοδο. Ο τουρισμός αυξάνει τους μόνιμους κατοίκους του νησιού.

Πίνακας 2.6: Εξέλιξη πληθυσμού της νήσου Ρόδου . 1971-2001

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ 1971-2001				
Έτος	1971	1981	1991	2001
Πληθυσμός	66609	86037	96073	117007

Πηγή: ΕΣΥΕ (Στοιχεία από την ιστοσελίδα της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου)

Διάγραμμα 2.4 : Εξέλιξη πληθυσμού της νήσου Ρόδου . 1971-2001. Η αύξηση είναι εμφανής

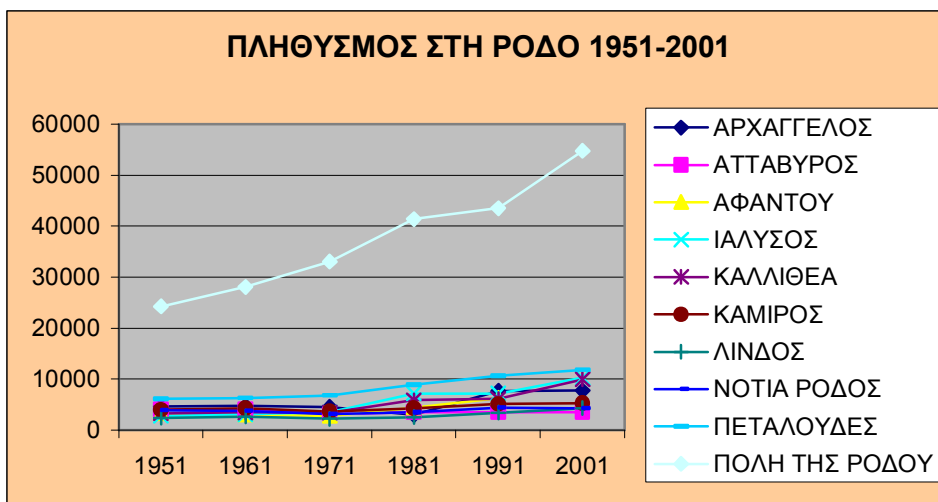
Από την παρατήρηση του πληθυσμού των δήμων του νησιού φαίνεται ότι οι δήμοι του βορείου τριγώνου έχουν μεγαλύτερη αύξηση σχετικά με αυτούς των νοτίων περιοχών οι οποίοι παρουσιάζουν κάμψη. Το βόρειο τρίγωνο της Ρόδου αποτελούν οι δήμοι: Ρόδου, Ιαλυσού, Καλλιθέας, Αφάντου και Πεταλούδων.

Πίνακας 2.7: Εξέλιξη πληθυσμού δήμων της νήσου Ρόδου . 1951-2001.

Υπάρχει μεγάλη διαφορά στην εξέλιξη του πληθυσμού ανά δήμο.

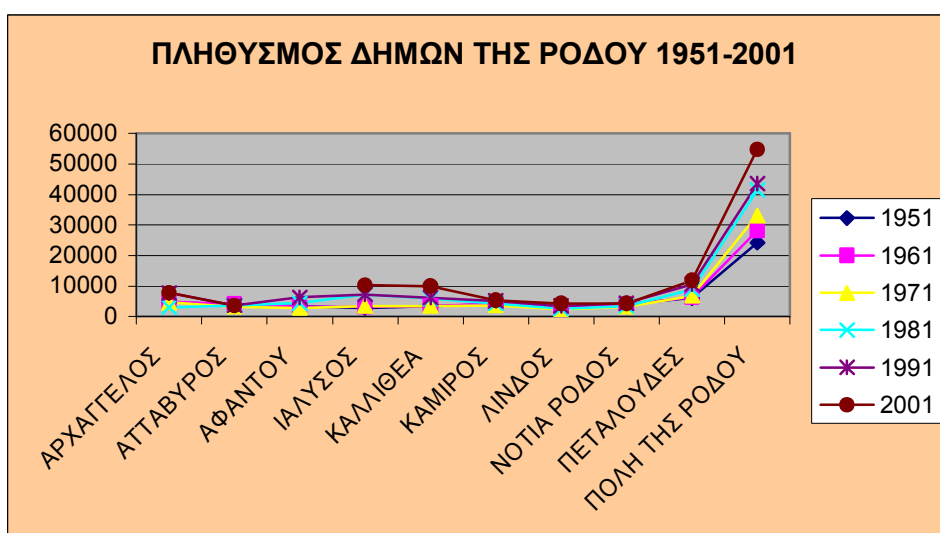
ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΔΗΜΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ						
Δήμος	1951	1961	1971	1981	1991	2001
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	4.625	4.784	4.594	3.012	7.715	7.758
ΑΤΑΒΥΡΟΣ	4.065	4.099	3.183	3.594	3.594	3.584
ΑΦΑΝΤΟΥ	3.309	3.140	2.823	4.453	6.306	
ΙΑΛΥΣΟΣ	2.822	3.162	3.485	7.212	7.193	10.275
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	3.306	3.479	3.447	5.858	6.150	9.979
ΚΑΜΕΙΡΟΣ	3.989	4.297	3.702	4.344	5.122	5.315
ΛΙΝΔΟΣ	2.472	2.711	2.267	2.590	3.461	4.315
ΝΟΤΙΑ ΡΟΔΟΣ	3.963	3.836	3.172	3.481	4.455	4.315
ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	6.115	6.327	6.836	8.864	10.637	11.858
ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	24.280	28.119	33.100	41.425	43.558	54.802
	58.946	63.954	66.609	84.833	98.191	112.201

Πηγή: ΕΣΥΕ (Στοιχεία από την ιστοσελίδα της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου)

Διάγραμμα 2.5 : Εξέλιξη πληθυσμού δήμων της νήσου Ρόδου . 1951-2001.

Υπάρχει μεγάλη διαφορά στην εξέλιξη του πληθυσμού ανά δήμο. Ο δήμος Ρόδου παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση.

Διάγραμμα 2.6 : Εξέλιξη πληθυσμού δήμων της νήσου Ρόδου . 1951-2001.

Υπάρχει μεγάλη διαφορά στην εξέλιξη του πληθυσμού ανά δήμο. Ο δήμος Ρόδου παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση.

2.2 Απασχόληση

2.2.1 Κως και Ρόδος: Κοινή πορεία

Κατά παράδοση στην Κω και τη Ρόδο η απασχόληση αφορούσε στον πρωτογενή τομέα (γεωργία κτηνοτροφία) και σε ένα ποσοστό τον δευτερογενή, όμως τα τελευταία 20 χρόνια είναι έντονη η στροφή προς τον τριτογενή τομέα (τουρισμός και συναφείς υπηρεσίες). Η μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων εγκαταλείφθηκε ενώ το εμπόριο περιορίστηκε μόνο σε εισαγωγές, και το εργατικό δυναμικό απορροφήθηκε από τον τουριστικό τομέα. Οι συνθήκες αυτές αναδιαμόρφωσαν το κοινωνικό γίνεσθαι κατά τρόπο καταλυτικό. Η οικονομική άνθηση που επήλθε επισκίασε τα μειονεκτήματα της μονόπλευρης τουριστικής ανάπτυξης με τα οποία σήμερα ερχόμαστε αντιμέτωποι. Νησιά εξαρτημένα κατά σημαντικό ποσοστό από προϊόντα τα οποία εισάγονται στα δυο νησιά από την υπόλοιπη χώρα.

Πίνακας 2.8: Απασχόληση ανά παραγωγικό κλάδο στη Δωδεκάνησο

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ				
Περιοχή	Έτος	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
ΕΛΛΑΔΑ	1981	29,2%	30,5%	40,4%
ΕΛΛΑΔΑ	1991	19,6%	25,4%	55,0%
ΕΛΛΑΔΑ	2001	15,2%	22,9%	61,8%
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	1981	13,9%	27,4%	58,7%
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	1991	7,9%	23,6%	68,5%
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	2001	7,0%	19%	74%
ΡΟΔΟΣ	1981	10,2%	25,6%	64,3%
ΡΟΔΟΣ	1991	6,0%	22,7%	71,3%
ΡΟΔΟΣ	2001	7,0%	19,0%	74,0%
ΚΩΣ	1981			
ΚΩΣ	1991	7,8%	23,8%	68,25%
ΚΩΣ	2001	5,0%	17,0%	78,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ (Μηχανογραφημένα στοιχεία και στοιχεία από το διαδίκτυο της Αναπτυξιακής

Δωδεκανήσου www.ando.gr

2.2.2 Στατιστικά στοιχεία απασχόλησης

Ο Νομός Δωδεκανήσου παρουσιάζει αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του (1981-1991-2001) μεγαλύτερη του 30% ενώ ο Νομός Κυκλάδων λίγο μεγαλύτερη του 10%. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου πλησιάζει τους 100.000 οικονομικά ενεργούς κατοίκους (1991). Παράλληλα όμως παρατηρούμε μία πολύ μεγάλη αύξηση του αριθμού των ανέργων για τον Νομό Δωδεκανήσου και τον Νομό Κυκλάδων. Και τα δύο αυτά ποσοστά είναι πολύ μεγαλύτερα από αυτά της χώρας 102% για την ίδια περίοδο.

Πίνακας 2.9: - Στοιχεία απασχόλησης 1981-2001

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ									
	1981			1991			2001		
Περιοχή	Οικονομικά ενεργοί	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Οικονομικά ενεργοί	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Οικονομικά ενεργοί	Απασχολούμενοι	Άνεργοι
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ	46.765	45.433	1.332	61.111	57.883	3.228	81513	66997	14516
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	30.375	29.503	872	33.479	31.437	2.042	44280	39848	4432
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	77.140	74.936	2.204	94.590	89.320	5.270	125793	106845	18948
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3.638.530	3.383.251	155.279	3.886.157	3.571.957	314.200	4.615.470	4102091	513379

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. – Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Όσον αφορά στην τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης, ο μεγάλος αριθμός απασχολουμένων βρίσκεται στον τριτογενή τομέα για τον Νομό Δωδεκανήσου κάτι που είναι το αναμενόμενο αποτέλεσμα της ανάπτυξης της οικονομίας παροχής υπηρεσιών όπως επίσης και του Νομού Κυκλάδων, της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου αλλά και της χώρας. Η αύξηση αυτή είναι τόσο σε απόλυτους αριθμούς (ποσοστό 32%) αλλά και ως ποσοστό στον συνολικό αριθμό των απασχολουμένων (από 58,76% σε 68,53%) για την περίοδο 1981-1991. Αντίθετα παρατηρείται μείωση του

αριθμού των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα καθώς και μία σταθεροποίηση στον δευτερογενή.

Η σύγκριση των δύο Νομών της Περιφέρειας με το σύνολο της χώρας σε ότι αφορά στην τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης κατά τη διάρκεια της περιόδου 1981-91, τους κατατάσσει σε διαφορετικές κατηγορίες. Ο Νομός Δωδεκανήσου εμφανίζεται ως ένας από τους πλέον τουριστικούς νομούς της χώρας, ενώ ο Νομός Κυκλάδων εμφανίζεται με υψηλότερη συμμετοχή των δύο άλλων τομέων (ως προς τη χώρα).

Ανεξάρτητα δηλαδή από την μείωση ή αύξηση των απασχολούμενων σε κάθε τομέα παραγωγής στον Νομό, η σχετική σημασία των αυξομειώσεων αυτών στις συνολικές της χώρας, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, σκιαγραφώντας τον διαφορετικό ρόλο του κάθε νομού στην κατανομή της απασχόλησης ανά τομέα, στο σύνολο της χώρας (πίνακας παρακάτω).

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό του πληθυσμού στην Κω και στη Ρόδο είναι ότι οι αριθμοί του εργατικού δυναμικού είναι ανελαστικοί εξαιτίας του νησιωτικού χαρακτήρα.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι απασχολούμενοι στους Νομούς Δωδεκανήσου, Κυκλάδων, Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Και εδώ ο τριτογενής τομέας (εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία) στην Δωδεκάνησο καλύπτει το 34% της συνολικής απασχόλησης, ποσοστό

εμφανώς ανώτερο τόσο του Νομού Κυκλάδων με 18,5%, της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου με 28,6% αλλά και όλης της χώρας με 18,2%.

Πίνακας 2.10: Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας 1991

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ 1991								
Απασχολούμενοι ανά ομάδα κλάδων οικον. δραστηριότητας	Νομού Δωδ/σου		Νομού Κυκλάδων		Περιφ. Ν. Αιγαίου		Σύνολο χώρας	
		%		%		%		%
Γεωργία, Κτηνοτροφία, θήρα, Αλιεία κ.λ.π.	4.357	7,5	6.350	20,1	10,707	12	668.766	18,7
Ορυχεία - Λατομεία	125	0,21	415	1,3	540	0,6	15.284	0,42
Μεταποίηση - Βιομηχανία	4.368	7,5	2.902	9,2	7.270	8,1	523.120	14,6
Παροχή ηλ. ρεύματος φ.α.&νερού	502	0,86	530	1,7	1.032	1,1	33.357	0,93
Κατασκευές	7.996	13,8	5.088	16,2	13.084	14,6	281.186	7,87
Εμπόριο, επισκευές, ξενοδοχεία, εστιατόρια	19.690	34	5.816	18,5	25.506	28,6	651.370	18,2
Μεταφορές,Αποθηκεύσεις, Επικοινωνίες	4.234	7,3	2.783	8,8	7.017	7,9	243.536	6,8
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	768	1,3	397	1,3	1.165	1,3	73.829	2,06
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1.731	3	734	2,3	2.465	2,7	131.522	3,7
Δημ. Διοίκ., Άμυνα, Υποχρ. Κοινων. Ασφαλ.	4.524	7,8	1.799	5,7	6.323	7	293.524	8,2
Εκπαίδευση	2.437	4,2	1.268	4	3.705	4,1	185.509	5,2
Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα	2.231	3,8	559	1,8	2.790	3,1	138.841	3,9
Παροχή υπηρεσιών Οικιακό προσωπικό	2.161	3,7	975	3,1	3.136	3,5	123.763	3,46
Ετεροδ. Οργανισμοί και όργανα	6	-	2	-	8	-	1.999	1,05
Δεν δήλωσαν	2.753	4,7	1.819	5,8	4.572	5,1	206.631	5,8
Σύνολο	57.883	100	31.437	100	89.320	100	3.571.957	100

Πηγή : Εκτιμήσεις ΑΝ.ΔΩ - ΕΣΥΕ

Επίσης δεύτερο υψηλό ποσοστό απασχολουμένων με 13,8% εμφανίζεται στις κατασκευές το οποίο είναι διπλάσιο αυτού της χώρας με 7,87%.

2.2.3 Απασχόληση στην Κω

Κατά παράδοση η απασχόληση αφορούσε στον πρωτογενή τομέα (γεωργία κτηνοτροφία, όμως τα τελευταία 20 χρόνια είναι έντονη η στροφή στον τριτογενή τομέα (τουρισμός και συναφείς υπηρεσίες). Η μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων εγκαταλείφθηκε ενώ το εμπόριο περιορίστηκε μόνο σε εισαγωγές και το εργατικό δυναμικό απορροφήθηκε από τον τουριστικό τομέα. Οι συνθήκες αυτές αναδιαμόρφωσαν το κοινωνικό γίνεσθαι της πόλης κατά τρόπο καταλυτικό εφόσον η οικονομική άνθηση που επήλθε επισκίασε τα μειονεκτήματα της μονόπλευρης ανάπτυξης με τα οποία σήμερα ερχόμαστε αντιμέτωποι.

Πίνακας 2.11: Απασχόληση στην Κω το 1997 και το 2001

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΩ							
1997							
	α' γενης	β' γενης	γ' γενης	Δεν δήλωσαν	Σύνολο Απ/νων	Οικ. ενεργοί	Οικ. Ανενεργοί
ΔΗΜΟΣ ΚΩ	217	1.187	3.885	360	5.649	5.923	1.247
ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	242	533	940	58	1.773	1.843	389
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	273	502	1.526	118	2.419	2.504	532
Σύνολο	732	2.222	6.351	536	9.841	10.270	2.168
2001							
ΔΗΜΟΣ ΚΩ	174	1.215	5.611	406	7.406	8.542	9.352
ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	218	438	1.512	83	2.251	2.769	3.351
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	189	309	1.967	189	2.654	3.310	3.794
Σύνολο	581	1.962	9.090	678	12.311	14.621	16.497

Πηγή: ΕΣΥΕ(Στοιχεία από την ιστοσελίδα της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου www.ando.gr) και

μηχανογραφημένα στοιχεία από την Κεντρική Υπηρεσία

2.2.4 Απασχόληση στη Ρόδο

Η Ρόδος κατατάσσεται μεταξύ των δέκα περιοχών με το υψηλότερο εισόδημα στη χώρα. Την περίοδο 1978-1981 η απασχόληση αυξήθηκε από 26.000 σε 40.000, αύξηση της τάξης του 55 % σημαντικά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη αύξηση του πληθυσμού για την ίδια περίοδο, η οποία ήταν 31% για τη δεκαετία 1971-1981 και 21% για τη δεκαετία 1981-1991.

Η ανάπτυξη όμως στη Ρόδο είναι ανισομερής και απόδειξη γι αυτό είναι ότι το 85.50 % της δυναμικότητας των ξενοδοχείων εντοπίζεται στις παράκτιες περιοχές και ειδικότερα στο βόρειο τρίγωνο.

Η ανάπτυξη του μαζικού τύπου τουρισμού εντοπίζεται κυρίως στο ανατολικό και στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού (Βόρειο Τρίγωνο). Η πόλη της Ρόδου και αυτή της Ιαλυσού αντιμετωπίζει προβλήματα που σχετίζονται με τον τύπο ανάπτυξης που είχε ακολουθηθεί τις περασμένες δεκαετίες, πολλές μονάδες ειδικά στην πόλη της Ρόδου απαιτούν ανακαίνιση η οποία τα τελευταία χρόνια υλοποιείται. Μάλιστα έχει παρατηρηθεί σε κάποιες μονάδες αλλαγή χρήσης.

Στη Ρόδο ο πληθυσμός που απασχολείται στον τριτογενή τομέα παρουσιάζει αύξηση ενώ στον πρωτογενή μείωση. Η Ρόδος αποτελεί διοικητικό κέντρο, το 1991 οι απασχολούμενοι στον τριτογενή τομέα ήταν 27.171 από τους οποίους οι 14.660 εργάζονταν σε τουριστικές δραστηριότητες.

Πίνακας 2.12: Απασχόληση στη Ρόδο το 2001

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΡΟΔΟ							
2001							
	α' γενης	β' γενης	γ' γενης	Δεν δήλωσαν	Σύνολο Απ/νων	Οικ. ενεργοί	Οικ. Ανενεργοί
ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ	298	3.661	16.594	1.235	21.788	25.837	29.249
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	192	571	1.708	154	2.625	3.228	4.503
ΑΤΑΒΥΡΟΥ	549	159	295	12	1.015	1.128	1.301
ΑΦΑΝΤΟΥ	81	275	1.288	175	1.819	2.895	3.770
ΙΑΛΥΣΟΥ	99	642	2.763	307	3.811	4.602	5.509
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	94	595	2.111	192	2.992	4.130	5.619
ΚΑΜΕΙΡΟΥ	230	413	959	22	1.624	2.115	2.763
ΛΙΝΔΙΩΝ	59	193	544	22	818	1.357	2.054
ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	309	163	698	48	1.218	1.347	2.085
ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	168	871	2.972	179	4.190	5.282	6.560
Σύνολο	2.079	7.543	29932	2.346	41.900	51.921	63.413

Πηγή: ΕΣΥΕ, Μηχανογραφημένα στοιχεία από την Κεντρική Υπηρεσία

2.3. Οικονομική δομή

2.3.1 Γενική οικονομική κατάσταση

Το προϊόν της Δωδεκανήσου παρουσιάζει αύξηση 1% η οποία σε σχέση με τις μεταβολές άλλων νησιωτικών περιφερειών της ΕΕ είναι η υψηλότερη. Το ακαθάριστο κατά κεφαλή εισόδημα είναι 12.962\$ ανά κάτοικο, μ ποσό, το οποίο αντιστοιχεί στο 60 % του υψηλότερου ΑΕΠ των νησιωτικών περιοχών ((Βαλεαρίδες κλπ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ανεργία κυμαίνεται στο 4.8% και είναι από τις χαμηλότερες των νησιωτικών περιοχών της ΕΕ.¹

Πίνακας 2.13: Δείκτες Ευημερίας

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ				
		Νομός Δωδεκανήσου	Μέσος όρος χώρας	Κατάταξη σε σχέση με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	1999	4,83 εκατ. δρχ.	3,64	1
Κατά κεφαλή αποταμιευτικές καταθέσεις	1998	1,78 εκατ. δρχ.	1,57	6
Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο	1999	1,33 εκατ. δρχ.	1,52	9
Φόρος εισοδήματος ανά κάτοικο	1999	93 χιλ. δρχ.	127	9
Φυσική αύξηση πληθυσμού/ 1000 κατοίκους	1998	5,53	-0,17	1
Μαθητές γυμνασίων, λυκείων/ 1000 κατοίκους	1998	74	69	11
Μαθητές δημοτικού/ 1000 κατοίκους	1998	77	61	3
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας				
ΑΕΠ		2,2 %		6
Φορολογούμενοι		1,5 %		10
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα		1,4 %		8
Άμεσοι φόροι		0,9 %		7
Αποταμιευτικές καταθέσεις		1,9 %		7

Πηγή : ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ Οι νομοί της Ελλάδος

Παρατίθενται ορισμένοι δείκτες ευημερίας οι οποίοι δείχνουν την κατάσταση που βρίσκεται ο Νομός με στοιχεία 1998-1999 καθώς και η κατάταξη του νομού σε σχέση με το σύνολο της χώρας.

Ο Νομός συγκεντρώνει ποσοστό 1,6% του πληθυσμού της χώρας με έντονη τάση αύξησης αφού με ποσοστό 5,53 βρίσκεται στην 1^η θέση της χώρας με υπεροχή γεννήσεων/1000 κατοίκους. Επίσης βρίσκεται στην 3^η θέση της χώρας σε μαθητές δημοτικού/1000. Εδώ θα παρατηρήσουμε ότι στην αναλογία μαθητών γυμνασίων, λυκείων/1.000 κατοίκους ο νομός πέφτει στην κατάταξη στην 11^η θέση της χώρας, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει μεγάλη απώλεια μαθητών από το εκπαιδευτικό σύστημα μεταξύ Δημοτικού και Γυμνασίου. Όσον αφορά στο κατά κεφαλή ΑΕΠ ο Νομός βρίσκεται στην 1^η θέση στη χώρα με 4,83 εκατ. δρχ. ή ποσοστό 132,7% ανώτερο του μέσου όρου της χώρας που είναι 3,64 εκατ. δρχ. Γενικά ο νομός σε όλες τις κατηγορίες δεικτών ευημερίας βρίσκεται στις 10 πρώτες θέσεις της χώρας.

2.3.2 Προϊόν – εισόδημα

Στον κατωτέρω πίνακα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του συνολικού ΑΕΠ του νομού, η διάρθρωση του κατά τομέα, το κατά κεφαλή ΑΕΠ και το ποσοστό του επί της % ως προς στο μέσο όρο της χώρας για τα έτη 1990 έως 1998. Παρατηρούμε την φθίνουσα πορεία του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα στο ΑΕΠ και παράλληλα την αύξηση του τριτογενούς που από 74% ανέβηκε στο

86%. Επίσης ο Νομός ανέβηκε από το 125% του μέσου ΑΕΠ (1990) της χώρας στο 133% το 1998. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι η Δωδεκάνησος αναπτύσσεται με μεγαλύτερους ρυθμούς από ότι η υπόλοιπη χώρα.

Πίνακας 2.14 : Προϊόν – εισόδημα

ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ									
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ακαθ. Εγχ. Προϊόν (τιμές αγοράς εκ. δρχ.)	255.303	309.339	371.935	456.148	521.998	563.273	613.305	687.962	780.561
Γεωργία (% ΑΕΠ)	7	10	7	5	3	3	4	3	3
Βιομηχανία (% ΑΕΠ)	19	16	14	15	14	12	12	11	11
Υπηρεσίες (% ΑΕΠ)	74	74	80	80	83	84	85	86	86
Ακαθ. Εγχ. Προϊόν κατά κεφαλή (δρχ.)	1.611.494	1.894.579	2.308.173	2.794.421	3.171.850	3.373.336	3.629.796	4.034.729	4.541.843
Ακ. Εγχ. Προϊόν % μέσου όρου χώρας	125	120	127	137	138	129	127	128	133

Πηγή : ΕΣΥΕ, Γ. ΖΑΧΑΡΑΤΟΣ Μελέτη «Τουρισμός και Τοπικά Προϊόντα»

Η αύξηση του Α.Ε.Π. οφείλεται κατά κύριο λόγο στη διόγκωση του τριτογενούς τομέα των κλάδων παροχής υπηρεσιών (Τουρισμός, Εμπόριο, Εστιατόρια κ.λ.π.) Έτσι η οικονομία του νομού παγιώνει μία μονοδιάστατη ανάπτυξη και χαρακτηρίζεται ως οικονομία παροχής υπηρεσιών. Η διάρθρωση της οικονομίας του Νομού ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας διαπιστώνεται και από τον αριθμό των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε κάθε μία από αυτές σύμφωνα με την κωδικοποίηση ΣΤΑΚΟΔ-91.²

Πίνακας 2.15: Κατανομή των χαρακτηρισμών /κωδίκων στακοδ-91 ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΩΝ /ΚΩΔΙΚΩΝ ΣΤΑΚΟΔ-91			
Κατηγορία	Περιγραφή οικον. δραστηριότητας	Πλήθος	Συμμετοχή
A & B	Γεωργία, κτηνοτροφία & αλιεία	158	0,48%
Γ	Ορυχεία και λατομεία	82	0,25%
Δ	Μεταποιητικές επιχ/σεις	4.765	14,75%
Ε	Παροχή ηλεκτρικού, αερίου & νερού	7	0,02%
ΣΤ	Κατασκευές	2.251	6,97%
Z	Εμπόριο και Επισκευές	13.579	42,09%
Η	Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	6.578	20,36%
Θ	Μεταφορές, Αποθ/ση, Επικ/νίες	731	2,26%
Ι	Ενδιάμεσοι χρηματ/κοί οργανισμοί	673	2,08%
Κ	Ακίνητη . Περιουσία, εκμισθ/σεις, επιχ/κές δραστηριότητες	1.676	5,19%
Μ	Εκπαίδευση	306	0,95%
Ν	Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα	26	0,08%
Ξ	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1.459	4,52%
Γεν. σύνολο	Χαρακτηρισμός οικον. δραστηριότητας	32.291	100,00%

Πηγή: Ζαχαράτος – Μελέτη “Τουρισμός και Τοπικά προϊόντα”

Το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων εμφανίζεται στον Τριτογενή Τομέα (Εμπόριο και Επισκευές, Ξενοδοχεία και Εστιατόρια) και ακολουθεί ο δευτερογενής τομέας και κυρίως η μεταποίηση (Πίνακας).

2.3.3 Επενδύσεις

Η αναπτυξιακή προσπάθεια, στο πλαίσιο του 2^{ου} κοινοτικού πλαισίου στήριξης (1994 -1999), επικεντρώνεται στην ενίσχυση του τουρισμού και σε μικρότερο βαθμό στην ενίσχυση άλλων τομέων, όπως ο πρωτογενής τομέας (γεωργία,

αλιεία) που αν και δεν παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην οικονομία της περιφέρειας, η συμβολή τους για την ισορροπία της οικονομικής διάρθρωσης και την αποφυγή της εξέλιξης της τουριστικής δραστηριότητας σε «μονοκαλλιέργεια», είναι ουσιαστική.³

Πίνακας 2.16: Επενδύσεις (ποσά σε εκατ. δρχ.)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ									
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
1. Ιδιωτικές (εκ/ρια δρχ.)	19.325	21.999	25.935	23.776	23.416	23260	22.347	22.349	23.927
2. Δημόσιες (εκ/ρια δρχ.)	5.603	5.206	6.893	7.602	10.576	9.649	13.152	--	--
3. Σύνολο (εκ/ρια δρχ.)	24.928	27.205	32.828	31.378	33.992	32.909	35.499		
4. Μεταποίηση (μονάδες > 10 απ/μωv)	--	--	--	--	1989	821	893	--	--

Πηγή : ΕΣΥΕ - Γ. Ζαχαράτος Μελέτη «Τουρισμός και Τοπικά Προϊόντα»

Οι ιδιωτικές επενδύσεις παρουσιάζουν μία τάση σταθεροποίησης τα τελευταία έτη, σε αντίθεση με τις δημόσιες επενδύσεις οι οποίες αυξάνονται σημαντικά, ιδιαίτερα από το 1993 και μετά. Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα, η όποια αύξηση καταγράφεται στο σύνολο των επενδύσεων, να οφείλεται στις επενδύσεις του δημόσιου τομέα. Το 1995, το σύνολο των επενδύσεων επιμερίζεται σε 63% στον ιδιωτικό και 37% στο δημόσιο τομέα. Οι επενδύσεις στην μεταποίηση κατά το ίδιο έτος αντιπροσωπεύουν μόνο το 2,5%, ακόμη ένα στοιχείο που καταδεικνύει την πολύ χαμηλή σχετική σπουδαιότητα του τομέα, αλλά και της έλλειψης επενδυτικού ενδιαφέροντος. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι : Για τις ιδιωτικές επενδύσεις, πραγματοποιήθηκε μία εκτίμηση επενδύσεων σε κατοικίες. Οι επενδύσεις αυτές καλύπτουν το 50% του συνόλου των ιδιωτικών επενδύσεων το 1988, το 46% τα έτη, 1989, 1990, 1991 και έκτοτε η συμμετοχή τους μειώνεται σταδιακά φθάνοντας το 38%, τα έτη 1996 και 1997. Για τις δημόσιες επενδύσεις τα

ποσά αφορούν στα έργα που έχουν εκτελεστεί από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) αποκλειστικά στο νομό. Οι επενδύσεις στην μεταποίηση προέρχονται από την Ετήσια Βιομηχανική Έρευνα της ΕΣΥΕ και αφορούν μόνο μεταποιητικές μονάδες οι οποίες απασχολούν περισσότερο από 10 άτομα.

Στα Δωδεκάνησα από το 1998 ως και τον Ιούνιο του 2005 πραγματοποιήθηκαν 59 επενδύσεις που επιδοτήθηκαν από δημόσιους φορείς ύψους πάνω από 150.000 ευρώ. ⁴Η πλειοψηφία των επενδύσεων σχετίζεται μόνο με τον τουρισμό. Ειδικότερα οι επενδύσεις κατά τομέα έχουν ως εξής:

► Πρωτογενής τομέας

Μόνο δυο επενδύσεις έγιναν στον πρωτογενή τομέα παραγωγής.

Πίνακας 2.17: Επενδύσεις πρωτογενούς τομέα στα Δωδεκάνησα 1998-2004

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ -α		
Είδος επένδυσης	Βιολογικές καλλιέργειες	Εκτροφή ζώων
	1	1

Πηγή: Γραφείο Επενδύσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Ρόδος Μάιος 2005

► Δευτερογενής τομέας

Στο δευτερογενή τομέα οι κατασκευές κατέχουν την πρωτοπορία.

Πίνακας 2.18: Επενδύσεις δευτερογενούς τομέα Δωδεκάνησα 1998-2004

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ -β			
Είδος επένδυσης	Βιοτεχνίες αλουμινίου	Υγραέριο	Πετρελαιοειδή
	1	2	1

Πηγή: Γραφείο Επενδύσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Ρόδος Μάιος 2005

Πίνακας 2.19: Επενδύσεις δευτερογενούς τομέα Δωδεκάνησα 1998-2004

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ -γ		
Είδος επένδυσης	Ξυλουργικά	Εκτυπώσεις
	1	1

Πηγή: Γραφείο Επενδύσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Ρόδος Μάιος 2005

Η ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα συμπληρώνεται από κάποιες επενδυτικές προσπάθειες στον τομέα των τροφίμων.

Πίνακας 2.20: Επενδύσεις δευτερογενούς τομέα Δωδεκάνησα 1998-2004

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ -γ			
Είδος επένδυσης	Παρασκευή τροφίμων	Συσκευασία	Πρώτες ύλες τροφίμων
	2	6	1

Πηγή: Γραφείο Επενδύσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Ρόδος Μάιος 2005

► Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας κυριαρχεί, με έμφαση φυσικά στον τουρισμό, ανακαινίσεις ξενοδοχείων, ανακατασκευές αλλά και νέες μονάδες αποτελούν τους στόχους των

επενδύσεων. Ο κατασκευαστικός τομέας ανθεί. Στις νότιες περιοχές της Ρόδου χτίζονται ακόμη νέες μονάδες.

Η συντριπτική πλειοψηφία των επενδύσεων στα Δωδεκάνησα είναι επιχειρήσεις με αντικείμενο τη φιλοξενία τουριστών. Νέες ξενοδοχειακές μονάδες και ανακαινίσεις παλαιότερων μονάδων.

Πίνακας 2.21: Επενδύσεις τριτογενούς τομέα Δωδεκάνησα 1998-2000

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ -δ	
Είδος επένδυσης	Ξενοδοχείο ενοικιαζόμενα δωμάτια
	35

Πηγή: Γραφείο Επενδύσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Ρόδος Μάιος 2005

¹ Κυριάκος Αρχοντάκης, Οι Νησιωτικές Περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης .Η Ελληνική Ιδιαιτερότητα, Ρόδος Αύγουστος 2000 σελ. 4

² Ζαχαράτος, Μελέτη, Τουρισμός και Τοπικά προϊόντα

³ Αειφορική Συμβουλευτική ΕΠΕ, Σχέδιο Δράσης για την Τουριστική Προβολή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Master marketing Plan, 2002-2003, σελίδα 8

⁴ Γραφείο Επενδύσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Ρόδος Μάιος 2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

3.1 Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της Κω και της Ρόδου

Το εξαγωγικό εμπόριο της Δωδεκανήσου είναι περιορισμένο αφού καλύπτει ελάχιστο μέρος των εισαγωγών.¹ Σύμφωνα με τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα, η διαφορά των φορτίων που φορτώνονται από αυτά που εκφορτώνονται στην Κω και στη Ρόδο είναι τεράστια. Τα νούμερα είναι απολύτως σαφή. Ο αριθμός των φορτωθέντων είναι ελάχιστος μπροστά σε αυτόν των εκφορτωθέντων.² Τα στοιχεία που παρουσιάζονται δυστυχώς είναι παλαιά εκτός από αυτά για το λιμάνι της Κω.³ Κατά τη διάρκεια της έρευνας δεν κατέστη δυνατό να βρεθούν νεώτερα στοιχεία για το Λιμάνι της Ρόδου.

Πίνακας 3.1: Εκφορτωθέντα εμπορεύματα στην Κω και στη Ρόδο

ΕΚΦΟΡΤΩΘΕΝΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ 1997 , ΚΑΤΑ ΛΙΜΕΝΑ			
	Στερεά	Υγρά	Σύνολο
Κως	1.392	-	1.392
Ρόδος	16.936	-	16.936

Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Υπηρεσία Ναυτιλίας 2001

Πίνακας 3.2: Φορτωθέντα εμπορεύματα στην Κω και στη Ρόδο

ΦΟΡΤΩΘΕΝΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ 1997 , ΚΑΤΑ ΛΙΜΕΝΑ			
	Στερεά	Υγρά	Σύνολο
Κως		-	
Ρόδος	2.578		2.578

Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Υπηρεσία Ναυτιλίας 2001

Πίνακας 3.3: Κίνηση Εμπορευμάτων στην Κω -1, 2003

ΚΙΝΗΣΗ ΛΙΜΕΝΑ ΚΩ 2003								
	Χαλίκι	Καύσιμα	Τσιμέντο	Τούβλα	Οικοδομικά υλικά	Άμμος	Μαρμαρόσκονη	γενικό φορτίο
Μονάδα	TN	M3	TN	TN	TN	TN	TN	TN
Ιανουάριος	1960	193100	3160	2870	2334	12045	-	-
Φεβρουάριος	1970	-	2360	1570	500	2814	1900	-
Μάρτιος	-	586600	2083	-	350	4850	-	1900
Απρίλιος	-	6500	2200	2520	300	2995	-	-
Μάιος	-	112000	1493	848	150	5760	-	-
Ιούνιος	-	3332	2165	1900	650	1085	-	--
Ιούλιος	-	8800	3479	450	20	2906	750	750
Αύγουστος	-	-	676	250	-	2764	-	-
Σεπτέμβριος	1966	399100	120	445	-	2162	-	-
Οκτώβριος	-	-	800	-	370	1870	-	-
Νοέμβριος	250	840	4311	1015	780	3951	-	-
Δεκέμβριος	-	-	2173	-	200	5805	-	-
	6146	2149432	25020	11868	5654	49007	2650	1899

Πηγή: Λιμεναρχείο Κω Σεπτέμβριος 2004

Πίνακας 3.4: Κίνηση Εμπορευμάτων στην Κω -2, 2003

ΚΙΝΗΣΗ ΛΙΜΕΝΑ ΚΩ 2003									
	Υγραέριο	Σωλήνες	Δεξαμενές	Ζάχαρη	Ξύλα	Σίδερα	Αραβόσιτο	Λιπάσματα	Εκρηκτικές ύλες
Μονάδα	ΒΥΤΙΑ	TN	ΒΥΤΙΑ	TN	M3	TN	TN	TN	TN
Ιανουάριος	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Φεβρουάριος	-	100	7	180	-	-	-	-	-
Μάρτιος	-	-	-	-	645	720	-	-	-
Απρίλιος	1	-	1	190	-	50	-	-	-
Μάιος	-	-	-	199	-	300	200	-	-
Ιούνιος	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ιούλιος	2	-	-	155	-	-	-	-	-
Αύγουστος	1	320	-	-	-	-	-	-	-
Σεπτέμβριος	-	-	-	995	-	128	-	-	-
Οκτώβριος	-	-	-	-	-	-	300	-	-
Νοέμβριος	-	-	-	-	-	-	-	93	24
Δεκέμβριος	-	-	-	-	-	650	-	-	-
	4	420	8	1719	645	1848	700	93	24

Πηγή: Λιμεναρχείο Κω Σεπτέμβριος 2004

Πίνακας 3.5: Κίνηση Εμπορευμάτων στην Κω -3, 2004

Ιανουάριος – Αύγουστος

ΚΙΝΗΣΗ ΛΙΜΕΝΑ ΚΩ 2004								
	Χαλίκι	Καύσιμα	Τσιμέντο	Τούβλα	Οικοδομικά υλικά	Άμμος	Μαρμαρόσκονη	γενικό φορτίο
Μονάδα	TN	M3	TN	TN	TN	TN	TN	TN
Ιανουάριος	1238	99500	3755	-	200	9619	-	-
Φεβρουάριος	-	78651	2215	240	1100	11647		-
Μάρτιος	-	1200	4905	996	2130	8366	--	-10
Απρίλιος	1924	78550	4463	-	883	5517	-	-
Μάιος	3330	93226	14866	1520	300	11336	932	-
Ιούνιος	1665	22070	4277	700	120	4765	-	150
Ιούλιος	-	1500	3389	1300	300	5691	--	1007
Αύγουστος	-	81879	3232	-	1560	2960	-	500
	8157	456576	41102	4756	6593	5901	932	1667

Πηγή: Λιμεναρχείο Κω Σεπτέμβριος 2004

Πίνακας 3.6: Κίνηση Εμπορευμάτων στην Κω -4, 2004

ΚΙΝΗΣΗ ΛΙΜΕΝΑ ΚΩ 2004									
	Υγραέριο	Σωλήνες	Δεξαμενές	Ζάχαρη	Ξυλά	Σιδερά	Αραβόσιτο	Λιπάσματα	Εκρηκτικές ύλες
Μονάδα	ΒΥΤΙΑ	TN	ΒΥΤΙΑ	TN	M3	TN	TN	TN	TN
Ιανουάριος	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Φεβρουάριος	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Μάρτιος	-	-	-	50	-	380	-	-	-
Απρίλιος	-	-	-	199	-	-	250	-	-
Μάιος	--	-	-	-	833	25	-	25	-
Ιούνιος	-	-	-	-	-	170	-	-	-
Ιούλιος	-	-	-	-	-	180	-	-	-
Αύγουστος	-	-	-	227	-	350	-	-	-
	0	0	0	476	833	1105	250	25	-

Πηγή: Λιμεναρχείο Κω Σεπτέμβριος 2004

Ιστορικά παραθέτω μερικά στοιχεία για τις εξαγωγές και εισαγωγές των δυο νησιών. Το 1988 οι εξαγωγές ανήλθαν σε 1,5 δις δραχμές και τον επόμενο χρόνο σε 2,7 δις, παρουσίασαν αύξηση δηλαδή 76,4%. Η Κως εξήγαγε κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα από τα τότε εργοστάσια εκεί, αλλά πέρυσι το 2004

το μεγαλύτερο εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας στην Κω έκλεισε. Τότε το 1988 γίνονταν εξαγωγές κρασιού από τη Ρόδο και αυτές συνεχίζονται και σήμερα. Εκτός από τα προϊόντα που παράγονται στην Κω και στη Ρόδο και εξάγονται, πολλοί τουρίστες αγοράζουν ακόμα από τις αγορές της Ρόδου και της Κω αγαθά και τα παίρνουν μαζί τους στις χώρες μόνιμης κατοικίας τους, «αόρατες αγορές» των επισκεπτών των νησιών.

Στην Κω και στη Ρόδο οι εξαγωγές που γίνονται είναι περιορισμένες.⁴ Τα βασικό προϊόν των νησιών είναι ο τουρισμός.

Αν συγκρίνουμε στοιχεία εισαγωγών και εξαγωγών από το Τελωνείο της Ρόδου διαπιστώνουμε ότι οι εξαγωγές είναι σχεδόν αμελητέες.

Πίνακας 3.7: Εξαγωγές ανά έτος από τη Ρόδο και στο σύνολο της χώρας

ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ(ΣΕ ΕΚΑΤ ΔΡΧ)					
Τελωνεία					
	1989	1990	1991	1992	1993
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1230942	1267507	1579967	1880763	851962
ΡΟΔΟΣ	793	617	560	768	222

Πηγή: Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου

Οι εισαγωγές της Ρόδου αφορούν στα πάντα. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τον Κ.Φίνα το 1989 οι ανάγκες των ξενοδοχείων σε κρέατα καλύφθηκαν από τους χονδρέμπορους της Αθήνας και του Πειραιά.⁵

Πίνακας 3.8: Εισαγωγές ανά έτος στην Ρόδο και στο σύνολο της χώρας.

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ (ΣΕ ΕΚΑΤ ΔΡΧ)					
Τελωνεία					
	1989	1990	1991	1992	1993
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	2625714	3137524	3921552	4484059	2021643
ΡΟΔΟΣ	16067	17384	18475	19069	3186

Πηγή: Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου

Οι λιγοστές βιομηχανίες και βιοτεχνίες της Κω και της Ρόδου παράγουν προϊόντα που καταναλώνονται στα ίδια τα νησιά και ενδεχομένως μερικές ποσότητες στα γύρω άλλα μικρότερα νησιά. Μόνο προϊόντα όπως τον κρασί, μερικά τοπικά γαλακτοκομικά προϊόντα και κάποια προϊόντα χειροτεχνίας εξάγονται σε μικρές ποσότητες στην υπόλοιπη χώρα. Παρατηρώντας τις επιχειρήσεις στην Κω και στη Ρόδο βλέπουμε ότι τα περισσότερα προϊόντα που καταναλώνονται στα δύο νησιά δεν παράγονται σε αυτά, αλλά σε άλλες περιοχές της Ελλάδας και στο εξωτερικό.

¹ Λογοθέτης Μιλτιάδης Η οικονομία της Δωδεκανήσου κατά τα έτη 1988-1989, έκδοση Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Δωδεκανήσου Τουρισμού σελ 63-65

² Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Στατιστική Υπηρεσία Εμπορικής Ναυτιλίας 2001

³ Λιμεναρχείο Κω Σεπτέμβριος 2004

⁴ Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου Νομού Δωδεκανήσου, Ανάδοχος: Γιάννης Ασημακόπουλος, «Εκοτέχνικα» Αθήνα 1997 Α΄φάση, 2001 Β΄φάση 1997, σελίδα 4

⁵ Φίνα Κυριάκου, Η Δωδεκανησιακή Οικονομία από την Απελευθέρωση της Δωδεκανήσου μέχρι σήμερα 1947-1989, Έκδοση ΕΒΕΔ 1991 Σελ. 142

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΞΕΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Οι οικονομίες των νησιών παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες στην οικονομική τους δομή. Η «νησιωτικότητα» χαρακτηρίζεται από περιορισμένη ποσότητα και ποικιλία φυσικών πόρων.¹

4.1 Γη

Ο συντελεστής της παραγωγής, έδαφος, δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να αυξάνεται απεριόριστα εξαιτίας του νησιωτικού χαρακτήρα της περιοχής.

Ο βασικός παραγωγικός συντελεστής για την τουριστική ανάπτυξη είναι η γη, μια και το βασικό προϊόν που παρέχεται στον τουρίστα είναι οι παραλίες και οι άλλες φυσικές περιοχή που ονομάζεται Τσαϊρί στο δήμο Καλλιθέας. Στην Κω υπάρχει ανάλογη περιοχή καθορισμένη στην θέση Μαρμαρωτό.

Δεδομένου ότι η Κως και η Ρόδος αποτελούν τουριστικούς προορισμούς μαζικών μορφών τουρισμού, βασικός πόρος πρέπει να θεωρείται και η παραλιακή ζώνη,

για και η παραλία αποτελεί τον βασικότερο πόρο που ενδιαφέρει τον τουρίστα στη διαμονή του μαζί με την ξενοδοχειακή μονάδα.

4.1.1 Κως

Ο κυριότερος φυσικός πόρος ενός τουριστικού νησιού είναι η παραλία. Στην Κω οι παραλίες είναι στο σύνολο 10 και ειδικότερα:

Πίνακας 4.1 : Παραλίες νήσου Κω

ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΝΗΣΟΥ ΚΩ		
ΔΗΜΟΣ ΚΩ	ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ
Καρνάγιο	Τιγκάκι	Μαστιχάρι
Λάμπη	Μαρμάρι	Λαγκάδα
Κρητικά		Ballantines beach
Ψαλίδι		Marko beach
Άγιος Φωκάς		Άγιος Στέφανος
Θερμά		Καμάρι Κέφαλου
		Άγιος θεολόγος
		Καρδάμαινα
		Λημνιώνας

Πηγή: Λιμεναρχείο Κω 2004

Πίνακας 4.2 : Μήκος παραλιών νήσου Κω (σε χιλιόμετρα)

ΜΗΚΟΣ ΠΑΡΑΛΙΩΝ ΝΗΣΟΥ ΚΩ ΓΙΑ ΚΟΛΥΜΒΗΣΗ	
ΔΗΜΟΣ ΚΩ	6,5
ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	8,1
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	24,3
Σε χιλιόμετρα	

Πηγή: Bartholomew, Rhodes & Dodecanese holiday map, Εκδοτικός οίκος Harper Collins

4.1.2 Ρόδος

Στη Ρόδο οι παραλίες είναι συνολικά δεκαοκτώ. Αν παρατηρήσουμε το μήκος των παραλιών βλέπουμε ότι υπάρχουν και ακτές διαθέσιμες προς κολύμβηση και με μήκος πάνω από 5 χιλιόμετρα.² Παρακάτω παραθέτω το μήκος των παραλιών της Ρόδου.

Πίνακας 4.3: Μήκος παραλιών νήσου Ρόδου (σε χιλιόμετρα)

ΜΗΚΟΣ ΠΑΡΑΛΙΩΝ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ	
Δήμοι	Μήκος παραλιών για κολύμβηση
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	6
ΑΤΑΒΥΡΟΣ	3
ΑΦΑΝΤΟΥ	12
ΙΑΛΥΣΟΣ	8
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	10
ΚΑΜΕΙΡΟΣ	16
ΛΙΝΔΟΣ	9
ΝΟΤΙΑ ΡΟΔΟΣ	35
ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	12
ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	5
ΣΥΝΟΛΟ	151
ΡΟΔΟΣ ΕΚΤΟΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	146
ΒΟΡΕΙΟ ΤΡΙΓΩΝΟ	47
ΡΟΔΟΣ	151

Πηγή: Προκοπίου Δ. Τσελέντης Β. «Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο», Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά 2003

4.2 Υδάτινοι πόροι

4.2.1 Κως

Στην Κω οι βροχοπτώσεις αυξάνουν με το υψόμετρο το οποίο επηρεάζει τη βροχόπτωση, οι περιοχές που βρέχει περισσότερο είναι οι ορεινές. Στην Κω η ύδρευση καλύπτεται με γεωτρήσεις.

4.2.2 Ρόδος

Στη Ρόδο όπως και στην Κω οι βροχοπτώσεις αυξάνουν με το υψόμετρο, δηλαδή η μορφολογία του νησιού που είναι μιας ανεστραμμένης λεκάνης, επηρεάζει τη βροχοπτώση. Το κλίμα είναι υπέρξηρο για το διάστημα Απρίλιο ως Σεπτέμβριο και ύφυγρο ως υπέρυγρο από τον Νοέμβριο ως τον Μάιο. Οι μεγάλες τιμές ηλιοφάνειας, ανέμων και εξάτμισης δεν ευνοούν έργα αξιοποίησης του επιφανειακού υδατικού δυναμικού. Οι υδρολογικές και υδρογεωλογικές λεκάνες είναι μικρές και οι γεωλογικοί και υδρογεωλογικοί παράγοντες είναι δυσμενείς. Οι υδροφόροι ορίζοντες των λεκανών υπόκεινται σε οριακή εκμετάλλευση. Εκείνοι δε που υπεραντλούνται εμφανίζουν ενδείξεις διείδυσης της θάλασσας. Η μέση σκληρότητα των υδάτων είναι 23.3 γερμανικοί βαθμοί η οποία αντιπροσωπεύεται από παροδική σκληρότητα η οποία είναι συνέπεια της υψηλής περιεκτικότητας σε υξυανθρακικά. Οι τιμές των ιόντων χλωρίου δεν έχουν επηρεαστεί από τη θάλασσα και βρίσκονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Αυτές οι τιμές του χλωρίου δεν ισχύουν στις περιοχές όπου έχουμε υπεραντλήσεις και τα ύδατα επηρεάζονται από τη θάλασσα. Υπεραντλήσεις εντοπίζονται στο βόρειο τμήμα του νησιού. Τα νερά της Ρόδου θεωρούνται κατάλληλα για άρδευση και τα νερά ποσιμότητας είναι δευτέρας τάξεως.³ Η ζήτηση χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα. Η δημιουργία ικανών συστημάτων διαχείρισης δεν είναι έγκαιρη και η επιλογή και κατασκευή ορισμένων έργων δεν είναι ορθολογική.

Είναι πειστική η ανάγκη να είναι εξασφαλισμένη μια ικανή ποσότητα νερού για ύδρευση του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών κατά τους καλοκαιρινούς

μήνες με παράλληλη εξασφάλιση των απαιτούμενων ποσοτήτων της δευτερεύουσας αλλά εξίσου σημαντικής δραστηριότητας, που είναι η γεωργία, με τον απαραίτητο σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος.

4.3 Ορυκτοί πόροι – κοιτάσματα

4.3.1 Κω

Στην Κω υπάρχουν διαθέσιμες εκμεταλλεύσιμες ποσότητες ορυκτών: Αναλυτικά:⁴

►Ποζολάνη: Υπάρχει σε μεγάλες ποσότητες στο νησί της Κω και μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη βιομηχανία τσιμέντου ειδικού τύπου. Έχει αποδειχθεί ότι το υλικό ποιοτικά είναι ανταγωνίσιμο. Για την εξόρυξη του απαιτούνται βαρέα μηχανήματα και η επεξεργασία του θα γίνεται στις βιομηχανίες τσιμέντου. Υπάρχουν δυνατότητες εξόρυξης και εμπορίας του αγαθού, πρέπει όμως να προσεχθεί ιδιαίτερη αισθητική λόγω των περιβαλλοντικών συνεπειών που θα υπάρξουν.

►Περλίτης: Έχουν εντοπισθεί μεγάλες ποσότητες περλίτη στην επαρχία Κω, ιδίως στην περιοχή της Κεφάλου, όπου παλαιότερα είχε προχωρήσει η εκμετάλλευσή του. Τα αποθέματα του έχουν δείξει ότι μπορούν να καλύψουν όλο το φάσμα της εφαρμογής του. Ο περλίτης, νέο σχετικά προϊόν, είναι ένα είδος ηφαιστειακής ύαλου που χρησιμοποιείται στην οικοδομή, στα προκατασκευασμένα κτίρια και

σαν θερμομονωτικό υλικό. Η εξόρυξη του δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες και τα ορυχεία έχουν τη μορφή της ανοιχτής τάφρου, που απλοποιεί τις εργασίες. Η συστηματική αξιοποίηση μπορεί να αποφέρει πολλά οικονομικά οφέλη.

► Αδρανή υλικά-Ασβεστολιθικά υλικά. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, αδρανή υλικά για οικοδομή και οδοποιία παράγει η διαδημοτική επιχείρηση ΔΕΑΥΚ.

Τα κοιτάσματα ασβεστόλιθου στην περιοχή Κεφάλου (δυτική πλευρά νήσου Κω) έχουν υψηλή ποιότητα και η σύνθεση τους είναι τέτοια που μπορεί να ανταγωνισθεί ομοειδή προϊόντα προς εξαγωγή. Συνεπώς αφού η κύρια χρήση ασβέστου είναι στην οικοδομική δραστηριότητα, ο συνδυασμός παραγωγής αδρανών-ασβέστου θα έφερνε ικανοποιητικά αποτελέσματα. Απαραίτητη όμως είναι η σε βάθος γεωργική - γεωγραφική έρευνα της περιοχής προς αποφυγή δυσάρεστων εκπλήξεων.

► Μπετονίτης: Δεν έχουν βρεθεί μεγάλες ποσότητες του υλικού (χωρίς να έχει γίνει ειδική έρευνα). Προέρχεται από ηφαιστειακή τόφφο και οι χρήσεις της είναι σαν σκόνη καθαρισμού, στην κατεργασία σιδήρου - μεταλλεύματος και υγρομόνωση. Και για αυτό το υλικό είναι απαραίτητη μια γεωλογική μελέτη.

► Αλάτι: Έχει πλέον σταματήσει κάθε δραστηριότητα στην επαρχία Κω παραγωγής και αξιοποίησης αλατιού. Παλαιότερα είχαν παραχθεί μεγάλες ποσότητες, όμως το αλάτι βρίσκεται υπό ανάμειξη με μεγάλες ποσότητες αργιλίου.

Θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και πάλι το προϊόν με ορισμένες συμπληρωματικές τεχνικές βελτίωσης.

4.3.2 Ρόδος

Στο νησί της Ρόδου έχουν εντοπιστεί κοιτάσματα λιγνίτη, χρωμίτη, και εν μέρει μόνο μαγνησίτη (λευκόλιθου). Επίσης υπάρχουν κοιτάσματα βιομηχανικών, λατομικών ορυκτών, όπως γύψος, ασβεστόλιθος, μάρμαρο, σχιστόλιθος (Λάρδος Δήμου Λινδίων) κλπ. Έγινε εκμετάλλευση των κοιτασμάτων, επί ιταλικής κυριαρχίας αλλά και λίγα χρόνια μετά το 1963. Βάσει των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί ως σήμερα (ΙΓΜΕ ΥΣ/Υ.Π.Α.Μ.Α/Α), διαπιστώνεται το μειωμένο οικονομικά ενδιαφέρον για τις μεταλλοφόρες εμφανίσεις. Οι θέσεις των κοιτασμάτων καθώς και των παλιών εγκαταλελειμμένων σήμερα λατομείων και ορυχείων φαίνονται στο χάρτη Α1.1/Α1.2/Α1.3.

Για τα κοιτάσματα λιγνίτη χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι σήμερα δεν υπάρχει καμία μεταλλευτική δραστηριότητα. Κατά τα έτη 1940-44, στην τοποθεσία Φούρνοι – Λούρη, οι Ιταλοί πραγματοποίησαν εκμετάλλευση με 4 υπόγειες στοές, από τις οποίες σήμερα διατηρούνται μόνο οι 2. Στοιχεία για ποσοτικά μεγέθη της τότε παραγωγής δεν υπάρχουν. Το 1962 την εκμετάλλευση ανέλαβε ο Ε.Παπανδρέου, όπου εξόρυξε 200 τόνους λιγνίτη.⁵

Οι εμφανίσεις του χρωμίτη εντοπίζονται στους σερπεντινίτες (οφιόλιθους) , δυτικά του χωριού Απόλλωνα και στις ανατολικές παρυφές του όρους Σπεριόλι (υψόμετρο

1200 μ), βόρεια του χωριού Πλατάνια (βλ χάρτη A1.1/A1.2/A1.3). Σήμερα δεν υφίσταται καμία εκμετάλλευση. Κατά τη διάρκεια του Α' παγκοσμίου πολέμου εξορύχτηκαν 300 τόνοι μεταλλεύματος. Σήμερα οι στοές έχουν καταπέσει. Το 1950-60 ο Σκαλιστήρης ενέτεινε τις δραστηριότητες του.

4.4 Εργασία

Στον τουρισμό που είναι η κύρια οικονομική δραστηριότητα στην Κω και στη Ρόδο, η ανταγωνιστικότητα συνδέεται με την παραγωγικότητα αλλά μέχρι κάποιο επίπεδο. Μέθοδοι της υψηλής τεχνολογίας και του αυτοματισμού μπορούν να χρησιμοποιηθούν περιορισμένα.

Ο αυτοματισμός δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υποκαταστήσει τον ανθρώπινο παράγοντα στο ξενοδοχείο, που πρέπει να τονισθεί, δεν προσφέρει απλώς υπηρεσίες εκτελώντας ένα συγκεκριμένο έργο, όπως ο βιομηχανικός εργάτης αλλά διαμορφώνει την ίδια την ποιότητα του προσφερόμενου προϊόντος. Όταν οι διεθνείς προδιαγραφές των ξενοδοχείων Α' κατηγορίας κάνουν απαραίτητη τη διατήρηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, τη σχέση ενός ξενοδοχούπαλλήλου προς τέσσερις πελάτες, μια σχέση που συνεπάγεται επιβάρυνση του κόστους κατά 50%, δεν μπορούμε να περιορίσουμε το προσωπικό και να περιορίσουμε το κόστος.⁶

Στις μικρές νησιωτικές οικονομίες ο συντελεστής της παραγωγής εργασία, το ανθρώπινο δυναμικό δηλαδή, δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να αυξάνεται απεριόριστα.

4.4.1 Κως

Στην Κω λειτουργεί Εργατικό Κέντρο για το Βόρειο Συγκρότημα της Δωδεκανήσου, Αν αναφέρουμε τα σωματεία που υπάρχουν στην περιοχή μπορούμε να βγάλουμε συμπεράσματα για την κατάσταση της απασχόλησης. Τα σωματεία που λειτουργούν είναι:

- Ξενοδόχων και σερβιτόρων
- Οικοδόμων
- Ιδιωτικών υπαλλήλων
- Ετοίμου σκυροδέματος
- Λιμενεργάτες
- Εργαζόμενοι στη ΔΕΥΑΚ
- Εργαζόμενοι στη ΔΕΗ Καλύμνου
- Οδηγοί λεωφορείων

Συνολικά στο Εργατικό Κέντρο είναι εγγεγραμμένοι 1.000 εργαζόμενοι

4.4.2 Ρόδος

Στην Ρόδο επικρατεί παρόμοια κατάσταση σχετικά με την απασχόληση. Με τη μόνη διαφορά ότι οι εργαζόμενοι στο δευτερογενή τομέα παραγωγής είναι λίγο περισσότεροι.

4.5 Άλλοι φυσικοί πόροι: Προστατευόμενες περιοχές και φυσικό περιβάλλον

Η Κως και η Ρόδος αποτελούν τουριστικές περιοχές. Αυτό που πωλούν, με λίγα λόγια, στους τουρίστες είναι το φυσικό περιβάλλον αλλά και το δομημένο. Στα πλαίσια της ελληνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας οι περιοχές ειδικού φυσικού ενδιαφέροντος προστατεύονται.

4.5.1 Κως

Στην Κω υπάρχουν δυο περιοχές NATURA η μια στον υδρότοπο στο Ψαλίδι και η άλλη στο όρος Δίκαιος.⁷ Η μια περιοχή το «Ψαλίδι είναι ελώδης, ενώ η άλλη στο όρος Δίκαιος είναι ορεινή.

Πίνακας 4.4: Προστατευόμενες περιοχές στην Κω

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΚΩ		
ΠΕΡΙΟΧΕΣ:2	ΣΗΜΑΣΙΑ	ΑΠΕΙΛΕΣ
Κως, Ακρωτήριο Λούρος, Λίμνη Ψαλίδι, όρος Δίκαιος, Αλυκή Έκταση 9500 στρέμματα	Περιοχή σημαντική για την ορνιθοπανίδα της χώρας. Το βουνό Δίκαιος έχει οικολογικό ενδιαφέρον. Σημαντική αξία έχουν η λίμνη Ψαλίδι και η Αλυκή	Πυρκαγιές, βόσκηση, αύξηση τουρισμού, παράνομο κυνήγι (Ψαλίδι)

► Περιοχές ιδιαίτερου ενδιαφέροντος

Περιοχή ιδιαίτερου ενδιαφέροντος είναι στην Κω ο υδρότοπος Ψαλίδι. Είναι περιοχή υψηλού ορνιθολογικού ενδιαφέροντος, συγκέντρωσης δηλαδή μεγάλου αριθμού αποδημητικών κυρίως πτηνών. Η συγκεκριμένη περιοχή βρίσκεται σε ευρύτερη τουριστική περιοχή και απειλείται.

► Το περιβάλλον της Κω

Στα προϊστορικά χρόνια, η Κως πρέπει να σκεπαζόταν από πυκνά δάση που υποχώρησαν μετά την εγκατάσταση του ανθρώπου, στις απαρχές της νεολιθικής περιόδου. Σήμερα, η βλάστηση είναι σημαντικά υποβαθμισμένη και σε ένα μεγάλο μέρος του νησιού επικρατούν τα φρύγανα ενώ κατά τόπους παρατηρούμε θαμνώνες και καλλιέργειες.

Μόνο στο βουνό Δικίος (Δίκαιος) υπάρχουν ακόμα σημαντικά δάση από πεύκα (*pinus brutia*) και κυπαρίσσια (*cypressus sempervirens*), που σε κάποιο βαθμό είναι αυτοφυή. Τα υπόλοιπα προέρχονται από αναδασώσεις. Τα δάση αυτά θα ήταν ασφαλώς πολύ πιο εκτεταμένα, αν δεν υπήρχε βοσκή αιγών που σταματά τη φυσική τους αναγέννηση. Όπως είναι φυσικό η πανίδα, η χλωρίδα και η φύση της Κω δεν μένουν ανεπηρέαστες από τη γειτνίαση με τη Μικρά Ασία.

1. Χλωρίδα

Η χλωρίδα περιλαμβάνει σχεδόν χίλια διαφορετικά είδη φυτών και πολλά από αυτά είναι κοινά σε όλη την Ανατολική Μεσόγειο, όπως τα είδη από Λαδανιές (*cistus*), τα διάφορα είδη παπαρούνας (*papaver*), τα δύο είδη ανεμώνες (*anemone coronaria* και *A. Ranovina*), οι άγριες γλαδιόλες (*gladiolus italicus*), οι μαργαρίτες (*chrysanthemum coronarium*) ο κρίνος της θάλασσας (*pancratium maritimum*), οι αγριοβιολέτες (*malkolmia flexuosa*, *matthiola sinuate*, και *M.Tricuspidata*), η Ξινήθρα (*oxalis rescaprae*) κτλ. Εκτός από τα κοινά υπάρχουν και σπάνια είδη φυτών με ασιατική προέλευση, όπως η *rhodolmys lycia*, ο *dianthus elegans*, η *silene urvilei*, η *centaurea urvilei*, η *jurinea consanguinea* κ.α. Αλλα αξιόλογα φυτά είναι η *Campanula lirata*, η *alcana orientalis*, η *calistegia soldanella*, η *achilea cretica*, η *madragora autumnalis*, το *Asterolinon linumstallaatum* κτλ. Επίσης πρέπει να αναφέρουμε ότι στο νησί αυτό έχουν βρεθεί μέχρι στιγμής τουλάχιστον είκοσι διαφορετικά είδη ορχεοειδών.

2. Πανίδα

► Πτηνά

Όσον αφορά στην Πανίδα πρέπει να πούμε ότι κατ' αρχάς η Κως αποτελεί πέρασμα των αποδημητικών πτηνών και έτσι από την άνοιξη και το φθινόπωρο μπορεί να δει κανείς σπάνια είδη, όπως ο Συκοφάγος (*Oriolus oriolus*), ο Μελισσοφάγος (*Merops apiaster*), η Χαλκοκουρούνα (*Coracias garullus*), ο Τσαλαπετεινός (*Upupa epops*), και διάφορα είδη ερωδιών (*Ardea*). Στο όρος Δίκαιος παρατηρούνται αρπακτικά πουλιά όπως ο Σπιζαετός (*Hieraeetus fasciatus*)

η Αετογερακίνα (*Buteo rufinus* , ενώ μερικές φορές εμφανίζονται και το σπάνιο ασιατικό είδος ο Πρασινομέρωπας (*Merops superciliatus*), από τα ωραιότερα πουλιά της Δυτικής Ασίας. Κάθε άνοιξη έρχονται από την Αφρική και φωλιάζουν στο νησί τα χελιδόνια και οι σταχτάρες. Τα σταυροχελιδόνο (*Hirundo rustica*) με την μακριά ψαλιδωτή ουρά, και το σπιτοχελιδόνο (*Delichon urbica*) με την κατάλευκη κοιλιά, χτίζουν τις φωλιές τους με λάσπη κάτω από στέγες και μπαλκόνια, ενώ οι σταχτάρες (*Arus*) προτιμούν να τρυπώνουν μέσα στα κεραμίδια των παλιών σπιτιών. Στους δύο υγρότοπους (Ψαλίδι και Αλυκή) παρατηρούνται σπάνια πουλιά όπως οι φοινικόπτεροι (*Phoenicopterus Ruber*) και οι χαλκόκοτες (*Pegadis falcinellus*). Το χειμώνα στα μέρη αυτά (Ψαλίδι, Αλυκή και Τιγκάκι) καταφθάνουν πολλά υδρόβια πουλιά από τη Βόρεια και την Ανατολική Ευρώπη για ξεχειμώνιασμα, και τότε ο επισκέπτης μπορεί να δει διάφορα είδη από πάπιες, βουτηχτάρια ή ακόμα και κύκνους.⁸

► Ερπετά

Στην θαμνώδη παραλία με την ονομασία Τιγκάκι βγαίνουν για να γεννήσουν θαλάσσιες χελώνες.

4.5.2 Ρόδος

Το περιβάλλον της Ρόδου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον όπως και αυτό της Κω. Στη Ρόδο υπάρχουν δυο περιοχές NATURA ειδικότερα:

Πίνακας 4.5: Προστατευόμενες περιοχές στη Ρόδο

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗ ΡΟΔΟ		
ΠΕΡΙΟΧΕΣ:2	ΣΗΜΑΣΙΑ	ΑΠΕΙΛΕΣ
Προφήτης Ηλίας, Επτά Πηγές, Πεταλούδες	Μεγάλος αριθμός προστατευομένων φυτικών και ζωικών ειδών. Η Κοιλιάδα των Πεταλούδων είναι σημαντικός βιότοπος. Ο ποταμός Λουτάνης φιλοξενεί το ενδημικό ψάρι γκιζάνι	Μέτριες πιέσεις (στις δασικές εκτάσεις) από ανεξέλεγκτες ανθρώπινες δραστηριότητες , αύξηση τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή Κοιλιάδας Πεταλούδων

Πηγή: Προκοπίου Δ. Τσελέντης Β. «Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο», Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά 2003

Στη Ρόδο υπάρχουν οι παρακάτω προστατευόμενες περιοχές⁹. Το καθεστώς πολιτικής προστασίας ποικίλει και συχνά οι περιοχές αλλάζουν όρια. Μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει πλήρης μελέτη για την προστασία τους,

Πίνακας 4.6: Σύνολο προστατευομένων περιοχών στην Ρόδο (Α)

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ		
Προστατευόμενη περιοχή	Καθεστώς	Δήμοι που περιλαμβάνει
ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ ΕΠΤΑ ΠΗΓΕΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	NATURA 2000	
ΕΠΤΑ ΠΗΓΕΣ	Ζώνη ειδικής προστασίας	Αρχάγγελος
ΝΗΣΑΚΙΑ	Ζώνη ειδικής προστασίας	Αρχάγγελος
ΟΡΜΟΣ ΤΣΙΝΙΚΙ (ΑΚΤΗ ΤΣΑΜΠΙΚΑ)	Ζώνη ειδικής προστασίας	Αρχάγγελος
ΚΟΙΛΑΔΑ ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	Βιότοπος	Πεταλούδων –Καμείρου
ΔΑΣΟΣ ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ	Αισθητήριο δασός	Καμείρου
ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΜΕΙΡΟΣ	9685/972/88υ απόφαση ΥΠΠΟ για Κάμιρο ΦΕΚ 635 β 69 αρχαία Κάμιρος	Καμείρου
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΙΕΡΟΥ ΕΡΕΘΥΜΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ	ΥΠΠΟ αρχ/α1/φ/45 17964/961/16-4-99 ΦΕΚ 697 β 99 θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας Α και Β ΥΠΠΟ ΑΡΧ α1/φ22/54648/317 6 ΠΕ 21-5-99 ΦΕΚ 1367β 99	Πεταλούδων
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΣΩΜΑΤΟΣ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ	Πράξη αρ. 1 25-2-99 Τοπικού Συμβουλίου Δωδεκανήσων	Πεταλούδων

Πηγή: Προκοπίου Δ. Τσελέντης Β. «Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο», Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά 2003

Πίνακας 4.7: Σύνολο προστατευόμενων περιοχών στην Ρόδο (B)

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ		
ΦΙΛΕΡΗΜΟΣ	ΦΕΚ 130 Β 96 καθορισμός ζωνών προστασίας Φιλερήμου Ρόδου ΦΕΚ 447 β 77 περιοχή τριάντα Ρόδου ΦΕΚ 212 β 80 Ιαλυσός	Ιαλυσού
ΑΚΡΑΜΥΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΣΤΗΣ ΑΤΑΒΥΡΟΣ	natura 2000	Αταβύρου
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΜΠΩΝΑ	Μνημείο της φύσης ΦΕΚ 656/8/86	Αταβύρου
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	ΦΕΚ 1197 2000	Αταβύρου
ΚΑΜΙΡΟΣ ΣΚΑΛΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ (ΚΗΡΥΞΗ)	ΦΕΚ 1127 β 2000 πράξη ΑΡ.Β 29-6-99 τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Δωδεκανήσου	Αταβύρου
ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ	Χώρος αρχαιολογικού ενδιαφέροντος	
ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΚΤΗ ΦΟΥΡΝΟΙ, ΛΑΚΚΙ, ΑΚΤΗ ΜΟΝΟΛΙΘΟΥ, ΑΚΤΗ ΓΛΥΦΑΔΑΣ		
ΛΙΝΕΣ ΝΑΝΩΝ		
ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ		
ΚΟΙΛΑΔΑ ΦΑΣΟΥΛΙ		
ΨΙΝΘΟΣ	Παραδοσιακός οικισμός	Καλλιθιών
ΚΟΣΚΙΝΟΥ	Παραδοσιακός οικισμός	Καλλιθιών
ΘΕΡΜΕΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	Ζώνη ειδικής προστασίας	Καλλιθιών
ΚΟΛΠΟΣ ΛΑΔΙΚΟΥ	Ζώνη ειδικής προστασίας	Καλλιθιών
ΕΡΗΜΟΚΑΣΤΡΟ ΚΑΛΛΙΘΙΩΝ	Θεσμοθέτηση ζωνών ειδικής προστασίας Α Β ΥΠΠΟ ΑΡΧ/Α1/Φ 22/63001/3585/ ΠΙ 2-1-99 ΚΑΙ 4366 14/12/98 Φ22/54880/2808/2000	Καλλιθιών
ΛΙΝΔΟΣ	Τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλους αρχαιολογικός χώρος ΦΕΚ 129 β 82	Λινθίων
ΠΥΛΩΝΑΣ ΛΑΡΔΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΦΕΚ 1179 β 2000	Λινθίων
ΜΕΓΑΛΗ ΓΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ	ΦΕΚ 776 β 88	Νότιας Ρόδου
ΚΙΟΤΑΡΙ	Ζώνη αρχαιολογικού ενδιαφέροντος	Νότιας Ρόδου
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΠΛΗΜΥΡΙΟΥ	ΦΕΚ 1027 β 91 ΥΠΠΟ/αρχ/α1/φ22 10211/540	Νότιας Ρόδου
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΒΡΟΥΛΙΑΣ	ΦΕΚ 1415 30/10/2001	Νότιας Ρόδου
ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ		Νότιας Ρόδου

Πηγή: Προκοπίου Δ. Τσελέντης Β. «Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο», Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά 2003

Τα οικοσυστήματα της Ρόδου χωρίζονται σε παράκτια και χερσαία.

► Τα δάση της Ρόδου

Καλύπτουν ένα ποσοστό περίπου 40% της επιφάνειας της, σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας που καλύπτουν 19%. Τα κύρια είδη που αποτελούν την δασική βλάστηση είναι κωνοφόρα και ανήκουν στο είδος *pinus-πεύκα* και *cupressus-κυπαρίσσια*. Χαρακτηριστική περίπτωση το δάσος «Άγριου Κυπαρισσιού» από τα μοναδικά στον κόσμο. Πολύ σημαντικό είναι το δάσος των Πεταλούδων στο οποίο ευδοκιμεί το σπάνιο δέντρο για τον ελληνικό χώρο δέντρο υγράμβαρης (*liquidamar orientalis* ή *imberde* από το οποίο βγαίνει ο Λίβανος κοινώς λιβάνι.

► Θαμνώδεις εκτάσεις

Καλύπτουν ένα ποσοστό περίπου 35% της επιφάνειας της και αποτελούνται από δύο βασικούς τύπους οικοσυστημάτων. Τις φυτοκοινωνίες των αείφυλλων πλατύφυλλων, όπου η κάλυψη είναι αρκετά πυκνή και της μακίας βλάστησης που συντίθεται από αραιή θαμνώδη βλάστηση φρυγάνων. Βασικό είδος της μακίας βλάστησης είναι η γλυστικουμαρία-*Arbutus Andrachne* στη βόρεια πλευρά του νησιού και κατά τόπους σε μείξη με ρείκια *erica arborea* και πουρνάρια –*quercus coccifera*. Οι υψηλές θαμνώδεις εκτάσεις εκτείνονται στις περισσότερο υγρές περιοχές στο βόρειο τμήμα του νησιού και σε άλλες περιοχές με πιο υψηλό υψόμετρο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν στη Ρόδο τα φρυγανώδη οικοσυστήματα.

► Πανίδα

- α. ερπετά αμφίβια
- β. πτηνά
- γ. θηλαστικά
- δ. ιχθυοπανίδα
- ε. ασπόνδυλα

► Περιοχές ιδιαίτερου ενδιαφέροντος

Οι περιοχές ιδιαίτερου ενδιαφέροντος σύμφωνα με την Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου είναι :

- Παραδείσι: Στην περιοχή διαμένουν διάφορα είδη χήνας, μαυροκέφαλες πάπιες, πελαργοί, πελεκάνοι και φλαμίνγκο. Είναι γεωργική έκταση με εκτεταμένες καλλιέργειες. Η παρόχθια βλάστηση αποτελείται από ένα κύριο είδος ιτιάς και άλλα είδη τα οποία δεν έχουν καταγραφεί.
- Περιοχή Ροδίνι: Πρόκειται για τεχνητή λίμνη στο δάσος- πάρκο Ροδίνι, το οποίο καλύπτει έκταση 450 στρεμμάτων και τροφοδοτείται από πηγές. Αποτελεί εσωτερικό υγρότοπο, μόνιμα κατακλυζόμενο από νερά, που βρίσκεται νότια της πόλης της Ρόδου σε απόσταση 3 χλμ από το κέντρο της πόλης. Το μικρότερο υψόμετρο στην περιοχή είναι 35 μέτρα και το μέγιστο 80 μέτρα. Η βλάστηση συντίθεται από δρυς, πλατάνια, τραχεία πεύκα, κουκουνάρια, κυπαρίσσια, σχίνα και πικροδάφνες και κισσούς που περιελίσσονται στα δασικά είδη. Στην περιοχή έχουν εισαχθεί ευκάλυπτοι. Η πανίδα συνίσταται από πλατώνι και αίγαγρο που εισήχθη από την Κρήτη. Επίσης υπάρχουν, πάπιες, χήνες, παγώνια, κύκνοι και ερωδιοί. Αμφίβια, ερπετά, κουρκούταβλοι και λίγα χρυσόψαρα όπου υπάρχουν δεξαμενές. Η

αξία που έχει ο χώρος είναι τουριστική, αναψυχική, εκπαιδευτική, αισθητική, ιστορική (τάφοι των Πτολεμαίων) πολιτιστική και επιστημονική.

- Φράγμα Απολλακιάς: Πρόκειται για τεχνητή λίμνη, μεμονωμένη, εσωτερική μόνιμα κατακλυζόμενη από νερά. Το εμβαδό της ευρύτερης περιοχής είναι 4.000 στρέμματα ενώ το εμβαδόν της λίμνης είναι 500 στρέμματα. Το κυνήγι απαγορεύεται. Ο χαρακτήρας της περιοχής του υγρότοπου είναι ορεινός.. Στις παραλίμνιες εκτάσεις καλλιεργούνται κυρίως κηπευτικά. Η λεκάνη κατάκλισης του ταμιευτήρα είναι 1.000 στρέμματα. Η χλωρίδα συντίθεται από κουμαριές, γλυστικουμαριές, σχίνο, μυρτιές, άρκευθο φοινικική, άρκευθο οξύκερδο, σπάρτο, ρείκια, γκορτσιές κλπ.

Από το 1987 που κλείστηκε το φράγμα, εμφανίστηκαν στη περιοχή υδρόβια πτηνά τα οποία μετανάστευαν, αναπαράγονταν στην περιοχή και στάθμευαν για διάστημα περισσότερο των 5 μηνών.

Η πανίδα αποτελείται από:

- Θηλαστικά: Λαγός και με επιφύλαξη ελάφι
- Πτηνά: Αργυροπελεκάνος, στακτοτσικνιάς, αγριόχηννα, πρασινοκέφαλη πάπια, φαλαρίδα, καλαμοκάνα, τσίχλα, κότσυφα, σπίνο, ψαρόνι, ασπρόκωλα, φιδαιτό, ξεφτέρι, πετροπέρδικα, καλημάννα, ορτύκι, μπεκάτσα, μπεκατσίνι, σταχτοσουσουράδα, λευκοσουσουράδα, αγριοπερίστερο, τρυγόνι, φάσσα, πεπλογλαύκα, συκοφάγο, μελισσοφάγο, τσαλαπετεινό και καρδερίνα.

Σύμφωνα με την οδηγία 74/109 (στην οποία περιλαμβάνεται και η πλειοψηφία από τα παραπάνω είδη) οι οικοτόποι που τα παρουσιάζουν καλύπτονται από μέτρα ειδικής διαχείρισης για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και αναπαραγωγή τους. Τα είδη αυτά θεωρείται ότι:

- Απειλούνται με εξαφάνιση
- Είναι ευπαθή σε ορισμένες μεταβολές των οικοτόπων τους
- Θεωρούνται σπάνια γιατί οι τοπικοί πληθυσμοί τους είναι μικροί και η τοπική τους εξάπλωση περιορισμένη
- Έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προσοχής, λόγω ιδιοτυπίας του οικοτόπου τους

Η ένταση της χρήσης της λίμνης είναι μεγάλη, καθώς και το μέγεθος της αξίας της άρδευσης που πραγματοποιείται από το φράγμα. Η περιοχή παρουσιάζει ασφάλεια, ησυχία, μεγάλη βιοποικιλότητα βιοτόπων, υψηλή υγρασία σε όλη τη διάρκεια του έτους και ικανοποιητική δασική κάλυψη, που παίζει μεγάλο προστατευτικό ρόλο στην πρόληψη και ελαχιστοποίηση της πρόσχωσης του ταμιευτήρα από την εισαγωγή φερτών υλών. Στην περιοχή, αν παραμείνει αδιατάρακτη από τη θήρα, αν αυξηθεί η κάλυψη της βλάστησης και ο αριθμός των ειδών και ατόμων της πανίδας καθώς και η διάρκεια της παραμονής στην λιμνοθάλασσα, και αν αυξηθεί και η αισθητική αξία του περιβάλλοντος τότε θα έχουμε σημαντική βελτίωση. Πρέπει να σημειωθεί ότι ενέχονται κίνδυνοι για τους κυνηγούς λόγω απότομων και συχνών εγκολπώσεων του ταμιευτήρα, οι οποίες δημιουργούν συνθήκες λαθροθηρίας. Η περιοχή προτείνεται να λειτουργήσει και ως καταφύγιο άγριων ζώων¹⁰.

4.6 Πολιτιστικοί Πόροι

Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, που περιλαμβάνει και τα Δωδεκάνησα χαρακτηρίζεται από την μοναδικότητα και ποικιλότητα των πολιτισμικών πόρων, η οποία οφείλεται στη συνεχή κατοίκηση από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι σήμερα.¹¹ Κάθε νησί όπως η Κως και η Ρόδος έχει τα δικά του πολιτιστικά αγαθά. Συγχρόνως όμως αυτά τα αγαθά μοιάζουν. Τα πολιτιστικά αγαθά μπορούν να χωριστούν σε δυο κατηγορίες:

4.6.1 Άυλα

Ως άυλα πολιτιστικά αγαθά ορίζονται τα αγαθά τα οποία συνίστανται από τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα. Μουσική, τοπικά έθιμα, πανηγύρια, ποίηση και λογοτεχνία, τρόφιμα και ποτά.

4.6.2 Υλικά

Ως υλικά πολιτιστικά αγαθά ορίζονται τα προϊόντα χειροτεχνίας, ζωγραφικής, γλυπτικής, ψηφιδωτών, τοιχογραφιών και αρχιτεκτονικής. Η ανάδειξη των πολιτιστικών αγαθών σχετίζεται με την ένταξη στον πολεοδομικό ιστό της πόλης κτιρίων που αποτελούν μνημεία ιστορικά και θρησκευτικά.¹²

Σημαντικός αριθμός των κτιρίων αυτών φιλοξενούν υπηρεσίες του δημοσίου τομέα και άλλα κτίρια φιλοξενούν μουσεία και επισκέψιμους χώρους αρχιτεκτονικής

αξίας. Εκτός από κτίρια αρχιτεκτονικού και ιστορικού ενδιαφέροντος υπάρχουν και σημαντικότεροι αρχιτεκτονικοί χώροι.

Οι αρχαιότητες στα δύο νησιά ποικίλουν σχετικά με την χρονολογία δημιουργίας των μνημείων που κτίστηκαν από την αρχαιότητα και το Βυζάντιο, μέχρι την τουρκοκρατία και την ιταλοκρατία. Εκτός από αυτούς τους τόπους υπάρχει και πληθώρα παλαιών παραδοσιακών κτιρίων, αλλά και οικισμοί απολύτως παραδοσιακοί όπως ολόκληρη η μεσαιωνική πόλη της Ρόδου.

Πίνακας 4.8: Μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι μείζονος σημασίας.

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΩ ΚΑΙ ΣΤΗ ΡΟΔΟ	
ΚΩΣ	Αναστηλωθείσα ρωμαϊκή οικία Κω
	Μουσείο Κω
ΡΟΔΟΣ	Παλάτι Μεγάλου Μάγιστρου
	Αρχαιολογικό Μουσείο
	Παναγιά του Κάστρου
	Πινακοθήκη Δήμου Ρόδου
	Λαογραφικό Μουσείο Ρόδου

Πίνακας 4.9: Αρχαιολογικοί χώροι μείζονος σημασίας.

ΚΥΡΙΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΣΤΗΝ ΚΩ ΚΑΙ ΣΤΗ ΡΟΔΟ	
ΚΩΣ	Ασκληπιείο
	Κάστρο Κω
ΡΟΔΟΣ	Ακρόπολη Ρόδου
	Ακρόπολη Λίνδου
	Ακρόπολη Ιαλυσού/ Μονή Φιλήρημου
	Κάμειρος

Όλοι αυτοί οι τόποι, κτίρια αλλά και εξωτερικοί χώροι αποτελούν εναύσματα για ανάπτυξη, ως θέλγητρα επισκέψεων τουριστών. Όμως παρά το ότι υπάρχει πληθώρα επισκέψιμων χώρων ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος

υπάρχουν ακόμα σοβαρά προβλήματα διαχείρισης των χώρων αυτών. Το Αύγουστο του 2005 εντοπίστηκαν σοβαρές αδυναμίες στη διαχείριση αρχαιολογικών χώρων στην Κω:

Κλειστή Ρωμαϊκή Οικία

- Στην Κω υπάρχει η ανακαινισμένη «Ρωμαϊκή Οικία», αφού διάβασα για αυτή, πήγα να την επισκεφθώ. Λάθος μου μια και είναι κλεισμένη εδώ και χρόνια.....μέχρι του χρόνου. Πώς είναι δυνατό να είναι ανακαινισμένη αφού ανακαινίζεται ακόμη;

Αρχαιολογικοί χώροι σε ώρες δημόσιων υπηρεσιών

- Μετά από το μπάνιο μας σε μια υπέροχη παραλία της Κω, επιχειρήσαμε να πάμε στο Ιερό του Ασκληπιού. Όμως λάθος μας, μια και επισκεφθήκαμε τον χώρο στις 15:00. Ο αρχαιολογικός χώρος κλειστός. Σχεδόν το ξέραμε., όμως οι χαρούμενοι ηλιοκαμένοι τουρίστες με τα «παπάκια» και τις «γουρούνες» δεν το ήξεραν. Και δεκάδες έφευγαν άπραγοι. Όσοι ήταν να φύγουν για τις «βόρειες πατρίδες» δεν θα τα έβλεπαν.

-
- ¹ Γ.Σπιλάνης, Η.Σπιριδωνίδης, Ν.Μισαηλίδης, Προσπελασιμότητα στα νησιά του Αιγαίου. Πραγματική Εικόνα και Απόσταση, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα περιβάλλοντος, σελίδα 3
- ² Prokoriou DG- Tselentis VS Regional development and the islands of Kos and Rhodes - a study of sustainable financial opportunities, International Conference on sustainable planning and development Bologna 2005 , Wessex Institute of Technology, σελίδα 231.
- ³ Υπουργείο Γεωργίας, Γενική Διεύθυνση Εγγειοβελτιωτικών Έργων και Γεωργικών Διαρθρώσεων, Οριστική Υδρογεωλογική μελέτη Νήσου Ρόδου, Ανάδοχος: Υδροέρευνα, Αθήνα 1999, σελίδα 21.
- ⁴ Έφιμος Χρήστος, Συνοπτική Παρουσίαση Πρωτογενούς και Δευτερογενούς Τομέα Παραγωγής Κω-Νισύρου, Επαρχείο Κω, Προσυνεδριακή Ημερίδα, Προβληματισμοί – Συζήτηση και Κατάθεση Προτάσεων για μια Δυναμική και Σύγχρονη Ανάπτυξη της Επαρχίας Κω, Νίσυρος 25 Μαΐου 1994
- ⁵ Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου Νομού Δωδεκανήσου, Αθήνα 1997 Α΄ φάση, 2001 Β΄ φάση, σελίδα 99.
- ⁶ Λογοθέτης Μ, Δωδεκάνησα , Ένα Πολύμορφο Πρότυπο Βιώσιμης τουριστικής Ανάπτυξης, Ρόδος 2004 σελ.43
- ⁷ ΤΕΕ Τμήμα Δωδεκανήσου, Συντονιστής Στάθης Κουσουρνάς, Αναγκαίες Δράσεις για το Περιβάλλον του Νομού Δωδεκανήσου, Ιούνιος 1999, σελίδα 82α.
- ⁸ Κως Το νησί του Ιπποκράτη, εκδόσεις Τουμπή Αθήνα 2002, σελ. 16-17
- ⁹ Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά 2004, σελίδα 53.
- ¹⁰ Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου Νομού Δωδεκανήσου, Ανάδοχος: Γιάννης Ασημακόπουλος, «Εκοτέχνικα» Αθήνα 1997 Α΄ φάση, 2001 Β΄ φάση 1997, σελίδα
- ¹¹ Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Σχέδιο δράσης για την Τουριστική Προβολή του Νοτίου Αιγαίου, Διαμόρφωση στρατηγικής Τουριστικής Προβολής για τα νησιά της Περιφέρειας του Νότιου Αιγαίου για τα έτη 2003-2006, Ανάδοχος Αειφορική Συμβουλευτική ΕΠΕ, Σεπτέμβριος 2002- Φεβρουάριος 2003, Σελίδα 11.
- ¹² Δήμος Κω, Γραφείο Σχεδιασμού Οργάνωσης και Πληροφορικής , Σχέδιο Αναπτυξιακού Προγράμματος, Κως Δεκέμβριος 1998, σελίδα 21.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ο στρατηγικός στόχος της ανάπτυξης της παραγωγής και διάθεσης προϊόντων του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο στο βαθμό που οι δυο τομείς θα συσχετιστούν και θα συναρτήσουν την παραγωγή τους με την τουριστική κατανάλωση, όπως αυτή διαμορφώνεται στη συγκεκριμένη χωρική ενότητα.¹

5.1 Πρωτογενής Παραγωγή

5.1.1 Πρωτογενής παραγωγή στα Δωδεκάνησα

Η έντονη τουριστική ανάπτυξη της τελευταίας 30ετίας συνέβαλε στη συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα. Ο κατακερματισμός του νομού, η έλλειψη νερού, τα φτωχά και υποβαθμισμένα εδάφη, η αστικοποίηση του πληθυσμού και ο μικρός κλήρος συνιστούν τους παράγοντες εξέλιξης του τομέα.² Στην αρχή θα αναλυθεί μερικώς η κατάσταση στα Δωδεκάνησα γενικότερα για να βγουν μερικά συμπεράσματα και κατόπιν θα εξετασθούν τα νησιά χωριστά.

5.1.1.1 Γεωργία

Οι άριστες κλιματολογικές συνθήκες , η κατασκευή έργων υποδομής , η σύγχρονη τεχνολογία , τα κίνητρα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η δυνατότητα συμπληρωματικού εισοδήματος στα κηπευτικά, το λάδι και τα αμπέλια συνιστούν ένα θετικό πλαίσιο ανάπτυξης ορισμένων κλάδων του πρωτογενούς τομέα. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην Κω και στη Ρόδο υπάρχουν ακόμα εκτάσεις που παραμένουν αναξιοποίητες. Τα Δωδεκάνησα και ειδικότερα η Κως και η Ρόδος έχουν δυνατότητες για γεωργικές παραγωγές, αυτές όμως θα μπορούν να συνεχίσουν να παράγονται και να αυξάνεται η ποσότητα και οι εκτάσεις παραγωγής μόνο αν παρασχεθούν συγκεκριμένα οικονομικά και τεχνικά μέσα και βοήθεια σε όσους αναλάβουν τέτοιες δραστηριότητες. Σε διαφορετική περίπτωση και σταδιακά, όλος ο ντόπιος πληθυσμός θα απορροφηθεί από τις δραστηριότητες στον τουρισμό με αποτέλεσμα την μονόπλευρη οικονομική ανάπτυξη που ενώ προσφέρει περισσότερα από την γεωργία παρουσιάζει μεγάλες ευαισθησίες και επικίνδυνες οικονομικά διακυμάνσεις που μπορεί στο μέλλον να απειλήσουν ακόμη και τον πληθυσμό και να τον οδηγήσουν σε νέα εποχή μετανάστευσης, μια και η επιστροφή στη γεωργία θα είναι τότε πολύ δύσκολη αν όχι αδύνατη.³ Η εικόνα της παραγωγής του τομέα αυτού δίδεται παρακάτω.

Πίνακας 5.1: Παραγωγή γεωργικών προϊόντων (1963-2004)
Σε τόνους

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (1963-2004)								
Είδος προϊόντος	1963	1975	1984	1985	1986	1987	1988	2004
Σιτηρά	8.873	12.470	8.757	8.340	7.623	7.842	7.535	10.625
Πεπονοειδή	11.891	20.332	18.137	20.600	22.061	23.070	22.980	16.430
Πατάτες	3.915	4.563	7.873	8.307	9.261	10.040	9.540	9.408
Κρεμμύδια ξηρά	1.899	1.327	2.181	2.114	2.302	2.180	2.140	1.897
Λάχανα- Κουλουπίδια	842	1.849	1.324	1.615	1.664	1.710	1.635	2.110
Αγγούρια	2.687	1.263	1.340	1.355	1.600	1.705	1.690	-
Τομάτες	12.132	16.933	22.438	24.344	28.954	27.905	26.800	13.133
Σταφύλια	10.557	11.429	13.050	14.040	16.500	17.050	16.640	1.859 ¹
Πορτοκάλια	2.566	2.813	2.239	3.121	3.473	3.510	3.400	2.973
Λεμόνια	1.439	1.313	1.543	1.735	2.070	1.940	2.085	1.502
Μανδραρίνια	3.095	1.746	2.757	3.565	3.277	3.200	3.050	1.718
Αμύγδαλα	377	289	592	448	455	414	408	196
Σύκα ξηρά	1.840	846	880	710	705	610	590	220
Ελιές	9.678	9.388	9.410	10.100	13.000	13.150	14.350	15.557
Ελαιόλαδο	1.765	1.890	1.900	1.910	2.400	2.010	2.005	3.491
Κρασί (μούστος)	4.788	7.724	13.263	14.159	14.697	14.150	14.300	4.855
Κτηνοτροφικά φυτά για σανό	5.364	13.850	21.940	18.581	10.808	22.905	23.100	18.400

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου Διεύθυνση Γεωργίας, ΕΣΥΕ, Μηχανογραφημένα στοιχεία από την Κεντρική Υπηρεσία

Πίνακας 5.2 : Παραγωγή πρωτογενούς τομέα στα Δωδεκάνησα

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ (Μ.Ο. ΤΕΛΕΥΤΙΑΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ)	
Εσπεριδοειδή (τόνοι)	1.500
Ελαιόλαδο (τόνοι)	7.800
Σταφύλια (τόνοι)	10.000
Κηπευτικά – Λαχανικά (τόνοι)	26.000
Μποστανία (τόνοι)	18.000
Σίτος (τόνοι)	14.600
Ντομάτες (τόνοι)	17.800
Ροδάκινα (τόνοι)	200
Γεώμηλα (τόνοι)	8.100
Βαμβάκι (τόνοι)	1.300
Κρέας (τόνοι)	6.500
Γάλα (τόνοι)	56.000
Τυρί μαλακό (τόνοι)	1.800
Τυρί σκληρό (τόνοι)	300
Μέλι (τόνοι)	800
Αλιεύματα και υδατοκαλλιέργειες (τόνοι)	7.000
Γεωργικοί ελκυστήρες	5.700
Σύνολο καλλιεργούμενων εκτάσεων (στρέμματα)	1000.000
Αρδευόμενες καλλιέργειες (στρέμματα)	120.000

Πηγή: Η Δωδεκάνησος στο Κατώφλι της Νέας Χιλιετίας, Προγραμματικός Σχεδιασμός Πολιτικών Δράσεων και Έργων για την Περίοδο 2001-2010, : Φωκάς Σωτήρης, Έκδοση ΤΕΔΚ Δωδεκανήσου, Ρόδος 2001

¹ Επιτραπέζια σταφύλια μόνο

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στη Δωδεκάνησο είναι μόλις το 15,6% της συνολικής έκτασης του Νομού. Η συμμετοχή της αρδευόμενης έκτασης στο σύνολο της καλλιεργούμενης έκτασης ανέρχεται σε ποσοστό περίπου 10% , όταν στο σύνολο της χώρας το αντίστοιχο ποσοστό είναι 30%.

Πίνακας 5.3 :Καλλιεργούμενες και αρδευόμενες εκτάσεις Δωδεκανήσου 1971,1978,1983, 1985 και 2001 (Σε στρέμματα)

ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ (1971-2004)			
Έτος	Καλλιεργούμενες εκτάσεις	Αρδευόμενες εκτάσεις	%
1971	422.600	62.040	14,68
1978	427.256	42.325	9,90
1983	440.045	49.012	11,13
1985	444.347	51.010	11,47
2001	406.665	32.313	12,58
2004	459,650	40,935	11,22

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, Διεύθυνση Γεωργίας, ΕΣΥΕ, Μηχανογραφημένα στοιχεία από την Κεντρική Υπηρεσία

Παρατηρώντας τις καλλιεργούμενες εκτάσεις βλέπουμε ότι παραμένουν σταθερές παρά την σημαντική αύξηση του πληθυσμού. Τα 444.347 αντιπροσωπεύουν το 16,35% της συνολικής έκτασης της περιοχής. Από αυτά το 11,47%, ήτοι 51.010 στρέμματα αρδεύονται ενώ το 88,83% της τάξεως των 393.337 στρεμμάτων δεν αρδεύονται. ⁴

Σήμερα αυξημένη ζήτηση αγροτικών προϊόντων, ιδίως κατά τους θερινούς μήνες και η κρίση των μικρών τουριστικών επιχειρήσεων, δημιουργεί συνθήκες στροφής στον πρωτογενή τομέα, ο οποίος διαθέτει ορισμένους κλάδους που παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα, όπως η παραγωγή κηπευτικών και ανθοκομικών προϊόντων. Παρόλα αυτά δεν εντοπίζεται μεγάλη αύξηση της παραγωγής.

5.1.1.2 Κτηνοτροφική παραγωγή

Η ζωική παραγωγή στο νομό διαθέτει μια αξιόλογη βάση με εκτροφή αιγοπροβάτων και τον κλάδο της μελισσοκομίας ο οποίος παρουσιάζει έναν καλό δυναμισμό που με τα κατάλληλα μέτρα μπορεί να εξελιχθεί περισσότερο. Οι ανάγκες βοδινού κρέατος καλύπτονται σε μεγαλύτερο μέρος από εισαγωγές από την υπόλοιπη χώρα.

Πίνακας 5.4 :Ζωικός πληθυσμός Δωδεκανήσου 1960-2001

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ					
Κατηγορία ζώων	Αριθμός κεφαλών				
	1960	1986	1987	1988	2001
Βοοειδή	17.836	13.097	13.101	13.060	7.512
Πρόβατα	70.336	71.281	69.527	68.980	77.154
Αίγες	103.784	102.546	104.927	104.710	124.649
Χοίροι	2.505	30.179	24.167	25.100	8.168
Πουλερικά	314.689	363.209	350.981	349.500	244.389
Κόνικλοι	7.841	16.999	16.725	16.940	9.520
Κυψέλες	25.956	39.837	42.118	42.680	16.829

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, Διεύθυνση Γεωργίας, ΕΣΥΕ, Μηχανογραφημένα στοιχεία από την Κεντρική Υπηρεσία

Πίνακας 5.5:
Παραγωγή κυριότερων κτηνοτροφικών προϊόντων
(Σε τόνους)

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ								
Είδος προϊόντος	1963	1975	1984	1985	1986	1987	1988	2004
Βοδινό κρέας	613	1.142	1.742	1.740	1.800	1.810	1.760	4.870 ²
Πρόβειο κρέας	375	434	432	410	350	395	390	
Κατσικίσιο κρέας	352	660	628	605	580	510	505	
Χοιρινό κρέας	388	1.472	2.175	2.205	2.270	2.290	2.340	
Πουλερικών κρέας	105	803	720	810	920	890	905	
Κουνελιών κρέας	18	71	69	70	68	73	76	7.379 ³
Γάλα αγελάδων	5.821	7.371	6.700	5.305	5.400	5.410	5.310	
Γάλα προβάτων	7.010	2.047	2.100	2.010	1.940	1.985	1.905	
Γάλα κατσικιών	6.727	5.277	5.105	4.905	4.840	4.910	4.735	
Τυριά	672	834	608	594	564	554	548	10.342
Βούτυρο	8	16	15	16	18	19	20	10
Αυγά (τεμάχια-χιλ.)	9.394	24.941	32.895	32.036	31.259	31.310	32.100	25.317
Μέλι	192	349	380	398	440	395	405	588

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Στοιχεία από τη βιβλιοθήκη και από άλλη βιβλιογραφία.

² Στα στοιχεία που παρελήφθησαν από την ΕΣΥΕ δεν διαχωρίζεται η παραγωγή κρέατος ανά ζώο.

³ Στα στοιχεία που παρελήφθησαν από την ΕΣΥΕ δεν διαχωρίζεται η προέλευση του γάλακτος.

5.1.1.3 Αλιεία και ιχθυοκαλλιέργειες

Η παραδοσιακή αλιεία κατά κοινή αποδοχή χρίζει εκσυγχρονισμού. Αξιόλογοι αλιευτικοί στόλοι από όλη τη Δωδεκάνησο εφοδιάζουν τα δυο νησιά με ψάρια. Αλιευτικά καταφύγια υπάρχουν και στα δυο νησιά. Τα τελευταία χρόνια οι ιχθυοκαλλιέργειες έχουν αναπτυχθεί σημαντικά στη Δωδεκάνησο και αποτελούν πλέον σημαντικό κλάδο εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων παραγωγής. Οι περισσότερες ιχθυοκαλλιέργειες βρίσκονται στην Κάλυμνο. Οι προοπτικές κρίνονται θετικές. Σήμερα οι μονάδες στη Δωδεκάνησο είναι 42, ειδικότερα:⁵

Πίνακας 5.6 : Ιχθυοκαλλιέργειες στη Δωδεκάνησο.. Η αγορά της Κω καλύπτεται από τις μονάδες της Καλύμνου.

ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ ΤΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2004	
Νησί	Μονάδες
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	3
ΣΥΜΗ	4
ΧΑΛΚΗ	5
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	15
ΛΕΡΟΣ	6
ΡΟΔΟΣ	2
ΚΩΣ	0
ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑ	3
ΝΙΣΥΡΟΣ	0
ΨΕΡΙΜΟΣ	1
ΛΕΙΨΟΙ	2
Σύνολο	42

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου Διεύθυνση Γεωργίας Τμήμα αλιείας

5.1.2 Πρωτογενής τομέας παραγωγής στην Κω

5.1.2.1 Γεωργία στην Κω

Η αναφορά γίνεται για τους τομείς της γεωργίας, κτηνοτροφίας, αλιείας και δασών. Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε στην Κω μπορεί να καλλιεργηθεί το

40% των συνολικών εκτάσεων της, ενώ στη Νίσυρο μόνο το 4% λόγω του επικλινούς εδάφους της. Κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι το έδαφος είναι κατανεμημένο σε πολλούς κλήρους και ως εκ τούτου οι εντατικές καλλιέργειες είναι αδύνατες.⁶

Η ανάλυση του αγροτικού τομέα παραγωγής στην Κω οδηγεί σε πληθώρα συμπερασμάτων. Υπάρχουν πολλά ζητήματα που πρέπει να λυθούν έτσι ώστε η αγροτική οικονομία να αναπτυχθεί περαιτέρω. Η ανάλυση της κατάστασης οδηγεί στις παρακάτω προτάσεις⁷:

- Χαρακτηρισμός της αγροτικής γης
- Μεγαλύτερες ποσοστώσεις ζώων γάλακτος και σιτηρών
- Δυνατότητα παραγωγής ζωοτροφών σε βοσκοτόπους του δημοσίου
- Καλύτερη εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων
- Προγραμματισμός παραγωγής
- Παρακολούθηση τιμών καυσίμων
- Αποθηκευτικοί χώροι
- Μεγαλύτερη έκταση καλλιεργούμενων εδαφών
- Εκπαίδευση αγροτών σχετικά με τη χρήση του νερού, τη χρήση φυτοφαρμάκων, την οικονομία και το περιβάλλον
- Γραφείο αγροτικής ανάπτυξης
- Ρύθμιση αγροτικών δανείων
- Στήριξη Συνεταιριστικών οργανώσεων

Οι κύριες κατηγορίες καλλιεργειών είναι οι δενδρώδεις καλλιέργειες, τα οπωροκηπευτικά, τα αμπέλια, τα σιτηρά, οι ζωοτροφές και οι ανθοκαλλιέργειες.

Υπάρχει και λειτουργεί στη Ρόδο, αλλά όχι για τις κατάλληλες ποσότητες πρατήριο της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Δωδεκανήσου. Στη Ρόδο υπάρχουν πρωτοβάθμιοι γεωργικοί – πιστωτικοί συνεταιρισμοί. Το 1994 τα περισσότερα αγροτικά μηχανήματα ήταν παλαιά. Στην Κω τα θερμοκήπια το 1994 ήταν ελάχιστα αλλά σήμερα το 2004 είναι αρκετά περισσότερα .

Πίνακας 5.7 :Στοιχεία καλλιεργειών νήσου Κω 2001

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΝΗΣΟΥ ΚΩ 2001		
Είδος καλλιέργειας	Πληθυσμός	Μέτρηση σε
Καλλιεργούμενα δένδρα στην Κω	20.955	Μονάδες
Καλλιεργούμενα αμπέλια στην Κω	20.8200	Μονάδες
Αροτραίες καλλιέργειες	45.140	Στρέμματα
Από αυτές αρδευθείσες	6.591	Στρέμματα
Λαχανικά		Στρέμματα

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου Διεύθυνση Γεωργίας, Ρόδος

Τα παραγόμενα αγροτικά προϊόντα στην Κω δεν καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες του νησιού. Δεδομένου ότι τα εντόπια προϊόντα είναι φθηνότερα παρατηρούμε ότι μόλις αυτά εξαντληθούν οι τιμές ανεβαίνουν, δεδομένου ότι τα διαθέσιμα προϊόντα που παράγονται εκτός Κω είναι ασφαλώς ακριβότερα.

Πίνακας 5.8: Θερμοκήπια στην Κω

ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ	
ΚΩΣ	63 Στρέμματα

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου Διεύθυνση Γεωργίας, Ρόδος 2004

Τα δάση στην Κω το 1995 κάλυπταν έκταση 21.000 στρεμμάτων.⁸ Σύμφωνα με στοιχεία από την Διεύθυνση Δασών του Επαρχείου Κω, υλοτομίες δεν γίνονται στο νησί. Μόνο πριν δύο χρόνια υλοτομήθηκε έκταση 150 στρεμμάτων με δέντρα τα οποία είχαν προσβληθεί από ασθένειες.⁹

5.1.2.2. Κτηνοτροφία

Παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει για πιο οργανωμένες κτηνοτροφικές μονάδες, οι οργανωμένες είναι λίγες. Η πλειοψηφία κατέχει μικρούς αριθμούς ζώων, η εκμετάλλευση είναι οικογενειακού τύπου. Οι αγελάδες που υπάρχουν στο νησί παράγουν γάλα το οποίο προορίζεται για τις τοπικές βιομηχανίες γάλακτος. Οι βοσκότοποι καλύπτουν το μισό ποσοστό έκτασης της επαρχίας Κω, το 40% της Κω, δηλαδή. Οι βοσκότοποι αυτοί είναι δημοτική περιουσία. Κατά τη δεκαετία του '80 σημειώθηκε μεγάλη μείωση της κτηνοτροφικής παραγωγής. Το γεγονός αυτό της μείωσης είναι τραγικό αν σκεφθούμε ότι την ίδια περίοδο ο τουρισμός της Κω είχε ανοδική πορεία. Η υποστήριξη για μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες είναι μικρή. Η κύρια κτηνοτροφική παραγωγή εστιάζεται σε: Βοοειδή, χοίρους, αίγες, όρνιθες και κυψέλες.

Τα κύρια προϊόντα που παράγονται είναι γαλακτοκομικά (λειτουργούν δυο εργοστάσια), κρέας και αυγά. Τα προϊόντα αυτά καλύπτουν μικρό μέρος των αναγκών που αυξάνουν κάθετα τους θερινούς μήνες λόγω της τουριστικής κίνησης. Πάντως είναι χαρακτηριστική η εικόνα αγελάδων ελεύθερης βοσκής που βόσκουν στο νησί.

Πίνακας 5.9: κτηνοτροφικές μονάδες στην Κω

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	ΚΩΣ
Χοιροστάσια	2
Κοτόπουλα	2

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου Διεύθυνση Γεωργίας Τμήμα Αλιείας 2004

5.1.2.3 Αλιεία και Ιχθυοκαλλιέργειες

Για την αλιεία δεν υπάρχουν στοιχεία, η μέση ετήσια παραγωγή στην επαρχία Κω το 1994 υπολογίζοταν στους 700 τόνους. Στον τομέα αυτό απασχολούταν 200 άτομα περίπου.

Πίνακας 5.10: Μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας στην Κω. Η αγορά της Κω καλύπτεται από τις ιχθυοκαλλιέργειες της Καλύμνου.

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	
	ΚΩΣ
Ιχθυοτροφεία	0
Όστρακοκαλλιέργειες	1

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου Διεύθυνση Γεωργίας Τμήμα αλιείας 2004

5.1.2.4 Μελισσοκομία στην Κω

Ο τομέας αυτός είναι ανερχόμενος λόγω και των εδαφολογικών συνθηκών του νησιού αλλά και λόγω της παράδοσης. Υπάρχει μια δημοτική επιχείρηση στον Δήμο Ηρακλειδών, η ΒΗΜΕΛ, αλλά υπάρχουν και ανεξάρτητοι παραγωγοί. Από τις αρχές της δεκαετίας του 90 χρησιμοποιούνται νέου τύπου κυψέλες και η παραγωγή έχει ανοδική πορεία. Το μέλι που παράγεται στο νησί διατίθεται και υποστηρίζεται από το σύνολο της αγοράς του νησιού.

5.1.3 Πρωτογενής παραγωγή στη Ρόδο

Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα στη Ρόδο το 1991 ήταν 2.234 άτομα. Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ η κατανάλωση αγροτικών προϊόντων αυξάνεται, η παραγωγή παραμένει σταθερή.

5.1.3.1 Γεωργία στη Ρόδο

Γυρίζοντας πίσω στην ιστορία του νησιού βλέπουμε ότι η οικονομία ήταν αγροτική. Ο Παπαχριστοδούλου στην ιστορία της Ρόδου αναφέρει πολλές πληροφορίες:¹⁰

► Η γεωργία παλιότερα

Από τα προϊόντα της Ρόδου τα σιτηρά δεν επαρκούσαν πάντα στην εντόπια κατανάλωση, κάτι που συμβαίνει και σήμερα. Το λάδι και το κρασί αποτελούσαν πάντα εξαγωγίμο προϊόν και έφερναν εισοδήματα. Η καλλιέργεια της συκιάς αποτελούσε και αυτή συνήθη αγροτική ασχολία. Η αμπελουργία επίσης ακμάζει στην Έμπωνα και σε χωριά γύρω από τον Αττάβυρο αλλά και στα χωριά, Μάλωνα, Μάσαρη, Κρητηνία, Σάλακο κ.α. χωριά. Η ελαιοκαλλιέργεια ευδοκιμεί σε όλη την ύπαιθρο, κυρίως στις κοιλάδες του εσωτερικού και στα χωριά των νοτίων περιοχών με μικρότερες ποσότητες.

Σε αρκετά μεγάλη έκταση φθάνει και η καπνοκαλλιέργεια στη Ρόδο, που δίνει την πρώτη ύλη για το εκεί εργοστάσιο. Τα κηπευτικά καλλιεργούνται στα παράλια χωριά Τριάντα, Κρεμαστή, Παραδείσι ως την Καλαβάρδα, μετά τον πόλεμο όμως και με την ευκολία των μέσων μεταφοράς, εκτός από τα χωριά αυτά ασχολούνται με πρώιμα κηπευτικά, και το Μανδρικό, Απολακκιά, Καλυθιές, Αφάντου και άλλα χωριά.

Η δενδροκαλλιέργεια φέρνει πάντα ένα καλό εισόδημα. Τα πορτοκάλια, μανταρίνια, λεμόνια, ευδοκιμούν παντού, κυρίως στις πλούσιες σε βλάστηση

περιοχές του Ναίθωνα Αρχαγγέλου , Μάλωνας, Μάσαρη. Η ποιότητα όμως διαφέρει από αυτή της Αργολίδας. Οι ποσότητες απορροφούνται για την παραγωγή χυμών. Η βερικοκιά ευδοκμεί, η καλλιέργεια της ροδακινιάς υποχωρεί. Έπονται οι καλλιέργειες δαμάσκηνων, μεσπίλων και καρυδιών στα ορεινά χωριά βέβαια, Σάλακο, Απόλλωνα, Έμπωνα και Άγιο Ισίδωρο. Επίσης ευδοκμούν αμυγδαλιές, ροδιές, κυδωνιές, απιδιές, τερεμιθιές, φραγκοσουκιές, μουριές και άλλα.

Στη σειρά των οπωρών είναι τα καρπούζια, πεπόνια με αρκετά μεγάλη παραγωγή, τα επιτραπέζια σταφύλια: διμηνίτης, σουλτανίνα, ροζακί, αθήρι, μοσχάτο, νύχι, βαλανάς, ενώ τα αμουργιανά και τα περισσεύματα των άλλων χρησιμοποιούνται στην οινοποιία. Είδη απιδιών ευδοκμούν, όπως και τα είδη επιτραπέζιων σύκων, άσπρα και μαύρα.

Κηπευτικά είδη που ευδοκμούν είναι οι ντομάτες, αγγουράκια, κολοκυθάκια, φασολάκια, πιπεριές, μελιτζάνες, κρεμμύδια, μπάμιες, μαρουλάκια, σπανάκια, τεύτλα, παντζάρια, λάχανα, κουνουπίδια, μαϊντανός, δυόσμος κ.α. Έιδη σιτηρών είναι το κριθάρι, βρώμη, ρόβι, όσπρια: Φακή, αρακάς, φάβα, ρεβίθια, βίκος, και τα καλοκαιρινά: κεχρί, σηςάμι, σκούπες, λίγο μπαμπάκι και άνηθο.

► Η γεωργία σήμερα

Το 1995 τα κυριότερα προϊόντα ήταν το κρασί το λάδι, τα καπνά, τα κηπευτικά και εσπεριδοειδή και άλλες δεντροκαλλιέργειες.¹¹

Πιο συγκεκριμένα με στοιχεία 2002 οι καλλιέργειες που κυριαρχούν στη Ρόδο είναι της ελιάς, των σιτηρών, της αμπέλου για οινοπαραγωγή, των ζωοτροφών,

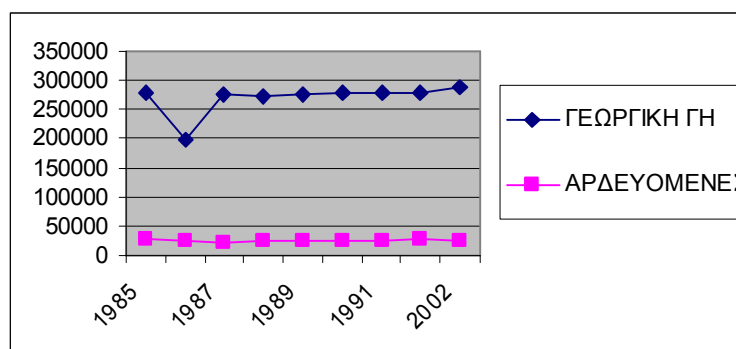
ντοματών και καρπουζιών. Η γεωργική γη έχει έκταση 300.000 στρέμματα. Παρά το ότι ο τουρισμός της Ρόδου έχει ανοδική πορεία, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις παραμένουν σταθερές. Συνεπώς η αγροτική παραγωγή στη Ρόδο δεν ακολουθεί τη ζήτηση για αγροτικά προϊόντα.

Πίνακας 5.11: Στοιχεία καλλιεργειών νήσου Ρόδου 2001

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ 2001		
Είδος καλλιέργειας	Πληθυσμός	Μέτρηση σε
Καλλιεργούμενα δένδρα στη Ρόδο	128.480	Μονάδες
Καλλιεργούμενα αμπέλια στη Ρόδο	759.300	Μονάδες
Αροτραίες καλλιέργειες	103.146	Στρέμματα
από αυτές αρδευθείσες	7.861	Στρέμματα
Λαχανικά	6.739	Στρέμματα

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, Διεύθυνση Γεωργίας, Ρόδος 2003

Η πλειοψηφία των αγροτικών εκτάσεων βρίσκεται στις κεντρικές και νότιες περιοχές του νησιού. Η γεωργική παραγωγή του νησιού δεν επαρκεί και συνεχώς γίνονται εισαγωγές αγροτικών προϊόντων από την υπόλοιπη χώρα.

Διάγραμμα 5.1 : Γεωργική γη και αρδευόμενη γεωργική γη στη Ρόδο.

Παρατηρούμε ότι η γεωργική γη και η αρδευόμενη γη παραμένουν σε σταθερά επίπεδα.

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στη Ρόδο παρουσιάζονται παρακάτω, η στασιμότητα είναι εμφανής. Αν υποθέσουμε ότι μέσα σε μια χρονιά η τουριστική ζήτηση μειωθεί δραστικά τότε ποιό θα είναι το αποτέλεσμα για το εισόδημα αν δεν υπάρχουν και άλλα εισοδήματα από άλλες παραγωγικές δραστηριότητες; Μια οικονομία εξαρτώμενη ακόμη και για τα αγροτικά προϊόντα από εισαγωγές, είναι πολύ ευαίσθητη σε κρίσεις.

Πίνακας 5.12 : Γεωργική γη και αρδευόμενη γεωργική γη στη Ρόδο

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΓΗ ΣΤΗ ΡΟΔΟ									
ΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΣ	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	2002
Γεωργική γη	280.212	198.715	274.620	273.831	274.120	277.552	278.177	278.566	288.213
Αρδευόμενη	27.969	25.077	22.524	26.068	25.784	25.034	25631	26.550	25.961
Ποσοστό	90,98	12,62	8,2	9,52	9,41	9,02	9,21	9,53	11,10
Αγροαπαύσεις									46.289

Πηγή: Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Πανεπιστήμιο Πειραιά

Εκτός από τις εποχικές καλλιέργειες στα χωράφια, υπάρχουν και θερμοκήπια, αυτά βρίσκονται ως επί το πλείστον στο Μανδρικό, στο Παραδείσι και στ' Αφάντου. Το 1995 το εμβαδόν των θερμοκηπίων ήταν 902 στρέμματα.¹²

Πίνακας 5.13 : Θερμοκήπια στη Ρόδο. Τα περισσότερα θερμοκήπια βρίσκονται στην νότια – δυτική πλευρά του νησιού, στο χωριό Μανδρικό.

ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ ΣΤΗ ΡΟΔΟ	
θερμοκήπια	40

Πηγή: Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά 2004

5.1.3.2 Κτηνοτροφία στη Ρόδο

Στη Ρόδο υπάρχουν ακόμα κοπάδια αιγοπρόβατα, όμως η παλαιότερα περισσότερο αναπτυγμένη χοιροτροφία, φθίνει.

Το 2002 οι παραγωγοί βοοειδών στη Ρόδο είναι 128, οι θηλάζουσες αγελάδες είναι 586, οι δαμαλίδες είναι 8+103 και τα μοσχάρια 186 για την πρώτη περίοδο του 2001. Τα οικόσιτα πρόβατα είναι 3.365 και τα κοπαδικά 18.415. Οι αίγες είναι οι οικόσιτες 4.545 και οι κοπαδικές 27.799. Οι χοίροι είναι 2.000 και οι όρνιθες υπολογίζονται σε 165.600.¹³

Πίνακας 5.14 : Κτηνοτροφικές μονάδες στη Ρόδο

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗ ΡΟΔΟ	
Κοτόπουλα	4
Χοιροστάσια	2
Βουστάσια	—

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου Διεύθυνση Γεωργίας Τμήμα Γεωργίας 2004

Αν συγκρίνουμε τον πληθυσμό των παραγωγικών ζώων στη Ρόδο το 1997 με τα στοιχεία του 2002 παρατηρούμε ότι υπάρχει σταθερή μείωση της παραγωγής.

Πίνακας 5.15 : Παραγωγικά ζώα στη Ρόδο. Παρατηρούμε ότι υπάρχει μεγάλη μείωση της παραγωγής.

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΖΩΑ ΣΤΗ ΡΟΔΟ		
Είδη	1995	2002
Βοοειδή	1.377	883
Χοίροι	15.510	2.000
Αίγες οικόσιτες	71.106	4.545
Αίγες κοπαδικές	40.060	27.799
Πρόβατα οικόσιτα	2.831	3.365
Πρόβατα κοπαδικά	28.225	18.415
Πουλερικά	367.327	165.600

Πηγή: Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής

Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά

5.1.3.3 Αλιεία και Ιχθυοκαλλιέργειες στη Ρόδο

Στη Ρόδο λειτουργούν δυο μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας, η μια λειτουργεί στο Πλημύρι έχει ιχθυογεννητικό σταθμό με 6 εκ. ιχθύδια αλλά και μονάδα πάχυνσης χωρητικότητας 200 τόνων ετησίως. Η άλλη μονάδα βρίσκεται στην Κάμειρο Σκάλα και διαθέτει μόνο τομέα πάχυνσης με παραγωγή 25 τόνους το έτος.

Πίνακας 5.16: Μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας στην Ρόδο

ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗ ΡΟΔΟ	
Ιχθυοτροφεία	3
Όστρακο - καλλιέργειες	0

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, Διεύθυνση Γεωργίας, Τμήμα αλιείας

Στη Ρόδο υπάρχουν αλιευτικά καταφύγια τα οποία εξυπηρετούν τους ψαράδες του νησιού. Στοιχεία αλιευτικής παραγωγής δεν υπάρχουν.

5.2 Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής στην Δωδεκάνησο το 2004

► Εισαγωγή

Ο δευτερογενής τομέας στη Δωδεκάνησο παρουσιάζει στασιμότητα. Το μικρό μέγεθος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, το οποίο αποτελεί την πλειοψηφία των επιχειρήσεων του κλάδου, δεν δίνει τη δυνατότητα για μεγάλες επενδύσεις, ούτε δείχνει ότι υπάρχουν προοπτικές για αύξηση της απασχόλησης στον τομέα αυτόν. Το υψηλό κόστος μεταφοράς πρώτων υλών και τελικών προϊόντων, η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού και το μικρό μέγεθος της

νησιώτικης αγοράς έθεσαν τον συγκεκριμένο τομέα σε δεύτερη μοίρα σε σχέση με τον Τουρισμό. Με εξαίρεση μερικών παραδοσιακών μεταποιητικών μονάδων (ποτά, έτοιμα ενδύματα, ζαχαρώδη, γαλακτοκομικά και χρυσοχοΐα), που έχουν σχετικά σημαντική παρουσία στην περιοχή, η μεταποίηση δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο δυναμισμό, ο οποίος θα βοηθούσε στη μείωση του κόστους και στην αυτάρκεια του νομού.

Γενικότερα στη Δωδεκάνησο η βιομηχανία- βιοτεχνία-χειροτεχνία, με εξαίρεση την οικοδομική δραστηριότητα, κατέχουν περιορισμένη θέση στην οικονομία της, μια και ο τριτογενής τομέας παραγωγής ο οποίος προσφέρει καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης στους εργαζόμενους και υψηλή απόδοση κεφαλαίου στους επιχειρηματίες, συνέβαλε αρνητικά στην όποια μεταποιητική δραστηριότητα στην περιοχή. Ίσως βέβαια το ποσοστό απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα να φαίνεται αρκετά υψηλό (άνω του 20%) αλλά αν εξαιρέσουμε τους εργαζόμενους στον οικοδομικό κλάδο το ποσοστό μειώνεται κατακόρυφα.

Οι βιομηχανικές – βιοτεχνικές μονάδες της Δωδεκανήσου μπορούν να καταταχθούν σε 4 ομάδες οικονομικής δραστηριότητας:¹⁴

- Βιομηχανίες οίνων και ποτών. Στην κατηγορία αυτή εμπεριέχονται οι βιομηχανίες παρασκευής αεριούχων ποτών, αλκοολούχων ποτών και τροφίμων.
- Βιομηχανίες σχετιζόμενες με την οικοδομή
- Βιομηχανίες ετοιμών ενδυμάτων
- Βιοτεχνίες επισκευών

► Μεθοδολογία: Η ανάλυση των επιχειρήσεων στην Κω και στη Ρόδο ανά βιομηχανικό κλάδο. Στα πλαίσια αυτής της εργασίας έπρεπε να αναλυθεί πλήρως η βιομηχανία και η βιοτεχνία τους. Για την ανάλυση αυτή ακολούθησα το βιβλίο του Αλεξ. Σταυρόπουλου, «Βιομηχανικοί Κλάδοι»¹⁵.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Αλεξ. Σταυρόπουλο το βιβλίο διαιρείται σε δυο μέρη:

- Βιομηχανικούς κλάδους που η πρώτη ύλη είναι «ανόργανης προελεύσεως» (ανόργανοι κλάδοι), όπως το νερό, ο αέρας και τα προϊόντα εξόρυξης.
- Βιομηχανικούς κλάδους που η πρώτη ύλη βασίζεται στις ενώσεις ενός και μόνο στοιχείου του άνθρακα. Κύριες πρώτες ύλες είναι το πετρέλαιο, οι γαιάνθρακες, το ξύλο και γενικώς τα φυτικής και ζωικής προέλευσης υλικά.

Στην παρακάτω ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν τοπικοί επαγγελματικοί οδηγοί του έτους 2004.^{16 17 18 19} Χαρακτηριστικό τους είναι ότι είναι πλήρως ενημερωμένοι για όλα τα οικονομικά τεκταινόμενα σε σχέση με τις δραστηριότητες και τα επαγγέλματα στα δυο νησιά.

5.2 1. Βιομηχανίες αερίων

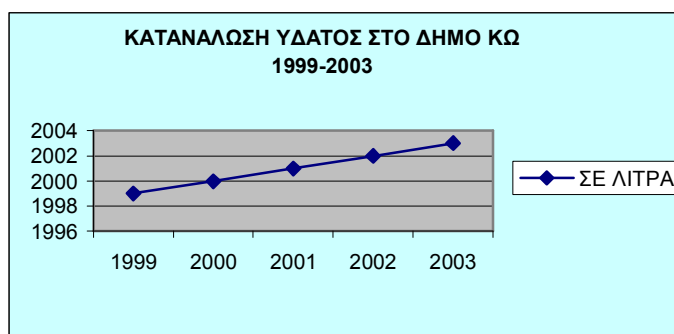
Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

5.2. 2. Το νερό

5.2.2.1 Ύδρευση

► Κως

Στην Ρόδο και στην Κω υπάρχουν 3 δήμοι και οι καθένας έχει τις δικές του εγκαταστάσεις και το δικό του δίκτυο. Παρακάτω θα αναφέρω τις καταναλώσεις ανά δήμο όπου βέβαια παρεδόθησαν στοιχεία.

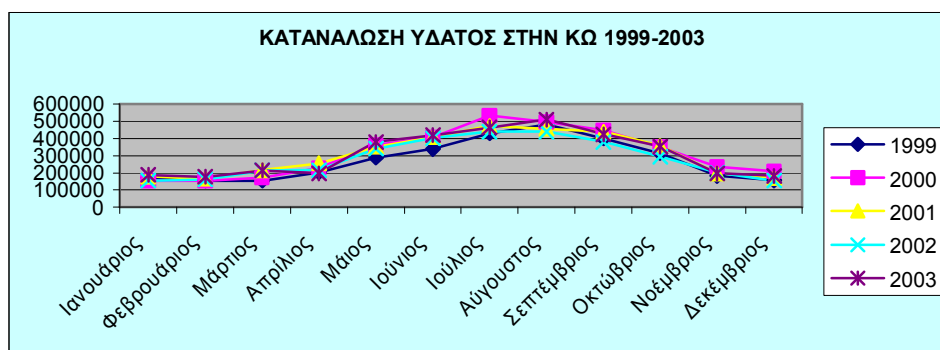

Διάγραμμα 5.2: Κατανάλωση Ύδατος στην Κω ανά έτος

Πίνακας 5.17: Κατανάλωση ύδατος στον Δήμο Κω

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΚΩ					
	1999	2000	2001	2002	2003
Ιανουάριος	174.988	153.913	180.455	154.862,5	188.955
Φεβρουάριος	154.623	156.220	165.922,5	163.020	177.982,5
Μάρτιος	154.427,5	172.758	216.970	214.555	215.387,5
Απρίλιος	203.923	227.263	254.907,5	216.727,5	198.280
Μάιος	289.490	360.440	652.182,5	339.927,5	378.942,5
Ιούνιος	338.163	406.235	408.015	402.155	418.890
Ιούλιος	430.500	531.653	472.487,5	438.077,5	463.640
Αύγουστος	480.413	494.218	455.087,5	438.302,5	509.495
Σεπτέμβριος	400.128	445.530	438.395	380.150	424.707
Οκτώβριος	314.665	350.558	357.060	295.047,5	353.742,5
Νοέμβριος	183.910	234.278	198.810	202.352,5	198.685
Δεκέμβριος	157.623	208.727,5	171.997,5	155.567,5	184.220
Σύνολο	3282.854	3741.794	3972.290	3400.745	3712.927

Πηγή: ΔΕΥΑ Κω

Διάγραμμα 5.3: Κατανάλωση Ύδατος στην Κω ανά μήνα και ανά έτος

► Ρόδος

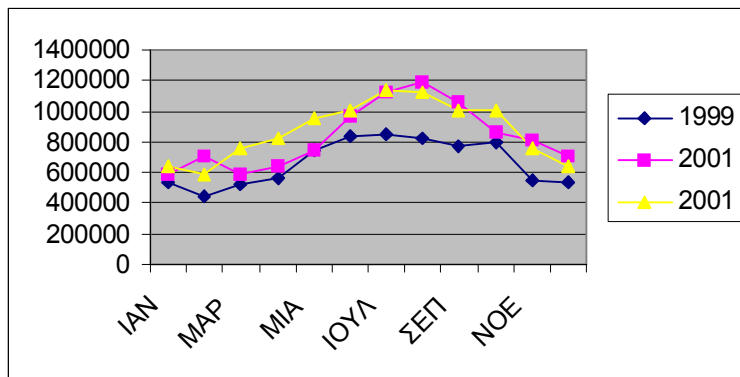
Στη Ρόδο υπάρχουν 10 Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης όσες και οι δήμοι του νησιού. Στοιχεία όμως βρέθηκαν μόνο από το Δήμο Ρόδου.

Πίνακας 5.18: Κατανάλωση ύδατος ανά μήνα τιμολογούμενα και μη (σε χιλιάδες κυβικά) (ΔΕΥΑΡ). Παρατηρείται υψηλή κατανάλωση κατά τους μήνες της κορύφωσης της τουριστικής σαιζόν και διαρκής αύξηση της κατανάλωσης ύδατος κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΑΝΑ ΜΗΝΑ ΤΙΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΗ (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΚΥΒΙΚΑ)			
Ιανουάριος	540.950	594.600	594.600
Φεβρουάριος	449.805	702.510	588.545
Μάρτιος	529.005	591.340	754.664
Απρίλιος	559.330	644.120	819.785
Μάιος	747.360	749.870	952.315
Ιούνιος	835.960	964.224	1009.090
Ιούλιος	846.945	1119.559	1135.930
Αύγουστος	830.505	1184.669	1121.380
Σεπτέμβριος	778.385	1053.438	1013.005
Οκτώβριος	795.470	863.001	1004.835
Νοέμβριος	544.430	808.310	760.870
Δεκέμβριος	537.030	704.612	642.535
Σύνολο	7995.175	9980.253	10397.554

Πηγή: Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης Ρόδου

Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν έριδες μεταξύ των δήμων του νησιού σχετικά με την διαχείριση των υδάτων.

Διάγραμμα 5.4: Κατανάλωση ύδατος ανά μήνα (τιμολογούμενα και μη (σε χιλιάδες κυβικά)

Πίνακας 5.19: Μετρητές ανά κατηγορία καταναλωτή (ΔΕΥΑΡ)

ΜΕΤΡΗΤΕΣ ΥΔΑΤΟΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ (ΔΕΥΑΡ)	
Κατηγορία ακίνητου	Αριθμός μετρητών
Κατοικίες	23.603
Ξενοδοχεία	188
Γραφεία καταστήματα	5.010
Δημόσιες Υπηρεσίες	174
Σχολεία	40
Δήμος Ροδίων	380
	29.395

Πηγή: Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης Ρόδου 2002

Πίνακας 5.20: Κατανάλωση ύδατος στον Δήμο Ρόδου ανά κατηγορία καταναλωτή

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ					
	1994	1995	1996	1997	1998
Οικιακή	3.209	3.149	3.115	3.128	3.357
Επαγγελματική	788	644	608	630	619
Δημόσιες Υπηρεσίες	250	292	481	411	475
Ύδρευση πλοίων	297	250	300	272	259
Σύνολο	4.544	4.335	4.504	4.441	4.710
	χιλιάδες κυβικά				

Πηγή: Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης, Ρόδου 2002

5.2.2.2 Παγάκια:

Στην Κω λειτουργούν οι παρακάτω βιοτεχνίες πάγου

Πίνακας 5.21: Βιοτεχνίες πάγου

ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΠΑΓΟΥ	
Ρόδος	Κως
3	2

5.2.2.3 Μονάδες εμφιάλωσης επιτραπέζιου ύδατος

Στη Ρόδο λειτουργούν οι παρακάτω μονάδες εμφιάλωσης επιτραπέζιου ύδατος, οι επωνυμίες των προϊόντων είναι «Απολλώνιο» και «Σάλακος». Στην Κω εμφιαλώνεται το επιτραπέζιο νερό «Ιπποκράτης»

Πίνακας 5.22: Βιομηχανίες εμφιάλωσης νερού στην Κω και στη Ρόδο

ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΜΦΙΑΛΩΣΗΣ ΝΕΡΟΥ	
Ρόδος	Κως
2	1

5.2.3. Θείο και άλλα σχετικά με αυτό προϊόντα

Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

5.2.4. Βιομηχανίες λιπασμάτων

Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

5.2.5 Μαγειρικό αλάτι και άλλα σχετικά με αυτό προϊόντα

Στη Ρόδο υπάρχει μία εταιρεία η οποία συσκευάζει αλάτι. Παλαιότερα λειτουργούσε αλυκή στην Κω και συγκεκριμένα στο Τιγκάκι.

5.2.6. Ορυκτά μεταλλεύματα και ορυχεία

Στην Κω υπάρχει μόνο μια εταιρεία η οποία ασχολείται με μεταλλεύματα. Αυτή δραστηριοποιείται στο Γυαλί Νισύρου

5.2.7. Σίδηρος και χάλυβας

Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

5.2.8. Άλλα μέταλλα

Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

5.2.9. Βιομηχανίες επεξεργασίας και μορφοποίησης μετάλλων

Σημαντικός είναι ο αριθμός βιοτεχνιών μεταλλικών κατασκευών (αλουμινίου σιδήρου) στη Κω και στη Ρόδο. Οι βιοτεχνίες αυτές συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία του κατασκευαστικού τομέα.

A. Κατασκευές

Πίνακας 5.23: Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες μέταλλα

ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥ		
	Ρόδος	Κως
Αεραγωγοί λαμαρινοκατασκευές	3	-
Κατασκευές αλουμινίου	97	10
Μεταλλικά έπιπλα	5	
Κάγκελα	1	
Γενικές μεταλλικές κατασκευές	5	
Ναυπηγεία- ναυπηγικές εργασίες	5	2+2
Έπιγραφές	24	3
Κατασκευή μεταλλικών κτιρίων		

B. Κοσμήματα

Στη Ρόδο και στην Κω, ο κλάδος των κοσμηματοπωλείων είναι ανεπτυγμένος.

Τα τελευταία χρόνια όμως παρατηρείται κρίση. Αποτέλεσμα είναι να λειτουργούν και μερικές βιοτεχνίες.

Πίνακας 5.24 : Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες ευγενή μέταλλα

ΕΥΓΕΝΗ ΜΕΤΑΛΛΑ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Χρυσοχοεία	1	
Αργυρά και επάργυρα είδη	7	

5.2.10 Βιομηχανίες δομικών υλικών

Η ανοδική πορεία του τουρισμού, κυρίως στη δεκαετία του '80 στην Κω και από τη δεκαετία του '70 στη Ρόδο είχε αποτέλεσμα την δυναμική αναπτυξιακή πορεία των βιομηχανιών οικοδομικών υλικών, σίδερο- κατασκευών και κατασκευών αλουμινίου και ξύλου. Παράλληλα στον κλάδο αυτόν ενεργοποιούνται βιοτεχνίες κατασκευής πλακών και επεξεργασίας μαρμάρων, τούβλων και ετοιμού σκυροδέματος.

A. Μπετόν, σκυρόδεμα και άσφαλτος

Πίνακας 5.25: Βιοτεχνίες σκυροδέματος

ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Μπετόν έτοιμο	14	-
Σκυρόδεμα εκτοξευόμενο	2	4
Ασφαλτοστρώσεις		1

B. Άλλα υλικά κατασκευών

Η πλειοψηφία των πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των υλικών κατασκευών προέρχεται από τα δυο νησιά.

Πίνακας 5.26: Βιοτεχνίες υλικών για τον κατασκευαστικό κλάδο

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Γύψινες κατασκευές	10	-
Πήλινα διακοσμητικά-πετρόχτιστα		2
Κεραμικά (βιομηχανίες, βιοτεχνίες, εμπόριο)	2	6
Βιοτεχνίες τσιμεντόλιθων –πλακοποιείες (συμπεριλαμβάνονται οικοδομικά υλικά)	3	7
Ψευδοροφές – χωρίσματα	36	
Δάπεδα	18	
Δεξαμενές	4	
Δεξαμενές προκατασκευασμένες	2	
Πισίνες	12	6
Πέργκολες	2	
Πλάκες, πλακάκια	16	10(11)
Πλακοποιία	3	
Τζάκια	15	5
Προϊόντα τσιμέντου	8	

Γ. Λατομεία

Στην Κω και στη Ρόδο λειτουργούν μερικά λατομεία υποστηρίζοντας τον κατασκευαστικό τομέα.

► Κως

Στην Κω υπάρχει ένα λατομείο που το διαχειρίζονται οι τρεις δήμοι από κοινού.

Το λατομείο αυτό βρίσκεται κοντά στο χωρίο Πυλί.

► Ρόδος

Τέσσερα λατομεία λειτουργούν στη Ρόδο.

Πίνακας 5.27: Λατομεία στην Κω και στη Ρόδο

ΛΑΤΟΜΕΙΑ	
Δήμος	Μονάδες
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	1
ΑΤΑΒΥΡΟΣ	
ΑΦΑΝΤΟΥ	
ΙΑΛΥΣΟΣ	
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	2
ΚΑΜΕΙΡΟΣ	
ΛΙΝΔΟΣ	1
ΝΟΤΙΑ ΡΟΔΟΣ	
ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	
ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	1

5.2.11. Ορυκτοί και τεχνητοί άνθρακες – στέρεα καύσιμα

Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

5.2.12. Βιομηχανικά προϊόντα με πρώτη ύλη ξυλεία

Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

5.2.13. Βιομηχανίες πετρελαίου – διυλιστήρια

► Τερματικά πετρελαιοειδών

- Κως

Στην Κω υπάρχει ένας τερματικός σταθμός της ΔΕΗ στο εργοστάσιο της, στο Μαστιχάρι. Επίσης στην ίδια τοποθεσία υπάρχει ακόμα ένα τερματικό της εταιρείας πετρελαιοειδών ΕΚΟ. Η συχνότητα κατάπλου και απόπλου δεξαμενόπλοιων τα έτη 1991-2001 είναι 70 δεξαμενόπλοια ανά έτος. Τα δυο αυτά τερματικά δέχονται πλοία από 300 ως 1000 κοχ.²⁰

- Ρόδος

Στη Ρόδο υπάρχει ένας τερματικός σταθμός στο εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, ΑΗΣ Ρόδου. Ο σταθμός αυτός διαθέτει δυο υποθαλάσσιους αγωγούς και δέχεται πλοία ως 10.000 τνβ. Επίσης υπάρχουν δυο τερματικοί σταθμοί στην Καλλιθέα και στην Καλαβάρδα . Οι δυο αυτοί σταθμοί δέχονται πλοία ως 300 τνβ. Από το 1992 ως το 2001 κατέπλευσαν 700 δεξαμενόπλοια.²¹

Πίνακας 5.28: Τερματικά πετρελαιοειδών στη Ρόδο

ΤΕΡΜΑΤΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ	
Δήμος	Τερματικά Πετρελαιοειδών
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	
ΑΤΑΒΥΡΟΣ	
ΑΦΑΝΤΟΥ	
ΙΑΛΥΣΟΣ	
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	2
ΚΑΜΕΙΡΟΣ	1
ΛΙΝΔΟΣ	
ΝΟΤΙΑ ΡΟΔΟΣ	
ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	
ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	

5.2.14. Πετροχημικά

Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

Πίνακας 5.29: Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες τους υδρογονάνθρακες

ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ		
	Ρόδος	Κως
Ακρυλικές κατασκευές	1	

5.2.15. Βιομηχανίες πολυμερών – πλαστικών - βερνικιών – ελαστικών συγκολλητικών και δέρματος

Πίνακας 5.30: Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες το δέρμα

ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΔΕΡΜΑΤΟΣ		
	Ρόδος	Κως
Βιοτεχνίες δερμάτινων ειδών	-	1
Υποδηματοποιίες	-	1

5.2.16. Βιομηχανίες με πρώτη ύλη τους υδατάνθρακες

Στον τομέα αυτόν περιλαμβάνονται οι βιομηχανίες ζάχαρης, αμύλου, οينوπνευματωδών, ξύλου και κυτταρίνης.

A. Μη τρόφιμα

Πίνακας 5.31: Έπιπλα (Δεν διευκρινίζεται αν είναι βιοτεχνίες ή όχι)

ΕΠΙΠΛΑ			
	Ρόδος	Κως	
Εκκλησιαστικά ξυλόγλυπτα	2	-	
Έπιπλα (δεν διευκρινίζεται αν είναι βιοτεχνίες ή όχι)	77	25 ⁴	
Έπιπλα μπάνιου	13		
Έπιπλα κουζίνας	60		
Έπιπλα γραφείου	25		
Έπιπλα κήπου και βεράντας	9		
Παιδικά	18		
Χειροποίητα(?)	2		
Στιλβώσεις	1		
Επιπλώσεις ξενοδοχείων	32		
Κορνίζες	16		
Χαρτοποιίες			1
Βαρέλια	1		
Βιοτεχνίες σαλονιών			1
Στέγες υλικά και κατασκευές	3		

⁴ Στους επαγγελματικούς οδηγούς της Κω δεν διαχωρίζονται τα επαγγέλματα σε σχέση με τα έπιπλα.

Β. Κατασκευές μουσικών οργάνων

Πίνακας 5.32: Βιοτεχνίες μουσικών οργάνων

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ		
	Ρόδος	Κως
Κατασκευές μουσικών οργάνων		1

Γ . Τρόφιμα

▪ ΚΩΣ

Πίνακας 5.33: Βιοτεχνίες με πρώτες ύλες υδατάνθρακες

ΥΔΑΤΑΝΘΡΑΚΕΣ				
Δήμος	Εμφιαλωτήρια κρασιού - ούζου	Εμφιαλωτήρια αναψυκτικών	Εμφιαλωτήρια ποτών	Ζυθοποιεία
ΔΙΚΑΙΟΥ				
ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ				
ΚΩ				
Σύνολο	2	1	1	

Στην Κω λειτουργούν δύο εμφιαλωτήρια ποτών από τα οποία το ένα παράγει και ούζο.

▪ ΡΟΔΟΣ

Πίνακας 5.34: Στη Ρόδο υπάρχουν 9 ποτοποιίες

ΥΔΑΤΑΝΘΡΑΚΕΣ				
Δήμος	Εμφιαλωτήρια κρασιού - ούζου	Εμφιαλωτήρια αναψυκτικών	Εμφιαλωτήρια ποτών (λικέρ κλπ)	Ζυθοποιεία
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ				
ΑΤΑΒΥΡΟΣ	1			
ΑΦΑΝΤΟΥ				
ΙΑΛΥΣΟΣ				
ΚΑΛΛΙΘΕΑ				
ΚΑΜΕΙΡΟΣ				
ΛΙΝΔΟΣ				
ΝΟΤΙΑ ΡΟΔΟΣ				
ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ				
ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	2			
Σύνολο	3	3	9	1

Η ζυθοποιία που λειτουργεί παράγει την μπύρα με την επωνυμία “Magnus Magister “ η οποία διατίθεται μόνο σε βαρέλι (draft) και δεν εμφιαλώνεται. Στη Ρόδο δραστηριοποιούνται 8 επιχειρήσεις σχετικά με το ούζο.

Δ. Μελισσοκομία

Παραδοσιακά η μελισσοκομία ευδοκίμει στα δύο νησιά.

Πίνακας 5.35: Παραγωγή μελιού

ΜΕΛΙ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Μελισσοκόμοι	7	2

Ε. Τυπογραφία – βιβλιοδετεία

Στα δυο νησιά λειτουργούν και μερικές μικρές μονάδες εκτυπώσεων διαφόρων ειδών εντύπων. Πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι πολλά βιβλία που εκδίδονται στη Ρόδο και στην Κω τυπώνονται και στοιχειοθετούνται στην Αθήνα.

Πίνακας 5.36: Τυπογραφία και βιβλιοδετεία

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Βιβλιοδετήσεις – πλαστικοποιήσεις	7	
Μεταξοτυπίες	4	
Τυπογραφία – γραφικές τέχνες	47	13

5.2.1. Υφαντουργικές βιομηχανίες

Παλαιότερα στην Κω λειτουργούσε μεγάλο εργοστάσιο ετοιμών ενδυμάτων το οποίο όμως έκλεισε. Ιστορικά το 1994 λειτουργούσε ακόμη μεγάλη επιχείρηση ετοιμών ενδυμάτων στην Κω όπου τα προϊόντα της εξάγονταν στην Γερμανία και στην Ισπανία. Η μονάδα αυτή βρίσκεται τώρα υπό εκκαθάριση και δεν λειτουργεί. Ο έντονος ανταγωνισμός την λύγισε. Σήμερα λειτουργούν μόνο μερικές μικρές βιοτεχνίες ετοιμών ενδυμάτων για τους τουρίστες. Οι επιχειρήσεις αυτές λειτουργούν εποχικά. Παρόμοιες επιχειρήσεις λειτουργούν και στη Ρόδο.

Πίνακας 5.37: Βιοτεχνίες ενδυμάτων

ΥΦΑΣΜΑΤΑ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Έτοιμα ενδύματα	30	97 (Συμπεριλαμβάνονται και καταστήματα πώλησης)
Ταπετσαρίες επίπλων	18	2
Πουκάμισα	1	5 (Στους καταλόγους επιχειρήσεων της Κω δεν διαχωρίζονται τα αντικείμενα)
Ράπτες	32	
Ιστοραφεία	3	

5.2.18. Βιομηχανίες λιπών ελαίων σαπώνων απορρυπαντικών

Η παραγωγή λαδιού στην Κω και στη Ρόδο είναι μια από τις κλασικές αγροτικές ασχολίες. Μικρές βιοτεχνίες- ελαιοτριβεία δραστηριοποιούνται στο τομέα αυτό, και στα δυο νησιά.

► Ελαιοτριβεία

A. Κως

Πίνακας 5.38: Ελαιοτριβεία στην Κω

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΛΑΙΩΝ	
Δήμος	Ελαιοτριβεία
ΔΙΚΑΙΟΥ	1
ΚΩ	3
ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	1

B. Ρόδος

Πίνακας 5.39: Ελαιοτριβεία στην Ρόδο

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΛΑΙΩΝ	
Δήμος	Ελαιοτριβεία
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	6
ΑΤΑΒΥΡΟΣ	4
ΑΦΑΝΤΟΥ	3
ΙΑΛΥΣΟΣ	
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	4
ΚΑΜΕΙΡΟΣ	3
ΛΙΝΔΟΣ	1
ΝΟΤΙΑ ΡΟΔΟΣ	1
ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	5
ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	

Τα στοιχεία αυτά όπως αναφέρεται και στην αρχή είναι του 2004. Το 2001 λειτουργούσε ο ίδιος αριθμός ελαιοτριβείων (25 φυγοκεντρικά)

► Κεριά

Πίνακας 5.40: Βιοτεχνίες κεριών στην Κω και στη Ρόδο

ΚΗΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Βιοτεχνίες κεριών	3	

► Σαπούνια

Στη Ρόδο λειτουργεί βιοτεχνία που παράγει σαπούνια και κολόνιες . Έχουν εντοπισθεί τα προϊόντα αλλά όχι οι επιχειρήσεις, προφανώς η επιχείρηση αυτή εμπεριέχεται στις εμπορικές επιχειρήσεις καλλυντικών στο επόμενο κεφάλαιο.

5.2.19. Βιομηχανίες τροφίμων

Στην Κω λειτουργούσε μονάδα κονσερβοποιίας που διέκοψε την λειτουργία λόγω χρεών και μειωμένης παραγωγής τομάτας.

Στη Ρόδο λειτουργούσε καπνεργοστάσιο και αλευρόμυλος (τώρα υπάρχει μια μικρή μονάδα).

► Εμφιαλωτήρια γάλακτος

Παρακάτω ακολουθεί κατάλογος των υπαρχόντων βιομηχανιών του κλάδου τροφίμων. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα προϊόντα γάλακτος συχνά προωθούνται και στα γύρω νησιά της Κω και της Ρόδου.

Πίνακας 5.41: Εμφιαλωτήρια γάλακτος

ΓΑΛΑΚΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Εμφιαλωτήρια γάλακτος – γαλακτοκομικά προϊόντα	2	2

Οι εταιρείες που λειτουργούν στη Ρόδο είναι η νέο «Ροδογάλ» και η «Αγνογάλ», στην Κω λειτουργούν επίσης δυο βιοτεχνίες η «Νεογάλ» και η «Κέφαλου – Γιάννου». Οι παραπάνω επιχειρήσεις παράγουν τυρί, γάλα, γιαούρτι, ενώ οι δυο γαλακτοβιομηχανίες της Ρόδου παράγουν επιπλέον ρυζόγαλο και κρέμες.

► Συσκευασία τροφίμων

Αλευροβιομηχανία, Παρασκευή άρτου, Αρτύματα , αρώματα, ευφραντικά, Η πλειοψηφία τω επιχειρήσεων που συσκευάζει άλευρα τα οποία δεν παράγονται στα δυο νησιά.

Πίνακας 5.42: Βιοτεχνίες συσκευασίας τροφίμων

ΣΥΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗ ΑΡΤΟΠΟΙΙΑ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αρτοποιίας πρατήρια	10	20
Αρτοποιίας προϊόντα	56	
Ζαχαροπλαστικής εργαστήρια	32	4
Ζαχαροπλαστικής προϊόντα χονδρική	8	
Ζαχαροπλαστικής προϊόντα λιανική	16	
Μαρμελάδες	2	1
Παγωτά (εργαστήρια, εμπόριο, διανομή)	12	11

Στη Ρόδο λειτουργεί μια βιομηχανία συσκευασίας τροφίμων, η εταιρεία «Χιών».

Πίνακας 5.43: Βιοτεχνίες συσκευασίας τροφίμων

ΣΥΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΤΡΟΦΟΔΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Άλευρα	6	4
Ζωοτροφές (συμπεριλαμβάνονται καταστήματα πώλησης)	15	
Βιοτεχνία πατάτας		3
Τυποποιημένα τρόφιμα	4	
Τροφοδοσίες γενικές		
Μπαχαρικά καρυκεύματα (συσκευασία-εμπόριο)		4
Εργαστήρια πίτσας		7
Παρασκευή Σάντουιτς		3
		3

► Εμφιαλωτήρια αναψυκτικών

Στην Κω και στη Ρόδο λειτουργούν βιομηχανίες παραγωγής ντόπιων αναψυκτικών. Κατέχουν αξιόλογο μέρος της αγοράς και ανταγωνίζονται εργοστάσιο πολυεθνικής εταιρείας αναψυκτικών στη Ρόδο. Παρέχουν αναψυκτικά εμφιαλωμένα αλλά και σε συσκευασίες

Πίνακας 5.44: Εμφιαλωτήρια αναψυκτικών

ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Εμφιαλωτήρια	3	1

5.2.20. Φαρμακευτική βιομηχανία

Πίνακας 5.45: Εργαστήρια γεωπονικά

ΓΕΩΠΟΝΟΙ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Γεωπονικό εργαστήρια	1	-

5.2.21. Βιομηχανίες χρωμάτων

Στην Κω και στη Ρόδο δεν υπάρχουν βιομηχανίες και βιοτεχνίες που να ασχολούνται με τα παραπάνω αντικείμενα.

5.2.22 Βιοτεχνίες και καταστήματα με καλλιτεχνικά αντικείμενα

Οι παρακάτω βιοτεχνίες δεν αντιστοιχούν ακριβώς σε συγκεκριμένους βιομηχανικούς κλάδους. Σχετίζονται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες, διακόσμηση και οικοδομή.

Πίνακας 5.46: Βιοτεχνίες με έργα τέχνης και διακοσμητικά

ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΑ		
	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αγάλματα	2	
Αγιογράφοι	5	2
Βιτρώ	5	
Ενυδρεία	3	
Τουριστικά είδη (βιοτεχνίες)	1	3

Στη Ρόδο λειτουργεί παραδοσιακή κεραμοποιία η οποία κατασκευάζει τα παραδοσιακά διακοσμητικά πιάτα. Τα έργα τέχνης αυτά διατίθενται και στις αγορές της Κω.

5.3 Τουριστική υποδομή και ανάπτυξη

5.3.1 Τουρισμός στη Δωδεκάνησο

Ο τουρισμός αποτελεί για τη Δωδεκάνησο τον πιο δυναμικό παράγοντα, που στηρίζει και προωθεί την οικονομική και κοινωνική της ανάπτυξη. Τη δυναμική αυτή παρουσία του τουρισμού στην τοπική οικονομία επιβεβαιώνει η ευρεία συμμετοχή του στη διαμόρφωση του περιφερειακού ΑΕΠ και η μαζική προσφορά του στην εξασφάλιση ευκαιριών απασχόλησης, όχι μόνο στο γηγενή πληθυσμό αλλά και στο εργατικό δυναμικό άλλων περιοχών της χώρας. Το αποτέλεσμα αυτό είναι έκδηλο σε επίπεδο διαβίωσης και οικονομικής κατάστασης των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι όπως είδαμε και αλλού έχουν ένα από τα ψηλότερα κατά κεφαλή εισοδήματα των περιοχών της χώρας.

Βέβαια η τουριστική ευμάρεια δεν εξουδετέρωσε τις ανισότητες που υπάρχουν ανάμεσα στα διάφορα νησιά της Δωδεκανήσου, και ιδιαίτερα τα μικρά άγονα, αλλά και μερικές περιοχές στη αγροτική νότια Ρόδο, που βρίσκονται σε απομόνωση και δεν έχουν ακόμα δεχθεί τις ευεργετικές επιδράσεις του τουρισμού. Υπάρχει λοιπόν το ζήτημα, ότι ένα ποσοστό από τις κρατικές και κοινοτικές ενισχύσεις πρέπει να δοθούν από τα μεγάλα νησιά στα μικρά μια και οι επιδοτήσεις γίνονται με πληθυσμιακό κριτήριο.

► Κως και Ρόδος

Η Ρόδος και η Κως αποτελούν δυο από τα πιο τουριστικά νησιά στην Ελλάδα.

Η Δωδεκάνησος αποτελεί από άποψη επιλογής τον πρώτο διεθνή τουριστικό προορισμό της Ελλάδας όχι μόνο στον αριθμό των αφίξεων αλλά και των διανυκτερεύσεων. Το 1995 έφθασε το 25% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στο σύνολο της χώρας. Το 1996-97 η Δωδεκάνησος είχε 1.500.000 επισκέπτες και 13.5 εκ. διανυκτερεύσεις.

Η Ρόδος συγκέντρωσε το 67% της τουριστικής κίνησης και η Κως το 28%.

Το 2001 η Ρόδος είχε τον 58,11% των καταλυμάτων της Δωδεκάνησου και η Κως το 29,96%.

Πίνακας 5.47: Ξενοδοχειακό δυναμικό στη Δωδεκάνησο

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΣΕ ΚΛΙΝΕΣ 2004	
Νήσος	
ΡΟΔΟΣ	70.216
ΚΩΣ	41.617
ΣΥΝΟΛΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ(2000)	109.348

Πίνακας 5.48: Κλίνες ενοικιαζομένων δωματίων στη Δωδεκάνησο

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΕ ΚΛΙΝΕΣ	
Νήσος	Σύνολο
ΡΟΔΟΣ	14.484
ΚΩΣ	10.294
Υπόλοιπα νησιά	6.841
Γενικό σύνολο	31.619

► Τουριστική προσφορά

Γενικότερα όταν λέμε τουριστική προσφορά εννοούμε τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό ανά κατηγορία. Ειδικότερα οι επιχειρήσεις είναι οι εξής:

Καταλύματα

- Ξενοδοχεία
- Ξενώνες
- Επιπλωμένα διαμερίσματα
- Κλάμπ διακοπών
- Οργανωμένες κατασκηνώσεις
- Μαρίνες

Αξιοθέατα και εγκαταστάσεις

- Μουσεία
- Αρχαιολογικοί χώροι
- Πάρκα
- Φυσικά μνημεία
- Ιστορικά μνημεία
- Πολιτιστικά αξιοθέατα
- Αθλητικές εγκαταστάσεις
- Συνεδριακά κέντρα

Διοργανωτές και πρακτορεία ταξιδιών

- Tour operators
- Πρακτορεία ταξιδιών-λιανοπωλητές
- Πρακτορεία ταξιδιών-ανταποκριτές
- Διοργανωτές συνεδρίων
- Πρακτορεία κρατήσεων
- Διοργανωτές επαγγελματικών ταξιδιών

Μεταφορικά μέσα

- Αεροπορικές εταιρείες

- Ακτοπλοϊκές εταιρείες
- Σιδηροδρομικές εταιρείες
- Επιχειρήσεις τουριστικών λεωφορείων
- Επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων
- Λοιπά μεταφορικά μέσα

Εστίαση και αναψυχή

- Εστιατόρια
- Μπαρ
- Νυχτερινά κλάμπ
- Καλλιτεχνικές εκδηλώσεις
- Αθλητικά γεγονότα
- Δραστηριότητες αναψυχής

Από τα παραπάνω είναι εμφανές ότι η τουριστική βιομηχανία περιλαμβάνει τα αποτελέσματα ή εκροές μιας ποικιλίας επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών, ανάλογα με την οικονομική διάρθρωση της χώρας ή του τόπου υποδοχής των τουριστών.

5.3.2 Ο τουρισμός της Κω

Η Κως όπως αναφέρθηκε παραπάνω είναι ένα από τα μεγαλύτερα τουριστικά κέντρα στην Ελλάδα. Η Κως αναπτύχθηκε την δεκαετία του '80 και του '90 από πλευράς ξενοδοχειακών υποδομών. Η Κως υποφέρει και αυτή από το φαινόμενο της παραξενοδοχίας που ξεκινάει από το 1984 μέχρι σήμερα, σύμφωνα με τον Χ.Μπαλαλή. Το φαινόμενο αυτό καλλιεργήθηκε με την υποστήριξη των ξένων tour operators που ήταν και παραμένουν μέχρι

σήμερα οι χρηματοδότες αυτών των καταλυμάτων. Εν έτει 2003 η δυναμικότητα υπολογίζονταν στην νήσο Κω σε 30.000 κρεβάτια.

Η δυναμικότητα των τουριστικών μονάδων της στο σύνολο, ξεπερνά τις 65.000 κλινες μαζί με τα παράνομα. Τα επίσημα στοιχεία είναι τα εξής:

Πίνακας 5.49: Δυναμικότητα κλινών στη Κω

ΝΗΣΟΣ ΚΩΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ 2004	
Ξενοδοχεία	41.617
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	10.078
Σύνολο	51.695
Κάμπινγκ	216
Γενικό σύνολο	51.911

Όσον αφορά στο τουριστικό δυναμικό, στο επίπεδο των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Νήσου Κω, η ποσοστιαία κατανομή των κλινών στις διάφορες τάξεις έχει διαμορφωθεί έτσι ώστε, στην Α΄ κατηγορία αντιστοιχεί ποσοστό 49,9% των κλινών, στην Β΄ κατηγορία το 21,7%, στην Γ΄ κατηγορία το 27,6% και στις Δ & Ε΄ το 0,8%.

Πίνακας 5.50 : Ξενοδοχεία ανά κατηγορία στην Κω. Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ξενοδοχείων είναι Α΄ κατηγορίας.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΩ 2004			
Κατηγορία	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
A	53	11.251	24.236
B	59	3.627	7.458
Γ & Δ	159	5.035	9.923
Σύνολο	271	19.913	41.617

Πίνακας 5.51: Ξενοδοχεία στο δήμο της Κω ανά περιοχή και ανά κατηγορία.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟ ΣΤΗΝ ΚΩ 2004				
	ΚΩΣ	ΛΑΜΠΗ	ΨΑΛΙΔΙ	Σύνολα
Κατηγορία Α'				
Μονάδες	3	6	15	24
Δωμάτια	240	898	3.505	4.643
Κλίνες	654	1.873	7.639	10.166
Κατηγορία Β''				
Μονάδες	14	10	4	28
Δωμάτια	826	709	180	1.715
Κλίνες	1.556	1.427	358	3.341
Κατηγορία Γ				
Μονάδες	66	13	3	85
Δωμάτια	1.951	619	330	2.900
Κλίνες	3.863	1.160	648	5.671

Αν εξαιρεθεί η (μέχρι πρόσφατα) έλλειψη ξενοδοχείων πολυτελείας, η διάρθρωση (κατά κατηγορία) του ξενοδοχειακού δυναμικού σε αρκετές περιοχές της Κω, χαρακτηρίζεται ως αρκετά ικανοποιητική, αφού το ποσοστό των κλινών που αντιστοιχεί σε ξενοδοχεία Α' και Β' κατηγορίας είναι αρκετά υψηλό (ξεπερνάει το 60%). Πέραν των ξενοδοχειακών και των ενοικιαζόμενων δωματίων υπάρχει μόνον ένα οργανωμένο camping.

Οι τρεις δήμοι της Κω παρατηρούμε ότι έχουν στην έκτασή τους πολλές ξενοδοχειακές μονάδες όπως και κλίνες. Να σημειωθεί ότι ο Δήμος Δικαίου είναι ο μικρότερος και γι αυτό έχει και τα λιγότερα ξενοδοχεία και κλίνες.

Το μεγαλύτερο μέρος των ξενοδοχειακών κλινών (ανεξαρτήτως κατηγορίας) είναι συγκεντρωμένο στις περιοχές της Καρδάμυνας (19,6%), της πόλεως Κω (17,7%) και του Ψαλιδίου (17,7%). Αξιοσημείωτο είναι ότι η περιοχή της Κεφάλου, αν και διαθέτει μεγάλη έκταση ακτών και κόλπων συγκεντρώνει μόλις

το 3,9% του συνόλου των κλινών. Επίσης, παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις στη χωροταξική κατανομή των κλινών ανά κατηγορία.

Πίνακας 5.52: Ξενοδοχεία στο νησί της Κω ανά δήμο. Η πλειοψηφία βρίσκεται στους δυο ακραίους δήμους Κω και Ηρακλειδών (κυρίως στα Καρδάμαινα)

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΚΩ ΑΝΑ ΔΗΜΟ			
Περιοχή	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Σύνολο Δήμου Ηρακλειδών	81	6.835	14.197
Σύνολο Δήμου Δικαίου	53	3.820	8.242
Σύνολο Δήμου Κω	137	9.258	19.178
Σύνολο νήσου Κω	271	19.913	41.617

Πίνακας 5.53: Ξενοδοχεία στο νησί της Κω ανά δημοτικό διαμέρισμα. Εδώ φαίνονται οι πιο τουριστικές περιοχές.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΚΩ ΑΝΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ			
Περιοχή	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑ	51	3.866	7.991
ΚΕΦΑΛΟΣ	12	771	1.433
ΜΑΣΤΙΧΑΡΙ	18	2.198	4.773
Σύνολο Δήμου Ηρακλειδών	81	6.835	14.197
ΜΑΡΜΑΡΙ	20	2.118	4.744
ΤΥΓΚΑΚΙ	33	1.702	3.498
Σύνολο Δήμου Δικαίου	53	3.820	8.242
ΚΩΣ (Πόλη)	83	3.017	6.073
ΛΑΜΠΗ	29	2.226	4.460
ΨΑΛΙΔΙ	25	4.015	8.645
Σύνολο Δήμου Κω	137	9.258	19.178
Σύνολο	271	19.913	41.617

Οι ξενοδοχειακές μονάδες στην έκταση του Δήμου της Κω βρίσκονται οι περισσότερες εκτός του κέντρου της πόλης της Κω στις παραλίες Λάμπη και Ψαλίδι.

► Πληρότητες

Η συνολική μέση ετήσια πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην Κω εκτιμάται ότι κυμαίνεται περίπου στο 77%. Οι υψηλότερες πληρότητες

εμφανίζονται την περίοδο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου και υπερβαίνουν σε μεγάλο βαθμό τις αντίστοιχες πληρότητες για το σύνολο της Ελλάδας. Οι δείκτες πληρότητας παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά περιοχή και κατηγορία. Σχεδόν σε όλες τις περιοχές του νησιού τα ξενοδοχεία Α΄ και Β΄ κατηγορίας εμφανίζουν υψηλότερη πληρότητα.

Με βάση τους πόρους που διαθέτει, ο εξεταζόμενος τουριστικός προορισμός προσφέρει κυρίως παραθεριστικό - θαλάσσιο τουρισμό. Σε μικρότερο βαθμό (ή συμπληρωματικά) προσφέρονται και άλλες ειδικές μορφές τουρισμού όπως: συνεδριακός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, ορεινός περιηγητικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, ενώ έχουν καταβληθεί και κάποιες προσπάθειες για ανάπτυξη οικοτουρισμού - περιβαλλοντικού τουρισμού. Ουσιαστικά αναξιοποίητοι παραμένουν οι πόροι που σχετίζονται με τον ιαματικό τουρισμό.

Πίνακας 5.54: Δυναμικότητα ενοικιαζομένων δωματίων στην Κω

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΩ 2004	
Δήμος	Κλίνες
ΔΙΚΑΙΟΥ	626
ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	3.848
ΚΩ	5.604
Σύνολο	10.078

5.3.3 Η τουριστική ανάπτυξη της Κω

Η Κως παρουσιάζει μεγάλα πλεονεκτήματα που την καθιστούν ανταγωνιστική ακόμη και στις μέρες μας στη διεθνή τουριστική αγορά:

- *Μεγάλο αεροδρόμιο*
- *Πληθώρα επισκέψιμων νησιών αυθημερόν νησιών*

- Χαμηλές τιμές κλινών ξενοδοχείων
- Μεγάλες παραλίες
- Αξιοθέατα
- Χαμηλές τιμές φαγητού
- Φυσικό περιβάλλον
- Ασφάλεια

Η δεκαετία του 80' ήταν ομολογουμένως δεκαετία της τουριστικής ανάπτυξης της Κω αλλά και των γύρω νησιών, Κάλυμνος, Λέρος, Πάτμος. Μια ανάπτυξη από την αρχή χωρίς όμως σχεδιασμό , παράλληλη υποδομή του αναπτυσσόμενου τότε τουρισμού, χωρίς εθνική πολιτική και χωρίς προοπτική για το αύριο.²²

Η δυναμικότητα της Κω το 1994 ήταν 60.000 κρεβάτια αλλά τα νόμιμα ήταν 23.520 των ξενοδοχείων και 10.211 μονάδων ενοικιαζόμενων δωματίων. Η Κως εκείνη τη χρονιά ήταν οι 4^{ος} προορισμός στην Ελλάδα στις αφίξεις οργανωμένου μαζικού τουρισμού. Η τουριστική υποδομή της νήσου Κω παρουσιάζει συνεχή αύξηση σε ξενοδοχειακές μονάδες και σε κλίνες από το 1979. Η Κως χαρακτηρίζεται από την λεγόμενη «παραξενοδοχία», πολλά παράνομα καταλύματα, χωρίς άδειες λειτουργίας με χιλιάδες κρεβάτια.

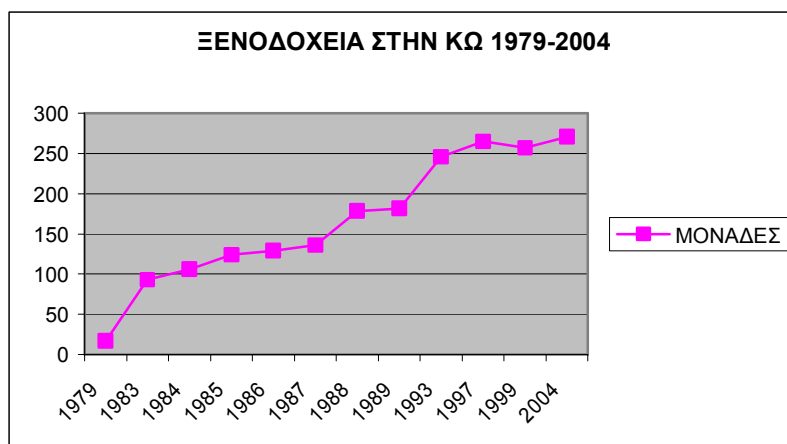
Πίνακας 5.55: Ξενοδοχεία στην Κω ανά έτος.

Η αύξηση των μονάδων είναι εμφανής

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΩ ΑΝΑ ΕΤΟΣ	
Έτος	Μονάδες
1979	17
1983	93
1984	106
1985	124
1986	129
1987	136
1988	179
1989	182
1993	246
1997	265
1999	257
2000	280
2004	271

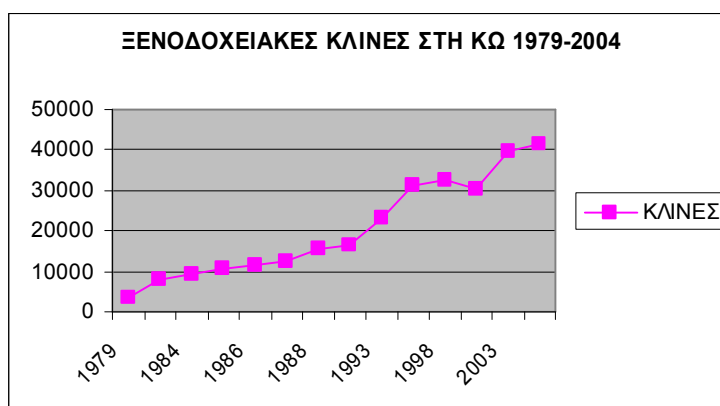
Ο αριθμός των ξενοδοχείων που λειτουργούν στην Κω παρουσιάζει κάμψη μετά το 2000.²³ Το γεγονός μπορεί να συσχετισθεί με την κάμψη του τουρισμού τα τελευταία χρόνια.

Η Ένωση Ξενοδόχων Κω το 1979 είχε 17 μέλη και σήμερα έχει πάνω από 200. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ένωση Ξενοδόχων Κω δεν είναι μέλη όλα τα ξενοδοχεία του νησιού.²⁴ Ξενοδοχεία εξακολουθούν να κατασκευάζονται παρά ότι υπάρχει κάμψη της τουριστικής ζήτησης στο νησί.

Διάγραμμα 5.5: Ξενοδοχειακές μονάδες στην Κω 1979-2004

Αρχικά οι περισσότερες μονάδες κατασκευάστηκαν στην πόλη της Κω αλλά με την πάροδο των ετών παρατηρούμε πλέον ότι η διασπορά των ξενοδοχείων είναι σε όλο το νησί ισομερής ανεξαρτήτως περιοχής. Σημαντικές περιοχές τουριστικής ανάπτυξης είναι η βόρεια ακτή από το Μαστιχάρι ως το Τιγκάκι, η πόλη της Κω αλλά και η Καρδάμaina και η Κέφαλος.

Διάγραμμα 5.6: Ξενοδοχειακές κλίνες στην Κω 1979-2004

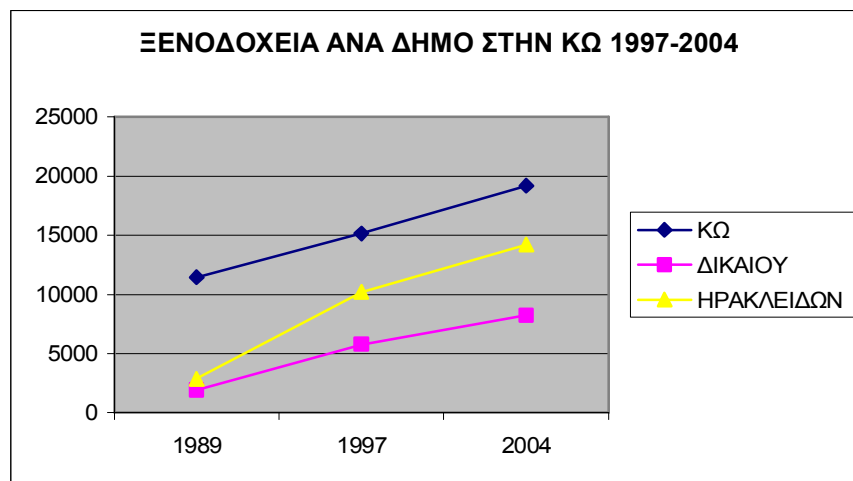
Πίνακας 5.56: Δυναμικότητα ξενοδοχείων στην Κω. Είναι εμφανείς οι περιοχές με την πιο έντονη ανάπτυξη. Ο δήμος Ηρακλειδών δεσπόζει.

Έτος	Δήμοι				ΣΥΝΟΛΟ
	ΚΩ	ΔΙΚΑΙΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ		
1989	11.456	1.913	2.858		16.227
1997	15.159	5.767	10.194		31.120
2004	19.178	8.242	14.197		41.617

Πίνακας 5.57: Δυναμικότητα ξενοδοχείων στην Κω ανά οικισμό..

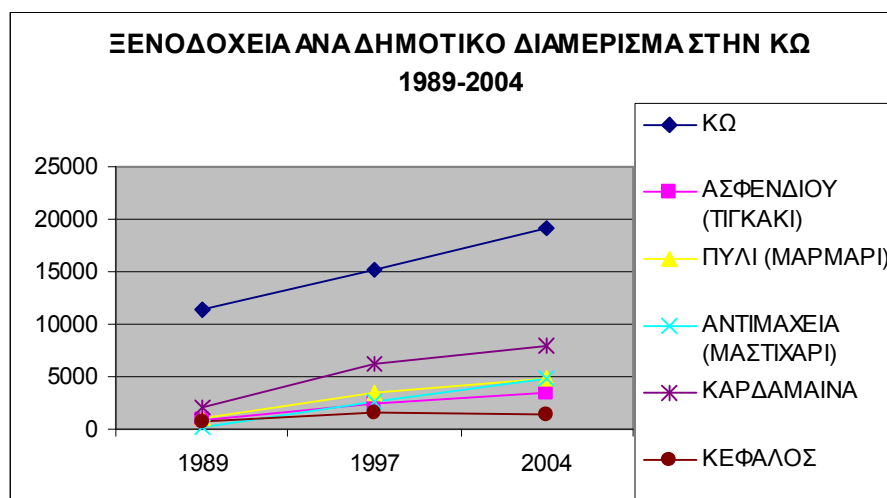
	ΚΩ	ΔΙΚΑΙΟΥ		ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑ	ΚΕΦΑΛΟΣ
		ΑΣΦΕΝΔΙΟΥ (ΤΙΓΚΑΚΙ)	ΠΥΛΙ (ΜΑΡΜΑΡΙ)	ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑ (ΜΑΣΤΙΧΑΡΙ)		
1989	11.456	936	977	109	2.093	656
1997	15.159	2.328	3.439	2.587	6.139	1.468
2004	19.178	3.498	4.744	4.773	7.991	1.433

Ο τουρισμός είναι διαχωρισμένο και ανά περιοχές προέλευσης .Η Καρδάμaina αποτελεί επιλογή βρετανών όπου δραστηριοποιούνται και επιχειρηματίες από αυτή τη χώρα, ενώ στην πόλη της Κω οι ολλανδού αποτελούν του φανατικότερους παραθεριστές.

Διάγραμμα 5.7: Δυναμικότητα ξενοδοχείων στην Κω. Είναι εμφανείς οι περιοχές με την πιο έντονη ανάπτυξη. Η αύξηση είναι εμφανής.

Η ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών μεταβάλλεται διαρκώς αν παρατηρήσουμε βέβαια ότι τα ξενοδοχεία πολυτελείας αυξάνονται συνεχώς ενώ αυτά Β' και Γ' κατηγορίας παραμένουν αριθμητικώς σταθερά. Ξενοδοχειακές μονάδες είναι πλέον εγκατεστημένες σε όλο το νησί ανεξάρτητα από τις κατηγορίες ξενοδοχείων.

Διάγραμμα 5.8 : Δυναμικότητα ξενοδοχείων στην Κω ανά οικισμό

Πίνακας 5.58: Αριθμός Ξενοδοχειακών Μονάδων Κω
κατά κατηγορία 1983-1989

ΑΡΙΘΜΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΩ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ								
Έτος	Σύνολο	LUX	A	B	Γ	Δ	Ε	Διάφορα
1979	17							
1983	93	0	6	29	46	8	4	-
1984	106	0	8	31	55	8	4	-
1985	124	0	9	37	64	8	6	-
1986	129	0	10	36	68	7	8	-
1987	136	0	10	39	70	8	9	-
1989	182	0	12	28	91	8	13	30
1990	181	0	13	54	114			
1997	265	0	28	54	168	6	9	
2000	259							
2004	271	?	53	59	159			

Στην Κω, τα στοιχεία ανά επιχείρηση οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν περί τα 11.000 ενοικιαζόμενα δωμάτια.²⁵ Σύμφωνα όμως με υπολογισμούς και εκτιμήσεις ο πληθυσμός είναι πολύ μεγαλύτερος.

Πίνακας 5.59: Αριθμός κλινών κατά κατηγορία, 1983-1989. η ανάπτυξη παρουσιάζεται στα ξενοδοχεία Α' και Β' κατηγορία. Συνεπώς έχουμε αύξηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των ξενοδοχείων στην Κω.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ								
Έτος	Σύνολο	LUX	A	B	Γ	Δ	Ε	Διάφορα
1979	3431							
1983	8.230	0	2.723	1.796	3.376	253	82	-
1984	9.463	0	3.129	2.013	3.992	257	72	-
1985	10.903	0	3.870	2.259	4.419	243	112	-
1986	11.784	0	4.360	2.267	4.793	221	143	-
1987	12.551	0	4.554	2.619	4.954	257	167	-
1989	16.495	0	5.570	3.294	6.192	257	236	946
1990	16227	0	5.067	4.124	7.036			
1997	31120	0	12.768	6.161	11761	206	224	
2000	30815							
2004	41617	?	24.236	7.458	9.923			

Πίνακας 5.60: Αριθμός κλινών ενοικιαζομένων δωματίων στην Κω, Η αύξηση από το 1989 δεν είναι μεγάλη. Βέβαια υπάρχουν και παράνομα.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΩ 1999-2004			
	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
1989		3.820	7.760
1993	551		10.211
1996	551		10.211
1999	433	7.581	9.480
2000	469		10.138
2004	482	4.532	10.078

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου, Ένωση Ξενοδόχων Κω, Ένωση ενοικιαζομένων δωματίων Νήσου Κω

5.3.4. Ο τουρισμός της Ρόδου

Η Ρόδος είναι ένα από τα μεγαλύτερα νησιά και τουριστικά κέντρα στην Ελλάδα. Ο Ρόδος αποτελεί μαζί με την Κρήτη, τον μεγαλύτερο τουριστικό προορισμό στην Ελλάδα.

Η Ρόδος παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα που την κάνουν ακόμη ανταγωνιστική στην διεθνή τουριστική αγορά:

- Χαμηλές τιμές κλινών ξενοδοχείων
- Μεγάλες παραλίες
- Αξιοθέατα
- Χαμηλές τιμές φαγητού

Τα επίσημα στοιχεία υπολογίζουν τη δυναμικότητα του νησιού σε κλίνες όπως παρακάτω:

Πίνακας 5.61 : Δυναμικότητα κλινών στη Ρόδο

ΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΣΕ ΚΛΙΝΕΣ 2004	
Ξενοδοχεία	70.216
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	14.454
Σύνολο	84,670
Εξοχικές κατοικίες	30
Κάμπινγκ	
Γενικό σύνολο	

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου,
Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου,.

► Ξενοδοχεία

Η ανάπτυξη του μαζικού τύπου τουρισμού εντοπίζεται κυρίως στο ανατολικό και στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού (Βόρειο Τρίγωνο).

Το μεγαλύτερο ποσοστό των κλινών των ξενοδοχείων είναι αυτά της Α' κατηγορίας, και τα αμέσως επόμενα σε χωρητικότητα είναι αυτά της Β' κατηγορίας.

Πίνακας 5.62: Δυναμικότητα κλινών στη Ρόδο

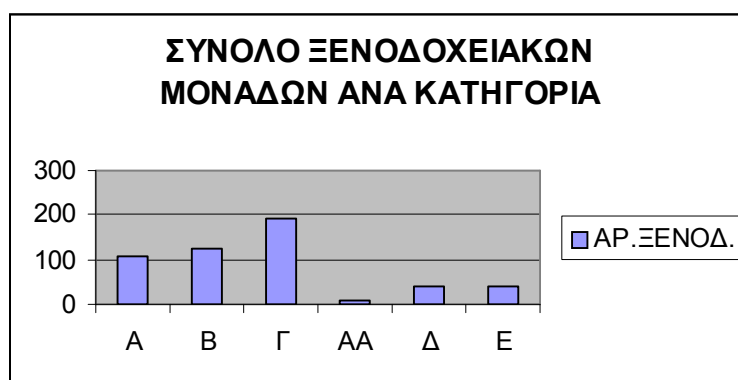
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΑΝΑ ΔΗΜΟ ΣΤΗ ΡΟΔΟ 2004				
	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Κλίνες ανά Ξενοδοχείο
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	84	8.947	16.828	106,5
ΙΑΛΥΣΟΣ	94	8.609	16.606	91,6
ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	148	8.881	16.575	60,0
ΑΦΑΝΤΟΥ	49	3.510	6.673	71,6
ΛΙΝΔΟΣ	53	2.859	5.516	53,9
ΝΟΤΙΑ ΡΟΔΟΣ	27	1.678	3.411	62,1
ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	43	1.759	3.357	40,9
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	19	.560	1.044	29,5
ΑΤΑΒΥΡΟΣ	4	41	79	10,3
ΚΑΜΕΙΡΟΣ	1	68	127	68,0
Σύνολο	522	36.912	70.216	52,2

Πηγή: Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου

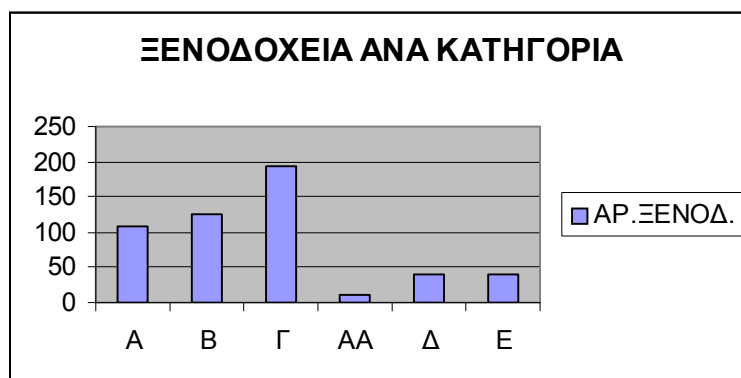
Πίνακας 5.63: Σύνολο ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών ανά κατηγορία 2002

ΣΥΝΟΛΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΚΛΙΝΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2004			
	Αριθμός ξενοδοχείων	Δωμάτια	Κλίνες
A	109	16.966	32.424
B	126	7.052	13.414
Γ	194	7.221	13.470
ΑΑ	11	4.276	8.220
Δ	41	776	1.465
Ε	40	553	1.096
Σύνολο	521	36.844	70.089

Πηγή: Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου

Διάγραμμα 5.9 : Σύνολο ξενοδοχειακών μονάδων ανά κατηγορία 2002

Διάγραμμα 5.10: Σύνολο ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία 2002

Στη Ρόδο έχουμε 77 αίθουσες συνεδρίων.²⁶ Συχνά οι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες φιλοξενούν διεθνή συνέδρια. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης και ποιοτικά αλλά και αριθμητικά.

Πίνακας 5.64: Αίθουσες συνεδρίων στην Κω στη Ρόδο

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΙ ΧΩΡΟΙ		
	Ρόδος	Κως
Αίθουσες εκδηλώσεων συνεδρίων	160	

Ο συνεδριακός τουρισμός αποτελεί βασικό στόχο των ξενοδόχων στα νησιά γιατί βοηθά σημαντικά στην αύξηση της πληρότητας των ξενοδοχείων τους σε περιόδους χαμηλής τουριστικής κίνησης. Πραγματοποιούνται στη Ρόδο αλλά και στην Κω αρκετά συνέδρια αλλά όχι όσα θα ήθελαν οι διοικήσεις των ξενοδοχείων, σε σχέση με τον πληθυσμό των συνέδρων και τη δημοσιότητα των συνεδρίων. Στην Κω λειτουργεί ένα από τα μεγαλύτερα συνεδριακά κέντρα της Ευρώπης.

Πίνακας 5.65 : Αίθουσες συνεδρίων στη Ρόδο

ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΣΤΗ ΡΟΔΟ					
	Όνομα ξενοδοχείου	Κατηγορία	Κλίνες	Αίθουσες	Χωρητικότητα αιθουσών
1	ATRIUM PALACE	L ⁵	397	2	60 & 250
2	CAPSIS SOFITEL	L'	1.288	3	50/200 & 500
3	ESPEROS VILLAGE	L'	418	2	150 & 350
4	GRAND HOTEL	L'	695	2	70 & 150
5	RHODOS HILTON RESORT	L'	745	17	50 εως 900
6	OLYMPIC PALACE	L'	598	4	30 εως 500
7	RODOS PALACE	L'	1.583	9	20 εως 1.200
8	RODOS PALLADIUM	L'	650	4	3X100 & 400
1	APOLLO BEACH	A'	539	3	50/150 & 200
2	CALYPSO	A'	539	1	150
3	COLOSSOS BEACH	A'	1.343	1	200
4	COSMOPOLITAN	A'	686	1	200
5	DIONYSOS	A'	523	1	400
6	ESPEROS PALACE	A'	732	2	120 & 200
7	LIPPIA-GOLF RESORT	A'	452	1	250
8	PARADISE ROYAL MARE	A'	1.530	13	40 εως 300
9	PLAZA BEST WESTERN	A'	252	1	100
10	RODIAN BEACH RESORT	A'	619	2	300 & 190
11	RODOS MARIS	A'	690	1	100
12	RODOS PARK SUITES	A'	138	1	10 εως 100
13	RODOS PRINCESS	A'	682	1	150
14	STEPS OF LINDOS	A'	334	1	200
15	SUN BEACH	A'	306	1	150
16	SUNWING	A'	678	6	20 εως 50

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Διεύθυνση Τουρισμού

► Ενοικιαζόμενα δωμάτια

Σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Τουρισμού Δωδεκανήσου ο αριθμός των κλινών των νόμιμων και των παράνομων ενοικιαζόμενων δωματίων διαφέρει σε μεγάλο ποσοστό. Στοιχεία από πλήρη καταμέτρηση δεν υπάρχουν.

⁵ L: Lux, Κατηγορία πολυτελείας

Πίνακας 5.66: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο ανά δήμο.

Η πλειοψηφία βρίσκεται στο δήμο Καλλιθέας.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΡΟΔΟ 2004	
Δήμος	Κλίνες
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	800
ΑΤΑΒΥΡΟΥ	11
ΑΦΑΝΤΟΥ	1.333
ΙΑΛΥΣΟΥ	1.021
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	5.276
ΚΑΜΕΙΡΟΥ	161
ΛΙΝΔΙΩΝ	3.638
ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	407
ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	729
ΡΟΔΙΩΝ	1.078

5.3.5 Τουριστική ανάπτυξη στη Ρόδο

Η Ρόδος διαθέτει τουριστική υποδομή η οποία την έχει καθιερώσει τουριστικό προορισμό από την προπολεμική περίοδο.²⁷ Λίγα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Ρόδου, το 1950 υπήρχαν 28 ξενοδοχεία στη νησί με δυναμικό 1.038 κλινών. Από αυτά πέντε, Ρόδον, Θέρμαι, Έλαφος, Λίνδος και Πίνδος, με συνολικό δυναμικό 578 κλινών, κατασκευάστηκαν κατά την περίοδο 1927-1942 σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές και αποτέλεσαν την υποδομή πάνω στη οποία βασίστηκε η τουριστική ανάπτυξη στη Ρόδο. Το 1953 κτίστηκε το πρώτο ξενοδοχείο στην πόλη, το «Κάιρο Παλλάς» και κατά τα επόμενα χρόνια, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960, ο αριθμός των ξενοδοχείων στο νησί ανήλθε στα 100, με ένα δυναμικό των 4.800 κλινών. Σε αυτά περιλαμβάνονταν δυο μεγάλα ξενοδοχεία το «Γκραντ Οτέλ» στη πόλη (1963) και το «Μετροπόλιταν Καψής Οτέλ» στην Ιξιά (1965).²⁸

Η ανάπτυξη όμως στη Ρόδο είναι ανισομερής και απόδειξη γι αυτό είναι ότι το 85.50 % της δυναμικότητας των ξενοδοχείων εντοπίζεται κυρίως στις παράκτιες περιοχές και ειδικότερα στο βόρειο τρίγωνο.

Η ανάπτυξη του μαζικού τύπου τουρισμού εντοπίζεται κυρίως στο ανατολικό και στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού (Βόρειο Τρίγωνο). Η πόλη της Ρόδου αλλά και της Ιαλυσού αντιμετωπίζει προβλήματα που σχετίζονται με τον τύπο ανάπτυξης που είχε ακολουθηθεί τις περασμένες δεκαετίες, πολλές μονάδες ειδικά στην πόλη της Ρόδου απαιτούν ανακαίνιση η οποία τα τελευταία χρόνια υλοποιείται. Μάλιστα έχει παρατηρηθεί μερικές μονάδες να αλλάζουν χρήση.

Η μεγαλύτερη αύξηση του αριθμού των κλινών στο νησί εντοπίζεται μεταξύ της δεκαετίας 60-70. Το 1971, τα ξενοδοχεία και οι επιχειρήσεις ενοικιαζομένων δωματίων είχαν χωρητικότητα 20.000 κλίνες περίπου. Το 2000 οι κλίνες της Ρόδου υπολογίζονταν σε 120.000.

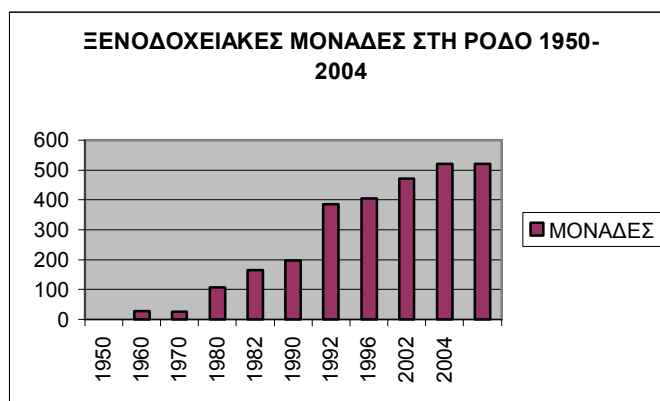
Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια οικοδομούνται μονάδες στην νότια Ρόδο, με υψηλό ρυθμό μάλιστα στο Δήμο Νότιας Ρόδου και σε 10 χρόνια η αύξηση των τουριστικών κλινών ήταν από 317 το 1990 σε 3.411 το 2001, δηλαδή είχαμε αύξηση 1076 %, στη Λίνδο είχαμε αύξηση από 1470 ξενοδοχειακές κλίνες το 1990 σε 5.410 το 2001, στον δήμο Αταβύρου τα πρώτα ξενοδοχεία άρχισαν να λειτουργούν το 1998 με χωρητικότητα 51 κλίνες. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια οικοδομούνται μονάδες στην νότια Ρόδο, με υψηλό ρυθμό μάλιστα στο Δήμο Νότιας Ρόδου και σε 10 χρόνια η αύξηση των τουριστικών

κλινών ήταν από 317 το 1990 σε 3411 το 2001, δηλαδή είχαμε αύξηση 1076 %, στη Λίνδο είχαμε αύξηση από 1470 ξενοδοχειακές κλίνες το 1990 σε 5410 το 2001, στον δήμο Ατταβύρου τα πρώτα ξενοδοχεία άρχισαν να λειτουργούν το 1998 με χωρητικότητα 51 κλίνες.

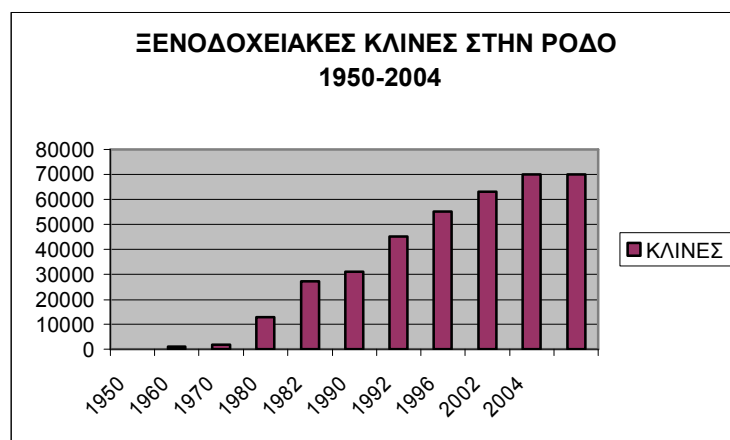
Πίνακας 5.67 : Ανάπτυξη ξενοδοχειακού δυναμικού στη Ρόδο 1950-1992.

Παρατηρούμε ότι υπάρχει μια σχετική κάμψη της ανάπτυξης.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΣΤΗ ΡΟΔΟ 1950-1992					
Έτος	Μονάδες	Κλίνες	Μέσο δυναμικό κλινών ανά μονάδα		Ρόδος ως % ελληνικού συνόλου
			ΡΟΔΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	
Προπολεμικά	3				
1950	28	1.038	37	25	3,5
1960	27	1.875	69	30	3,3
1970	107	12.913	121	49	10,8
1980	164	27.192	166	70	9,8
1982	196	31.243	159	70	10,4
1990	385	45.059	117	65	10,3
1992	406	55.095	135	66	11,1
1996	471	63.116	134		
2002	521	70.089	134		
2004	521	70.089	134		

Διάγραμμα 5.11 : Ξενοδοχειακές μονάδες στη Ρόδο. Η συνεχής αύξηση και κατοπινή κάμψη είναι εμφανής.

Διάγραμμα 5.12 : Ξενοδοχειακές μονάδες στη Ρόδο. Η συνεχής αύξηση και κατοπινή κάμψη είναι εμφανής

Πίνακας 5.68: Ξενοδοχειακές κλίνες στη ρόδο ανά δήμο. Η ανάπτυξη των νότιων περιοχών είναι εμφανής.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΚΛΙΝΕΣ ΑΝΑ ΔΗΜΟ 1990-2004					
	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΤΑΒΥΡΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ
1990	671	0	3198	14088	13427
1991	671	0	3996	14434	13718
1992	671	0	4607	14460	13889
1993	700	0	5118	15598	14237
1994	700	0	5118	15730	14237
1995	735	0	5424	15788	15209
1996	735	0	5876	16077	15356
1997	1014	0	5876	16077	15976
1998	1014	51	5876	16231	15976
1999	1014	51	5876	16737	15976
2000	1014	51	6132	16737	16011
2001	1014	51	6132	16756	16011
2002	1044	79	6673	16606	16828
2003	1044	79	6673	16606	16828
2004	1044	79	6673	16606	16828
	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΡΟΔΙΩΝ	ΛΙΝΔΙΩΝ
1990	2214	317	1470	14968	1470
1991	2302	536	1959	14968	1959
1992	2398	1300	2369	15401	2369
1993	2570	1493	2796	15434	2796
1994	2619	1493	3507	15434	3507
1995	2811	2419	3602	15434	3602
1996	2849	2419	4358	15446	4358
1997	2849	3023	4760	15446	4760
1998	2894	3023	4760	15446	4760
1999	2981	3023	4945	15910	4945
2000	3211	3411	5275	15930	5275
2001	3357	3411	5410	15935	5410
2002	3357	3411	5516	16575	5516
2003	3357	3411	5516	16575	5516
2004	3357	3411	5516	16575	5516

Στη Ρόδο τρεις είναι οι περιοχές με το μεγαλύτερο δυναμικό κλινών, η πόλη της Ρόδου, η Ιαλυσός και οι Καλλιθιές (Φαληράκι). Παρατηρώντας την ξενοδοχειακή ανάπτυξη στη νήσο Ρόδο, τα τελευταία χρόνια βλέπουμε ότι οι νότιες περιοχές παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση. Αυτό το γεγονός είναι άξιο επεξεργασία, μια και η ανάπτυξη στο νότο του νησιού γίνεται χωρίς ουσιαστικό πρόγραμμα. Υπάρχει απουσία χωροταξικού σχεδιασμού δηλαδή. Αυτό σημαίνει ότι θα έχουμε τα ίδια αισθητικά, πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά αποτελέσματα του παρελθόντος.

Πίνακας 5.69: Ξενοδοχειακές μονάδες στη Ρόδο ανά δήμο. Η ανάπτυξη των νότιων περιοχών είναι εμφανής.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΑΝΑ ΔΗΜΟ 1990-2004					
	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΚΑΜΕΙΡΟΥ
1990	15	0	28	68	0
1991	15	0	34	75	0
1992	15	0	39	76	0
1993	16	0	43	81	0
1994	16	0	43	83	0
1995	17	0	45	85	0
1996	17	0	46	90	0
1997	18	0	46	90	0
1998	18	3	46	91	0
1999	19	3	46	93	0
2000	19	3	47	93	0
2001	19	3	47	94	0
2002	19	4	49	94	1
2003	19	4	49	94	1
2004	19	4	49	94	1
	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΡΟΔΙΩΝ
1990	67	15	12	22	136
1991	69	21	15	23	136
1992	71	23	18	25	139
1993	73	28	22	27	141
1994	73	31	22	28	141
1995	77	32	24	32	141
1996	79	40	24	33	142
1997	81	44	25	33	142
1998	81	44	25	35	142
1999	81	47	25	37	143
2000	82	50	27	40	145
2001	82	51	27	43	146
2002	84	53	27	43	148
2003	19	4	49	94	1
2004	19	4	49	94	1

Η περιοχή της παραλίας της Λάρδος έχει γίνει πόλη ενώ προηγουμένως ήταν χωριό. Μοιάζει πλέον με την περιοχή της Ιαλυσού. Η Λάρδος αναπτύχθηκε όμως τη δεκαετία του 90 ενώ η Ιαλυσός τη δεκαετία του 70 και του 80. Μια επιβαρημένη και κορεσμένη περιοχή γεννιέται ακόμη.

► Ξενοδοχεία ανά κατηγορία

Παρατηρούμε ότι η αύξηση είναι στις μονάδες

- Πολυτελείας *****
- A ****
- B ***

Συνεπώς υπάρχει αύξηση της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών

Πίνακας 5.70: Ξενοδοχεία ανά κατηγορία στη Ρόδο

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΤΗ ΡΟΔΟ 1983-2004									
	Σύνολο	LUX	A	B	Γ	Δ	Ε	Διάφορα	
1983	93	0	6	29	46	8	4	-	
1984	106	0	8	31	55	8	4	-	
1985	124	0	9	37	64	8	6	-	
1986	129	0	10	36	68	7	8	-	
1987	136	0	10	39	70	8	9	-	
1989	182	0	12	28	91	8	13		30
1997	496	8	96	111	192	43	40		6
2002	521	11	109	126	194	41	40		
2004	521	11	109	126	194	41	40		

Πρέπει να σημειωθεί ότι η κατασκευή νέων ξενοδοχείων στο δήμο Ρόδο επιτρέπεται μόνο αν πρόκειται να είναι πολυτελείας. Διαφορετικά δεν δίνονται άδειες.

► Ενοικιαζόμενα δωμάτια

Για πολλά χρόνια δεν δίνονταν άδειες για ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο. Πληθώρα παράνομων ενοικιαζομένων δωματίων λειτουργούν. Πολλές επιχειρήσεις ενοικιαζομένων δωματίων δεν διαθέτουν άδειες λειτουργίας ούτε σήματα του ΕΟΤ. Κατασκευάζονται συχνά με άδειες κατασκευής γραφείων.

Πίνακας 5.71: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο. Τα στοιχεία δεν είναι πλήρη

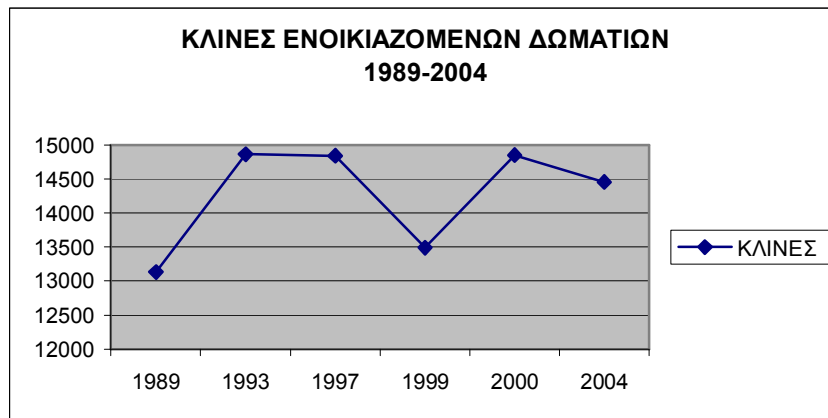
ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΤΗ ΡΟΔΟ 1989-2004			
	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
1989		5.537	11.769
1996	1.137		14.856
1999	853	8.746	13.489
2000	969		14.852

Πίνακας 5.72: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο ανά δήμο.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΡΟΔΟ 1989-2004			
Δήμος	Κλίνες 1989	Κλίνες 1997	Κλίνες 2004
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	834	629	800
ΑΤΑΒΥΡΟΥ	11	11	11
ΑΦΑΝΤΟΥ	1.168	1.667	1.333
ΙΑΛΥΣΟΥ	1.073	951	1.021
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	2.799	4.733	5.276
ΚΑΜΕΙΡΟΥ	122	168	161
ΛΙΝΔΙΩΝ	3.088	3.658	3.638
ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	434	359	407
ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	847	912	729
ΡΟΔΙΩΝ	2.629	1.752	1.078
Σύνολο	13.130	14.840	14.454

Πίνακας 5.73: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο. Τα στοιχεία δεν είναι πλήρη

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΤΗ ΡΟΔΟ 1989-2004⁶			
	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
1989		5537	11.769
1996	1137		14.856
1999	853	8746	13.489
2000	969		14.852
2004			14.454

Διάγραμμα 5.13 : Ενοικιαζόμενα δωμάτια στη Ρόδο. Η κάμψη των λειτουργούντων μονάδων είναι εμφανής.

5.3.6 Άλλες τουριστικές επιχειρήσεις

Οι διοργανωτές και τα πρακτορεία ταξιδιών αποτελούν τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στις επιχειρήσεις παροχής τουριστικών υπηρεσιών και στους τουρίστες καταναλωτές. Το επίκεντρο ενδιαφέροντος της οργάνωσης και διοίκησης ταξιδιωτικού πρακτορείου εντοπίζεται στις υπηρεσίες και τις χρηματικές συναλλαγές ανάμεσα στους τουρίστες-ταξιδιώτες (ζήτηση) και στους παραγωγούς τουριστικών υπηρεσιών. Γενικότερα το τουριστικό γραφείο παρέχει υπηρεσίες , μεμονωμένες ή σύνθετες. Οι βασικές απαιτήσεις του καταναλωτή είναι: Να αγοράσει ένα ταξίδι ή ένα πρόγραμμα διακοπών σε ένα συγκεκριμένο τουριστικό προορισμό και στη συνέχεια να εξυπηρετηθεί όταν φθάσει σε αυτόν, γιατί όσο και αν μικρύνει τις αποστάσεις, δεν παύει ο αφικνούμενος τουρίστας να βρίσκεται σε μια άγνωστη για αυτόν χώρα. Οι υπηρεσίες που παρέχει ένα τουριστικό πρακτορείο χωρίζονται σε μεμονωμένες και σύνθετες:

■ Μεμονωμένες υπηρεσίες

Νοούνται οι ενοικιάσεις αυτοκινήτων, οι μεταφορές, η πώληση αεροπορικών και ακτοπλοϊκών εισιτηρίων και η πώληση διανυκτερεύσεων.

■ Σύνθετες υπηρεσίες

Νοούνται οι πωλήσεις πακέτων διακοπών.

► Δραστηριότητες τουριστικών πρακτορείων

Οι υπηρεσίες και τα προϊόντα που διαθέτει μια επιχείρηση ταξιδιωτικού πρακτορείου περιλαμβάνουν τα έξης:

- Εισερχόμενο τουρισμό
- Εξερχόμενο τουρισμό
- Αεροπορικά εισιτήρια
- Ακτοπλοϊκά εισιτήρια
- Πακέτα διακοπών
- Κράτηση δωματίων
- Ταξίδια κινήτρων
- Επιτόπιες μεταφορές
- Οργανωμένες εκδρομές
- Κράτηση τουριστικών λεωφορείων
- Πώληση πακέτων για κρουαζιέρες
- Ενοικίαση σκαφών αναψυχής
- Ενοικίαση αυτοκινήτων
- Ενοικίαση μηχανών
- Ανταλλαγή συναλλάγματος

Πίνακας 5.74: Τουριστικά πρακτορεία

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Πρακτορεία ταξιδιών –γενικού τουρισμού	128	78 ⁷
Κρουαζιέρες ημερήσιες	5	
Οργάνωση συνεδρίων	1	
Αεροπορικές εταιρείες	5	

Πληθώρα ταξιδιωτικών πρακτορείων λειτουργεί στα δυο νησιά.

5.4 Επιχειρήσεις με αντικείμενο τη διασκέδαση και το φαγητό

Το σύγχρονο τουριστικό προϊόν συντίθεται από μια πληθώρα παραμέτρων που συνθέτουν την προσφορά των τουριστικών υπηρεσιών, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος, αλλά και τις επιχειρήσεις που παρέχουν τις τουριστικές υπηρεσίες όπως τα εστιατόρια και τα κέντρα διασκέδασης. Με λίγα λόγια η μορφή του σύγχρονου τουριστικού προϊόντος υπαγορεύει σύγχρονες δομές υποδοχής και παροχής τουριστικών υπηρεσιών. Οι επιχειρήσεις που έχουν αντικείμενο τη σίτιση και τη διασκέδαση νυκτερινή και ημερήσια, αναφέρονται σε αυτό το κεφάλαιο. Οι υπηρεσίες που παρέχουν οι παραπάνω επιχειρήσεις είναι συμπληρωματικές του τουριστικού προϊόντος.

Πίνακας 5.75 : Ζαχαροπλαστεία

ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΑ		
Αντικείμενο	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Ζαχαροπλαστεία	66	20

Πληθώρα επιχειρήσεων εστίασης λειτουργεί στα δύο νησιά. Δυστυχώς όμως υπάρχει κρίση, τα πλήρη τουριστικά πακέτα που περιλαμβάνουν προπληρωμένα και γεύματα και ποτά στα ξενοδοχεία (all inclusive) επηρεάζουν τις μικρές ανεξάρτητες επιχειρήσεις εστίασης. Οι επιχειρήσεις που επηρεάζονται λιγότερο από τη λογική των πλήρων πακέτων είναι τα ταχυφαγεία (fast food).

Πίνακας 5.76 : Εστιατόρια και καφέ

ΣΙΤΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΑ		
Αντικείμενο	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αναψυκτήρια	29	
Delivery	32	
Delicatessen	1	
Εστιατόρια - ταβέρνες	519	173 εστιατόρια, 61 ταβέρνες 12 ψαροταβέρνες, 1 πατσατζίδικο
Εστιατόρια διεθνούς κουζίνας	35	11
Internet cafe	18	4
Καφενεία-λέσχες	22	34
Ζαχαροπλαστεία	66	
Κινηματογράφοι-θέατρα	6	2
Κλόουν	2	
Creperie-crouasanterie	11	
Μεζεδοπωλεία	28	
Ουζερί	20	
Παγωτά- elaterid	2	11 (αντιπροσωπείες –εργαστήρια)
Παιδότοποι	6	
Πιτσαρίες	78	18
Fast food	46	καφέ bar -snack bar-fast food 130
Ψητοπωλεία, οβελιστηρια	84	52
Παιδότοποι	6	

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία ανά νησί μπορεί να διαφέρουν για αυτό και στην παράθεση των στοιχείων γίνεται ειδική μνεία όταν τα στοιχεία διαφέρουν.

Πίνακας 5.77: Επιχειρήσεις διασκέδασης⁸

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ		
Αντικείμενο	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αίθουσες ψυχαγωγίας	15	
Bar - pub	127	
Bowling	2	
Disco	6	
Μπυραρίες	2	
Νυχτερινά κέντρα	23	17
Clubs	2	

5.5 Άλλες εμπορικές επιχειρήσεις

Η περιγραφή της οικονομίας των δύο νησιών δεν μπορεί να συμπληρωθεί αν δεν αναφερθούν όλες οι οικονομικές δραστηριότητες. Στα προηγούμενα υποκεφάλαια εξετάστηκαν κατά σειρά, ο πρωτογενής τομέας παραγωγής, ο

δευτερογενής (η μεταποίηση δηλαδή), ο τουρισμός και οι επιχειρήσεις σίτισης και διασκέδασης οι οποίες συνδέονται εκ των πραγμάτων άμεσα με το τουριστικό προϊόν ως συμπληρωματικές μαζί με εκείνες του τουριστικού προϊόντος. Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλυθούν οι υπόλοιπες οικονομικές δραστηριότητες, με λίγα λόγια οι εμπορικές επιχειρήσεις.

5.5.1 Επιχειρήσεις εμπορίας τροφίμων

Ο τομέας των τροφίμων ανθεί. Δυστυχώς όμως σημαντικότερο μέρος των τροφίμων που καταναλώνεται στα δυο νησιά προέρχεται από άλλες περιοχές και όχι από τα δυο αυτά μέρη, την Κω και τη Ρόδο δηλαδή.

Πίνακας 5.78: Επιχειρήσεις τροφίμων

ΤΡΟΦΙΜΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Άλευρα-αλάτι	1	
Αλλαντικά	14	
Αναψυκτικά -χυμοί φρούτων	17	
Βότανα –αρωματικά φυτά	4	
Γαλακτοκομικά	16	12
Ζαχαρώδη	23	
Ζυμαρικά	13	
Κάβες ποτών (λιανική)	19	29 (και χονδρική)
Καραμέλες	1	
Κατεψυγμένα	28 (27)	
Καφέδες- καφεκοπτεία	18(15)	6
Κρασιά	15	
Κρέατα	4	
Κρεοπωλεία	53	28
Κτηνοτροφικά προϊόντα		2
Ξηροί καρποί	6(4)	8
Οπωροπαντοπωλεία	38	52
Οπωροκηπευτικά	24	19
Ποτά	50	22
Σάντουιτς	3	
Super and mini markets	143	34
Τρόφιμα γενικά (εμπόριο- διανομές)	52	41
Τρόφιμα τυποποιημένα	4	
Τροφοδοσίες γενικά	6	28
Τυροκομικά προϊόντα	9	
Υγιεινές τροφές	7	2
Φαγητά, έτοιμα	4(3)	
Ψάρια και θαλασσινά		

5.5.2 Επιχειρήσεις εμπορίας ενδυμάτων, υποδημάτων, ραπτικής και ειδών προικός

Η μεγάλη ξενοδοχειακή ανάπτυξη ευνόησε τη λειτουργία καταστημάτων εξοπλισμού λινών για τα ξενοδοχεία. Παρά την κρίση που υπάρχει αποδεικνύεται ότι λειτουργούν ακόμα αρκετές επιχειρήσεις σε αυτόν τον τομέα.

Πίνακας 5.79 : Επιχειρήσεις λινών ξενοδοχείων, ενδυμάτων και ραπτικής.

ΥΦΑΣΜΑΤΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αθλητικά είδη-ενδύματα	13	7
Ανδρικά ενδύματα και Αξεσουάρ	27	
Βαππιστικά	18	
Boutique	192	72
Γάμου ενδύματα και λοιπά είδη	13	3
Γουναρικά	38	9
Δερμάτινα είδη	69	32
Ενδύματα παιδικά		15
Εσώρουχα	21	
Κουρτίνες	33	5
Κουρτινόξυλα	11	
Λευκά είδη	37	9
Κλωστές	5	6
παιδικά -βρεφικά	59	
Ραπτικής υλικά	8	
Ραπτομηχανές	3	
Στολές	4	
Στρώματα	21	
Ταπετσαρίες τοίχου	2	3
Τέντες	5	4
Υφάσματα	12	6
Υφάσματα επιπλώσεων	18(17)	4
Χαλιά μοκέτες	36	9

Στα δυο νησιά λειτουργούν κάποιες επιχειρήσεις υποδημάτων. Μάλιστα στην Κω λειτουργεί και μια βιοτεχνία. Αυτή όμως αναφέρεται στο κεφάλαιο της βιομηχανίας – βιοτεχνίας.

Πίνακας 5.80: Επιχειρήσεις υποδημάτων

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Υποδήματα	58	
Υποδήματα παιδικά	14	8
Υποδήματα, επιδιορθώσεις	7	3

5.5.3 Επιχειρήσεις γενικού εμπορίου

Το εμπόριο στη Δωδεκάνησο είναι ένας τομέας που παρουσιάζει άνθηση. Αυτό αποδεικνύεται από την αύξηση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις με αντικείμενο το εμπόριο, τον τουρισμό και τις μεταφορές.

Πίνακας 5.81 : Επιχειρήσεις εμπορικές

ΕΜΠΟΡΙΟ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Καλλυντικά	31	7
Κάμπινγκ	1	1
Είδη καπνιστού	2	3
Κεριά	6	
Κοσμήματα	234	64
Κρυστάλλινα -πορσελάνες	28(26)	
μεγάλα καταστήματα	11	
Οικιακά είδη – οικιακά σκευή	37	16
Ομπρέλες	17	2
Ομπρέλες επαγγελματικές	3	
Οπτικά	14(11)	3
Κάρτ ποστάλ	2	
Παιχνίδια	40	12
Ανθή φυτά	36	11
Ανθή αποξηραμένα	10	
Αντίκες		
Δίσκοι κασέτες cd	15	7
Δώρα	13	
Δίσκοι κασέτες cd	15	7
Γενικό εμπόριο	34	24
Πλαστικά είδη	6	
Ρολόγια	48	
Ρολόγια- επισκευές	5	
Σημείες, σήματα, λάβαρα	3	
Στρατιωτικά είδη	4	
Ταξιδιού είδη	7	
Τουριστικά είδη (καταστήματα πώλησης)	2	178
Είδη περιπτέρου		7
Τουριστικά είδη (χονδρική)	7	
Faux bigout	27	7
Ψιλικά	25	19

5.5.4 Επιχειρήσεις και στελέχη του τομέα κατασκευών, εξοπλισμού καθαριότητας, ασφάλειας.

Ο τομέας κατασκευών ανθεί στην Κω και στη Ρόδο.

Πίνακας 5.82: Επιχειρήσεις κατασκευών και εξοπλισμού

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Ανελκυστήρες	6	2
Αντλητικά συστήματα +επισκευές	18	
βιομηχανικοί αυτοματισμοί	1	
Γεωτρήσεις	4	
Γκαραζοπορτες	11	
Carts	2	
Εξοπλισμοί γραφείων	21	15 ⁹
Εξοπλισμοί ζαχαροπλασטיών Εστιατόριων	67	
Είδη έξοχης	5	
Καθρέπτες διακοσμητικοί	1	
Κουφώματα έτοιμα	33	
Κρουνοπιας είδη	4(3)	
Μπάνιου είδη	9	
Μπαλόνια	2	
Μπαταρίες γενικά	15	2
Εξόπλιση ξενοδοχείων		19
Ξυλεία	6	5
Εξοπλισμός παιδικής χαράς	2	
Αρκετά	15	
Πέργκολες	2	
Οικοδομικές επιχειρήσεις	42	14
Οικοδομικές εργασίες	117	100
Ελαιοχρωματισμοί	31	23
Επισκευές γενικά	2	
Εργαλεία και άλλα βιομηχανικά είδη	34	14
Κλειδαριές	13	
Μάρμαρα	11	12
Μαρμαρογλυφεία	3	
Μηχανολογικές εγκαταστάσεις	3	
Καυστήρες- συντήρηση	2	
Μηχανολογικές εγκαταστάσεις	3	
Πόρτες ασφαλείας	12	
Προκατασκευασμένα στίπια	10	
Ρολά	17	
Σίδηρος οικοδομών	6	8
Συντήρηση εγκαταστάσεων	3	
Σιντριβάνια	1	
Σωλήνες πλαστικοί –ελαστικοί		
Τεχνικές εταιρείες	67	11
Τζάμια, κρύσταλλα και καθρέπτες	16	8 (6)
Υγιεινής είδη	44	11
Υδραυλικά είδη και υλικά	38	15
Υδραυλικές εγκαταστάσεις	151	42
Υδρομασάζ	10	
Φωτιστικά	25	11
Χημικοί	1	
Χρώματα σιδηρικά	54	23
Χωματοουργικά	1	
Χωματοουργικές εργασίες	58	13

Απόδειξη είναι η έξαρση του τομέα της οικοδομής, ο οποίος επηρεάζει θετικά όλες τις εταιρείες του κλάδου των κατασκευών αλλά και όλες τις ειδικότητες μηχανικών που εμπλέκονται στην οικοδομή.

Πληθώρα μηχανικών εργάζεται στα δύο νησιά, αποτέλεσμα της άνθησης του κατασκευαστικού τομέα.

Πίνακας 5.83: Μηχανικοί

ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Μηχανικοί αγρονόμοι τοπογράφοι	33	10
Μηχανικοί αρχιτέκτονες	24	17
Μηχανικοί ηλεκτρολόγοι	27	7
Μηχανικοί ηλεκτρονικοί	7	
Μηχανικοί Μεταλλείων	1	
Μηχανικοί μηχανολόγοι	36	
Μηχανικοί Μηχανολόγοι ηλεκτρολόγοι	10	
Μηχανικοί ναυπηγοί μηχανολόγοι	7	
Μηχανικοί Πληροφορικής	5	
Μηχανικοί Πολιτικοί	116	27
Μηχανικοί τεχνολόγοι Ηλεκτρολόγοι	8	3
Μηχανικοί τεχνολόγοι μηχανολόγοι	9	
Μηχανικοί τεχνολόγοι πολιτικοί	3	
Μηχανικοί τεχνολόγοι τοπογράφοι	7	
Μηχανικοί χημικοί	12	

Η λειτουργία πολλών ξενοδοχείων χρήζει υποστήριξης από διάφορες υπηρεσίες όπως καθαριότητα, απεντομώσεις και ειδικότερα. Συνολικά στα δυο νησιά λειτουργούν 87 επιχειρήσεις σε αυτόν τον τομέα. :

Πίνακας 5.84: Επιχειρήσεις καθαριότητας

ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Απεντωμόσεις	1	1
Απορρίμματα και μηχανήματα αποκομιδής	4	
Απορρίμματα συσκευές δοχεία	1	
Αποσμητικά χώρου	1	
Αποφράξεις	8	
Εκκενώσεις	19	
Βιολογικοί καθαρισμοί και επεξεργασία υδάτων	11	
Απεντωμόσεις	1	1
Απορρίμματα αποκομιδή μηχανήματα	4	
Καθαρισμοί	17+14	2
Καθαριστήρια	34	21
Καθαριστικά	21	17
Εντομοκτόνα	2	
Πλυντήρια βιομηχανικά	4	
Πυροσβεστικές συσκευές –υλικά	9	3
Συστήματα ασφαλείας και υπηρεσίες	10	3
Χαλιά , καθαρισμός φύλαξη	9	
Χρηματαπποστολές	2	
Χρηματοκιβώτια	4	

Πίνακας 5.85: Επιχειρήσεις ηλεκτρικών ειδών και ηλεκτρικού εξοπλισμού.

ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
DVD video	28	
Εξοπλισμός δεξιώσεων	4	
Ηλεκτρικά είδη -συσκευές	60	30
Ηλεκτρικά είδη ανταλλακτικά	6	
Ηλεκτρικά είδη επισκευές -συντήρηση	24	20
Ηλεκτρογεννήτριες	5	
Ηλεκτρολογικό υλικό	21	
Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις	93	46
Ηλεκτρικές αντλίες		8
Ηλεκτρονικά εξαρτήματα	9	
Ηλεκτρονικά παιχνίδια	15	
Ηλεκτρονικές εγκαταστάσεις/ ηλεκτρονικοί	22	
Ηλιακοί θερμοσίφωνες	36	9
Ηχητικές εγκαταστάσεις	20	9
Ηχητικά- ήχο- συστήματα	9	
Ηχητικά-ήχο- συστήματα ενοικιάσεις	7	
Ηχητικά- ήχο- συστήματα επισκευές συντήρηση	2	
Θέρμανση	49	17
Θέρμανση επισκευές συντήρηση	6	
Θερμοκήπια	4	6
Θερμοκήπια μηχανήματα-εγκαταστάσεις	6	
Internet	15	
Κινητά τηλεφώνά +service	35+14	7
Οπτικές ίνες	1	
TV-video επισκευές συντήρηση	28	
TV βάσεις	2	
TV κεραίες – δορυφορικά συστήματα	28	
Τηλεπικοινωνιακό υλικό	26	5
Τηλεπικοινωνιακές εταιρείες	7	
Ψυγεία (συντήρηση κατάψυξη ενοικίαση χώρων)	1	
Ψυγεία επαγγελματικά	2	
Ψυκτικοί	36	9
Ψυκτικών εγκαταστάσεων υλικά	3	

Ο τουρισμός επηρεάζει και τις επιχειρήσεις ηλεκτρικών ειδών. Εγκαταστάσεις και καταναλωτικά αγαθά καλύπτονται από αυτή την κατηγορία επιχειρήσεων

5.5.5 Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε σχέση με την οργάνωση γραφείων, ηλεκτρονικούς υπολογιστές αλλά και νομική υποστήριξη

Ο τουρισμός ευνοεί την ύπαρξη και τη λειτουργία διαφόρων δραστηριοτήτων υποστήριξης γραφείων και μηχανοργάνωσης.

Πίνακας 5.86: Επιχειρήσεις υποστήριξης επιχειρήσεων και μηχανοργάνωσης και ηλεκτρονικών υπολογιστών.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΟΡΓΑΝΩΣΗ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Η/Υ	54	13
Η/Υ επισκευές συντήρηση	29	12
Η/Υ μηχανές γραφείου αναλώσιμα	27	17
Η/Υ προγράμματα	26	10
Κλιματισμός	46	
Κλιματισμός επισκευές και συντήρηση	8	
Μηχανές γραφείου	16	
Μηχανές γραφείου επισκευές συντήρηση	18	
Μηχανοργάνωση επιχειρήσεων	19	
Ταμειακές μηχανές	9	10
Σφραγιδες	6	
Φωτοτυπίες, φωτοαντίγραφα, δακτυλογραφήσεις	14	
Φωτοτυπικά, φωτοαντιγραφικά μηχανήματα	10	6
Χαρτιά, προϊόντα χάρτου	4	7
Λογιστές	137	36

► Δικηγόροι, σύμβουλοι επιχειρήσεων

Ούκ ολίγοι είναι οι δικηγόροι στην Κω και στη Ρόδο. Επίσης είναι αξιοσημείωτο ότι υπάρχουν αρκετοί που δηλώνουν οικονομολόγοι στους επαγγελματικούς οδηγούς.

Πίνακας 5.87: Δικηγόροι, σύμβουλοι επιχειρήσεων, χρηματιστηριακές εταιρείες και τα παρεμφερή.

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Διερμηνείς	1	
Δικαστικοί επιμελητές	18	
Δικηγόροι	243	39
Οικονομολόγοι	37	19
Οργάνωση κοινοχρήστων	2	
Μεσιτικά γραφεία	44(41)	9
Συμβολαιογράφοι	24	2
Σύμβουλοι επενδύσεων	3	
Σύμβουλοι επιχειρήσεων	12	
Χρηματιστηριακές εταιρείες	12	7

5.5.6 Επιχειρήσεις του καλλιτεχνικού τομέα και της ενημέρωσης

Οι τέχνες στη Κω και στη Ρόδο επικεντρώνονται σε μερικές γκαλερί μαζικού τύπου. Επίσης οι κινηματογράφοι είναι ελάχιστοί.

Πίνακας 5.88: επιχειρήσεις σχετικές με τις τέχνες

ΤΕΧΝΕΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Γκαλερί	21	
Λαϊκή τέχνη		17
Μουσικά όργανα	7	3
Αφίσες – πόστερς	5	
Συντήρηση έργων τέχνης	2	
Σχεδιαστές	2	
Σχεδιάσεως και ζωγραφικής είδη	2	
Tattoo	3	
Φωτογραφεία, φωτογραφικά εργαστήρια, φωτογράφοι	44	15
Φωτογραφικά είδη, μηχανές, υλικά	10	
Κινηματογράφοι – θέατρα	6	2
Μακετίστες	21	
Μουσικοί		7

Η άνθηση του τομέα της ενημέρωσης είναι αρκετά μεγάλη , πρέπει να σημειωθεί ότι στην, Ρόδο λειτουργούν τέσσερις ημερήσιες εφημερίδες και τρεις εβδομαδιαίες στην Κω.

Πίνακας 5.89: Επιχειρήσεις ενημέρωσης

ΤΥΠΟΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Δημοσιογράφοι	10	12
Ραδιοφωνικοί σταθμοί	28	12
Τηλεοπτικές παραγωγές	2	
Τηλεοπτικοί σταθμοί	7	2
Παραγωγή ταινιών	1	

5.5.7 Επιχείρησης με αντικείμενο τις μεταφορές, τα μεταφορικά μέσα, τη ναυτιλία, τα καύσιμα και τα λιπαντικά

Πολλές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον τομέα του αυτοκινήτου, πώληση και τεχνική υποστήριξη.

Πίνακας 5.90: Επιχειρήσεις σχετικές με το αυτοκίνητο

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αυτοκίνητα	78+ 37	39
Ανταλλακτικά μεταχειρισμένα	12	
Βελτιώσεις	10	
Ελαστικά	27	12
Εξατμίσεις	13	1
Μπαταρίες και άλλα καλύμματα ταπεσαρίες	20	
Κλιματισμός	15	1
Κλιματισμός	6	
Ράδια συναεγερμοί	18	
Συnergieία	98	26
Συnergieία ηλεκτρικά	27	8
Συnergieία ηλεκτρολογικού Ελεγχου	10	
Φανοποιεία - βαφεία	56	9
Φρένα	3	
Ψυγεία	3	
Βουλκανιζατέρ	36	
Ενοικιάσεις γερανών	6	
Ενοικιάσεις αυτοκινήτων	130	50
Οδική βοήθεια	8	
Μηχανουργεία	32	2
Μπαγκαζιερές	2	
Πλυντήρια αυτοκινήτων	1	

Πίνακας 5.91: Επιχειρήσεις σχετικές με τα δίκυκλα

ΔΙΚΥΚΛΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Μοτοσικλέτες	44	38
Μοτοποδήλατα τετράτροχα	1	
Μοτοσικλέτες συνεργεία	28	14
Μοτοποδήλατα ενοικιάσεις	3	73
Μοτοποδήλατα	9	

Πίνακας 5.92: Επιχειρήσεις σχετικές με τα καύσιμα και τα λιπαντικά

ΚΑΥΣΙΜΑ - ΛΙΠΑΝΤΙΚΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Διανομές καυσίμων	14 (7 αντιπροσωπείες)	5
Λιπαντικά	48	
Πρατήρια βενζίνης	60	28 (συμπεριλαμβάνονται και τα λιπαντικά)
Υγραερίου συσκευές – φιάλες	2	5
Υγραερίου συσκευές (επισκευές συντήρηση)	2	

Στα δύο νησιά επιχειρήσεις μεταφορών που εξυπηρετούν τις εσωτερικές αλλά και εξωτερικές ανάγκες του νησιού. Παράλληλα βέβαια με το δίκτυο των ελληνικών Ταχυδρομείων αλλά και τις Ολυμπιακές Αερογραμμές.

Πίνακας 5.93: Επιχειρήσεις σχετικές με τις μεταφορές

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Μεταφορές – μετακομίσεις	45	6
Μεταφορές διεθνείς	6	
Μεταφορές μικροδεμάτων	12	3
Μεταφορές	12	9

Η λειτουργία μαρίνας στην Κω ευνοεί τις παρακάτω ναυτικές δραστηριότητες όπως και η τάση των τουριστών να ταξιδεύουν ημερήσια στα γύρω νησιά και παραλίες με πλοία.

Πίνακας 5.94: Επιχειρήσεις σχετικές με τον ναυτιλιακό τομέα

ΝΑΥΤΙΛΙΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Ναυτικά σωστικά μέσα	1	
Ναυτιλιακά είδη	10	8
Πυροτεχνήματα	2	1
Θαλάσσια σπορ		13
Σκάφη αναψυχής		2
Ναυτικές εργασίες πρακτορεύσεις	16	10

5.5.8 Ιδιωτική Εκπαίδευση

Στην Κω και στη Ρόδο υπάρχουν λίγα ιδιωτικά ΙΕΚ και μερικά Ωδεία. Επιπλέον πρέπει να σημειωθεί ότι στη Ρόδο λειτουργούν τμήματα του Πανεπιστημίου Αιγαίου και επίσης λειτουργεί εκεί η Ανωτάτη Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών Ρόδου.

Πίνακας 5.95: Επιχειρήσεις σχετικές με την ιδιωτική εκπαίδευση

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Ιδιαίτερα μαθήματα	1	
Ιδιωτικά ΚΕΚ	1	
Παιδικόι σταθμοί / ιδιωτικά νηπιαγωγεία	17	5
Παιδιών φύλαξη	1	2
Σχολεία	2	
Σχολές αισθητικής	2	
Σχολές ζωγραφικής		1
Σχολές θεάτρου	1	1
Σχολές κομμωτικής αισθητικής	4	
Σχολές μαγειρικής		1
Σχολές ναυαγοσώστων	1	
Σχολές οδηγών αυτοκινήτων	20	
Σχολές πληροφορικής	12	
Σχολές ρεφλεξολογίας	1	
Σχολές υποβρυχίων καταδύσεων	3	
Σχολές χειριστών ταχυπλόων σκαφών	1	
Σχολές χορού	9	3
Φροντιστήρια	41	9
Φροντιστήρια / κέντρα ξένων γλωσσών	120	24
Ωδεία	5	8
Μαθήματα μουσικής	16	

Επίσης όπως προκύπτει από τα παρακάτω στοιχεία στα δύο νησιά αυτά ανθεί όπως και σε όλη τη χώρα και η «Παραπαιδεία» με φροντιστήρια για τους μαθητές μέσης εκπαίδευσης.

5.5.9 Επιχειρήσεις υπηρεσιών καλλωπισμού και ιατρικής υποστήριξης εργαστήρια, χημικοί και κατοικίδια ζώα

Οι δραστηριότητες καλλωπισμού και κομμωτικής ακμάζουν στα δυο νησιά, αυτό προκύπτει από τα παρακάτω στοιχεία.

Πίνακας 5.96: Επιχειρήσεις σχετικές με τον καλλωπισμό, την αισθητική και το σώμα

ΚΑΛΛΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Κέντρα αδυνατίσματος – Διαιτητικά κέντρα	32	
Αέρια ιατρικά	4	
Κέντρα αδυνατίσματος – Διαιτητικά κέντρα	32	
Βελονισμός	1	
Γυμναστήρια	34	7
Γυμναστήρια - είδη	5	
Κομμωτήρια-κουρεία	130	36
Κομμωτήρια εξοπλισμός	8	
Μαλλιών προσθετά	3	
Μασάζ και όργανα	1	
Νύχια τεχνητά	5	
Κέντρα αισθητικής	23	6
Κέντρα αισθητικής - εξοπλισμός	1	
Ακουστικά βαρηκοΐας	3	
Είδη ατομικής υγιεινής	1	
Ρεφλεξολογία	6	
Σάουνα	1	

► Κατοικίδια ζώα

Στη Ρόδο υπάρχουν μερικές δραστηριότητες για την υποστήριξη των παραγωγικών και των κατοικίδιων ζώων, για την Κω τα στοιχεία είναι ελλιπή. Οι κτηνίατροι δεν αναφέρονται στους τοπικούς οδηγούς.

Πίνακας 5.97: Επιχειρήσεις σχετικές με τα κατοικίδια ζώα

ΚΑΤΟΙΚΙΔΙΑ ΖΩΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Ζώα	14	
Ζωοτροφές πτηνοτροφές	15	
Σχολές εκπαίδευσης σκύλων	1	
Φαρμακεία κτηνιατρικά		2
Κτηνίατροι		2

► Γεωπονικά εργαστήρια

Παρά την στασιμότητα που χαρακτηρίζει τον αγροτικό τομέα υπάρχουν ορισμένες επιχειρήσεις που υποστηρίζουν αυτές τις δραστηριότητες στη Ρόδο. Για την Κω δεν υπάρχουν στοιχεία.

Πίνακας 5.98: Επιχειρήσεις σχετικές με την υποστήριξη σε θέματα γεωπονίας

ΓΕΩΠΟΝΙΑ		
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Γεωπονικά εργαστήρια	2	
Σπόροι	8	
Φυτοφάρμακα	10	2
Φυτώρια	10(9)	3

► Ιατρικά – παραϊατρικά

Στην Ρόδο λειτουργεί ένα νέο Νομαρχιακό Γενικό Νοσοκομείο, το «Ανδρέας Παπανδρέου». Στη Κω το νοσοκομείο «Ιπποκράτης» λειτουργεί στο ίδιο κτίριο εδώ και πολλές δεκαετίες. Στη Ρόδο λειτουργεί και ένα Κέντρο Υγείας στον

Αρχάγγελο. Το νοσοκομείο της Ρόδου είναι νέο εγκαινιάστηκε τα τελευταία χρόνια ενώ αυτό της Κω είναι παλαιό.

Πίνακας 5.99: Επιχειρήσεις σχετικές με την ιατρική

ΙΑΤΡΙΚΑ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Ιατρικά διαγνωστικά κέντρα	8	
Ιατροί	260	96
Κλινικές, μαιευτικές -γυναικολογικές	1	
Λογοθεραπευτές	3	
Ολιστικές θεραπείες	1	
Ομοιοπαθητικοί	1	
ορθοπεδικά	5	
Παιδαγωγοί ειδικοί	1	
Φαρμακαποθήκες	4	
Φαρμακεία	92	16
Φαρμακευτικά, παραϊατρικά προϊόντα	5	
Φυσικοθεραπεία	21	
Χειροπρακτική	8	
Ψυχολόγοι	7	
Οδοντοτεχνίτες	2	7

5.5.10 Αεροπορικές εταιρείες

Στην Κω και στη Ρόδο λειτουργούν παραρτήματα αεροπορικών εταιρειών οι οποίες εξυπηρετούν την πληθώρα αεροσκαφών και επιβατών που επισκέπτονται τα νησιά.

Πίνακας 5.100: Αεροπορικές εταιρείες

ΆΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αεροπορικές εταιρείες	5	5

5.5.11 Τραπεζικά προϊόντα

Αρκετές τράπεζες λειτουργούν στα δυο νησιά. Επίσης λειτουργούν και επιχειρήσεις με αντικείμενο τα αμοιβαία κεφάλαια.

Πίνακας 5.101: Τράπεζες και συναφή αντικείμενα

ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αμοιβαία κεφαλαία	7	
Ασφάλειες	45	24
Τράπεζες	38	18

5.5.12 Άλλες επιχειρήσεις

Εδώ περιλαμβάνονται οι επιχειρήσεις που δεν ήταν εύκολο να ταξινομηθούν στις παραπάνω κατηγορίες.

Πίνακας 5.102: Επιχειρήσεις που δεν εντάχθηκαν σε άλλες κατηγορίες

ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ		
Δραστηριότητα	ΡΟΔΟΣ	ΚΩΣ
Αέρια βιομηχανικά	2	
Αθλητικές εγκαταστάσεις	6	3
Αιολική ενέργεια	1	
Αλιείας είδη	14	
Αυτοματισμοί	2	2
Διακοσμητικά –διακοσμήσεις	42-42	5
Διαφημιστικά αντικείμενα	17	5
Διαφημιστικές	28	2
Εκδόσεις	5	
Εμπορικοί αντιπρόσωποι	59	
Πρακτορεία διανομής τύπου	4	2
ΠΡΟΠΟ	51	10
Προξενεία	12	
Συνοικεσίων γραφεία		
Συσκευασίας υλικά	6	3
Τελετών γραφεία	2	2
Πρατήρια τσιγάρων	1	
Μέντιουμ αστρολόγοι	3	
Ντετέκτιβ	1	

-
- ¹ Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τουρισμός και Τοπικά Προϊόντα Νομού Δωδεκανήσου, Μάιος 2000, σελίδα 112.
- ² Φωκάς Σωτήρης, Η Δωδεκάνησος στο Κατώφλι της Νέας Χιλιετίας. Προγραμματικός Σχεδιασμός Πολιτικών Δράσεων και Έργων για την Περίοδο 2001-2010, Έκδοση ΤΕΔΚ Δωδεκανήσου, Ρόδος 2001 σελίδα 30.
- ³ Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου ΑΝΚΩ Ε.ΠΕ., Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα 2^{ης} Γεωγραφικής Ενότητας Κω, Κως 1995, σελίδα 96.
- ⁴ Φίνα Κυριάκου, Η Δωδεκανησιακή Οικονομία από την Απελευθέρωση της Δωδεκανήσου μέχρι σήμερα 1947-1989, Έκδοση ΕΒΕΔ 1991 ΣΕΛ. 141
- ⁵ Τμήμα Αλιείας Νομαρχίας Δωδεκανήσου 2004
- ⁶ Έψιμος Χρήστος, Συνοπτική Παρουσίαση Πρωτογενούς και Δευτερογενούς Τομέα Παραγωγής Κω-Νισύρου. Επαρχείο Κω, Προσυνεδριακή Ημερίδα, Προβληματισμοί – Συζήτηση και Κατάθεση Προτάσεων για μια Δυναμική και Σύγχρονη Ανάπτυξη της Επαρχίας Κω, Νίσυρος 25 Μαΐου 1994
- ⁷ Επαρχείο Κω, Προσυνεδριακή Ημερίδα, Προβληματισμοί- Συζήτηση και Κατάθεση Προτάσεων για μια Δυναμική και Σύγχρονη Ανάπτυξη της Επαρχίας Κω, Νίσυρος 25 Μαΐου

1994

- ⁸ Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου- Αναπτυξιακή Κω, Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα 2ης Γεωγραφικής ενότητας Κω, Ιούλιος 1995 σελίδα 99.
- ⁹ Επίσκεψη στη Διεύθυνση Δασών του Επαρχείου Κω, Σεπτέμβριος 2004
- ¹⁰ Παπαχριστοδούλου Χ.Ι. Ιστορία της Ρόδου Έκδοση : Στέγη γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, Β έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα 1994 σελ 17-20
- ¹¹ Ρόδος, Εκδοτική Αθηνών 1995, σελίδα 10.
- ¹² Διεύθυνση Γεωργίας Νομαρχίας Δωδεκανήσου 2003
- ¹³ Διεύθυνση Γεωργίας Νομαρχίας Δωδεκανήσου 2002
- ¹⁴ Μιλτιάδης Λογοθέτης, Η οικονομία της Δωδεκανήσου κατά τα έτη 1988-1989, έκδοση ΤΕΔΚ Δωδεκανήσου, Αθήνα 1990 Σελ. 42-43
- ¹⁵ Σταυρόπουλου Αλεξ., Βιομηχανικοί Κλάδοι Εκδότης Στ. Καραμπερόπουλος, Πειραιάς 1975 σελ 1-878
- ¹⁶ Κως Επαγγελματική Επικοινωνία 2003-5, Επαγγελματικός τηλεφωνικός κατάλογος Κω, κόμβος Διαφημιστική, Μαρμαρωτό Κω
- ¹⁷ Επαγγελματικός Τηλεφωνικός Κατάλογος , Κω Νισύρου, Εκδόσεις Κίνητρο, Κως 2004
- ¹⁸ Ροδιακές Επιλογές 2004-5 Οργανισμός Επαγγελματικής Προβολής – Έκδότης Α. Ματζώρος και ΣΙΑ Ο.Ε Ρόδος 2004
- ¹⁹ ΟΤΕ, Χρυσός Οδηγός Δωδεκανήσου Ιούλιος 2005- Ιούνιος 2006
- ²⁰ Δημήτρης Προκοπίου, Το Νομικό Πλαίσιο Προστασίας του Περιβάλλοντος από Πετρελαιοειδή, η Περιβαλλοντική Πολιτική, του Εφοδιασμού Ναυτικών Καυσίμων και των Τερματικών Σταθμών Πετρελαιοειδών, Εργασία στο μάθημα, Δίκαιο Περιβάλλοντος Πειραιάς 2001, σελίδα 27.
- ²¹ D.Prokopiou –B.Tselentis Environmental Management of Oil Port Terminals, Ports and Marinas 2002 Conference, organized by Wessex Institute of Technology, Rhodes, Greece 2002, σελίδα 124
- ²² Χ. Μπαλαλής Πρόεδρος Ένωσης Ξενοδόχων Κω , Η Επόμενη Δεκαετία του Τουρισμού και η Βιωσιμότητα του Τουριστικού Προϊόντος Επαρχείο Κω, Προσυνεδριακή Ημερίδα, Προβληματισμοί – Συζήτηση και Κατάθεση Προτάσεων για μια Δυναμική και Σύγχρονη Ανάπτυξη της Επαρχίας Κω
- ²³ Έκθεση του Επιμελητηρίου Δωδεκανήσου Δεκέμβριος 2004
- ²⁴ Ένωση Ξενοδόχων Κω, Κως 2004
- ²⁵ Ένωση ενοικιαζόμενων Δωματίων Κω, Κως 2004
- ²⁶ Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου, Ρόδος 2002-2004
- ²⁷ Λογοθέτης Μ, Δωδεκάνησα , Ένα Πολύμορφο Πρότυπο Βιώσιμης τουριστικής Ανάπτυξης, Ρόδος 2004 σελ.34
- ²⁸ Πρόγραμμα Ecomost, Υποδείγματα Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης, Δεκέμβριος 1993, σελίδα 146.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ , ΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΕΙΝΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Οι ιδιαιτερότητες των ελληνικών νησιών επηρεάζουν όλες τις παραγωγικές δομές και υποδομές στα νησιά. Ακόμη και ετυμολογικά η έννοια του νησιού παραπέμπει σε απομόνωση. Στα λατινικά insula και μετέπειτα στα ιταλικά isola ως ρίζα του ρήματος isolare= απομονώνω.¹

6.1 Λιμάνια

6.1.1 Κως

Στην Κω λειτουργούν τέσσερις λιμενικές εγκαταστάσεις και μια μαρίνα.² Το λιμάνι της Κω δέχεται τα Ε/Γ –Ο/Γ πλοία από και προς Πειραιά, Ρόδο και τα υπόλοιπα νησιά. Επίσης στο κεντρικό λιμάνι της Κω εξυπηρετούνται και τα εμπορικά πλοία.

Πίνακας 6.1: Λιμενικές εγκαταστάσεις στην Κω

ΛΙΜΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΚΩ	
Λιμάνια	Μαρίνες
Κω	Κω
Μαστιχάρι	
Κέφαλος	
Καρδάμαινα	

Πηγή: Λιμεναρχείο Κω 2004

Τα μικρότερα λιμάνια στο Μαστιχάρι και στα Καρδάμαινα εξυπηρετούν περιηγητικό τουρισμό αλλά και την επιπλέον σύνδεση του νησιού με την Κάλυμνο και τη Νίσυρο αντίστοιχα, με μικρότερα πλοία βέβαια.

Πίνακας 6.2: Κίνηση Λιμένα Κω

ΚΙΝΗΣΗ ΛΙΜΕΝΟΣ ΚΩ				
2003				
Μήνας	Αποβιβασθέντες	Επιβιβασθέντες	Κατάπλοες	Απόπλοες
Ιανουάριος	8.249	6.334	114	114
Φεβρουάριος	5.308	4.049	101	101
Μάρτιος	9.067	7.109	147	147
Απρίλιος	13.431	8.882	166	166
Μάιος	11.857	9.226	153	152
Ιούνιος	13.748	10.002	175	175
Ιούλιος	24.209	15.060	167	166
Αύγουστος	311.104	31.852	221	222
Σεπτέμβριος	11.787	10.682	151	151
Οκτώβριος	9.364	8.818	149	149
Νοέμβριος	9.365	8.337	147	146
Δεκέμβριος	7.554	6.676	113	113
	155.043	126.757	1.804	1.804
2004				
	Αποβιβασθέντες	Επιβιβασθέντες	Κατάπλοες	Απόπλοες
Ιανουάριος	7.658	5.709	116	116
Φεβρουάριος	7.246	5.043	116	116
Μάρτιος	9.809	8.295	158	158
Απρίλιος	16.142	11.665	200	200
Μάιος	15.395	11.433	179	179
Ιούνιος	16.712	14.753	213	211
Ιούλιος	25.400	18.512	174	171
Αύγουστος	28.090	29.010	200	203

Πηγή: Λιμεναρχείο Κω 2004

6.1.2 Ρόδος

Στη Ρόδο υπάρχουν 6 λιμενικές εγκαταστάσεις.³ Τα κυριότερα λιμάνια βρίσκονται στην ίδια παραλιακή γραμμή. Όλη η Ρόδος εξυπηρετείται από τον εμπορικό λιμένα για τα Ε/Γ –Ο/Γ και τα εμπορικά, από την Ακαντιά για τα εμπορικά και για το Μανδράκι που εξυπηρετεί τα τουριστικά. Όλες οι άλλες εγκαταστάσεις εξυπηρετούν τα αλιευτικά, εκτός από τη Λίνδου ποθεξυπηρετεί και τα εκδρομικά που λειτουργούν παραλιακά του νησιού.

Πίνακας 6.3: Λιμενικές εγκαταστάσεις στην Ρόδο

ΛΙΜΑΝΙΑ ΣΤΗ ΡΟΔΟ		
Λιμανια	Μαρίνες	Αλιευτικά καταφύγια
Εμπορικός λιμένας Ρόδου	Μανδράκι	Φαληράκι
Ακαντιά		Φάνες Κρεμαστής
		Πλημμύρι

Πηγή: Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο, Πειραιά 2004

6.2 Ηλεκτρισμός

Στα Δωδεκάνησα η ηλεκτρική ενέργεια παράγεται από εργοστάσια της ΔΕΗ που καταναλώνουν ως καύσιμη ύλη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το πετρέλαιο και τα παράγωγα του.

6.2.1 Κως

Στη Κω λειτουργεί εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος της ΔΕΗ. Ο ΑΣΠ (αυτόνομος σταθμός παραγωγής) υπάγεται στην Διεύθυνση Περιφέρειας Νήσων της ΔΕΗ. Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του νησιού και συγκεκριμένα στο Μαστιχάρι. εργοστάσιο καλύπτει τα νησιά Κω, Κάλυμνο Λέρο, Λειψούς και τη Νίσυρο, Τήλο, Ψέριμο και Γυαλί. Η δυναμικότητα του είναι 75 MW. Ο σταθμός έχει δέκα γεννήτριες. Στο ίδιο κύκλωμα λειτουργούν και δυο αιολικά πάρκα δυναμικότητας 4 MW το ένα στη Λέρο και το άλλο στον Κέφαλο της Κω.

Η παραγωγή γίνεται από ομάδα ατμολεβήτων. Άλλοι ατμολέβητες καταναλώνουν μαζούτ και άλλοι ντίζελ. Εκεί υπάρχει ένας τερματικός σταθμός υποδοχής πετρελαιοειδών. Ο σταθμός αυτός διαθέτει δυο υποθαλάσσιους αγωγούς και δέχεται πλοία ως 1500 τνβ. Η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος παρουσιάζει συνεχή αύξηση τα τελευταία χρόνια. Η ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας που παράγει το εργοστάσιο επαρκεί.⁴ Ως εκ τούτου το εργοστάσιο μπορεί να ανταποκρίνεται στις νέες ανάγκες που προκύπτουν για ενέργεια.

Πίνακας 6.4 : Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον

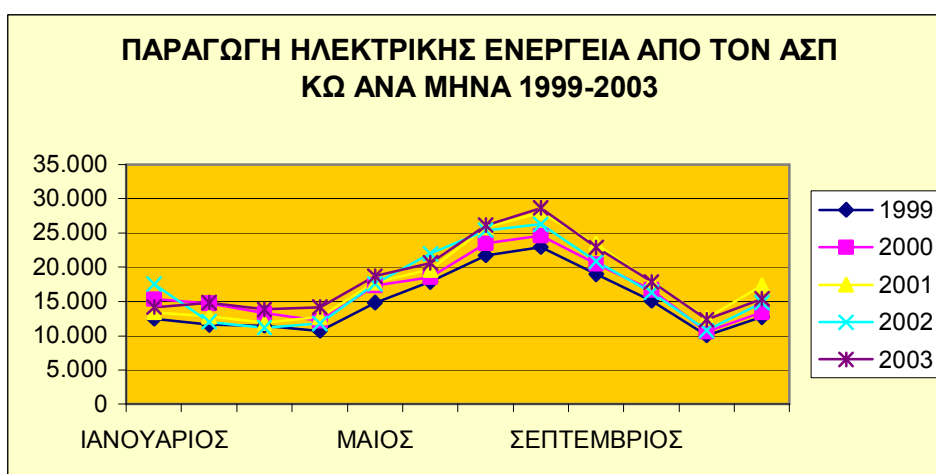
ΑΣΠ (Αυτόνομο Σταθμό Παραγωγής) Κω.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΝΑ ΜΗΝΑ ΚΑΙ ΕΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΣΠ ΚΩ					
Σε μεγαβάτ ανά ώρα	1999	2000	2001	2002	2003
Ιανουάριος	12.490	15.350	13.423	17.565	14.169
Φεβρουάριος	11.617	14.747	12.822	12.060	14.836
Μάρτιος	11.492	13.284	11.914	11.177	13.868
Απρίλιος	10.751	12.180	12.744	11.784	14.201
Μάιος	14.863	17.372	17.788	17.573	18.720
Ιούνιος	17.856	18.511	19.660	21.972	20.622
Ιούλιος	21.751	23.477	25.855	25.374	26.117
Αύγουστος	22.939	24.613	27.986	26.275	28.663
Σεπτέμβριος	19.001	20.506	23.430	20.851	22.908
Οκτώβριος	15.136	16.717	17.809	16.335	17.875
Νοέμβριος	10.071	10.594	12.623	10.798	12.373
Δεκέμβριος	12.722	13.406	17.376	14.863	15.398
Σύνολο	180.692	200.757	213.435	206.627	219.750

Πηγή: ΔΕΗ, ΑΣΠ Κω

Διάγραμμα 6.1 : Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΣΠ (αυτόνομο Σταθμό Παραγωγής) Κω ανά μήνα.

Διάγραμμα 6.2 : παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΣΠ (Αυτόνομο Σταθμό Παραγωγής) Κω ανά μήνα.

6.2.2 Ρόδος

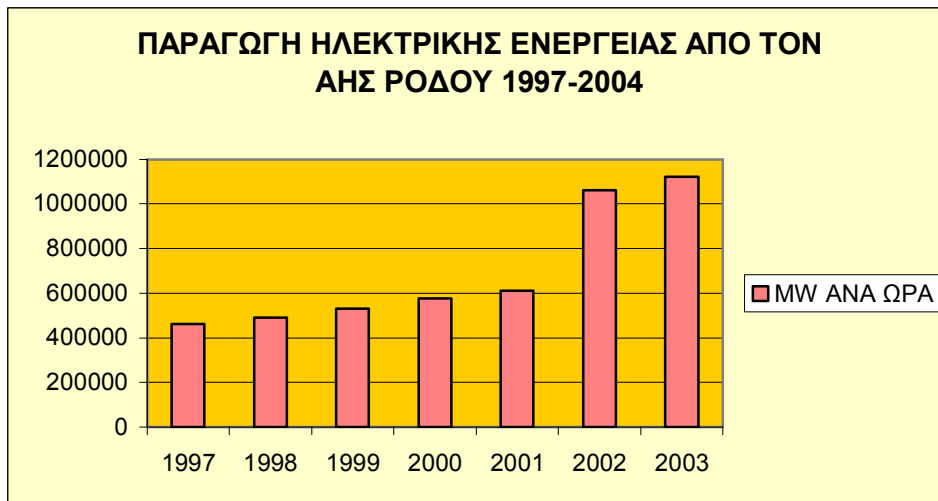
Στη Ρόδο και συγκεκριμένα στην περιοχή μεταξύ Θεολόγου και Σορωνής λειτουργεί εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος της ΔΕΗ. Ο ΑΗΣ (Ατμοηλεκτρικός Σταθμός) Σορωνής, έχει δυναμικότητα 250 μεγαβάτ και υπάγεται στην Διεύθυνση Παραγωγής της ΔΕΗ. Η παραγωγή γίνεται από

ομάδα ατμολεβήτων. Άλλοι ατμολέβητες καταναλώνουν μαζούτ και άλλοι ντίζελ.
⁵Εκεί υπάρχει ένας τερματικός σταθμός υποδοχής πετρελαιοειδών. Ο σταθμός αυτός διαθέτει δυο υποθαλάσσιους αγωγούς και δέχεται πλοία ως 18000 τνβ. Η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος παρουσιάζει συνεχή αύξηση τα τελευταία χρόνια. Το εργοστάσιο αυτό προκαλεί περιβαλλοντικά προβλήματα στην ευρύτερη περιοχή εξαιτίας των καυσαερίων που προέρχονται από τους ατμολέβητες. Η ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας που παράγει το εργοστάσιο δεν επαρκεί. Η απόφαση όμως για τη λειτουργία νέου εργοστασίου καθυστερεί ακόμα.

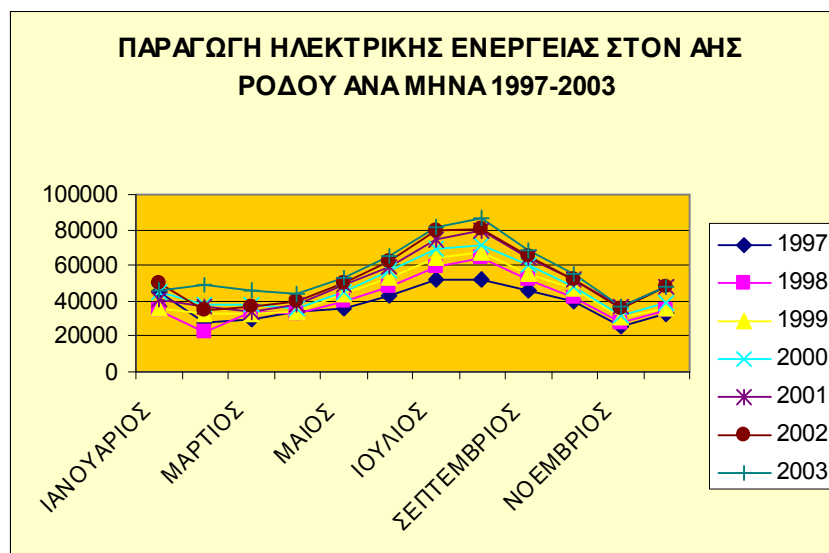
Πίνακας 6.5: Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΗΣ (Ατμοηλεκτρικό σταθμό Ρόδου) ανά μήνα 1997-2003

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΝΑ ΜΗΝΑ ΚΑΙ ΕΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΗΣ ΡΟΔΟΥ							
Σε μεγαβάτ ανά ώρα	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ιανουάριος	45.195	34.541	35.430	44.444	40.307	49.548	46.269
Φεβρουάριος	27.858	22.074	33.043	38.234	37.010	34.815	48.870
Μάρτιος	29.287	33.977	33.152	38.141	33.715	36.458	46.341
Απρίλιος	33.948	32.784	34.164	35.931	38.207	39.630	43.927
Μάιος	36.108	39.431	43.407	45.230	49.127	49.937	52.999
Ιούνιος	42.612	48.369	53.053	56.781	59.458	62.395	65.799
Ιούλιος	52.315	58.761	64.038	69.558	74.690	79.328	81.276
Αύγουστος	52.424	63.954	67.292	71.516	79.422	80.854	87.183
Σεπτέμβριος	45.980	52.452	55.107	59.921	64.490	65.486	67.896
Οκτώβριος	39.817	42.294	46.490	47.534	51.959	52.191	54.657
Νοέμβριος	25.355	27.108	30.424	31.440	36.320	35.448	36.860
Δεκέμβριος	32.249	35.158	35.696	38.669	47.953	47.887	47.759
Σύνολο	463.148	490.903	531.296	577.399	612.658	633.977	679.836

Πηγή: Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΗΣ Ρόδου,

Διάγραμμα 6.3 : Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΗΣ (Ατμοηλεκτρικό σταθμό Ρόδου) έτος 1997-2003

Διάγραμμα 6.4 : Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΑΗΣ (Ατμοηλεκτρικό Σταθμό Ρόδου) έτος και ανά μήνα 1997-2003

6.3 Βιομηχανικές περιοχές

6.3.1 Κως

Στην Κω, πιο συγκεκριμένα στο Μαρμαρωτό του δήμου της Κω υπάρχει μια οικιστική ζώνη όπου επιτρέπεται η λειτουργία βιοτεχνιών.⁶ Βέβαια υπάρχουν και ορισμένες άλλες βιοτεχνίες που βρίσκονται στην Αντιμάχεια εκτός του αστικού ιστού και σε περιοχή που δεν είναι τουριστικού ενδιαφέροντος.

Στην καθορισμένη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) της νήσου Κω (ΦΕΚ 16-6-89 ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 727) στην εκτός σχεδίου και εκτός σχεδίου οικισμών πριν από το έτος 1923, περιοχή του δήμου Κω, υπάρχει θεσμοθετημένη

περιοχή με στοιχείο 6 όπου επιτρέπονται οι χρήσεις βιοτεχνικών εγκαταστάσεων και χονδρεμπορίου όπως ορίζονται από με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 1του από 24.5.85 Π.Δ τόμος Δ΄ 270.

6.3.2 Ρόδος

Στην Ρόδο, η μοναδική θεσμοθετημένη βιομηχανική περιοχή βρίσκεται στη θέση «Τσαϊρί» στο δήμο Καλλιθέας.⁷ Εκεί βρίσκονται διάφορες εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις. Παλαιότερα υπήρχε και βιομηχανική – βιοτεχνική ζώνη, στην πόλη της Ρόδου και συγκεκριμένα στην περιοχή Ζέφυρος.⁸ Σήμερα

εκεί λειτουργούν ακόμα μερικές βιομηχανίες εμφιάλωσης κρασιού και ούζου. Εκεί υπάρχει και το παλιό εργοστάσιο της ΔΕΗ.

6.4 Αεροδρόμια

6.4.1 Κως

Στην Κω λειτουργεί διεθνές αεροδρόμιο στην Αντιμάχεια. Διαθέτει μεγάλο διάδρομο και δέχεται απ' ευθείας πτήσεις από το εξωτερικό. Δεν διαθέτει όμως πολλές θέσεις στάθμευσης. Μόνο 6 + 2 επιπλέον στο παλιό κτίριο του αεροδρομίου που είναι απέναντι από το νέο που λειτουργεί τώρα. Στοιχεία αφίξεων παρουσιάζονται στο κεφαλαίο 9.

Πίνακας 6.6: Κινήσεις αεροσκαφών αεροδρομίου «Ιπποκράτης» Κω 1997-2003

ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΩ 1997-2003	
Έτος	Κινήσεις
1997	8.622
1998	8.580
1999	9.552
2000	10.516
2001	10.996
2002	10.154
2003	10.348

Πηγή: Αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω 2004

6.4.2 Ρόδος

Στην Ρόδο και συγκεκριμένα στο Παραδείσι λειτουργεί διεθνές αεροδρόμιο. Διαθέτει μεγάλο διάδρομο και δέχεται από ευθείας πτήσεις από το εξωτερικό. Δεν διαθέτει όμως πολλές θέσεις στάθμευσης. Μόνο 8. Υπάρχει και στρατιωτικό αεροδρόμιο στα Μαριτσά το οποίο εξυπηρετεί μόνο της ανάγκες των ενόπλων δυνάμεων. Στοιχεία αφίξεων παρουσιάζονται στο κεφαλαίο 9.

Πίνακας 6.7: Αφίξεις αεροσκαφών ναυλωμένων πτήσεων αεροδρομίου

«Διαγόρας» Ρόδου.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ	
1970	1.076
1971	1.843
1972	2.538
1973	2.790
1974	1.723
1975	1.978
1976	.
1977	
1978	
1979	
1980	3.782
1981	3.903
1982	
1983	
1984	4.090
1985	5.022
1986	
1987	4.804
1988	4.910
1989	5.071
1990	5.296
1991	5.213
1992	6.382
1993	6.389
1994	7.325
1995	6.835
1996	5.706
1997	12.000
1998	11.000
1999	12.000
2000	.
2001	15.500.
2002	15.000
2003	16.000

Πηγές: Αεροδρόμιο Ρόδου «Διαγόρας» 2004,

Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου 1997 ,

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Δελτίο Απογραφής 1999-2000

Πίνακας 6.8 : Κινήσεις αεροσκαφών αεροδρομίου Διαγόρας Ρόδου

ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑΣ ΡΟΔΟΥ	
Έτος	Κινήσεις αεροσκαφών
1986	7.963
1987	7.971
1988	9.735
1989	9.834
1990	9.983
1991	9.076
1992	11.339
1993	11118
1994	12.047
1995	11.949
1996	21.808
1997	23.898
1998	21.808
1999	24.202
2000	
2001	31.731
2002	30.449
2003	31.890

Πηγή: Αεροδρόμιο Ρόδου Διαγόρας 2004-2005

¹ Γ.Σπιλάνης, Η.Σπιριδωνίδης, Ν.Μισαηλίδης, Προσπελασιμότητα στα νησιά του Αιγαίου. Πραγματική Εικόνα και Απόσταση, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος, σελίδα 4.

² Λιμεναρχείο Κω Σεπτέμβριος 2004

³ Δημήτρης Προκοπίου, Το Νομικό Πλαίσιο Προστασίας του Περιβάλλοντος από Πετρελαιοειδή, η Περιβαλλοντική Πολιτική, του Εφοδιασμού Ναυτικών Καυσίμων και των Τερματικών Σταθμών Πετρελαιοειδών, Εργασία στο μάθημα, Δίκαιο Περιβάλλοντος Πειραιάς 2001, σελίδα 17.

⁴ ΔΕΗ, ΑΣΠ Κω, Οκτώβριος 04

⁵ ΔΕΗ, ΑΗΣ Σορωνής Ρόδου 2001

⁶ Δήμος Κω , Διεύθυνση Πολεοδομίας Οκτώβριος 2004

⁷ Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, Διεύθυνση Πολεοδομίας, 2004

⁸ Δήμος Ρόδου, Διεύθυνση Πολεοδομίας, 2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΙΔΡΥΘΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΥΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

7.1 Η μορφή της οικονομίας των νησιών

Η οικονομία της Κω και της Ρόδου βασίζεται κυρίως στο τουρισμό. Όλα τα στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι υπόλοιποι τομείς της οικονομίας φθίνουν ή παραμένουν σταθεροί παρά την αύξηση της ζήτησης.

Ο τουρισμός στα δυο αυτά νησιά άρχισε να αναπτύσσεται συστηματικά από τη δεκαετία του '70. Η τουριστική μορφή της οικονομίας παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα, ότι η ζήτηση είναι ασταθής.

Κύριος φυσικός πόρος είναι το περιβάλλον, φυσικό και δομημένο περιβάλλον, παραλίες κλπ, ο πολιτισμός, τα αξιοθέατα, οι εκτάσεις που προσφέρονται για καλλιέργειες. Παλαιότερα στα δυο νησιά λειτουργούσαν διάφορες επιχειρήσεις του μεταποιητικού τομέα. Σήμερα η αποβιομηχάνιση και η στασιμότητα στον

αγροτικό τομέα είναι γεγονός. Αυτό αποδεικνύεται από σύγκριση των βιοτεχνιών που λειτουργούσαν παλαιότερα με αυτές που δραστηριοποιούνται σήμερα.

Ευκαιρίες σε μια οικονομία έστω και νησιωτική όπως αυτή της Κω και της Ρόδου υπάρχουν πάντα. Απόδειξη των ευκαιριών που υπάρχουν είναι οι εκατοντάδες χιλιάδες κόσμος που επισκέπτονται τα νησιά κάθε χρόνο. Πολιτισμός και τουρισμός, αγροτικά προϊόντα και επεξεργασία, λαϊκή τέχνη και εξοπλισμοί ξενοδοχείων, τρόφιμα και ποτά αποτελούν τομείς στους τόπους μπορεί να δοθεί επενδυτική σημασία

Πίνακας 7.1: Εκτίμηση πληθυσμού Κω και Ρόδου

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΩ ΚΑΙ ΣΤΗ ΡΟΔΟ			
	Μόνιμος Πληθυσμός	Εποχικός Πληθυσμός	Σύνολο πληθυσμού τους μήνες της υψηλής σαιζόν.
ΚΩΣ	30000	75000	105000
ΡΟΔΟΣ	120000	120000	240000

Η ετήσια πραγματοποιημένη τουριστική κατανάλωση αποτελεί μια δραστηριότητα που διαχέεται σε ολόκληρο το κοινωνικό και οικονομικό φάσμα της χωρικής ενότητας υποδοχής της Δωδεκανήσου. Το 70% του πληθυσμού απασχολείται στον τουρισμό. Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός και κατ' επέκταση η τουριστική πολιτική ασχολείται μέχρι τώρα μόνο με τον επηρεασμό της τουριστικής ζήτησης και τη συγκυριακή επίλυση των προβλημάτων λειτουργίας του τουριστικού κυκλώματος. Η περιφερειακή πολιτική για την Κω και τη Ρόδο πρέπει να υπεισέρχεται σε προβλήματα παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων για τα

οποία πραγματοποιήθηκε η τουριστική δαπάνη, δηλαδή στην παραγωγική διάρθρωση της οικονομίας της χωρικής ενότητας της Δωδεκανήσου. Βέβαια πρέπει να σημειωθεί ότι η παραγωγή πρέπει να επικεντρωθεί μόνο σε προϊόντα που μπορούν προωθηθούν σε ανταγωνιστικές τιμές εντός και εκτός των νησιών. Η παραγωγή του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα δεν επαρκεί ποσοτικά και ποιοτικά για τη κάλυψη των αναγκών του μόνιμου αλλά και του τουριστικού πληθυσμού. Η βασική στρατηγική επιδίωξη πρέπει να είναι ο προσδιορισμός εκείνων των οικονομικών δραστηριοτήτων οι οποίες:

- Παρουσιάζουν μια δυναμική και επιχειρηματικές ευκαιρίες δραστηριοποίησης για την ικανοποίηση της εντόπιας τουριστικής κατανάλωσης
- Επιτρέπουν την ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού και την αξιοποίηση των πόρων του Νομού Δωδεκανήσου

Σε περίπτωση που εφαρμοσθούν οι παραπάνω ιδέες ανάπτυξης τότε το μεγαλύτερο μέρος της προστιθέμενης αξίας θα τοποθετηθεί στις τοπικές οικονομίες.

7.2 Ο μετασχηματισμός της οικονομίας των νησιών

7.2.1 Τα αίτια της αποβιομηχάνισης

Πριν διατυπώσουμε προτάσεις για ανάπτυξη στην Κω και στη Ρόδο θα συγκρίνουμε τι γίνεται από παραγωγικής άποψης στη ρόδο και στην Κω σε

σχέση με τι γινόταν πριν 20-30 χρόνια. Αν γυρίσουμε στο παρελθόν παρατηρούμε ότι στην Κω και στη Ρόδο παλαιότερα λειτουργούσαν πολύ περισσότερες βιομηχανίες από ότι σήμερα. Σήμερα οι βιοτεχνίες και οι βιομηχανίες έχουν μειωθεί, και πλέον όλες εξυπηρετούν τη ζήτηση των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών. Ως αίτια της αποβιομηχάνισης στα νησιά μπορούμε να αναφέρουμε τα εξής.:

- Η απασχόληση με τον τουρισμό είναι πιο εύκολη από ότι η απασχόληση με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής
- Δεν υπάρχουν μεγάλοι κλήροι και έτσι οι εντατικές καλλιέργειες είναι αδύνατες
- Οι τιμές των παραγομένων προϊόντων δεν είναι ανταγωνιστικές με τα εισαγόμενα
- Συχνά οι ντόπιοι δεν επιθυμούν τα προϊόντα τις περιοχής τους
- Το μεταφορικό κόστος είναι τις περισσότερες φορές απαγορευτικό
- Η εποχικότητα του τουρισμού επηρεάζει τη ζήτηση για αγαθά. Για παράδειγμα το χειμώνα πολλές επιχειρήσεις κλείνουν ή μειώνουν προσωπικό.

Επίσης και η αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή έχει και αυτή μειωθεί δραστικά.

7.2.2. Η Κως παλαιότερα

Στην Κω λειτουργούσε μεγάλο εργοστάσιο εμφιάλωσης κρασιού, εργοστάσιο ετοιμών ενδυμάτων, κονσερβοποιία ντομάτας (ντοματάκι) αλλά και βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων που πραγματοποιούσε εξαγωγές στο εξωτερικό. Οι περισσότερες επιχειρήσεις από αυτές έκλεισαν.

7.2.3 Η Κως σήμερα

Η αποβιομηχάνιση του νησιού είναι γεγονός. Παράγοντες όπως το κόστος μεταφοράς κάνουν ασύμφορη την προώθηση των προϊόντων του νησιού στον Πειραιά αλλά και στη Ρόδο! Οι μόνοι προορισμοί που τα προϊόντα της Κω είναι ανταγωνιστικά είναι η Κάλυμνος και η Νίσυρος.

7.2.4 Η Ρόδος παλαιότερα

Το 1972 στη Ρόδο λειτουργούσαν οι εξής βιομηχανίες: Πλεκτήρια, αρωματοποιεία, οινοποιεία, οινοπνευματοποιεία, σαπυνοποιεία, ελαιουργεία, βυρσοδεψεία, ταπητουργεία, αλευρόμυλοι, κεραμοποιεία, καπνοβιομηχανία, ξυλουργεία.¹ Σήμερα δεν λειτουργούν τα πλεκτήρια, τα ταπητουργεία,

Επίσης λειτουργούσαν και οι παραπάνω βιοτεχνίες με αντικείμενο, το 1972:

Ξυλουργία, η πεταλοποιεία, η χαλκεία, οι σαμαράδες, η χρυσοχοΐα, η αργυρό-χρυσοχοΐα, η ραπτική, η μηχανουργία, η ηλεκτροτεχνία, η υδραυλική και η υποδηματοποιία.

7.2.5 Η Ρόδος σήμερα

Σήμερα η κατάσταση είναι διαφορετική. Λειτουργούν πλέον τα οι μονάδες με τα παρακάτω αντικείμενα, οινοποιεία, ελαιουργεία, κεραμοποιεία, ξυλουργεία. Γενικότερα η οικονομία έχει μεταμορφωθεί σε τουριστική. Τα προϊόντα που παράγει η Ρόδος δεν αρκούν ενώ η τουριστική ανάπτυξη είναι ο μόνος τομέας που συνεχίζεται.

7.3 SWOT ANALYSIS για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια παραγωγή στη Ρόδο και την Κω

Οι συνθήκες που επικρατούν στα νησιά, για τις νέες επιχειρήσεις είναι διαφορετικές σε πολύ μεγάλο βαθμό από αυτές που επικρατούν σε ηπειρωτικές περιοχές. Οι οικονομίες στην Κω και στη Ρόδο έχουν μετασηματισθεί. Παρακάτω ακολουθεί ανάλυση για να γίνουν πιο σαφείς οι οικονομικές συνθήκες για τις επιχειρήσεις στα δυο νησιά.

► Δυνάμεις:

- Φθηνότερες πρώτες ύλες για αυτές που προέρχονται από το νησί.
- Χαμηλό κόστος για τα εντόπια προϊόντα λόγω ελαχιστοποίησης του κόστους μεταφοράς
- Μεγάλη ζήτηση για προϊόντα την τουριστική περίοδο

► Αδυναμίες:

- Συχνά οι τοπικές κοινωνίες δεν προτιμούν τα εντόπια προϊόντα

- Πολλά εισαγόμενα προϊόντα είναι φθηνότερα
- Εποχικότητα
- Οι άλλες ανταγωνιστικές αγορές
- Ακριβοί μισθοί και μεροκάματα
- Αστάθεια του πληθυσμού που επισκέπτεται τα δυο νησιά

► Ευκαιρίες:

- Η επικείμενη αύξηση του τουρισμού – αύξηση της ζήτησης
- Τα διάφορα προγράμματα που υποστηρίζουν την επιχειρηματικότητα
- Οι νέες τεχνολογίες
- Οι νέες μορφές τουρισμού
- Οι φυσικοί πόροι
- Οι πολιτιστικοί πόροι- παραδόσεις

► Απειλές:

- Φθηνότερα προϊόντα από εσωτερικό και εξωτερικό
- Ανταγωνισμός από άλλες αγορές εξωτερικού επισκέψιμες την ίδια μέρα (Τουρκία)
- Ανταγωνισμός από άλλες αγορές εσωτερικού επισκέψιμες την ίδια μέρα (Κάλυμνος κα)

7.4 Βιομηχανίες και άλλες παραγωγικές δραστηριότητες που μπορούν να ιδρυθούν με βάση τους φυσικούς πόρους

7.4.1 Πρωτογενής παραγωγή

- Έδαφος
- Παραγωγικά ζώα

Η πρωτογενής παραγωγή δεν απαιτεί ιδιαίτερη τεχνολογία. Απαιτεί όμως εργατικό δυναμικό με θέληση. Στη Ρόδο και στην Κω πολλοί σταμάτησαν να ασχολούνται με την αγροτική παραγωγή. Τα διαθέσιμα εδάφη όμως παραμένουν ακαλλιέργητα. Η κτηνοτροφία, εξακολουθεί να μην επαρκεί. Κατά γενική ομολογία στην Κω και στη Ρόδο, η πρωτογενής παραγωγή είναι ένας τομέας στον οποίο αν δινόταν μεγαλύτερη έμφαση θα μπορούσε να αποφέρει αρκετά κέρδη.

Οι οικονομικές δραστηριότητες και τα προϊόντα του πρωτογενή τομέα της οικονομίας που διαθέτουν ένα δυναμικό και ευκαιρίες αγοράς με σκοπό την ικανοποίηση της τουριστικής κατανάλωσης, είναι τα παρακάτω:

- Γεωργία: Σιτάρι, Πατάτα, Λαχανικά και Κηπευτικά, Σταφύλι, Ελιές, Εσπεριδοειδή, Λοιπές Καλλιέργειες
- Κτηνοτροφία: Εκτροφή προβατοειδών, αιγοειδών, πουλερικών, μοσχαριών, και χοίρων. Μελισσοκομία
- Αλιεία: Αλιεία θάλασσας και λειτουργία Ιχθυοτροφείων

7.4.2 Δευτερογενής παραγωγή

► Βιομηχανία και βιοτεχνία

- Ορυκτοί πόροι

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι υπάρχουσες βιομηχανίες έχουν αντικείμενο την επεξεργασία αγροτικών προϊόντων

- Λιγνιτωρυχεία

Στη Ρόδο υπάρχουν κοιτάσματα άνθρακα (λιγνίτη), και παλαιότερα είχαμε εξορύξεις. Η δραστηριότητα αυτή έχει σταματήσει από τη δεκαετία του '60. Δεν υπάρχουν μελέτες για περαιτέρω δραστηριότητες.

- Οι οικονομικές δραστηριότητες και τα προϊόντα του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας που διαθέτουν ένα δυναμικό και ευκαιρίες αγοράς με σκοπό την ικανοποίηση της τουριστικής κατανάλωσης είναι τα παρακάτω:²

► Γεωργικά προϊόντα

- Παραγωγή και συντήρηση κρέατος και κρέατος πουλερικών. Παραγωγή προϊόντων από κρέας, επεξεργασία και συντήρηση αλιευμάτων.
- Επεξεργασία και συντήρηση φρούτων και λαχανικών. Παρασκευή διατηρούμενων φρούτων και λαχανικών: Πατάτα, χυμοί από φρούτα και λαχανικά, ζαχαρώδη προϊόντα φρούτων, Παρασκευή προϊόντων διατροφής, βρώσιμες ελιές.
- Παραγωγή φυτικών και ζωικών ελαίων και λιπών.
- Παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων: Γάλα, κρέμα, βούτυρο, γιαούρτι, τυριά και παγωτά.

- Επεξεργασία δημητριακών και οσπρίων: Άλευρα, τρόφιμα από δημητριακά, άμυλα.
- Παραγωγή ζωοτροφών: Ζωοτροφές για κατοικίδια και άλλα ζώα.
- Παραγωγή ειδών διατροφής: Αρτοποιία, είδη ζαχαροπλαστικής και μπισκότα, σοκολάτα, κακάο, ζαχαρωτά, αλευρώδη προϊόντα.
- Παραγωγή αλλά και εμφιάλωση μπύρας
- Παραγωγή και εμφιάλωση ποτών

► Άλλα προϊόντα

- Λαϊκή τέχνη
- Ρουχισμός

7.4.3 Τριτογενής παραγωγή

Η σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα στην Κω και στη Ρόδο είναι ο τουρισμός. Η τουριστική ανάπτυξη δηλαδή κυριαρχεί. Ανεξάρτητα από το ότι πρέπει να αναπτύσσονται και άλλοι τομείς της παραγωγής, επειδή ο τουρισμός δεσπόζει πρέπει και αυτός να βελτιώνεται και να εμπλουτίζεται με νέες επενδύσεις. Στόχοι για την τουριστική ανάπτυξη και ευκαιρίες για επενδύσεις είναι, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και η αύξηση της τουριστικής ποιότητας. Το τουριστικό προϊόν παρουσιάζει ιδιομορφίες που συντίθενται από ανομοιογενή στοιχεία (φύση, περιβάλλον, πολιτισμός, μεταφορά, κατάλυμα, ψυχαγωγία, υπηρεσίες στον τόπο προορισμού) τα οποία επηρεάζουν εξίσου την ανταγωνιστικότητα του, ενώ δεν συμβάλλουν στην βελτίωση ή τη διατήρηση της.³

Η άποψη αυτή είναι η παραδοσιακή. Η σύγχρονη άποψη υπαγορεύει πλέον ότι ο τουριστικός προορισμός θεωρείται ο ίδιος ως προϊόν. Βάσει αυτού οι προσεγγίσεις του τουρισμού περιλαμβάνουν τα παρακάτω αντικείμενα:

- Περιβάλλον φυσικό (φυσικές ομορφιές, παραλίες)
- Περιβάλλον οικιστικό (οικισμοί)
- Παραδόσεις, Πολιτισμός, Αρχαιότητες
- Διασκέδαση
- Ποιότητα καταλυμάτων και εστίασης
- Καλές τέχνες

7.5 Επενδυτικές ιδέες:

Μετά από έρευνα των παραγωγικών δραστηριοτήτων και της ιστορίας της παραγωγής στην Κω και τη Ρόδο, καταλήξαμε στις παρακάτω επενδυτικές ιδέες για τα δύο νησιά.

► Αγροτική οικονομία:

- Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν μερικές από τις καλλιέργειες οι οποίες μπορούν να συσχετισθούν με την απασχόληση στον τουριστικό τομέα λόγω των διαφορετικών περιόδων απασχόλησης που απαιτείται για την ενασχόληση με αυτές και με τον τουρισμό. Ειδικότερα μιλάμε για την ελαιοκαλλιέργεια, την αμπελοκαλλιέργεια και την δενδροκομία.⁴

- Καλλιέργειες αγροτικών προϊόντων που ευδοκιμούν στο νησί σε επαρκείς ποσότητες
- Παραγωγικά ζώα που να καλύπτουν την τοπική ζήτηση τουριστική και μη

► *Τουριστική Οικονομία*

- Αγροτουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Τουρισμός των μνημείων
- Καλλιτεχνικός τουρισμός
- Αναβάθμιση ποιότητας του τουριστικού προϊόντος

► *Και μια καινοτομία:*

- Συμμετοχικός τουρισμός (Συμμετοχή του τουρίστα στο τουριστικό προϊόν) σε σχέση με τον πολιτισμό

Βιοτεχνία και βιομηχανία

- Τρόφιμα
- Ποτά
- Μπύρα
- Γλυκά
- Λαϊκή τέχνη και ρουχισμός έστω σε στοιχειώδες επίπεδο

¹ Παπαχριστοδούλου Χ.Ι., Ιστορία της Ρόδου, Από τους Προϊστορικούς Χρόνους έως την Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου, Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, Β' έκδοση συμπληρωμένη , Αθήνα 1994 σελ 24-28

² Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τουρισμός και Τοπικά Προϊόντα Νομού Δωδεκανήσου, Μάιος 2000, σελίδες 114-118.

³ Λογοθέτης Μ, Δωδεκάνησα . Ένα Πολύμορφο Πρότυπο Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης, Ρόδος 2004 σελ.42

⁴ Σύμπραξις ΑΕ, Μελέτη Αξιοποίησης Συγκριτικών Πλεονεκτημάτων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στη Γεωργία, Αθήνα 1994, σελίδες 142-143.

8. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

8.1 Περιοριστικοί παράγοντες της ανάπτυξης

Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του Νομού Δωδεκανήσου, οι φυσικοί πόροι και η μορφή οικονομίας της περιοχής θέτουν ορισμένους περιορισμούς στην ανάπτυξη.

Στις μικρές νησιωτικές οικονομίες, οι αντοχές της ανάπτυξης είναι περιορισμένες αφού οι συντελεστές της παραγωγής όπως το έδαφος και το ανθρώπινο δυναμικό, δεν μπορούν εκ των πραγμάτων να αυξάνονται απεριόριστα. Έτσι λοιπόν, έστω και αν επιχειρούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι οι επενδύσεις σε υποδομές έχουν τη δυνατότητα να έχουν μεγαλύτερη ευελιξία, στη συγκεκριμένη περίπτωση της Κω και της Ρόδου, η αρχή αυτή δεν ισχύει για τα δυο νησιά, λόγω του περιορισμένου χώρου και της παντελούς αδυναμίας υποκατάστασης των συντελεστών παραγωγής.¹ Η οποιαδήποτε λοιπόν εντατικοποίηση των ρυθμών ανάπτυξης χωρίς το απαραίτητο περιβαλλοντικό σχεδιασμό θα έθετε σε κίνδυνο την ίδια την αντοχή των νησιών και θα δημιουργούσε προβλήματα στο περιβάλλον.

Υπάρχουν επίσης γεωγραφικά μειονεκτήματα, που εμποδίζουν την ομαλή ανάπτυξη των νησιών και δημιουργούν προβλήματα άνισου ανταγωνισμού με τις ηπειρωτικές περιοχές, επιταχύνοντας την υποβάθμιση των άλλοτε ουσιαστικών, οικονομικών δραστηριοτήτων όπως η αλιεία, η γεωργία και ορισμένες βιοτεχνίες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων.

Η γεωγραφική μορφή της Κω και της Ρόδου καθορίζουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της οικονομίας τους. Νησιά ευαίσθητα ως προς το περιβάλλον και την οικονομία. Νησιά που η ανάπτυξη τους περιορίζεται από εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες.

8.1.1 Οικονομικός κίνδυνος

Ως οικονομικό κίνδυνο ορίζουμε την ασταθή ζήτηση και τις αντισοικονομίες κλίμακας.

Οι παράγοντες της παραγωγής δεν είναι απεριόριστοι και η ζήτηση για όλα τα αγαθά είναι ελαστική. Ως εκ τούτου και η προσφορά λόγω του «εποχικού χαρακτήρα της οικονομίας» είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Αν υποθέσουμε ότι η ζήτηση για αγαθά καλύπτεται 100% από τοπικά ανταγωνιστικά προϊόντα, και μερικές ποσότητες μείνουν αδιάθετες στην αγορά, οι τιμές τους δεν είναι ανταγωνιστικές για να διατεθούν στην υπόλοιπη ελληνική αγορά και έτσι κινδυνεύουν να μείνουν αδιάθετες.

8.1.2 Περιβαλλοντικός κίνδυνος

Ως περιβαλλοντικό κίνδυνο ορίζουμε τις ευαισθησίες του τοπικού περιβάλλοντος το οποίο είναι και το κύριο τοπικό τουριστικό προϊόν.

Το βασικό θέλημα για τον τουρίστα είναι το περιβάλλον. Η οποιαδήποτε εντατικοποίηση των ρυθμών ανάπτυξης χωρίς το απαραίτητο περιβαλλοντικό και οικονομικό σχεδιασμό θα έθετε σε κίνδυνο την ίδια την αντοχή των νησιών, θα δημιουργούσε προβλήματα στο περιβάλλον αλλά και στην οικονομική του οντότητα.

Υπάρχουν επίσης γεωγραφικά μειονεκτήματα που εμποδίζουν την ομαλή ανάπτυξη των νησιών και δημιουργούν προβλήματα άνισου ανταγωνισμού με τις ηπειρωτικές περιοχές, επιταχύνοντας την υποβάθμιση των άλλοτε ουσιαστικών, οικονομικών δραστηριοτήτων όπως η αλιεία, η γεωργία και ορισμένες βιοτεχνίες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων.

8.2 Ανάλυση κατά παράγοντες

Η Κως και η Ρόδος παρουσιάζουν πληθώρα από ιδιαιτερότητες όπως και η κάθε περιοχή. Αυτά τα προβλήματα διογκώνονται δεδομένου ότι μιλάμε για νησιωτικές περιοχές. Παρακάτω θα αναφερθώ στα ζητήματα που περιορίζουν την ανάπτυξη στις περιοχές αυτές ανά κατηγορία αλλά και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τοπικές επιχειρήσεις.

8.2.1 Περιβάλλον και τοποθεσία

Η Κως και η Ρόδος αποτελούν τουριστικές περιοχές και το περιβάλλον τους χαρακτηρίζεται από καθεστώς προστασίας. Η απόσταση από τα λιμάνια και η σύνδεση με τους οδικούς άξονες του νησιού είναι και αυτοί παράγοντες που καθορίζουν την θέση των βιοτεχνικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων στην Κω και στη Ρόδο .

Παρατηρώντας τα δυο νησιά, διαπιστώνουμε ότι οι βιομηχανικές και οι βιοτεχνικές δραστηριότητες συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες περιοχές:

Κως:

- Μαρμαρωτό
- Αντιμάχεια

Ρόδος:

- Τσαίρι

8.2.2 Εποχικότητα

Η Κως και η Ρόδος αποτελούν τουριστικούς προορισμούς μαζικού τουρισμού. Στην υψηλή τουριστική σεζόν, η Ρόδος προσεγγίζει τον πληθυσμό των 250.000 ατόμων, μόνιμων και τουριστών. Η Κως βάσει ιδίων υπολογισμών προσεγγίζει τον πληθυσμό των 110.000 ατόμων μόνιμων και τουριστών.

Μετά τον τερματισμό της τουριστικής σαιζόν, ο πληθυσμός των νησιών επανέρχεται στα επίπεδα των μόνιμων κατοίκων. Η Ρόδος προσεγγίζει τις 120.000 και η Κως τους 30.000 κατοίκους.

Το γεγονός λοιπόν της εποχικότητας του τουρισμού και της διακύμανσης του πληθυσμού δημιουργεί προβλήματα στην παραγωγή. Ας υποθέσουμε ότι τα δυο νησιά παράγουν τα απαιτούμενα αγροτικά προϊόντα αλλά και τα βιομηχανικά προϊόντα που μπορούν να παραχθούν στα νησιά, στο επίπεδο του καλοκαιρινού πληθυσμού. Η παραγωγή το καλοκαίρι εξυπηρετεί όλη ζήτηση. Το χειμώνα όμως ο πληθυσμός μειώνεται και στην περίπτωση αυτή μια παραγωγική μονάδα πρέπει να έχει την άνεση να μειώσει την παραγωγή ή να την διαθέσει σε άλλες αγορές μια και είναι δύσκολο να προωθήσει την πλεονάζουσα παραγωγή εκτός του νησιού λόγω του υψηλού μεταφορικού κόστους. Η παραγωγή λοιπόν ενός προϊόντος στα νησιά πρέπει να είναι διαφορετική το καλοκαίρι και διαφορετική το χειμώνα. Αυτό όμως το γεγονός επηρεάζει την όλη ζωή της επιχείρησης. Από την μελέτη σκοπιμότητας της επιχείρησης, μέχρι τη λειτουργία της, το τέλος ή τον μετασχηματισμό της. Συμφέρει λοιπόν σε ένα επιχειρηματία να ανοίξει επιχείρηση στη Ρόδο που να καλύπτει όλη τη ζήτηση; Ποιο είναι το ποσοστό της αγοράς που θα πρέπει να καλύπτει η επιχείρηση; Ας εξετάσουμε λοιπόν την περίπτωση της μπίρας. Αν και υπάρχει υψηλή κατανάλωση μπίρας το καλοκαίρι, ο χαμηλός πληθυσμός της Κω το χειμώνα δεν κάνει βιώσιμη τη λειτουργία ζυθοποιίας στην Κω.

8.2.3 Κόστος παραγωγής – οικονομίες κλίμακας

Οι οικονομίες κλίμακας είναι πιο δύσκολο να επιτευχθούν στα δυο νησιά. Μεγάλες βιομηχανίες είναι αδύνατο να λειτουργούν για να εξυπηρετούν ανάγκες 100.000 ανθρώπων το χειμώνα και 200.000 το καλοκαίρι αντίστοιχα. Οι μεγάλες βιομηχανίες που λειτουργούν στην Κω και στη Ρόδο μετριοούνται στα δάκτυλα του ενός χεριού.

8.2.4 Εργατικό δυναμικό

Είναι πλέον γεγονός ότι η ελληνική βιοτεχνία φθίνει, πολλά ανταγωνιστικά προϊόντα εισάγονται στην Ελλάδα σε πολύ χαμηλότερες τιμές από τα εντόπια. Το εργατικό κόστος διαφέρει σε πολύ μεγάλο βαθμό από αυτό του εξωτερικού. Για αυτό και πολλές βιοτεχνίες στη Ελλάδα μεταφέρονται στα Βαλκάνια. Πως είναι λοιπόν δυνατό να είναι ανταγωνιστική μια βιοτεχνία στη Ρόδο ή στη Κω. Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι η γήρανση του πληθυσμού και το χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης επηρεάζει και αυτό αρνητικά το επίπεδο του εργατικού δυναμικού.

8.2.5 Ενέργεια

Το πρόβλημα της ενέργειας επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη μια βιομηχανικής μονάδας.. Πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι η παραγόμενη

ποσότητα ηλεκτρικού ρεύματος στη Ρόδο δεν επαρκεί, ενώ στην Κω επαρκεί. Στο ανάλογο προηγούμενο κεφάλαιο, δίνονται λεπτομέρειες.

8.2.6 Εξάρτηση από άλλες περιοχές

Η Κως και η Ρόδος αποτελούν νησιωτικές περιοχές και ως εκ τούτου εξαρτώνται από την ηπειρωτική χώρα για τα προϊόντα και τις πρώτες ύλες που χρειάζονται και δεν μπορούν να τις παράγουν και διατίθενται σε υψηλότερες τιμές λόγω του μεταφορικού κόστους.

8.2.7 Μεταφορές

Η απόσταση, το κόστος και η συχνότητα μεταφορών επηρεάζουν και αυτές με τη σειρά τους τις επιχειρήσεις της Κω και της Ρόδου που είτε θέλουν πρώτες ύλες για την παραγωγή τους είτε θέλουν να εξάγουν τα προϊόντα που παράγουν. Πρέπει να σημειωθεί ότι το μεταφορικό κόστος μεταξύ των νησιών της Δωδεκανήσου πλησιάζει το κόστος μεταφορών από τα νησιά προς τον Πειραιά και αντίθετα.

8.2.8. Ανεπάρκεια υδάτινων πόρων

Οι ειδικές κλιματολογικές συνθήκες που δεν ευνοούν τις βροχοπτώσεις κάνουν επιτακτική την ανάγκη για σωστή διαχείριση των υδάτινων πόρων μια και οι υδάτινοι πόροι είναι περιορισμένοι.

8.3 Προβλήματα της Δωδεκανήσου

Το έτος 2003 πραγματοποιήθηκε έρευνα για τον τουρισμό και τα προβλήματα της Δωδεκανήσου. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των μελών η συγκοινωνία και οι μεταφορές αποτελούν το σημαντικότερο πρόβλημα της Δωδεκανήσου.² Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν ανά τμήμα του Επιμελητηρίου έχουν ως εξής:

Τουλάχιστον από το 10% των μελών ανά τμήμα (ανεξαρτήτως τμήματος αναφέρθηκαν):

Στο επαγγελματικό τμήμα:

- Συγκοινωνία και μεταφορές (33%)
- Τουριστική ανάπτυξη (21%)
- Διαφήμιση (18%)
- Υποδομές (14%)
- Ενημέρωση (12%)

Στο εμπορικό τμήμα

- Συγκοινωνία και μεταφορές (48%)
- Υποδομές (15%)
- Τουριστική ανάπτυξη (13%)

Στο τμήμα μεταποίησης:

- Συγκοινωνία και μεταφορές (48%)
- Φορολογία (15%)
- Τουριστική ανάπτυξη (12%)
- Υποδομές (11%)

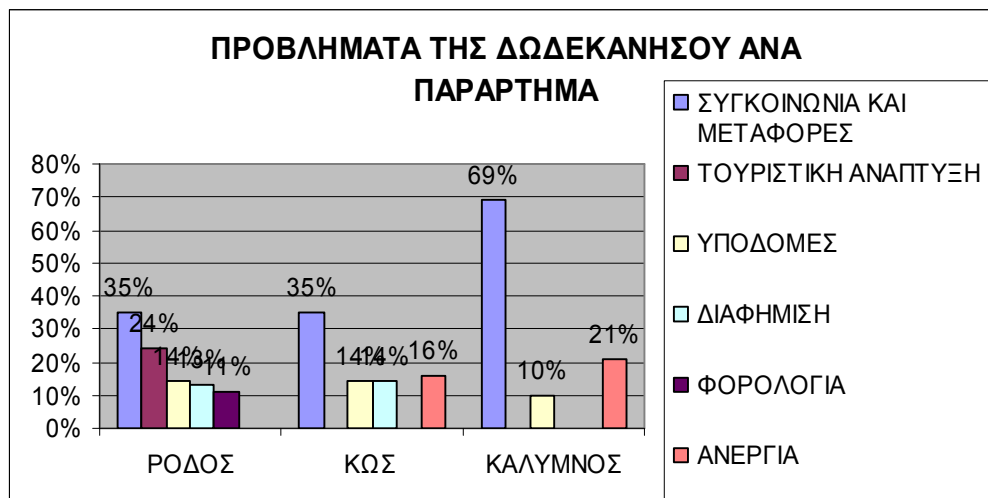
- Οικονομική ανάπτυξη (10%)

Στο τουριστικό τμήμα:

- Τουριστική ανάπτυξη (43%)
- Συγκοινωνία και μεταφορές (35%)
- Διαφήμιση (18%)
- Υποδομές (13%)
- Εμπορική ανάπτυξη (10%)

Ανά παράρτημα, τα στοιχεία είναι ως εξής :

Τουλάχιστον από το 10% των μελών ανά παράρτημα του Επιμελητηρίου ανεξαρτήτως αναφέρθηκαν :

Σχήμα 8.1: Προβλήματα της Δωδεκανήσου ανά παράρτημα του Επιμελητηρίου Δωδεκανήσου κατά δήλωση των μελών του.

8.4 Συμπεράσματα

Οι γενικότερες συνθήκες που επικρατούν στα νησιά και επηρεάζουν τις οικονομικές δραστηριότητες ως επιχειρησιακό περιβάλλον πρέπει να υπολογιστούν πριν διατυπωθούν επενδυτικές προτάσεις. Η μέχρι τώρα ανάπτυξη έχει φέρει τα παρακάτω αποτελέσματα:

8.4.1 Αναπτυξιακές επιπτώσεις³

- Μείωση πληθυσμού ορεινών περιοχών
- Υπερσυγκέντρωση πληθυσμού στις πόλεις
- Περιθωριοποίηση αγροτικών κοινοτήτων και εγκατάλειψη ορεινών περιοχών
- Αξιοποίηση πόρων με μοναδικό στόχο την τουριστική ανάπτυξη
- Χαμηλής ποιότητας τουρισμός σε συγκεκριμένες περιοχές
- Υπερεξάρτηση οικονομίας από παράκτιο τουρισμό
- Αναπτυξιακή πόλωση βορρά νότου και ανατολής δύσης
- Απουσία αναπτυξιακής υποστήριξης των ορεινών και νότιων αγροτικών περιοχών
- Περιορισμένες συνδέσεις τουρισμού με πρωτογενή και δευτερογενή τομέα
- Πίεση στο παράκτιο περιβάλλον από το κλασικό πρότυπο παράκτιου τουρισμού
- Ανυπαρξία γενικότερης πολιτικής υποστήριξης μορφών εναλλακτικού τουρισμού

¹ Σωτήρης Φωκάς, Η Δωδεκάνησος στο Κατώφλι της Νέας Χιλιετίας , Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Δωδεκανήσου, Προγραμματισμός Σχεδιασμός Πολιτικών δράσεων για την περίοδο 2001-2010, Έκδοση ΤΕΔΚ Δωδεκανήσου Ρόδος 2001, σελίδα 55.

² Τα σημαντικότερα προβλήματα της Δωδεκανήσου και του Επιχειρηματικού Κόσμου , Η 12 νήσος των Επιχειρήσεων, τριμηνιαία έκδοση του Επιμελητηρίου Δωδεκανήσου τεύχος 20^ο Ιούνιος 2003

³ Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά 2004, σελίδες 71-72.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

9.1 Ευκαιρίες για ανάπτυξη

Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του νομού Δωδεκανήσου, οι φυσικοί πόροι και η μορφή της οικονομίας της περιοχής θέτουν περιορισμούς στην ανάπτυξη.

Στις μικρές νησιωτικές οικονομίες , οι αντοχές ανάπτυξης είναι περιορισμένες αφού οι συντελεστές παραγωγής όπως το έδαφος και το ανθρώπινο δυναμικό δεν μπορούν εκ των πραγμάτων να αυξάνονται απεριόριστα. Η οποιαδήποτε λοιπόν εντατικοποίηση των ρυθμών ανάπτυξης κινείται σε περιορισμένα πλαίσια και διακρίνεται από ηπιότητα.¹

Με λίγα λόγια λοιπόν, συμπεραίνουμε ότι τα νησιά έχουν τις δυνατότητες να καλύψουν την εντόπια ζήτηση για ορισμένα προϊόντα αλλά είναι αδύνατο να καταφέρουν να εξάγουν τα ίδια προϊόντα σε μεγάλες ποσότητες. Μόνο κάποια προϊόντα για τα οποία εξασφαλίζονται οικονομίες κλίμακας παραγωγής είναι

δυνατόν να είναι ανταγωνιστικά. Πάλι σε σχέση όμως με το υψηλό μεταφορικό κόστος.

Είναι γεγονός ότι το κύριο προϊόν που παράγει η Κως και η Ρόδος είναι οι τουριστικές υπηρεσίες. Αυτό αποδεικνύεται και από το αντικείμενο των βιοτεχνιών που λειτουργούν στα δυο νησιά αλλά και φυσικά από τις επιχειρήσεις των νησιών οι οποίες εξυπηρετούν όλες τον τουρισμό, άμεσα και έμμεσα. Αν παρατηρήσουμε την τουριστική ανάπτυξη στην Κω και στη Ρόδο σε σχέση με τον αγροτικό τομέα της οικονομίας στα νησιά αυτά, βλέπουμε ότι, ενώ αυξάνεται η δυναμικότητα των νησιών σε κλίνες, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις παραμένουν στάσιμες. Με λίγα λόγια συνυπολογίζοντας τα παραπάνω με την συρρίκνωση του δευτερογενούς τομέα παραγωγής, συμπεραίνουμε ότι η μόνη ανάπτυξη που ευδοκιμεί στα δυο νησιά είναι η τουριστική.

9.1.1 Ποιότητα και τουρισμός

Η ορθή προσέγγιση των ζητημάτων ποιότητας και η ένταξη τους σε μια ολοκληρωμένη τουριστική πολιτική έχει ως αντικείμενο την επίτευξη τριών στόχων:

- Επίτευξη μιας ελκυστικής εικόνας του τουριστικού προϊόντος της περιοχής.
- Στήριξη επιδιωκόμενης τάσης για συνεχή αύξηση κερδών και εισοδημάτων μέσω της σταθερής, διαχρονικά, ικανοποίησης της τουριστικής πελατείας.
- Προστασία των χαρακτηριστικών περιβαλλοντικών (φυσικών και ανθρωπογενών) πόρων τουριστικής έλξης, εφόσον μια σωστή προσέγγιση της ποιότητας εμπεριέχει τον σεβασμό και την ορθολογική διαχείριση των πόρων.²

9.1.4 Κίνδυνοι – περιβαλλοντικά προβλήματα – προστασία

Οι κυριότεροι κίνδυνοι υποβάθμισης είναι: Ο τουρισμός χωρίς πρόγραμμα , η άναρχη δόμηση, η διάνοιξη του οδικού δικτύου, οι πυρκαγιές (ανθρωπογενείς), και οι πιέσεις στις δασικές εκτάσεις από ανεξέλεγκτες ανθρώπινες δραστηριότητες

9.1.5 Αγροτουρισμός – οικοτουρισμός

Στην αγροτική νότια Ρόδο είναι εφικτό να εφαρμοστούν προγράμματα αγροτουρισμού. Οι καλλιέργειες που κυριαρχούν στην περιοχή είναι της ελιάς και των αμπελιών ενώ επίσης υπάρχουν και θερμοκήπια. Σχετικά με την παραγωγή κρασιού λειτουργεί εκτός από τα αυτοσχέδια πατητήρια και εργοστάσιο στην περιοχή έτσι ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να παρακολουθούν όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και σε βιομηχανική μορφή. Οι αγροτικές αυτές περιοχές χρήζουν υποστήριξης της παραγωγής με απώτερο σκοπό να μπορέσουν να καλύπτουν μεγαλύτερο ποσοστό των αναγκών του νησιού σε αγροτικά προϊόντα. Η εφαρμογή προγραμμάτων αγροτουρισμού θα δώσει αναγέννηση στην περιοχή χωρίς να αλλοίωση το χαρακτήρα της.

9.1.6 Πολιτισμός και τουρισμός

Στην Κω και στη Ρόδο, νησιά που παρουσιάζουν πλούσια ιστορία, η οποία έχει αφήσει σημάδια από όλες τις εποχές στο δομημένο περιβάλλον και στα ήθη και τα έθιμα, υπάρχουν παρά πολλές ευκαιρίες για την ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού

με έμφαση στον πολιτισμό. Εκδρομές, δρώμενα, φωτογραφία και ζωγραφική είναι ευκαιρίες για ανάπτυξη με βάση και τη συμμετοχή του ίδιου του τουρίστα στο τουριστικό προϊόν.

9.2 Ανάλυση τουριστικής ζήτησης

Ο μόνος τρόπος να υπολογίσουμε την παρούσα ζήτηση για αγαθά στη Ρόδο είναι να υπολογίσουμε τον πληθυσμό εποχικό και μόνιμο που βρίσκεται στο νησί. Ως εκ τούτου η Κως και η Ρόδος είναι τουριστικά θέρετρα, ο πληθυσμός εναλλάσσεται. Ο τουρισμός, σαν διεθνής δραστηριότητα υφίσταται και τις επιπτώσεις διεθνών συγκυριών, αλλά ταυτόχρονα δρώντας σε εθνικό χώρο, δέχεται και τις επιδράσεις της ελληνικής οικονομικής πραγματικότητας, όταν μάλιστα αυτό, τον καιρό περνά δύσκολες στιγμές.³

Η τουριστική ζήτηση περιορίζεται από πληθώρα παραγόντων εξωγενών αλλά και ενδογενών στα δύο νησιά:

- Βραδεία ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, επιπτώσεις στον αριθμό των τουριστικών ταξιδιών⁴.
- Αναπροσαρμογή κλάδου αερομεταφορών. Μετά το 2001 μεγάλη κρίση κυριαρχεί με μείωση των επιβατών στις αερομεταφορές.

Ο μόνιμος πληθυσμός του χειμώνα σταδιακά αυξάνεται από τους τουρίστες για να φθάσει στο υψηλότερο σημείο το καλοκαίρι. Κατόπιν ο πληθυσμός μειώνεται για να φθάσει μόνο στους μόνιμους κατοίκους το χειμώνα. Παρακάτω θα αναλυθεί η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες, αφίξεις και διανυκτερεύσεις, οι πληρότητες αλλά και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του τουρισμού της Κω και της Ρόδου.

9.2.1 Ο τουρισμός της Κω

9.2.1.1 Χαρακτηριστικά του τουρισμού της Κω

Η έντονη τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων ετών οδήγησε την Κω στη 5^η θέση από άποψη αριθμού αφίξεων των τόπων υποδοχής τουριστών στην Ελλάδα. Η Κως αποτελεί τον δεύτερο κατά σειρά μετά τη Ρόδο τουριστικό προορισμό της Δωδεκανήσου. Οι 700.000 (1997) επισκέπτες του νησιού που μεταφράζονται σε 5000.000 διανυκτερεύσεις ετησίως (1997) προέρχονται κυρίως από τη βόρεια και κεντρική Ευρώπη, ενώ τα τελευταία χρόνια, έχει δημιουργηθεί ένα σημαντικό άνοιγμα της αγοράς προς τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης.

Η Κως παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα τα οποία την καθιστούν ανταγωνιστική:

- Υψηλό ποσοστό πρασίνου σε όλο το νησί.
- Υψηλό ποσοστό πρασίνου στην πόλη της Κω
- Καλό οδικό δίκτυο με πλήρη σήμανση
- Οργανωμένες παραλίες με άνεση χώρου
- Αξιόλογα τοπικά προϊόντα
- Φιλικές τιμές φαγητού και ποτού
- Ποδηλατοδρόμοι σε πολύ μεγάλο μέρος του νησιού
- Όμορφη ύπαιθρος
- Καλό αεροδρόμιο
- Γειτνίαση με άλλα νησιά

Η άφιξη στο νησί γίνεται με πτήσεις charter και σύμφωνα με έρευνα που διεξάγει ο δήμος στο αεροδρόμιο του νησιού οι επισκέπτες:

- Διάλεξαν την Κω για την ηλιοφάνεια και τις ακτές της
- Έκαναν την επιλογή τους με προτροπή του ταξιδιωτικού πρακτορείου τους
- Είναι κατ' επάγγελμα υπάλληλοι και εργάτες
- Προτίμησαν ως κατάλυμα το ξενοδοχείο
- Ήρθαν για διακοπές με τις οικογένειες τους
- Ανήκουν στη ηλικιακή ομάδα των 25-40 ετών
- Παρέμειναν για 2 εβδομάδες
- Επισκέφθηκαν και άλλα μέρη εκτός της διαμονής τους καθώς και αρχαιολογικούς χώρους
- Χρησιμοποίησαν μηχανοκίνητα μέσα μετακίνησης
- Φεύγουν ικανοποιημένοι 88 % (1997)
- Θα προτείνουν σε φίλους να επισκεφθούν την Κω
-

9.2.1.2. Αφίξεις αεροδρομίου «Ιπποκράτης Κω»

Στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω από το 2001 παρουσιάζεται κάμψη των αφίξεων αν και μερικού μήνες έχουν ανοδική πορεία.⁵ Παρόλα αυτά οι αριθμοί παραμένουν υψηλοί.

Πίνακας 9.1 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω

ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ «ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΩ»			
	Εξωτερικού	Εσωτερικού	Σύνολο αφίξεων
1978	41.953	62.649	104.602
1979	57.411	68.984	126.395
1980	63.442	66.111	129.553
1981	89.357	51.146	140.503
1982	151.249	62.352	213.601
1983	139.974	75.084	215.058
1984	163.107	84.866	247.973
1985	214.836	98.419	313.255
1986	258.032	92.472	350.504
1987	312.486	92.254	404.740
1988	316.869	94.823	411.692
1989	316.869	95.078	411.947
1990	338.980	85.350	424.330
1991	344.827	66.643	411.470
1992	455.757	55.800	511.557
1993	480.716	61.476	542.192
1994	568.140	61.128	629.268
1995	478.302	65.673	543.975
1996	418.698	70.912	489.610
1997	522.558	77.022	599.580
1998	546.092	72.050	618.142
1999	636.711	64.796	701.507
2000	608.708	81.651	690.359
2001	718.247	98.945	817.292
2002	663.383	87.159	750.542
2003	640.160	83.607	723.767
2004	628.229	119.321	747.550

Πηγή: Αερολιμένας «Ιπποκράτης Κω» 2004

Το αποκορύφωμα των συνολικών αφίξεων (εσωτερικού και εξωτερικού) είναι το έτος 2001 με 718.247 επισκέπτες. Από το έτος 2002 παρουσιάζεται κάμψη. Σχετικά με τις αφίξεις εσωτερικού η αύξηση επανέρχεται το έτος 2004 μετά από διετή κάμψη.

Διάγραμμα 9.1 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω

Πίνακας 9.2: Αφίξεις ναυλωμένων πτήσεων στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω

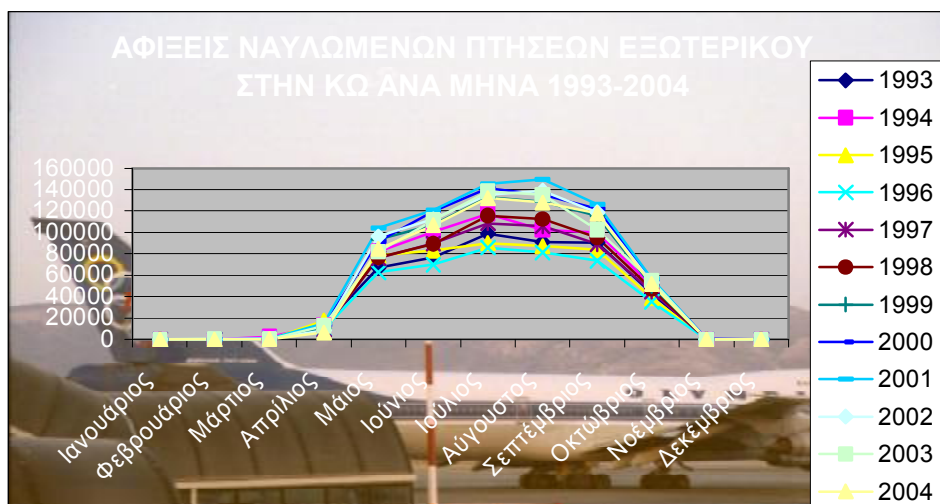
1993-2004. Παρατηρούμε ότι ο μήνας που αρχίζει η σεζόν έχει αλλάξει από

Μάρτιο σε Απρίλιο.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΝΑΥΛΩΜΕΝΩΝ ΠΤΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ «ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΩ» 1993-2004						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ιαν/ος	0	0	0	0	0	0
Φεβ/ιος	0	0	0	0	0	0
Μάρτιος	547	2.612	0	988	444	97
Απρίλιος	13.459	13.410	17.724	9.956	9.258	9.944
Μάιος	66.807	82.131	78.314	62.832	75.774	76.859
Ιούνιος	76.712	100.460	82.888	69.789	89.603	89.197
Ιούλιος	98.851	117.258	89.829	85.529	108.225	115.551
Αύγ/ος	90.915	102.423	87.274	81.118	105.587	112.175
Σεπ/ος	90.555	99.703	83.544	73.353	88.860	950.41
Οκ/ιος	42.870	50.1.43	38729	35.133	44.805	47.227
Νοέ/ιος	0	0	0	0	2	1
Δεκ/ος	0	0	0	0	0	0
Συνολο	480.716	568.140	478.302	418.698	522.558	546.092
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ιαν/ος	0	0	0	0	0	0
Φεβ/ιος	0	0	0	0	0	0
Μάρτιος	0	0	0	0	494	81
Απρίλιος	0	0	601	638	238	156
Μάιος	10.510	13.184	15.112	8.609	12.741	6.692
Ιούνιος	93.348	91.209	103.919	96.058	81.906	84.472
Ιούλιος	106.722	119.422	120.939	112.261	111.297	10.6642
Αύγ/ος	132.620	141.162	145.207	135.217	138.225	132.019
Σεπ/ος	128.331	135.001	149.504	138.803	135.008	127.881
Οκ/ιος	115.171	121.657	126.048	118.647	102.425	117.535
Νοέ/ιος	50.009	55.880	56.841	53.150	54.785	51.659
Δεκ/ος	8	867	76	0	0	0
Συνολο	0	0	0	0	0	0
	636.719	608.708	718.247	663.383	637.119	626900

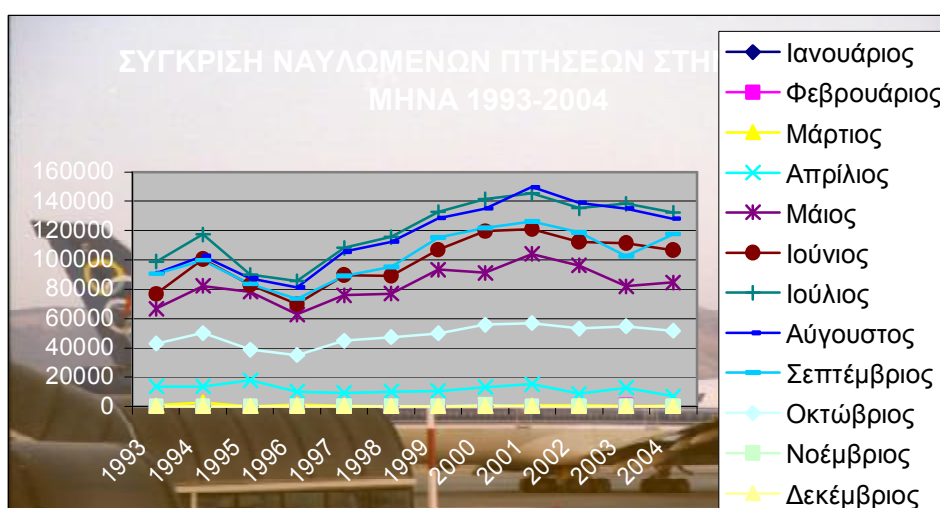
Πηγή: Αερολιμένας «Ιπποκράτης»Κω 2004

Στις ναυλωμένες πτήσεις στην Κω παρουσιάζεται κάμψη κατά τον μήνα Απρίλιο. Το γεγονός αυτό είναι δυσάρεστο δεδομένου ότι σημαίνει συρρίκνωση της τουριστικής σαιζόν.

Διάγραμμα 9.2 :Αφίξεις στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης» Κω ανά μήνα.

Σύγκριση ετών.

Διάγραμμα 9.3 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης Κω» ανά μήνα.

Σύγκριση μηνών

Πίνακας 9.3: Αφίξεις αλλοδαπών ναυλωμένων πτήσεων εξωτερικού αεροδρομίου «Ιπποκράτης Κω». Παρατηρούμε ότι σε σχέση με τα επόμενα έτη οι μήνες Μάρτιος και Απρίλιος δεν διαφέρουν σε σχέση με τις αφίξεις.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΝΑΥΛΩΜΕΝΩΝ ΠΤΗΣΕΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ «ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΩ»				
	1984	1985	1988	1989
Ιανουάριος				
Φεβρουάριος				104
Μάρτιος	109	1960	2620	2372
Απρίλιος	12503	13181	16680	16563
Μάιος	21859	32679	46713	48301
Ιούνιος	27793	36076	54217	54062
Ιούλιος	29905	38051	58807	58481
Αύγουστος	31487	38712	57192	59066
Σεπτέμβριος	28970	38052	55398	53130
Οκτώβριος	10481	16125	25242	24736
Νοέμβριος				4
Δεκέμβριος				
	163107	24836	316869	316819

Πηγή: Αεροδρόμιο Ιπποκράτης Κω 2004

Πίνακας 9.4: αφίξεις επιβατών εσωτερικού στο αεροδρόμιο «Ιπποκράτης Κω» 1993-2004. Παρατηρούμε ότι υπάρχει αύξηση ως το 2000 και μετά μείωση.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ «ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΩ» 1993-2004						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ιανουάριος	4.408	3.573	4.502	4.831	5.708	5.535
Φεβρουάριος	4.194	3.403	4.070	3.900	4.204	4.745
Μάρτιος	4.252	4.030	4.392	5.106	5.051	4.608
Απρίλιος	5.239	4.965	5.733	6.134	6.193	5.616
Μάιος	5.177	5.285	5.023	5.027	6.051	5.558
Ιούνιος	5.506	6.689	5.919	5.843	6.920	6.797
Ιούλιος	7.690	8.307	8.823	9.586	10.506	8.441
Αύγουστος	7.209	7.476	8.401	9.932	10.006	8.701
Σεπτέμβριος	5.523	5.009	5.804	6.484	7.212	6.331
Οκτώβριος	5.060	4.909	5.051	5.319	5.377	6.131
Νοέμβριος	3.654	3.781	3.910	4.093	4.897	4.732
Δεκέμβριος	3.564	3.701	4.045	4.657	4.897	5.055
Σύνολο έτους	61.476	61.128	65.673	70.912	77.022	72250
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ιανουάριος	5.384	6.488	8.120	5.800	6.163	6.100
Φεβρουάριος	4.576	5.854	6.629	5.056	5.052	5.050
Μάρτιος	5.299	6.392	7.148	6.524	59.78	597.8
Απρίλιος	7.441	8.906	7.537	7.512	7.619	7.619
Μάιος	7.664	8.766	8.461	8.107	7.399	12.669
Ιούνιος	7.965	1.2864	8.559	8.500	8.020	20.288
Ιούλιος	10.586	1.2136	13.684	10.065	10.356	10.356
Αύγουστος	10.320	1.2662	13.075	10.781	11.727	13.433
Σεπτέμβριος	7.921	9.176	7.920	7.300	7.937	10.431
Οκτώβριος	6.367	7.911	6.014	7.061	7.297	9.234
Νοέμβριος	5.081	8.367	5.933	4.643	6.143	7.004
Δεκέμβριος	5.489	7.372	5.965	5.810	6.338	7.163
Σύνολο έτους	84093	108.894	99.045	87.159	90.670	119.321

Πηγή: Αεροδρόμιο «Ιπποκράτης Κω» 2004

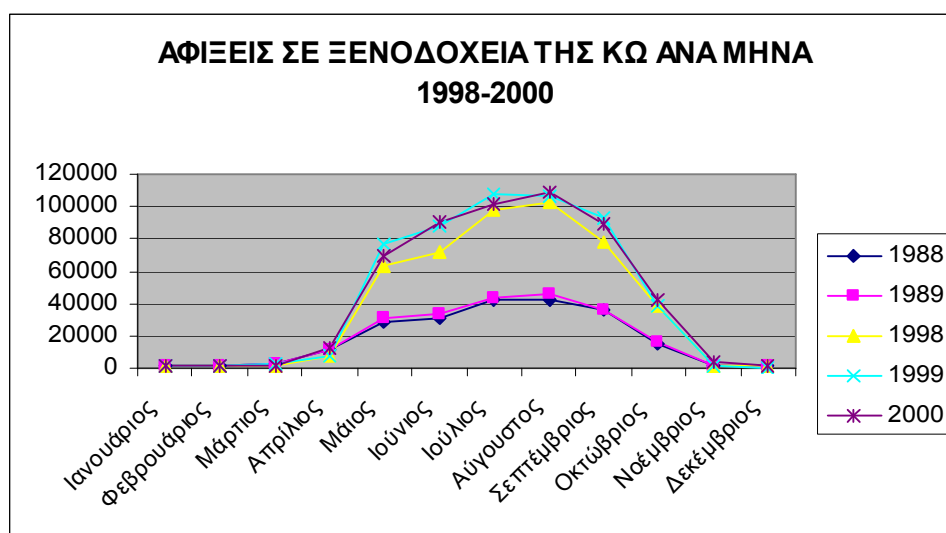
9.2.1.3 Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Κω

Οι επτά κυριότερες χώρες προέλευσης των αλλοδαπών τουριστών της Κω ανήκουν στον ευρωπαϊκό χώρο και συγκεντρώνουν το 84,8% των αφίξεων (Αγγλία 36%, Γερμανία 19,1%, Ολλανδία 9,2%, Αυστρία 6,6%, Ελβετία 6,2%, Σουηδία 4,7% και Βέλγιο - Λουξεμβούργο 3%). Οι λοιπές χώρες προέλευσης αλλοδαπών καταλαμβάνουν μόλις το 15,2% επί του συνόλου των αεροπορικών αφίξεων. Αν οι τρεις χώρες της Σκανδιναβικής χερσονήσου θεωρηθούν μία κοινή αγορά, τότε το ποσοστό τους ανέρχεται σε 9,2% περίπου, και αναδεικνύεται σε τρίτη περιοχή προέλευσης αλλοδαπών τουριστών. Περαιτέρω, όσον αφορά την εποχικότητα της ζήτησης είναι δεδομένο ότι η τουριστική περίοδος αφορά ουσιαστικά στους μήνες Μάιο έως Οκτώβριο.

Αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις, στα Δωδεκάνησα γενικά αντιστοιχεί το 27% των συνολικών διανυκτερεύσεων της χώρας. Την τελευταία τετραετία στην Επαρχία Κω-Νισύρου οι αφίξεις και οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα, αυξήθηκαν κατά 20% και 18% αντίστοιχα. Συγκριτικά υψηλότερες (26% και 21% αντίστοιχα) ήταν οι μεταβολές των ιδίων μεγεθών για τη Ρόδο. Κατά συνέπεια το μερίδιο της Κω-Νισύρου στις συνολικές αφίξεις Δωδεκανήσων μειώθηκε σχεδόν κατά μία ποσοστιαία μονάδα στη διάρκεια της τετραετίας, ενώ το μερίδιο της Ρόδου αυξήθηκε κατά 1,5 μονάδα.

Σε επίπεδο διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα, τα τελευταία χρόνια, οι κυριότερες χώρες προέλευσης τουριστών στην Κω, είναι η Γερμανία η Αγγλία, η Ολλανδία, η Αυστρία, η Ελβετία, η Σουηδία και η Δανία. Οι διανυκτερεύσεις των

τουριστών από τις χώρες αυτές εμφάνισαν μέσον ετήσιο ρυθμό μεταβολής της τάξεως του 4,09% για την εξεταζόμενη περίοδο. Επίσης, είναι αξιοσημείωτο ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής των διανυκτερεύσεων των Ελλήνων ήταν ο υψηλότερος και έφθασε το 27,24%. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερης σημασίας, για την προσπάθεια ανάπτυξης του εσωτερικού τουρισμού. Η συνολική μέση ετήσια μεταβολή των διανυκτερεύσεων ήταν 5,57%.

Διάγραμμα 9.4: Αφίξεις σε ξενοδοχεία της Κω ανά μήνα. Παρατηρούμε ότι ο αριθμός των αφίξεων παρουσιάζει κάμψη.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία της Κω δεν θεωρούνται αξιόπιστα ούτε και από τις δημόσιες αρχές. Παρατίθενται σε αυτή την εργασία για να υπάρχει πλήρης εικόνα. Σε κάθε περίπτωση πάντως, πιο αξιόπιστα είναι τα στοιχεία αφίξεων στο αεροδρόμιο μια και η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών έρχεται στο νησί αεροπορικώς με ναυλωμένες πτήσεις των τουριστικών γραφείων (tour operators).

Πίνακας 9.5: Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Κω

ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΩ								
	Αφίξεις				Διανυκτερεύσεις			
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Μεταβολή	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Μεταβολή
1970	28.432	6253	34685		307129	54206	361335	
1971	23.130	13926	37056	6,84%	318746	203660	522.406	444,58%
1972			0	0			0	0
1973			0	0			0	0
1974	7.108	13.775	20.883	0	36.425	130.039	175.464	0
1975	7.196	14.823	22.019	5,44%	28.568	117.247	145.815	-16,90%
1976	8.426	23.921	32.347	46,90%			0	0,00%
1977	10.063	37.863	47.926	48,16%	35.134	336.676	371.810	0
1978	11.259	50.516	61.775	28,90%	39.768	490.392	530.160	42,59%
1979	11.496	63.708	75.204	21,74%	46.387	646.927	693.314	30,77%
1980	14.967	71.983	86.950	15,62%	63213	743.199	806.412	16,36%
1981	14.341	92.361	106.702	22,72%	53.324	891651	944.975	17,14%
1982	11.646	146.299	157.945	48,02%	45.624	1456.702	1502.326	58,98%
1983	12.345	131.476	143.921	-8,94%	56.632	1388.315	1444.947	-3,82%
1984	18.570	154.413	172.983	20,28%	76.405	1147.756	1224.161	-15,28%
1985	14.146	189.310	203.456	17,62%	70.407	2012.688	2083.095	70,17%
1986	14.689	182.696	197.385	-2,98%	56.129	1863.006	1919.135	-7,77%
1987	16.380	209.106	225.486	14,24%	61.216	2165.746	2226.962	15,92%
1988	20.095	191.850	211.945	-6,01%	79.478	2008.687	2088.165	-6,23%
1989	24.173	198.272	222.445	4,95%	91.946	2091.311	2183.257	4,55%
1990	23.218	228.534	251.752	13,17%	95.431	2406.434	2501.865	14,59%
1991	24.334	241.039	265.373	5,41%	101.178	2529.441	2630.619	5,15%
1992	23.825	299.805	323.630	21,95%	96.220	3200.631	3296.851	25,33%
1993	24.695	299.488	324.183	0,17%	105157	3208.290	3313.447	0,50%
1994	26.306	376.214	402.520	24,16%	101.112	4003.526	4104.638	23,88%
1995	32.139	360.390	392.529	-2,48%	141.367	3743.735	3885.102	-5,35%
1996	39.857	344.700	384.557	-2,03%	174.558	3511.570	3686.128	-5,12%
1997	37.102	397.008	434.110	12,89%	160.962	4140.181	4301.143	16,68%
1998	38.974	428.654	467.628	7,72%	154.681	4272.305	4426.986	2,93%
1999	38.289	486.529	524.818	12,23%	169.765	5030.443	5200.208	17,47%
2000	42886	478.737	521.623	-0,61%	331.547	4729.603	5061.150	-2,67%
2001	34659	449.169	484.391	-0,9	150.336	4255.586	4410.019	-0,87
2002	37313	447.315	484.492	1,00	163.974	4256.927	4423.678	1,00
2003	42982	473.042	516.495	1,06	184.434	4274.074	4462.945	1,00
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Μεταβολή	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Μεταβολή

Πηγή: Ενημερωτικά Δελτία Διεύθυνσης Τουρισμού Δωδεκανήσου.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος 2005

Η συνεχής αύξηση της τουριστικής κίνησης είχε το αποκορύφωμα της τα έτη 1999 και 2000. Από το έτος 2001 ακολουθεί κάμψη. Από το 2003 αυξάνονται μόνο οι αφίξεις. Οι διανυκτερεύσεις όμως δεν μεταβάλλονται με τον ίδιο βαθμό.

Πίνακας 9.6: Αφίξεις σε ξενοδοχεία της Κω ανά μήνα. Παρατηρούμε ότι ο αριθμός

ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΩ ΑΝΑ ΜΗΝΑ								
	1988	1989	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ιανουάριος	806	866	1.309	1.451	1.291	1.291	1.565	1.909
Φεβρουάριος	915	753	1.680	1.492	1.769	1.381	1.832	1.784
Μάρτιος	2.363	2.427	1.628	2.192	1.167	3.145	2.867	2.503
Απρίλιος	11.474	11.340	7.813	7.744	12.224	11.786	8.623	11.847
Μάιος	28.043	30.384	62.887	76.699	69.005	70.215	62.847	62.586
Ιούνιος	31.386	33.615	72.361	87.692	90.858	76.531	81.443	81.727
Ιούλιος	42.210	43.677	97.487	107.720	102.049	96.032	100.385	102.843
Αύγουστος	42.068	45.563	103.247	106.308	108.304	104.679	104.277	123.934
Σεπτέμβριος	35.673	35.448	78.037	92.277	88.564	80.255	81.509	87.785
Οκτώβριος	15.245	16.590	38.578	38.938	41.473	34.217	34.533	35.137
Νοέμβριος	1.030	637	1.727	1757	3.477	44.564	1225	2.834
Δεκέμβριος	727	1145	1.222	548	1.442	295	236	1.336
Σύνολο	211.940	222.445	467.976	524.818	521.623	484.391	484.492	516.495

των αφίξεων παρουσιάζει κάμψη, σε ετήσια βάση

Πηγή: Ενημερωτικά Δελτία Διεύθυνσης Τουρισμού Δωδεκανήσου
Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος 2005

9.2.1.4 Πληρότητες στην Κω

Η συνολική μέση ετήσια πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην Κω εκτιμάται ότι κυμαίνεται περίπου στο 77%. Οι υψηλότερες πληρότητες εμφανίζονται την περίοδο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου και υπερβαίνουν σε μεγάλο βαθμό τις αντίστοιχες πληρότητες για το σύνολο της Ελλάδας. Οι δείκτες πληρότητας παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά περιοχή και κατηγορία. Σχεδόν σε όλες τις περιοχές του νησιού τα ξενοδοχεία Α΄ και Β΄ κατηγορίας εμφανίζουν υψηλότερη πληρότητα.^{6 7}

9.2.1.5. Μέγιστος εποχικός πληθυσμός της νήσου Κω

Η Κως και η Ρόδος, δεδομένου ότι είναι τουριστικοί προορισμοί, παρουσιάζουν διακύμανση του πληθυσμού. Ο πληθυσμός, το χειμώνα, διαφέρει από αυτόν το καλοκαίρι. Αν συνυπολογίσουμε τον μόνιμο πληθυσμό και προσθέσουμε τον

πληθυσμό των επισκεπτών, τότε ανάλογα με την πληρότητα έχουμε τους ανθρώπους που βρίσκονται πάνω στο νησί. Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι ειδικά στην περίπτωση της Κω συμβαίνει ένα πληθυσμιακό παράδοξο. Αξιόλογος αριθμός των εργαζομένων που προέρχονται από την Κάλυμνο, ζουν και εργάζονται την τουριστική σαιζόν στην Κω αλλά καταγράφονται ως μόνιμοι κάτοικοι Καλύμνου παρόλο ότι τελικά το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου μένουν στην Κω.

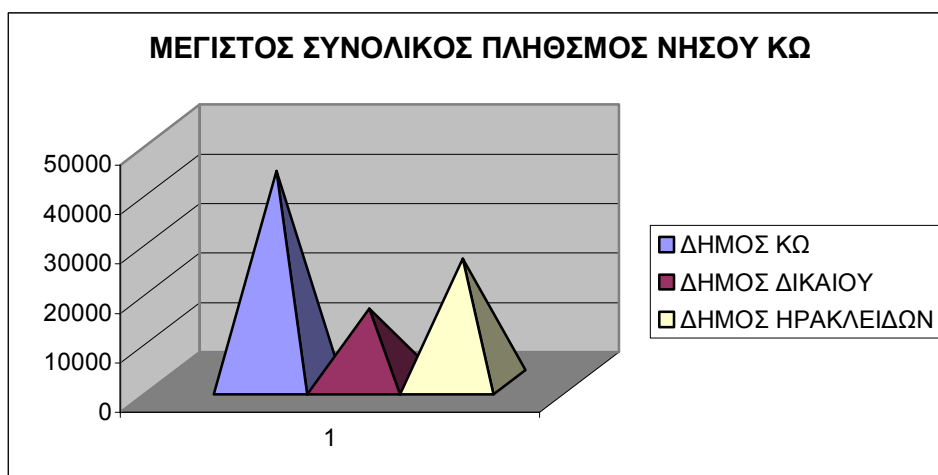
Το 1993 η δυναμικότητα της Κω ήταν 60.000 κρεβάτια ενώ σύμφωνα με τον ΕΟΤ στους επίσημους πίνακες ήταν εγγεγραμμένα νόμιμα ξενοδοχειακά καταλύματα 23.520 κλινών και 10.211 κλίνες ενοικιαζομένων δωματίων. Στο νησί της Κω πλέον τους μήνες υψηλής πληρότητας ο πληθυσμός, δηλαδή η παρούσα ζήτηση για καταναλωτικά αγαθά προσεγγίζει, τις 125.000 άτομα.

Πίνακας 9.7 : Υπολογισμός μέγιστου εποχικού πληθυσμού νήσου Κω (επίσημα στοιχεία)

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΜΕΓΙΣΤΟΥ ΕΠΟΧΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΝΗΣΟΥ ΚΩ				
	Πληθυσμός	Ξενοδοχειακές κλίνες	Ενοικιαζόμενα δωμάτια -κλίνες	Μέγιστος εποχικός πληθυσμός
ΔΗΜΟΣ ΚΩ	17.890	19.178	5.604	42.672
ΔΗΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	6.094	8.242	626	14.962
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	6.963	14.197	348	25.008
ΣΥΝΟΛΟ ΝΗΣΟΥ ΚΩ	30.947	41.617	10.078	82.642

Ο μέγιστος συνολικός πληθυσμός προκύπτει αν προσθέσουμε στον συνολικό πληθυσμό μόνιμων κατοίκων τους τουρίστες που προέρχονται από πληρότητες

100% στα ξενοδοχεία και στα ενοικιαζόμενα δωμάτια. Αν υπολογίσουμε τα παράνομα καταλύματα ή δωμάτια που προσεγγίζουν τις 30.000 τότε ο μέγιστος εποχικός πληθυσμός είναι 110.000. Ο μέγιστος συνολικός πληθυσμός είναι πληθυσμός που υπάρχει στο νησί κατά τους μήνες πλήρους σαιζόν, Ιουνίου, Ιουλίου, Αυγούστου και Σεπτεμβρίου.

Διάγραμμα 9.5 : Μέγιστος εποχικός πληθυσμός νήσου Κω

Αν προσθέσουμε επιπλέον το 50% του αριθμού των κλινών, τότε προσεγγίζουμε πιο ρεαλιστικά τον πληθυσμό¹ του νησιού κατά την υψηλή τουριστική περίοδο, δηλαδή τα 125000 άτομα.

9.2.1.6 SWOT ANALYSIS για τον τουρισμό της Κω

Σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα της διερεύνησης δευτερογενών αλλά και πρωτογενών πηγών πληροφόρησης, έγινε ο κατ' αρχήν εντοπισμός ορισμένων ισχυρών και λιγότερο ισχυρών σημείων, ευκαιριών και απειλών του εξεταζόμενου προορισμού. Αυτά συνοψίζονται στα εξής:

¹ SWOT : Αρχικά λέξεις Strengths, Weakens, Opportunities, Threats. Τρόπος υπολογισμού δεδομένων στη Διοίκηση Επιχειρήσεων.

- Ισχυρά σημεία : Ιδιαίτερα ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες, γεωγραφική εγγύτητα με άλλους νησιωτικούς προορισμούς καθώς και την άλλη χώρα, ύπαρξη σημαντικών φυσικών πόρων, μεγάλη συγκέντρωση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, ύπαρξη διεθνούς αεροδρομίου, σύγχρονη μαρίνα σκαφών αναψυχής και σύγχρονη συνεδριακή υποδομή.
- Λιγότερο ισχυρά σημεία: Ελλιπής εναέρια και θαλάσσια σύνδεση με περιοχές της Ελλάδας εκτός κέντρου, ανεπαρκής εκμετάλλευση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, υψηλή εποχικότητα ζήτησης, κορεσμός σε ορισμένες βαθμίδες της ξενοδοχειακής υποδομής και άλλων τουριστικών δραστηριοτήτων, διαμόρφωση εικόνας «φθηνού» προορισμού, κ.λπ.
- Ευκαιρίες: Αποτελεσματική εκμετάλλευση του ρυθμού ανόδου που παρουσιάζει ο τουριστικός τομέας του Νομού Δωδεκανήσου, εμπλουτισμός τουριστικής προσφοράς με μονάδες πολυτελείας, ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων, συστηματική και οργανωμένη προβολή-προώθηση, υιοθέτηση αποτελεσματικής στρατηγικής marketing.
- Απειλές: Ανάδειξη και άλλων μεσογειακών προορισμών, επέκταση της άναρχης δόμησης με σοβαρές συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον, ελλιπής αναβάθμιση ξενοδοχειακής και βασικής υποδομής, έλλειψη μεσοπρόθεσμης στρατηγικής marketing.

- Σε συνεχεία της αξιολόγησης της παρούσας κατάστασης, τόσο σε επίπεδο προσφοράς όσο και ζήτησης, σε αντίστοιχο κεφάλαιο της μελέτης εξετάστηκαν απόψεις για τις αναπτυξιακές δυνατότητες που υπάρχουν στον τουρισμό του εξεταζόμενου προορισμού. Οι δυνατότητες αυτές έχουν σχέση τόσο με τις επικρατέστερες μορφές τουριστικού προϊόντος, όσο και με εναλλακτικές ή ειδικές μορφές τουρισμού οι οποίες μπορούν, αφ' ενός, να αξιοποιήσουν διαθέσιμους πόρους της περιοχής και αφ' ετέρου, να συμπληρώσουν την προσφορά.

Οι βασικοί άξονες επί των οποίων θα πρέπει να στηριχθεί η αναπτυξιακή προοπτική είναι:

- α) Ο εκσυγχρονισμός και η ποιοτική αναβάθμιση (όπου απαιτείται) στο επίπεδο της προσφοράς, σε συνδυασμό με την επιλεκτική διεύρυνση (σε μη κορεσμένους τομείς και περιοχές) προς κάλυψη νέων μορφών τουριστικού προϊόντος, ή εμπλουτισμό στις βαθμίδες όπου υπάρχει έλλειψη (π.χ. μονάδες πολυτελείας).
- β) Η ανάπτυξη ή και δημιουργία νέων μορφών τουριστικού προϊόντος, με στόχο τη διεύρυνση της αγοράς και (κυρίως) την προσέλκυση επιθυμητών «target groups» πελατών, καθώς και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Με βάση τους προαναφερθέντες άξονες, στη σχετική ενότητα παρουσιάζονται ορισμένες κατ' αρχήν προτάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη του θερινού – θαλάσσιου τουρισμού, συνεδριακού – επαγγελματικού τουρισμού, οικολογικού –

περιηγητικού – ποδηλατικού τουρισμού, θρησκευτικού τουρισμού, πολιτιστικού τουρισμού, εκπαιδευτικού τουρισμού.

Συμπληρωματικά επίσης προτείνονται ενέργειες στην κατεύθυνση, της κατάρτισης του έμψυχου δυναμικού, ή της διερεύνησης της τουριστικής αγοράς με στόχο την έγκαιρη καταγραφή τάσεων – μεταβολών και εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού Marketing.

9.2.3 Ο τουρισμός της Ρόδου

9.2.3.1 Χαρακτηριστικά του τουρισμού στη Ρόδο

Ο μέσος τουρίστας της Ρόδου είναι 25 -44 ετών, είναι εργαζόμενος με μέσο εισόδημα, ήρθε στη Ρόδο μέσω τουριστικού γραφείου, επέλεξε τη Ρόδο για τον ήλιο και της παραλίες της, δεν έχει ξανάρθει στο νησί, μένει 9,7 νύκτες στην Ιαλυσό και στην Καλλιθέα, νοικιάζει αυτοκίνητο, δεν είναι ικανοποιημένος από το αεροδρόμιο και την καθαριότητα, επιλέγει ημιδιατροφή και είναι ικανοποιημένος. Παρακάτω ακολουθεί πλήρη, ανάλυση για τα χαρακτηριστικά του τουρισμού στη Ρόδο.

9.2. 3.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά τουριστών

Το 48% των τουριστών που επισκέφθηκαν το νησί το δίμηνο Σεπτεμβρίου και Οκτωβρίου 2003 έχει ηλικία 25-44 ετών, ενώ το 36% έχει ηλικία 45-64 ετών. Άνω του 50% έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση, ενώ το 61% δηλώνουν εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης.

Η πλειοψηφία των τουριστών (71%) χαρακτήρισε το εισόδημα τους σαν «μέσο», ενώ το 21% το χαρακτήρισαν «υψηλό». Οι Δανοί, Νορβηγοί, Ελβετοί, Σουηδοί και Αυστριακοί χαρακτήρισαν το εισόδημα τους σαν «υψηλό» σε ποσοστά μεγαλύτερα από αυτά των υπολοίπων εθνοτήτων.

9.2. 3.3 Αγοραστική συμπεριφορά

Από όσους ήρθαν για πρώτη φορά στη Ρόδο, το 45% έμαθε για τη Ρόδο μέσω της μπροσούρας tour operator (26%), είτε μέσω σύστασης από τουριστικό γραφείο (19%). Από σύσταση φίλων ή συγγενών έμαθε για τη Ρόδο το 29 % ενώ από το internet το 11% και από διαφήμιση και εκθέσεις τουρισμού το 3 και 2% αντίστοιχα.

Τη Ρόδο επέλεξαν κυρίως για τον ήλιο και τις παραλίες της (70%) ,ενώ λιγότεροι για ηρεμία και ξεκούραση (31%), και πολιτισμό και ιστορία (28%).Τουλάχιστον το 71% των τουριστών έκλεισαν τις διακοπές του μέσω ενός πακέτου διακοπών.

Η απόφαση επιλογής της Ρόδου σαν τόπου διακοπών έγινε κατά μέσο όρο 114 μέρες πριν την άφιξη τους, και η πραγματοποίηση της κράτησης έγινε κατά μέσο όρο 89 μέρες πριν την άφιξη. Ενδεικτικό είναι ότι όσο μειώνεται η ηλικία τόσο πιο κοντά στην άφιξη πάρθηκε η απόφαση και πραγματοποιήθηκε η κράτηση. Σημαντικά είναι επίσης ότι:

Το 47% των τουριστών έκλεισαν το ταξίδι τους 1 μήνα λιγότερο πριν την άφιξη τους.Το 30% των τουριστών έκαναν την κράτηση τους λιγότερο από 29 μέρες πριν την άφιξη (last minute booking), το 48% έκανε την κράτηση του από 21-165 μέρες πριν την άφιξη (κανονική κράτηση) και το 22% πριν από 165 μέρες (early booking).

Οι τουρίστες επιλέγουν τη διαμονή τους κυρίως μέσα από τη μπροσούρα του tour operator (47%), ενώ μετά από σύσταση του προσωπικού του τουριστικού πρακτορείου το 29%. Ενδεικτικό είναι ότι το 10% έρχονται στη Ρόδο χωρίς να γνωρίζουν σε ποιο συγκεκριμένο πρακτορείο ή επιχείρηση διαμερισμάτων θα μένουν (unspecified), ενώ μέσω σύστασης συγγενών και φίλων επιλέγει το 7%.

9.2.3.4 Ο ρόλος του ίντερνετ

Ποσοστό 42% των τουριστών έψαξαν πληροφορίες για τη Ρόδο στο διαδίκτυο πριν πραγματοποιήσουν την κράτηση τους. Από αυτούς 70% αναζήτησαν πληροφορίες για το νησί, 24% για τη διαμονή τους και 6% για διαθέσιμη πτήση (6%).

Κράτηση του ξενοδοχείου μέσω διαδικτύου πραγματοποίησε το 13% των τουριστών, αγοράζοντας είτε όλο το πακέτο (62%), είτε μόνο για την πτήση (31%), είτε το ξενοδοχείο (3%). Από όσους έκαναν κράτηση για το ξενοδοχείο, το 70% έγινε από site κρατήσεων, ενώ το 30% μέσα από site του ξενοδοχείου. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι μέσα από την πραγματοποίηση της κράτησης (ανεξάρτητα με το πώς έγινε) το 40% αναζήτησε πρόσθετες πληροφορίες από το διαδίκτυο, για το νησί (80%), το ξενοδοχείο (16%) ή τις ενοικιάσεις αυτοκινήτων (4%).

9.2.3.5 Χαρακτηριστικά παραμονής

Το 32% απάντησαν ότι έχουν ξανάρθει στο νησί (επαναλαμβανόμενοι) με μέσο όρο επισκέψεων 4.8 φορές, ενώ παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά εθνικότητα.

Στο σύνολο των τουριστών Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου, η μέση διάρκεια παραμονής είναι 9,7 νύκτες. Μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής (11,1) νύκτες έχουν όσοι έκαναν της κράτηση τους αρκετά νωρίς (early booking) και μικρότερη οι (last minute booking) (8.6 νύκτες). Επίσης μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής, σε σχέση με τον μέσο όρο, έχουν οι επαναλαμβανόμενοι πελάτες (10,4 νύκτες) ενώ αυξάνεται όσο μεγαλώνει η ηλικία : από 9,3 νύκτες οι «έως 24 ετών», σε 11,2 νύκτες οι «άνω των 65 ετών». Ταυτόχρονα φάνηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά εθνικότητα.

Το δείγμα της περιόδου Σεπτεμβρίου- Οκτωβρίου 2003 διέμεινε κατά ποσοστό 24% στο Δήμο Ιαλυσού, 22% στο Δήμο Καλλιθέας, το 19% στην πόλη της Ρόδου, 17% στο δήμο Λινδίων, 9% στο Δήμο Αφάντου, ενώ μικρότερα ποσοστά αντιστοιχούν στις υπόλοιπες περιοχές. Ταυτόχρονα φάνηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις των περιοχών ανά εθνικότητα.

Το 43% των τουριστών επέλεξε ξενοδοχεία Α' κατηγορίας, το 23% διαμερίσματα, το 14% ξενοδοχεία πολυτελείας, ενώ μικρότερα ποσοστά εμφανίζουν οι μικρότερες κατηγορίες ξενοδοχείων, με σημαντικές διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις ανά εθνικότητα.

Στο σύνολο του δείγματος, 43% επέλεξαν ημιδιατροφή, 23% διαμερίσματα και 15% ξενοδοχεία all inclusive. Όσοι παρέμειναν σε ξενοδοχείο all inclusive στη νησί ρωτήθηκαν αν με βάση την εμπειρία τους θα επέλεγαν ξανά στις διακοπές τους ένα ξενοδοχείο αυτού του τύπου και 87% απάντησαν ότι κάτι τέτοιο είναι πολύ πιθανό ή πιθανό.

Ακριβώς οι μισοί τουρίστες (50%) ενοικίασαν ένα αυτοκίνητο ή μηχανάκι. Από αυτούς 83% ενοικίασαν αυτοκίνητο και το υπόλοιπο 17% μηχανάκι.

Ποσοστό 70% απάντησε ότι έκανε ψώνια κατά τη διάρκεια παραμονής τους. Τα αν έκαναν ψώνια στη Ρόδο ή όχι δεν φαίνεται να επηρεάζεται από τη ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, το επάγγελμα, το χαρακτηρισμό του εισοδήματος, την περίοδο κράτησης (early booking , last minute booking) κτλ., από το αν έχουν ξανάρθει στο νησί, από την κατηγορία καταλύματος, ούτε από την συμφωνία διατροφής ημιδιατροφή, all inclusive κτλ. Αντίθετα επηρεάζεται από την εθνικότητα. Από όσους έκαναν ψώνια, 69% αγόρασε ενθύμια, 44% ενδύματα, 37% κοσμήματα, 20% διακοσμητικά είδη σπιτιού, 17% δερμάτινα- γούνες και 125 διάφορα άλλα είδη.

9.2.3.6 Απόψεις και εντυπώσεις για το νησί

Από τα χαρακτηριστικά και τις υπηρεσίες στο νησί , το μεγαλύτερο ποσοστό «πολύ ικανοποιημένων» και «ικανοποιημένων» παρατηρήθηκε στα «ιστορικά και φυσικά αξιοθέατα» (98%), καθώς και στη (συμπεριφορά και φιλικότητα των ντόπιων» (98%). Αντίθετα, το μεγαλύτερο ποσοστό «αρκετά δυσαρεστημένων» και «δυσαρεστημένων» παρατηρήθηκε στις «εγκαταστάσεις και λειτουργίες αεροδρομίου» (31%), καθαριότητα (27%) και στα δημόσια λεωφορεία (19%).

Όσον αφορά τη διαμονή (ξενοδοχεία και διαμερίσματα) 92% των τουριστών απάντησε ότι έμεινε «πολύ ικανοποιημένος» και «ικανοποιημένος» τόσο από τις «εγκαταστάσεις» όσο και από τις «υπηρεσίες» και την «αξία χρημάτων». Ενώ δεν

παρατηρήθηκαν στατιστικά μεγάλες διαφορές μεταξύ αυτών που έμεναν σε ξενοδοχεία και αυτών που έμεναν σε διαμερίσματα.

Ειδικότερα για τα ξενοδοχεία 85 % των τουριστών απάντησε ότι έμεινε «πολύ ικανοποιημένος» και «ικανοποιημένος» από το «φαγητό». Οι τιμές του φαγητού και του ποτού στη Ρόδο σε σχέση με τη χώρα τους, βρέθηκαν φθηνότερες από το 33% των τουριστών και ακριβότερες από το 19%. Οι τιμές της νυκτερινής διασκέδασης στη Ρόδο, σε σχέση με τη χώρα τους, βρέθηκαν φθηνότερες από το 35% των τουριστών και ακριβότερες από το 17%. Τέλος οι τιμές για ψώνια (γενικά και ανεξάρτητα με τι αγόρασαν) σε σχέση με τη χώρα τους, βρέθηκαν φθηνότερες από το 46% των τουριστών και ακριβότερες από το 10%. Στην αξιολόγηση των τιμών παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά εθνικότητα.

Τις διακοπές του στη Ρόδο σε σχέση με τις προσδοκίες τους αξιολόγησαν σαν «καλύτερες», το 35% των τουριστών, σαν «ίσες με τις προσδοκίες» τους το 62% και σαν «χειρότερες» το 3%. Όσοι ανέφεραν ότι βρήκαν τις διακοπές τους «χειρότερες», προσδιόρισαν σαν χειρότερα χαρακτηριστικά του νησιού την καθαριότητα (17%), τις τιμές (15%), την πολυκοσμία (9%) και με μικρότερα ποσοστά τη διαμονή, το αεροδρόμιο, τη συμπεριφορά, το θόρυβο και διάφορα άλλα. Με βάση την εμπειρία των διακοπών τους στο νησί, 91% θα επέλεγαν ξανά τη Ρόδο σε ένα μελλοντικό ταξίδι και 9% δεν θα την επέλεγαν. Σαν κυριότεροι λόγοι της μη επιλογής τους αναφέρθηκαν, η πρόθεση τους να επισκεφθούν και άλλα μέρη (64%), κάποια αρνητική εμπειρία (21%), ενώ το 12% απάντησαν ότι «είδαν τα πάντα».

9.2.3.7 Εκτίμηση της κατά κεφαλής διαμονής

Η μέση συνολική διαμονή ανά άτομο (εκτός πακέτου) εκτιμάται στα 35,71€, ανά ημέρα παραμονής στο νησί. Παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανά εθνικότητα, τύπο διαμονής (ξενοδοχείο € 33,41 –διαμερίσματα € 36,03), συμφωνία διατροφής (Room only €50, bed and breakfast € 41.18 – ημιδιατροφή & πλήρη διατροφή € 28,57 all inclusive € 25) και χαρακτηρισμό εισοδήματος. Αντίθετα δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανά ηλικία , μορφωτικό επίπεδο, επαγγελματική κατάσταση και περίοδο κράτησης, (early booking) και (last minute booking). Με βάση τα παραπάνω, οι τουρίστες της περιόδου, του δίστηνου Σεπτεμβρίου και Οκτωβρίου 2003 μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις ομάδες ανά τη μέση και κατά κεφαλήν ημερήσια δαπάνη τους: Αυτούς που έχουν μέση κατά κεφαλήν δαπάνη €26,77 και οι οποίοι αποτελούν το 69% των τουριστών, αυτούς που έχουν μέση κατά κεφαλήν δαπάνη €66,67 και οι οποίοι αποτελούν το 26% των τουριστών και τέλος σε αυτούς που έχουν μέση κατά κεφαλή δαπάνη €142,86 και οι οποίοι αποτελούν το 5% των τουριστών της περιόδου Σεπτεμβρίου- Οκτωβρίου 2003. Η μέση δαπάνη για νυκτερινή διασκέδαση ανά άτομο εκτιμάται στα €7,86 ανά μέρα παραμονής στο νησί, με σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά εθνικότητα. Η μέση δαπάνη για ενοικίαση αυτοκινήτου ή μοτοσικλέτας εκτιμάται στα €45 ανά άτομο στο σύνολο της παραμονής, με σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά εθνικότητα.

9.2.3.8 Η Ρόδος σε σχέση με τον ανταγωνισμό

Από όσους έχουν επισκεφθεί για διακοπές και άλλους τουριστικούς προορισμούς στη Μεσόγειο (82% του συνόλου των τουριστών), 26% χαρακτήρισαν τις διακοπές στους στη Ρόδο καλύτερες, 54 ίδιες και 21 χειρότερες.

Με βάση τις τιμές, γενικά στη Ρόδο και σε σχέση με τον αγαπημένο τους προορισμό χαρακτήρισαν σαν ακριβότερες το 30% των τουριστών, σαν ίδιες το 45% και σαν φθηνότερες το 25%.

Σαν αγαπημένοι προορισμοί αναφέρθηκαν προορισμοί της Ελλάδας (42% του δείγματος), της Ισπανίας (24%), της Ιταλίας (11%), της Κύπρου (8%), της Τουρκίας(6%) και με μικρότερα ποσοστά προορισμοί σε άλλες χώρες. ⁸

9.2.3.9 Αφίξεις και διανυκτερεύσεις τουριστών στη Ρόδο

Αν παρατηρήσουμε παρακάτω τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου αλλά και στο αεροδρόμιο της, βλέπουμε ότι υπάρχει μια κάμψη του αριθμού των επισκεπτών στο νησί. Στην ενότητα αυτή θα αναλυθεί η πορεία του τουρισμού στο νησί:

► Αφίξεις στο αεροδρόμιο Ρόδου, «Διαγόρας»

Πίνακας 9.8: Αφίξεις αεροδρομίου «Διαγόρας» Ρόδου. Παρατηρούμε ότι υπάρχει συνεχής κάμψη στο σύνολο αλλά και στις ανά μήνα αφίξεις.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑΣ (CHARTERED)							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ιανουάριος	255	648	1.274	1.170	1.954	1.420	2.288
Φεβρουάριος	279	691	1.793	.724	1.451	1.241	2.766
Μάρτιος	3.480	8.985	4.719	1.761	9.589	.864	42.203
Απρίλιος	56.495	64.283	75.232	65.835	38.762	53.251	114.535
Μάιος	150.275	188.570	174.115	197.243	175.292	153.736	159.485
Ιούνιος	168.900	208.862	212.147	212.726	211.792	205.969	180.462
Ιούλιος	215.892	245.540	254.248	266.806	235.399	242.710	223.853
Αύγουστος	231.848	255.768	265.976	275.804	261.884	255.864	246.277
Σεπτέμβριος	176.527	225.083	218.548	236.750	228.314	192.360	203.721
Οκτώβριος	109.336	130.282	129.271	119.493	121.279	115.013	99.975
Νοέμβριος	1.651	4.837	2.163	2.236	1.691	1.917	780
Δεκέμβριος	652	2.394	1.008	1.184	.838	.775	329
	1115.590	1335.943	1340.494	1381.732	1288.245	1225.120	1276.674

Πηγή: Ένωση ξενοδόχων Ρόδου

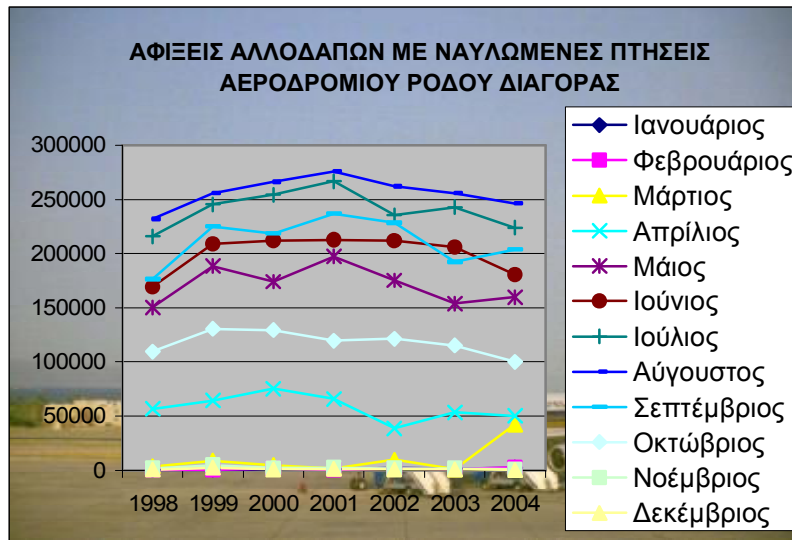
Πρέπει να σημειωθεί ότι οι τουρίστες που επισκέπτονται τη Ρόδο τον Δεκέμβριο, τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο είναι κυρίως επισκέπτες του καζίνο.

Πίνακας 9.9: Αφίξεις επιβατών ναυλωμένων πτήσεων αεροδρομίου «Διαγόρας»
Ρόδου παρατηρούμε δεν υπάρχουν πλήρη στοιχεία (?).

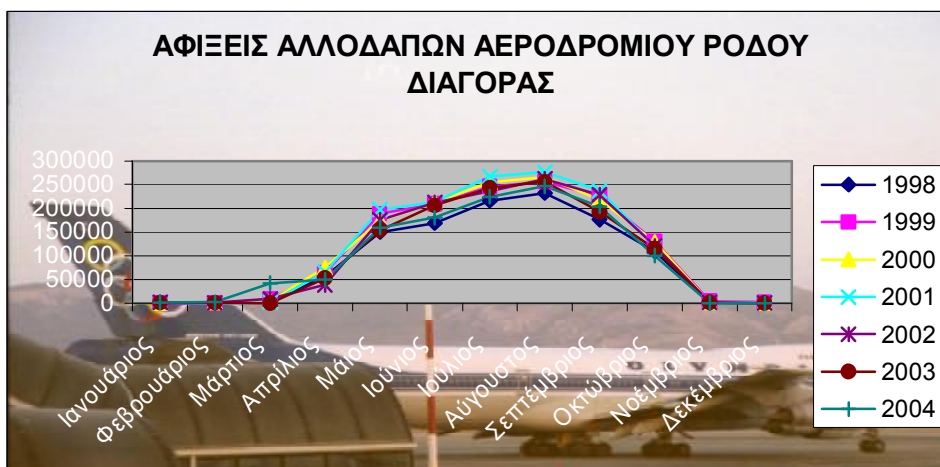
ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΝΑΥΛΩΜΕΝΩΝ ΠΤΗΣΕΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ «ΔΙΑΓΟΡΑΣ» ΡΟΔΟΥ		
	Αφίξεις επιβατών εξωτερικού	Αφίξεις επιβατών εσωτερικού
1970		
1971	175094	
1972		
1973		
1974		
1975		
1976		
1977		
1978	360.806	230.008
1979	431.045	235.651
1980	464.050	226.253
1981	485.618	216.527
1982	504.843	236.227
1983	443.080	267.017
1984	519.889	310.933
1985	625.335	345.109
1986	623.792	257.653
1987	753.051	282.270
1988	752.727	285.415
1989	751.324	282.870
1990	791.442	259.468
1991	733.509	197.016
1992	951.389	210.393
1993	926.597	204.266
1994	1093.047	210.602
1995	992.665	236.008
1996	905.466	262.579
1997	1028.414	280.853
1998	1115.490	268.628
1999	1335.949	317.888
2000	1340.509	355.570
2001	1361.951	338.459
2002	1287.932	310.218
2003	1228.120	335.141
2004	1168.067	358.558

Πηγές: Αεροδρόμιο Ρόδου «Διαγόρας», Ειδική χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου 1997, Ελληνικός

Οργανισμός Τουρισμού 1999-2000

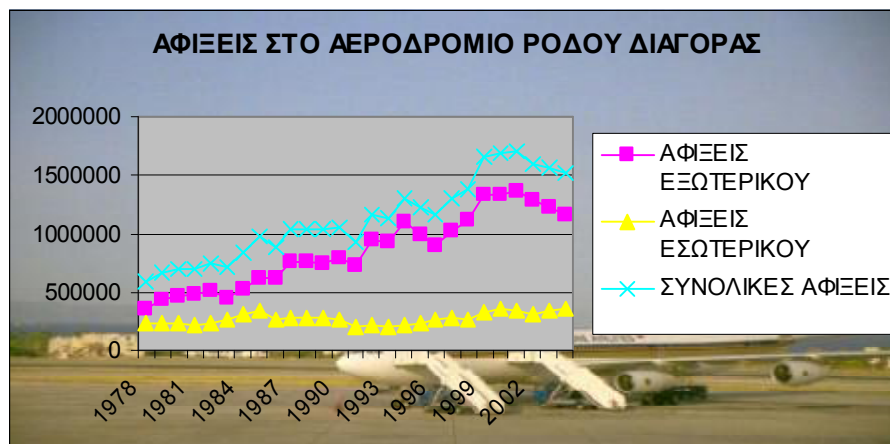

Διάγραμμα 9.6 Αφίξεις ανά έτος : Η κάμψη είναι πιο παραστατική

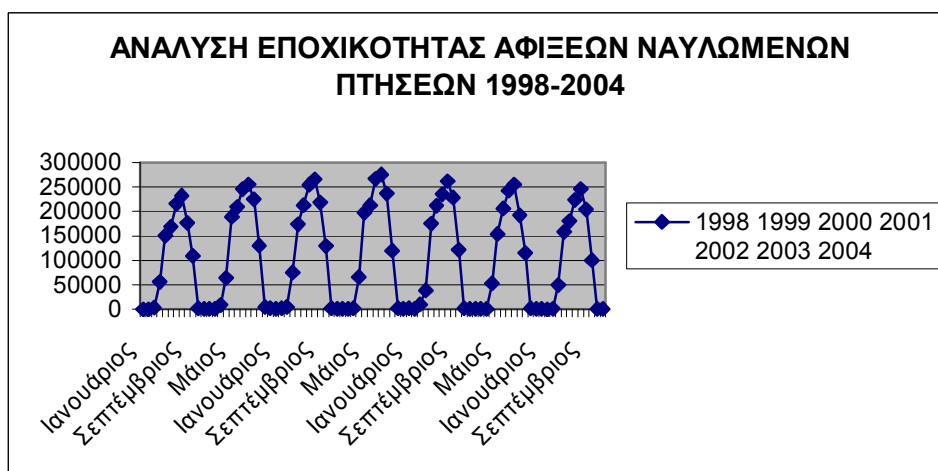

Διάγραμμα 9.7 Αφίξεις ανά έτος : Η κάμψη είναι πιο παραστατική

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία το αποκορύφωμα των αφίξεων εξωτερικού στη Ρόδο παρουσιάζεται τα έτη 1994 και 2001. Από το έτος 2002 η κατάσταση παραμένει σταθερή με μείωση 60.000 ανά έτος.

Διάγραμμα 9.8 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο της Ρόδου «Διαγόρας». Παρατηρούμε ότι από το 2001 υπάρχει κάμψη στον σύνολο και στις αφίξεις εξωτερικού.

Διάγραμμα 9.9 : Αφίξεις στο αεροδρόμιο της Ρόδου «Διαγόρας».

Ανάλυση εποχικότητας Παρατηρούμε ότι από το 2001 υπάρχει κάμψη στο αλλά σύνολο και στις αφίξεις από χώρες του εξωτερικού.

► Αφίξεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου

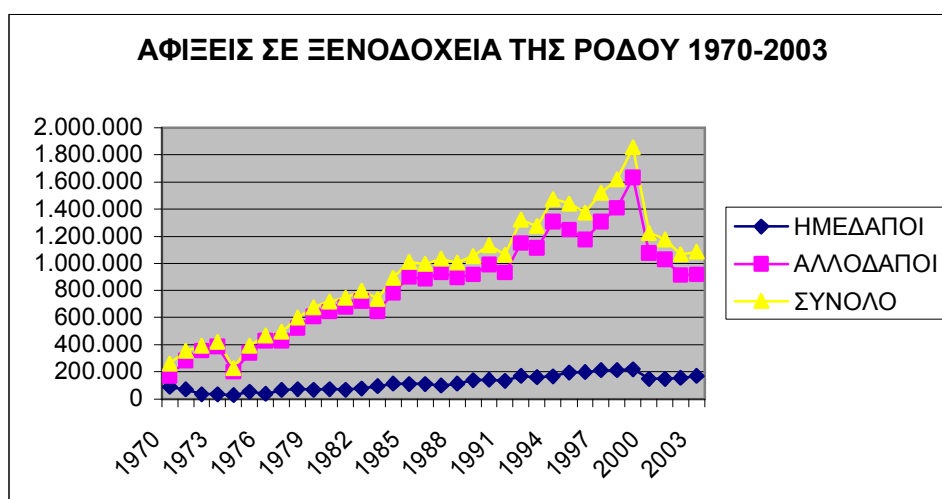
Πίνακας 9.10 : Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου.

Παρατηρούμε ότι η συνεχής άνοδος από τη δεκαετία του '90 έχει σταματήσει.

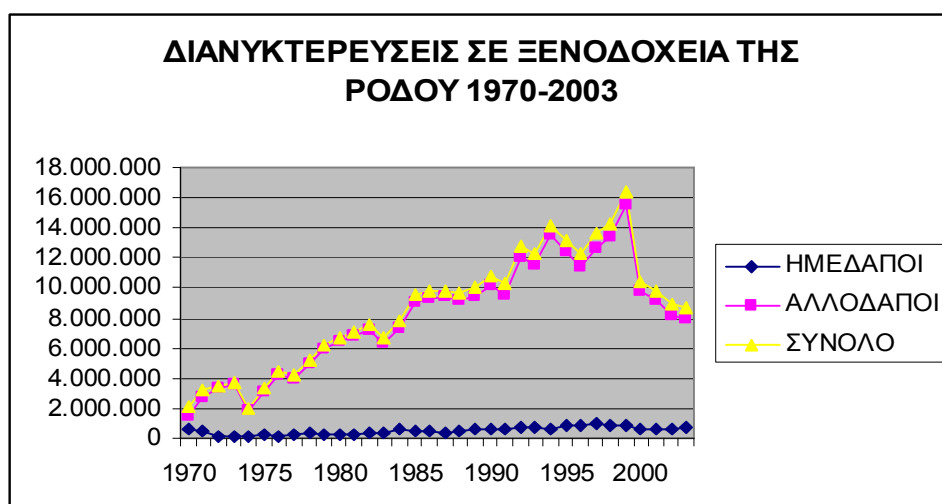
ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ.								
	Αφίξεις				Διανυκτερεύσεις			
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Μεταβολή	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Μεταβολή
1970	90.374	170705	261.079	0	615.892	1513787	2.129.679	0
1971	71.555	282.131	353.686	35,55%	553.821	2699669	3.253.490	52,00%
1972	35.678	354.680	390.358	8,00%	179.640	3355446	3535086	8,60%
1973	35.288	386.319	421.607	8,00%	177.857	3549567	3727424	-9,00%
1974	28.604	200.002	228.606	-54,20%	134.668	1830731	1965399	7,31%
1975	54.637	339461	394.098	72,00%	254.581	3045608	3300189	67,91%
1976	36.827	429.761	466.588	18,00%	169.795	4278358	4444333	34,66%
1977	65.031	428552	493.583	5,70%	291.244	3917958	4209202	-6,3%
1978	73.917	523648	597.565	21,70%	316.795	4924171	5240966	24,51%
1979	67.611	607669	675.280	13,01%	280.015	5956521	6236536	19,00%
1980	74.014	643555	717.569	6,26%	299.318	6433633	6732951	7,96%
1981	68.161	675817	743.978	3,68%	288.689	6819253	7107942	5,57%
1982	77.241	720955	798.196	7,28%	324.044	7220579	7544623	6,14%
1983	94.886	643433	738.319	-7,50%	411.441	6277630	6689071	-11,34%
1984	113.830	778687	892.517	20,89%	565.516	7307866	7873382	17,71%
1985	111.521	898246	1.009.767	13,14%	507.695	9039232	9546927	21,26%
1986	111.609	884152	995.761	-1,39%	456.163	9339682	9795845	2,33%
1987	99.892	933949	1.033.841	3,82%	393.260	9426352	9819612	0,51%
1988	113.331	892193	1.005.524	-2,74%	485.819	9165687	9651506	-1,71%
1989	137.923	917543	1.055.466	4,97%	616.931	9449060	10065991	4,29%
1990	141.659	992009	1.133.668	7,41%	616.843	10227137	10843980	7,73%
1991	135.331	929889	1.065.220	-6,04%	652.420	9615848	10268268	-5,31%
1992	170.662	1149965	1.320.627	23,98%	738.687	12008514	12747201	21,14%
1993	160.113	1114527	1.274.640	-3,26%	759.872	11545672	12305544	-3,47%
1994	167.250	1306704	1.473.954	15,37%	679.934	13509263	14189197	15,45%
1995	194.594	1247426	1.442.020	-2,17%	825.268	12366659	13191927	-7,15%
1996	198.688	1175964	1.374.652	-4,67%	874.966	11360689	12235655	-7,25%
1997	212.825	1306774	1.519.599	10,54%	938.827	12716854	13655681	11,61%
1998	211.253	1409601	1.620.854	6,66%	894.332	13398547	14292879	4,67%
1999	219.604	1633372	1.852.976	14,46%	921.538	15496440	16417978	14,90%
2000	148.290	1076180	1.224.470	-34,00%	650.239	9795560	10445799	-37,00%
2001	148.351	1028502	1.176.853	-4,00%	631.649	9173443	9.805.092	-7,20%
2002	155.407	911898	1.067.305	-10,00%	666.563	8233139	8.899.702	-9,34%
2003	168.588	917930	1.086.518	1,83%	724.846	7917778	8.642.624	-2,90%
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Μεταβολή	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Μεταβολή

Πηγές: Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου, Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου 1999-2000, Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου 1997, Κυριάκος Φίνας «Η Δωδεκανησιακή Οικονομία» 1991

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι αφίξεις των ξενοδοχείων διαφέρουν από αυτές του αεροδρομίου. Αυτό σημαίνει ότι οι ξενοδόχοι δεν δηλώνουν του πραγματικούς αριθμούς των φιλοξενουμένων πάντα. Οι συγκέντρωση των στοιχείων των διανυκτερεύσεων ξενοδοχείων γίνεται με δελτία που αποστέλλουν αυτοί στην Στατιστική Υπηρεσία κάθε μήνα. Η επαλήθευση αυτών των στοιχείων δεν επιχειρείται από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Διάγραμμα 9.10 : Αφίξεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου. Παρατηρούμε ότι η συνεχής άνοδος από τη δεκαετία του '90 έχει σταματήσει.

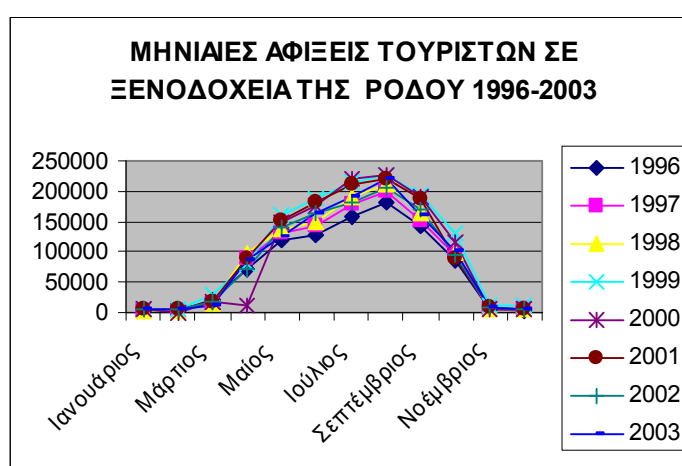
Διάγραμμα 9.11 : Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου. Παρατηρούμε ότι η συνεχής άνοδος από τη δεκαετία του 90 έχει σταματήσει.

Πίνακας 9.11 : Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου.
Παρατηρούμε ότι η συνεχής άνοδος από τη δεκαετία του 70 έχει σταματήσει.

ΜΗΝΙΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ 1996-2003								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ιανουάριος	3.335	3.118	3.989	4.998	5.348	6.985	7.049	6.483
Φεβρουάριος	3.779	3.999	4.212	6.118	817	6.820	7.074	6.338
Μάρτιος	21.339	13.849	14.410	31.002	17.810	18.731	16.723	10.777
Απριλίου	70.884	90.731	99.258	80.250	11.847	88.246	71.041	86.635
Μαΐος	119.053	131.396	137.230	161.119	147.516	151.242	139.873	126.096
Ιούνιος	129.287	142.058	149.100	187.740	175.765	180.426	164.958	164.790
Ιούλιος	158.565	177.991	189.260	213.910	219.958	211.924	181.421	190.306
Αυγούστος	180.924	198.349	210.994	225.398	227.528	219.150	205.545	219.463
Σεπτέμβριος	143.301	151.437	164.232	194.931	189.088	186.959	169.839	159.698
Οκτώβριος	85.955	94.413	99.649	131.081	117.133	90.201	94.621	100.374
Νοέμβριος	5.111	5.904	7.340	12.581	6.488	9.929	9.534	8.937
Δεκέμβριος	3.996	5.194	5.188	11.732	5.172	6.240	5.627	6.621

Πηγή: Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου 2005

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία οι αφίξεις διαφέρουν ανά έτος και ανά μήνα. Οι κρίσιμοι μήνες της τουριστικής σεζόν παρουσιάζουν μεγάλη κάμψη. Ο Σεπτέμβριος παρουσιάζει κάμψη μετά το 2001, όπως και ο Οκτώβριος από το 2000.

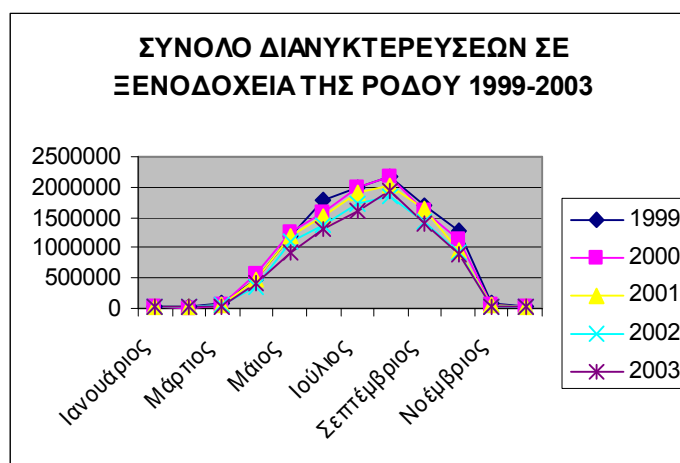
Διάγραμμα 9.12: Μηνιαίες αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου.

Παρατηρούμε ότι η συνεχής άνοδος έχει σταματήσει.

Αντιθέτως την ίδια χρονική περίοδο ο Φεβρουάριος περίοδο παρουσιάζει αύξηση 50% ενώ στο αποκορύφωμα της κάμψης αυτής βρίσκεται ο Μάρτιος με μείωση 70% και αυτός σε σχέση με την υψηλότερη χρόνια το 1999.

Πίνακας 9.12 : Μηνιαίες διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου. Παρατηρούμε ότι η συνεχής άνοδος έχει σταματήσει

ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ					
	1999	2000	2001	2002	2003
Ιανουάριος	15775	19179	18792	21961	19735
Φεβρουάριος	20625	5267	23807	23069	20457
Μάρτιος	99438	62574	59549	58709	33762
Απρίλιος	462661	577799	463087	363464	427302
Μάιος	1204360	1250569	1177554	1090817	924758
Ιούνιος	1771169	1569742	1503415	1380204	1318244
Ιούλιος	2007660	1987712	1900224	1712428	1604323
Αύγουστος	2159996	2162619	2011608	1840549	1941515
Σεπτέμβριος	1694011	1621368	1633665	1426473	1412522
Οκτώβριος	1277680	1125895	947518	925142	886221
Νοέμβριος	81388	45538	44786	39841	35040
Δεκέμβριος	21948	17537	21087	17045	18745
Σύνολο	10816711	10445799	9805092	8890702	8642624

Διάγραμμα 9.13 : Μηνιαίες διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Ρόδου.

Παρατηρούμε ότι η συνεχής άνοδος έχει σταματήσει.

Οι διανυκτερεύσεις παρουσιάζουν διαφορετική πορεία με υψηλότερο σύνολο από το 1999. Αντιθέτως οι αφίξεις παρουσιάζουν κάμψη από το 2001

9.2. 3.10 Πληρότητες

Σύμφωνα με τις τιμές της πληρότητας, ο Ιούλιος και ο Αύγουστος είναι οι μήνες που το νησί παρουσιάζει τον υψηλότερο εποχικό πληθυσμό. Βάσει αυτών των στοιχείων και δεδομένων υπολογίστηκε ο μέγιστος εποχικός πληθυσμός. Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία πληρότητας γιατί αυτά θεωρούνται από τους ξενοδόχους εμπιστευτικά. Αυτό μπορεί να θεωρείται με στενή λογική σωστό αλλά τελικά είναι λάθος, μια και αφού δεν υπάρχουν πληρότητες είναι αδύνατο να έχουμε πλήρη γνώση τη υπάρχουσας κατάστασης.

Πίνακας 9.13: Πληρότητα σε ξενοδοχεία της Ρόδου

ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΡΟΔΟ		
	1994	1999
Απρίλιος	47%	30%
Μάιος	69%	60%
Ιούνιος	86%	80%
Ιούλιος	96%	95%
Αύγουστος	100%	98%
Σεπτέμβριος	86,5%	80%
Οκτώβριος	64,4%	55%

Πηγές: Ειδική χωροταξική μελέτη νήσου Ρόδου 1997, Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου 2002

9.2.3.11 Μέγιστος εποχικός πληθυσμός νήσου Ρόδου

Η Ρόδος όπως και η Κως, δεδομένου ότι είναι τουριστικός προορισμός παρουσιάζει διακύμανση του πληθυσμού. Ο πληθυσμός διαφέρει το χειμώνα από το καλοκαίρι.

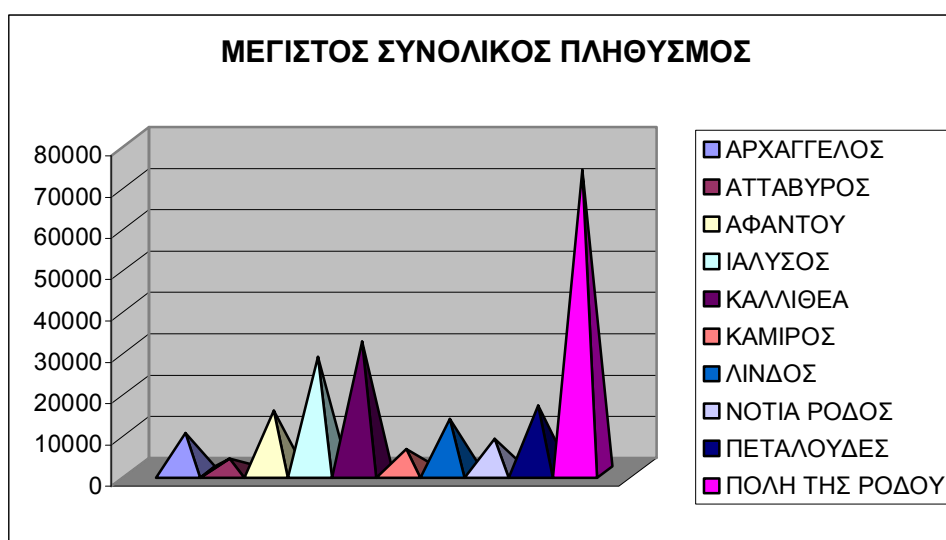
Στο νησί, τους μήνες με υψηλές πληρότητες ο πληθυσμός, η παρούσα ζήτηση δηλαδή, προσεγγίζει, τις 250.000 άτομα. Αυτό, προκύπτει αν προσθέσουμε στον συνολικό πληθυσμό μόνιμων κατοίκων τον αριθμό των τουριστών που προκύπτει από πληρότητες 100% στα ξενοδοχεία και στα ενοικιαζόμενα δωμάτια .

Πίνακας 9.14 : Υπολογισμός μέγιστου εποχικού πληθυσμού

ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ				
Δήμοι	Κάτοικοι	Ξενοδοχειακές κλίνες	Ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλίνες	Συνολικός εποχιακός πληθυσμός
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	7.758	1.044	629	9.437
ΑΤΤΑΒΥΡΟΣ	3.214	79	11	3.307
ΑΦΑΝΤΟΥ	6.557	6.673	1.667	14.909
ΙΑΛΥΣΟΣ	10.275	16.606	951	27.840
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	9.979	16.828	4.733	31.550
ΚΑΜΙΡΟΣ	5.315	127	168	5626
ΛΙΝΔΟΣ	3.719	5.516	3.568	12.812
ΝΟΤΙΑ ΡΟΔΟΣ	4.315	3.357	359	8.101
ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	11.858	3.357	912	16.139
ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	54.802	16.575	1.752	73.134
Σύνολο	117.007	70.162	14.750	201.919

Πηγή; Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα Πανεπιστήμιο Πειραιά 2004

Σύμφωνα με τις τιμές της πληρότητας ο Ιούλιος και ο Αύγουστος είναι οι μήνες που το νησί παρουσιάζει τον υψηλότερο εποχικό πληθυσμό. Βάσει αυτών των στοιχείων και δεδομένων υπολογίστηκαν οι παραπάνω δείκτες.⁹

Διάγραμμα 9.14: Μέγιστος Συνολικός Πληθυσμός νήσου Ρόδου

Αν προσθέσουμε επιπλέον το 50% του αριθμού των κλινών τότε προσεγγίζουμε πιο ρεαλιστικά τον πληθυσμό του νησιού κατά την υψηλή τουριστική περίοδο, τα 250000 άτομα.

9.3 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ

Βάσει των αναγκών των δύο νησιών, των οικονομικών συνθηκών αλλά και των
υπαρχουσών ευκαιριών διατυπώθηκαν οι παρακάτω επενδυτικές ιδέες

- Υποστήριξη του υπάρχοντος οικιστικού προτύπου και προστασία του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα του νησιού – απόσυρση κτιρίων ασύμβατων με τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα.
- Ολοκλήρωση του συστήματος χειρισμού των αστικών λυμάτων και των απορριμμάτων .
- Δημιουργία και λειτουργία οργανισμού για την προστασία και την ανάπτυξη των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών.
- Προώθηση προγραμμάτων εναλλακτικού τουρισμού. Στις νότιες περιοχές παράλληλα με την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη κλασσικού προτύπου πρέπει να αναδειχθούν και οι τοπικές δυνατότητες της περιοχής. Η Ειδική Χωροταξική Μελέτη της Νήσου Ρόδου προβλέπει την κατασκευή ξενοδοχειακών μονάδων με χωρητικότητα 10.000 κλίνες. Ειδικότερα η δυναμικότητα της περιοχής από το 2.5-3% του νησιού να καλύψει το 13.5%. Αν γίνει αυτό η επίπτωση στο περιβάλλον θα είναι παρόμοια με αυτή του βορείου τριγώνου. Προτείνουμε την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για την ανάπτυξη της οικονομίας της περιοχής.
- Υποστήριξη της απασχόλησης στη νότια Ρόδο- οικοτουρισμός. Λόγω της μείωσης του πληθυσμού επιβάλλεται η ενίσχυση της περιοχής..

- Αύξηση της τουριστικής κίνησης για τους χαμηλούς μήνες πληρότητας της τουριστικής σεζόν. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση στους πρώτους και τους τελευταίους μήνες της τουριστικής σεζόν.
- Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Δεδομένου ότι η κατανάλωση ενέργειας στο νησί αυξάνεται συνεχώς.
- Υποστήριξη βιοτεχνικών και κτηνοτροφικών μονάδων και κάλυψη μεγαλύτερου ποσοστού της ζήτησης.
- Υποστήριξη τοπικών παραδοσιακών προϊόντων

9.3.1 Κλειστά ξενοδοχεία - μια ευκαιρία για ανάπτυξη

Τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός στη Δωδεκάνησο παρουσιάζει προβλήματα. Η παραξενοδοχεία, η απουσία χωροταξικού σχεδιασμού, η ανεπάρκεια των συγκοινωνιών, η αλλοίωση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, η στάθμη των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών, η έλλειψη υποδομών, η ελλιπής συντήρηση των υπαρχουσών εγκαταστάσεων και της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, η ανυπαρξία τουριστικής πολιτικής και η αδυναμία προώθησης του τουριστικού μας προϊόντος, παρά τις όποιες προσπάθειες των τουριστικών φορέων οδήγησαν στην υποβάθμιση της ποιότητας του δωδεκανησιακού τουρισμού.

Η υποβάθμιση της ποιότητας σε συνδυασμό με την αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη, τα προβλήματα επιχειρηματικότητας, τον ανταγωνισμό από άλλους προορισμούς, τα συχνά χαμηλά συμβόλαια με τους tour operators, την άνοδο των σταθερών και μεταβλητών εξόδων και την κακή οικονομική διαχείριση οδήγησαν στο κλείσιμο πολλών ξενοδοχειακών μονάδων.

Όλες αυτές οι τουριστικές κτιριακές εγκαταστάσεις αποτελούν εν δυνάμει ευκαιρίες για ανάπτυξη. Πληθώρα μονάδων σε πολλές περιοχές, ξενοδοχεία πόλης στην πλειοψηφία παραμένουν κλειστά. Την ίδια περίοδο ξενοδόχοι κάνουν αιτήσεις για νέες ξενοδοχειακές μονάδες στις ίδιες περιοχές με τα κλειστά. Είναι καιρός πλέον να αξιοποιηθούν όλοι αυτοί οι χώροι από νέες επιχειρηματικές μονάδες, και με νέα τουριστικά προϊόντα.

Πίνακας 9.15: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα -α

ΚΛΕΙΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ							
A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘ.	ΤΑ	ΕΤΟΣ	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΝΗΣΟΣ
		ΜΗΤΡ.	ΞΗ	ΔΙΑΚΟΠΗΣ			
1	ΑΚΡΟΠΟΛ	20179	Γ	1992	ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗ ΕΥΣΤΑΘΙΑ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
2	ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ	20233	Ε	1995	ΖΑΧΑΡΙΟΥ Ειρήνη-Δημήτριος-Αναστάσιος	ΛΕΡΟΣ	ΛΕΡΟΣ
3	ΑΚΤΗ ΚΟΒΑ	20237	Ε	1986	ΝΙΣΥΡΙΟΣΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
4	ΑΛΕΚΑ		Δ	1979	ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
5	ΑΛΚΥΩΝ	20611	Β	1994	ΛΑΜΠΑΤΟΣ ΕΛ./ΣΚΕΝΤΖΟΣ ΙΩΑΝ.	ΙΑΛΥΣΟΣ	ΡΟΔΟΣ
6	ΑΛΚΥΩΝ	20235	Δ	1992	ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΘΗΚΕ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
7	ΑΛΜΑ	20118	Δ	1997	ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ
8	ΑΝΑΣΤΑ	20540	Γ	2004	ΣΩΤΡΙΛΛΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
9	ΑΝΑΤΟΛΗ	20737	Δ	1997(ΕΝ.ΔΩΜ)	ΣΤΑΜΑΤΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
10	ΑΝΘΟΥΛΑ	20017	οικ.Γ	1990	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
11	ANNA-MARIA	20324	Δ	1999	ΔΗΛΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ & ΣΤΕΡΓΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
12	ΑΡΙΕΤΤΕ	20236	Δ	1996	ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ ΣΤ./ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗΣ Ι.	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
13	ΑΡΙΩΝ	20018	Γ	1990	ΑΛΧΑΔΕΦ ΙΣΑΑΚ/ΑΝΔΕΑΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
14	ΑΡΙΩΝ	20314	Γ	1997	ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
15	ΑΡΜΟΝΙΑ	20502	Α	2004	ΑΕ Τα.Ξ.Ο.Ε. ΑΦΟΙ ΣΤΕΡΓΕΝΑΚΗ	ΚΡΕΜΑΣΤΗ	ΡΟΔΟΣ
16	ΑΣΚΛΗΠΙΕΙΟΝ	20181	Ε	Στοιχεία έω1981	ΜΠΑΛΑΣΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
17	ΑΣΤΗΡ	20291	Γ	1988	ΣΙΣΩΗ ΜΑΡΙΑ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ

Σύμφωνα με τα παραπάνω κλειστά ξενοδοχεία βρίσκονται σε όλα τα νησιά της Δωδεκανήσου. Ρόδος, Κως Κάλυμνος, Αστυπάλαια, Πάτμος Λέρος Κάρπαθος, Σύμη και Χάλκη περιλαμβάνονται στους παραπάνω πίνακες.

Πίνακας 9.16: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα -β

ΚΛΕΙΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ							
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘ.	ΤΑ	ΕΤΟΣ	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΝΗΣΟΣ
		ΜΗΤΡ.	ΞΗ	ΔΙΑΚΟΠΗΣ			
18	ΑΣΤΟΡΙΑ	20020	Γ	1990	ΜΟΣΧΗΣ-ΦΥΡΟΓΛΑΝΗΣ ΜΟΣΧΗΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
19	ΑΣΤΟΡΙΑ	20165	Γ	1991	ΚΑΜΑΡΑΤΟΥ Ειρήνη	ΠΑΤΜΟΣ	ΠΑΤΜΟΣ
20	ΑΤΛΑΣ	20023	Δ	1988	ΤΟΥΤΣΗ ΕΛΕΝΗ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
21	ΑΤΤΑΛΕΙΑ	20025	Ε	1995	ΕΦΟΡΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ	ΠΑΛ. ΠΟΛΗ	ΡΟΔΟΣ
22	ΑΥΡΑ	20692	Ε	1995	ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟΥ ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ
23	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	20230	Γ	1995	ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ ΞΑΝΘΙΠΗ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
24	ΒΑΖΑΝΕΛΛΗΣ	20121	Ε	1995	ΒΑΖΑΝΕΛΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ
25	ΒΕΡΙΝΟ	20317	Α	1995	ΕΠΕ "Ε.ΚΑΣΣΑΒΕΤΗΣ & ΣΙΑ ΤΕΕ"	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
26	ΓΑΛΑΤΕΙΑ	20374	Γ	1988	ΜΑΝΙΑΣ ΣΑΒΒΑΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
27	ΓΑΛΛΙΑ	20719	Ε	1997	ΣΚΑΡΟΥΛΑ Ειρήνη	ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ
28	ΓΕΩΡΓΙΑ	20245	Γ	1996	ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ & ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
29	ΓΚΛΟΡΙΑ	ΑΝΕΥ	Γ	1975?		ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
30	ΓΛΥΚΟ ΣΠΙΤΙ	20513	Γ	1993	ΦΩΚΙΑΛΗΣ ΣΤΕΡΓΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
31	ΔΕΛΦΙΝΙ	20039	Β	1992	ΣΟΥΛΟΥΝΙΑΣ ΝΩΝΤΑΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
32	ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ	20329	Γ	1994	ΑΕ "ΞΕΤΕ ΔΙΑΜΑΝΤ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
33	ΔΩΡΑ	20044	Ε	2000	ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	Π. ΠΟΛΗ	ΡΟΔΟΣ
34	ΕΙΡΗΝΗ	20045	Γ	1990	ΑΕ ΞΕΤΕ ΕΙΡΗΝΗ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
35	ΕΛΙΣΑΒΕΤ	20187	Γ	1987	ΣΟΦΟΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ & ΜΑΡΙΑ	ΚΩΣ	ΚΩΣ

Πίνακας 9.17: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα -γ

ΚΛΕΙΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ							
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘ.	ΤΑ	ΕΤΟΣ	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΝΗΣΟΣ
		ΜΗΤΡ.	ΞΗ	ΔΙΑΚΟΠΗΣ			
36	ΕΜΕΡΑΛΑΝΤ	20454	Γ	1996	ΦΕΓΓΑΡΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ/ΙΩΑΝΝΗΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
37	ΕΝΤΕΛΒΑΪΣ	20988	Γ	2000	ΕΠΕ ΞΕΤΕ ΕΝΤΕΛΒΑΪΣ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
38	ΕΥΑ	ΜΕΔ	Δ	Στοιχεία έως 1979	ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
39	ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ	20054	Δ	1997	ΚΟΥΡΜΑΝΟΥ ΦΑΙΔΡΑ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
40	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	20877	Γ	1994(ΕΝ.ΔΟΜ)	ΑΕ "ΞΕΤΕ ΣΤ & ΑΝΑΡ. ΚΟΚΚΙΝΙΔΗ"	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ
41	ΖΕΦΥΡΟΣ	20251	Ε	1997	ΦΙΛΙΠΙΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ
42	ΖΗΝΟΒΙΑ	20753	Γ	(Π) 1987(ΕΝ.ΔΟΜ)	ΚΟΚΚΙΝΑΚΙΑ ΖΗΝΟΒΙΑ	ΛΑΡΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
43	ΗΡΩ	20464	Γ	1991	ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΓΡΗΓ. ΑΛΕΞ.	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
44	ΘΕΡΜΑΙ	20060	Β	1993	ΕΟΤ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
45	ΘΟΛΟΣ	ΜΕΔ	Γ	1989	ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΛΠ	ΘΕΟΛΟΓΟΣ	ΡΟΔΟΣ
46	ΙΑΛΥΣΟΣ	20168	Ε	1989		ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
47	ΙΑΤΡΙΔΗΣ	20708	Γ	1990	ΙΑΤΡΙΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
48	ΙΖΑΜΠΕΛΛΑ	20065	Γ	1995	Μ.&Η.ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ-Μ.ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
49	ΙΡΙΣ	20064	Δ	1990	ΖΕΠΑΤΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
50	ΚΑΪΡΟ ΠΑΛΑΣ	20089	Α	1989	ΑΕ ΞΕ ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
51	ΚΑΛΛΙΘΕΑ	ΜΕΔ	Δ	Στοιχεία έως 1979	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ & ΜΑΡΙΑ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
52	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	20196	Ε	1993	ΧΑΤΖΗΧΡΙΣΤΟΦΗ ΕΙΡΗΝΗ	ΚΩΣ	ΚΩΣ

Πίνακας 9.18: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα -δ

ΚΛΕΙΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ							
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘ.	ΤΑ	ΕΤΟΣ	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΝΗΣΟΣ
		ΜΗΤΡ.	ΞΗ	ΔΙΑΚΟΠΗΣ			
53	ΚΑΠΑ ΣΤΟΥΝΤΙΟΣ	20854	Γ	1995	ΑΕ "Γ. ΚΩΝ/ΔΗΣ ΤΕΕ"	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
54	ΚΑΡΑΚΑΣ	20066	Γ	1985	ΔΑΝΕΗΛΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
55	ΚΑΡΜΕΝ	20392	Ε	1997	ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
56	ΚΑΤΙΝΑ	20123	Δ	1997	ΚΑΛΟΓΙΑΝΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ
57	ΚΛΕΑΝΘΗ	20932	Β	2004	ΤΣΟΥΡΟΥΤΗΣ ΧΑΡΗΣ	ΧΑΛΚΗ	ΧΑΛΚΗ
58	ΚΟΛΟΣΣΟΣ	20073	Γ	1992	ΑΕ ΚΟΛΟΣΣΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
59	ΚΟΡΑΛΙ	20691	Δ	1997	ΛΑΜΠΡΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ
61	ΚΟΥΛΙΚΟΣ	20326	Γ	(1984)1985	ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ		ΡΟΔΟΣ
62	ΚΡΕΜΑΣΤΗ ΒΙΛΛΑΤΖ	20752	Α	2004	ΑΕ ΕΜΠ. ΤΟΥΡ. ΑΝ. ΕΤΑΙΡ. ΑΦΟΙ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	ΚΡΕΜΑΣΤΗ	ΡΟΔΟΣ
63	ΚΡΥΣΤΑΛ	20124	Δ	1997	ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΣΑΜΙΔΗΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ
64	ΚΩΣΤΑΣ	20457	Γ	2004	ΑΡΓΥΡΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
65	ΚΩΣΤΗΣ	20269	Γ	1995	ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
66	ΛΑΡΔΟΣ	20754	Δ	1984	ΓΕΩΡΓΑΛΛΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	ΛΑΡΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
67	ΛΕΜΟΝΗΣ	20860	Γ	2000	ΛΕΜΟΝΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	ΚΟΣΚΙΝΟΥ	ΡΟΔΟΣ
68	ΛΕΡΟΣ	20160	Γ	1995	ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΣ	ΛΕΡΟΣ
69	ΜΑΝΔΡΑΚΙ	20081	Γ	1985	ΧΙΩΤΑΚΗ ΑΝΝΑ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
70	ΜΑΡΓΚΕΤ	20214	Ε	1994	ΒΑΣΣΑΜΗΣ ΠΕΤΡΟΣ & ΜΑΡΙΕΤΤΑ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ

Πίνακας 9.19: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα -ε

ΚΛΕΙΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ							
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘ.	ΤΑ	ΕΤΟΣ	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΝΗΣΟΣ
		ΜΗΤΡ.	ΞΗ	ΔΙΑΚΟΠΗΣ			
71	ΜΑΡΙΑΝΝΑ	20530	Ε	1998	ΚΟΝΤΟΥ ΜΑΡΙΕΤΤΑ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
72	ΜΑΡΙΛΕΝΑ	20125	Δ	1994	ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΜΑΡΙΑ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ
73	ΜΑΡΙΝΑ	20304	Ε	1994	ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
74	ΜΑΡΝΙΝ	20186	Ε	1992	ΜΑΝΕΤΤΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
75	ΜΑΣΣΑΡΙ	20215	Ε	1996 ΕΝ. ΔΩΜ.	ΒΟΤΑ ΜΑΡΙΑ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
76	ΜΙΛΒΑ	20200	Γ	1997	ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ & ΜΙΧΑΗΛ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
77	ΜΟΝ ΡΕΠΟ	20666	Ε	1990	ΙΑΤΡΙΔΟΥ ΜΑΡΟΥΔΑ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
78	ΜΟΝΤΕ ΣΜΙΘ	20592	Α	1992	ΑΕ "ΑΘΗΝΑ" ΠΑΝΑΓΟΣ ΜΙΧΑΗΛ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
79	ΜΠΕΛ- ΜΑΡ	20145	Δ	1980	ΦΡΑΡΑΚΗ ΦΛΩΡΑ & ΠΕΡΙΔΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
80	ΜΥΡΤΩ	20364	Δ	2004	ΑΕ ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΗ	ΙΑΛΥΣΟΣ	ΡΟΔΟΣ
81	ΝΙΚΟΛΗΣ	20347	Δ	1990	Ο.Ε. ΝΙΚΟΛΗΣ Ι /Θ/Θ	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΡΟΔΟΣ
82	ΝΟΝΑ	21004	Β	2000	ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ		ΣΥΜΗ
83	ΟΑΣΙΣ	20211	Β	1983	ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΑΔΗ ΑΦΟΙ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
84	ΟΛΥΜΠΙΑ	20910	Γ	2004	ΕΙΡΗΝΗ ΛΥΤΟΥ	ΠΗΓΑΔΙΑ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ
85	ΟΛΥΜΠΙΚ	20093	Γ	1994	ΝΕΣΤΟΡΙΔΟΥ ΠΑΟΛΑ(ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ)	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
86	ΠΑΛΛΙΑ ΠΟΛΗ	20424	Ε	2000	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ/ΣΤΕΡΓΟΣ/ΔΗΜ.	Π. ΠΟΛΗ	ΡΟΔΟΣ
87	ΠΑΝΘΕΟΝ	20094	Δ	2000	Γ.ΜΥΡΙΑΛΑΚΗΣ/ΜΑΡΙΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ/Δ.Π.ΜΑΝΩΛΗΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
88	ΠΑΝΟΡΜΟΣ	20128	Δ	1987	ΚΥΠΡΑΙΟΥ ΚΑΛΛΙΟΠΗ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ

Η πλειοψηφία των ξενοδοχείων έπαυσε λειτουργία μετά τις αρχές της δεκαετίας του 90.

Πίνακας 9.20: Ξενοδοχεία κλειστά στα Δωδεκάνησα -στ

ΚΛΕΙΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ							
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘ. ΜΗΤΡ.	ΤΑ ΞΗ	ΕΤΟΣ ΔΙΑΚΟΠΗΣ	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΝΗΣΟΣ
89	ΠΑΝΤΕΛΙ	20163	Γ	1995	ΑΝΕΜΗ Ειρήνη	ΛΕΡΟΣ	ΛΕΡΟΣ
90	ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ	20477	Ε	1998	ΝΙΝΝΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ & ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ
91	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ	20162	Γ	1999	Κληρονόμοι ΑΓΓΕΛΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ	ΛΕΡΟΣ	ΛΕΡΟΣ
92	ΠΑΡΑΛΙΑ	20206	Δ	1995	ΒΑΛΗΝΑΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑ	ΚΩΣ
93	ΠΑΣΠΑΡΑΣ	ΜΕΔ	Ε	1990	ΠΑΣΠΑΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
94	ΠΑΤΜΙΟΝ	20170	Γ	1997	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΜΟΥ	ΠΑΤΜΟΣ	ΠΑΤΜΟΣ
95	ΠΑΧΟΣ	20532	Β	2004	ΠΑΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	ΙΑΛΥΣΟΣ	ΡΟΔΟΣ
96	ΠΙΚΑΝΤΙΛΥ	20514	Ε	17/6/1905	ΖΕΡΒΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ & ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
97	ΠΛΑΤΑΝΟΣ	20164	Δ	1997	ΝΙΚΗΤΑΣ ΜΑΪΚΟΣ	ΛΕΡΟΣ	ΛΕΡΟΣ
98	ΠΟΡΦΥΡΙΣ	20176	Γ	1997	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ
99	ΠΟΣΕΙΔΩΝ	20101	Γ	1988	ΑΕ ΞΤΕ Γ.Ν. ΚΑΦΕΖΙΔΑΚΗΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
100	ΠΥΛΩΝΑ	20281	Δ	1999	ΔΙΑΚΟΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΒΑΣΤΗ	ΠΥΛΩΝΑ	ΡΟΔΟΣ
101	ΡΟΔΙΑΚΟΝ	20104	Δ	1995	ΑΕ ΣΟΥΛΟΥΝΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
102	ΡΟΔΟΣ	20348	Ε	1994	ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑ	ΚΩΣ
103	ΣΑΝΤΑ ΜΑΡΙΑ	20303	Γ	1989	ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΓ.ΜΑΡΙΝΑΣ ΝΙΚΗΣ ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
104	ΣΕΜΙΣ	20090	Ε	1996	ΠΑΥΛΙΔΗ-ΠΑΥΛΟΥΚΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΡΟΔΟΣ
105	ΣΤΑΔΙΟΝ	20797	Γ	2002	ΑΕ "Ξ.Τ.Ε.ΝΑΥΤ.ΕΠΙΧ. Η ΕΝΩΣΙΣ"	ΚΩΣ	ΚΩΣ
106	ΣΤΑΜΑΤΙΑ	20351	Γ	1997	ΣΤΑΜΑΤΑΣ ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
107	ΣΤΑΜΟΣ	20483	Ε	1991	ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΣΥΜΙΑΚΟΣ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
	ΣΤΕΛΙΟΣ	20220	Γ	1991	ΧΑΤΖΗΜΑΛΛΟΥ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ	ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑ	ΚΩΣ
109	ΣΤΕΛΛΑ	20134	Γ	1994	ΕΜΜ./ΙΩΑΝΝΗΣ/ΑΝΝΑ ΓΚΑΝΑΣΟΥ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
110	ΣΥΛΙΑ ΣΟΡΩΝΗΣ	20628	Γ	1995	ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΙ ΔΙΑΚΟΦΙΛΙΠΠΗ	ΣΟΡΩΝΗ	ΡΟΔΟΣ
111	ΣΥΝΘΙΑ	20748	Ε	1994	ΓΟΥΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
112	ΤΕΟ	20337	Γ	1995	ΔΙΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
113	ΤΕΧΕΡΑΝΗ	20278	Ε	2000	ΧΙΩΤΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ	Π. ΠΟΛΗ	ΡΟΔΟΣ
114	ΤΡΙΑΙΝΑ	20553	Ε	1993	ΓΑΛΑΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	ΡΟΔΟΣ
115	ΦΙΛΙΠΠΟΣ	21059	Γ	2004	ΠΕΤΡΟΣ & ΠΑΥΛΟΣ ΠΟΥΛΤΟΥΧΙΔΗΣ	ΜΑΣΤΙΧΑΡΙ	ΚΩΣ
116	ΦΛΟΙΣΒΟΣ	20173	Δ	1995	ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ	ΠΑΤΜΟΣ	ΠΑΤΜΟΣ
117	ΦΩΤΕΙΝΗ	20190	Ε	1991	ΧΑΛΚΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ
118	ΧΑΡΑ	20203	Δ	2000	ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
119	ΧΡΙΣΤΙΝΑ	20341	Γ	1989	ΑΤΣΙΔΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	ΘΕΟΛΟΓΟΣ	ΡΟΔΟΣ
120	ΧΡΙΣΤΙΝΑ	20204	Γ	1997	ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ & ΧΡΙΣΤΙΝΑ	ΚΩΣ	ΚΩΣ
121	ΧΡΥΣΟΥΝ	20143	Δ	1990	ΜΑΜΑΛΙΓΚΑΣ ΜΙΧΑΗΛ	ΡΟΔΟΣ	ΡΟΔΟΣ

Η πλειοψηφία όμως των κλειστών ξενοδοχείων βρίσκεται στην Κω και στη Ρόδο.

Στη Ρόδο τα κλειστά ξενοδοχεία είναι 76 ενώ στην Κω 20.

9.4 Επενδυτικές προτάσεις

Βάσει των αναγκών των δύο νησιών, των οικονομικών συνθηκών αλλά και των υπάρχουσών ευκαιριών, διατυπώθηκαν οι παρακάτω επενδυτικές προτάσεις:

- Υποστήριξη του υπάρχοντος οικιστικού προτύπου και προστασία του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα του νησιού – βελτίωση κτιρίων ασύμβατων με τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα.
- Ολοκλήρωση του συστήματος χειρισμού των αστικών λυμάτων και των απορριμμάτων .
- Δημιουργία και λειτουργία οργανισμού για την προστασία και την ανάπτυξη των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών.
- Προώθηση προγραμμάτων εναλλακτικού τουρισμού. Στις νότιες περιοχές παράλληλα με την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη κλασσικού προτύπου πρέπει να αναδειχθούν και οι τοπικές δυνατότητες της περιοχής. Η Ειδική Χωροταξική Μελέτη της Νήσου Ρόδου προβλέπει της κατασκευή ξενοδοχειακών μονάδων με χωρητικότητα 10.000 κλίνες. Ειδικότερα η δυναμικότητα της περιοχής από το 2.5-3% του νησιού να καλύψει το 13.5%. Αν γίνει αυτό η επίπτωση στο περιβάλλον θα είναι παρόμοια με αυτή του βορείου τριγώνου. Προτείνουμε την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για την ανάπτυξη της οικονομίας της περιοχής.
- Υποστήριξη της απασχόλησης στη νότια Ρόδο- οικοτουρισμός. Λόγω της μείωσης του πληθυσμού επιβάλλεται η ενίσχυση της περιοχής..

- Αύξηση της τουριστικής κίνησης για τους χαμηλούς μήνες πληρότητας της τουριστικής σεζόν. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση στους πρώτους και τους τελευταίους μήνες της τουριστικής σεζόν.
- Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Δεδομένου ότι η κατανάλωση ενέργειας στο νησί αυξάνεται συνεχώς.
- Υποστήριξη βιοτεχνικών και κτηνοτροφικών μονάδων και κάλυψη μεγαλύτερου ποσοστού της ζήτησης.

Ειδικότερα :

9.4.1 Εμφιαλωτηρια μπύρας

Στην Κω δεν λειτουργεί εμφιαλωτήριο μπύρας.. Η τουριστική ζήτηση δικαιολογεί τη λειτουργία του. Στην Ρόδο λειτουργεί ζυθοποιία και παράγει υψηλής ποιότητα μπύρα χύμα(βαρέλι)

9.4.2 Εμφιάλωση κρασιού στην Κω

Στην Κω λειτουργούν δυο εμφιαλωτήρια κρασιού. Κανένα όμως από αυτά δεν λειτουργεί παράγοντας μεγάλες ποσότητες. Οι παραγόμενες ποσότητες προωθούνται προς κατανάλωση σε επιχειρήσεις που ανήκουν στους ίδιους παραγωγούς. Δεδομένου ότι η Κως αποτελεί ένα από τα πιο τουριστικά νησιά στην Ελλάδα, είναι επιτακτική ανάγκη να παράγει κρασιά σε μεγάλες ποσότητες και να προωθούνται και εκτός του νησιού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

9.4.3 Ηλεκτρική ενέργεια – εναλλακτικές μορφές ενέργειας

Δεδομένου ότι το πρόβλημα ηλεκτρικής ενέργειας στη Ρόδο διογκώνεται συνεχώς σε ετήσια βάση (στοιχεία υπάρχουν στο ανάλογο προηγούμενο κεφαλαίο), μια και η παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια δεν είναι επαρκής, είναι επιτακτική ανάγκη η ίδρυση νέου εργοστασίου ηλεκτρικής ενέργειας στη Ρόδο. Το ζήτημα αυτό είναι ευρύτατα γνωστό και η ΔΕΗ εξετάζει την ίδρυση ενός νέου εργοστασίου στις νότιες περιοχές.

Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι η ενέργεια στα δυο νησιά εξαρτάται πλήρως από το πετρέλαιο, μια και τα υφιστάμενα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, χρησιμοποιούν ως αποκλειστικό καύσιμο πετρέλαια και άλλα υγρά παράγωγα διύλισης. Η υλοποίηση πρότασης για κατασκευή αιολικού πάρκου στη Κω υπολογίζονταν το 1998 σε 900 εκατομμύρια δραχμές¹⁰, μέχρι τώρα δεν έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις που να χρησιμοποιούν εναλλακτικές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στα δύο νησιά όπως και σε ολόκληρη τη χώρα¹¹.

9.4.4 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αν και συζητούνται διαρκώς σε πολύ λίγες περιπτώσεις έχουν υλοποιηθεί. Πολύ λίγοι συνδέουν αυτές τις νεωτερικές μορφές τουρισμού με την τουριστική ανάπτυξη σε ολιστικό επίπεδο για μια περιοχή.

Ο πολιτισμός αποτελεί μια από τις νέες ανάγκες του κόσμου. Πολλοί άνθρωποι αναζητούν την ευκαιρία να γεμίσουν τον ελεύθερο χρόνο τους κάνοντας ή βλέποντας τέχνη. Ο πολιτισμός που προβάλλεται από τη χώρα μας είναι στατικός.

Προβάλλονται μόνο ιστορικά μνημεία αλλά δεν προβάλλονται συχνά πολιτιστικά γεγονότα. Τα νησιά μας σφύζουν από πολιτισμό που σπάνια τον χρησιμοποιούμε για την προβολή των νησιών μας. Εμείς θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τον πολιτισμό και την τέχνη ως τουριστικό προϊόν.

Πολιτισμός και τουρισμός, μια ευκαιρία ανάπτυξης και πραγματικής προβολής των νησιών μας

Στις μέρες μας, ο πολιτισμός αναδεικνύεται σε σημαντικότερο μοχλό ανάπτυξης των κρατών, ιδιαίτερα μετά την πολιτική οικονομική και κοινωνική σύγχυση που επέφεραν οι κοσμογονικές αλλαγές στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Η πολιτιστική συνεργασία για τη δημιουργία μιας Ενωμένης Ευρώπης, με τη διαμόρφωση ενιαίας ευρωπαϊκής συνείδησης, χωρίς παράλληλα να αγνοείται η ιδιαίτερη πολιτισμική παράδοση των επιμέρους χωρών, αποτελεί πρωταρχικό αίτημα των καιρών.¹²

Η Ελλάδα χώρα με σημαντικότερη πολιτισμική κληρονομιά, καλείται σήμερα να αξιοποιήσει την ευκαιρία που της προφέρεται για να αναγάγει την πολιτιστική ανάπτυξη σε ύψιστη προτεραιότητα της. Καλείται επίσης να αναλάβει ηγετικό ρόλο στη Βαλκανική και να βοηθήσει στην ομαλή ενσωμάτωση των πρώην ανατολικών χωρών στην ευρωπαϊκή οικογένεια.

Η ιδιαιτερότητα της Ελλάδας (χώρα εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς), σε συνδυασμό με την ύπαρξη πολιτιστικής παράδοσης, μπορεί να προσφέρει δυνατότητες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μονοπωλιακού χαρακτήρα στην Ευρώπη, δεδομένου ότι στην Ελλάδα υπάρχει πληθώρα χώρων διαθέσιμων να φιλοξενήσουν πολιτιστικές δραστηριότητες. Η ανάπτυξη μορφών τουρισμού με

πολιτιστική διάσταση μπορεί να αποτελέσει για τη χώρα, εργαλείο πολλαπλών παρεμβάσεων με στόχους:

- Την ενίσχυση της ανάπτυξης προβληματικών και απομονωμένων περιοχών
- Τη διάχυση της τουριστικής κίνησης από καθιερωμένες τουριστικές περιοχές προς νέες και από τις ακτές και την ενδοχώρα.
- Την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την άμβλυνση της εποχικότητας
- Την πρόσκληση επισκεπτών με ειδικά ενδιαφέροντα

Πολιτισμός και τουριστικό Προϊόν

Σύμφωνα με τη διακήρυξη της Μανίλλας για τον τουρισμό οι πολιτιστικές και περιβαλλοντικές αξίες ενός τόπου αποτελούν «θεμελιώδη πόλο έλξης του τουρισμού μια χώρας» και είναι «τα πνευματικά στοιχεία που πρέπει να προηγούνται των τεχνικών και υλικών στοιχείων ως ένα sine qua non της οποιασδήποτε τουριστικής ανάπτυξης». ¹³

Πολιτιστικές ευκαιρίες στον τουρισμό

Ο βασικός στόχος μια νέας ιδέας ανάπτυξης θα μπορούσε να είναι η συνεργασία ξενοδοχείων με τους κρατικούς και μη φορείς. Εκθέσεις που θα μπορούσαν να γίνουν καταξιωμένους εικαστικούς αλλά και ερασιτέχνες. Συμμετέχοντες θα είναι φωτογράφοι, ζωγράφοι, γλύπτες και άλλοι εικαστικοί από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Βασική ιδέα ενός διεθνούς εικαστικού γεγονότος

Η ιδέα στηρίζεται στη δυνατότητα που θα παρέχεται στους ασχολούμενους φωτογράφους ερασιτέχνες, ζωγράφους και άλλους καλλιτέχνες, να εκθέσουν έργα τους και παράλληλα να κάνουν διακοπές. Επιπλέον το δίκτυο των ξενοδοχείων και των κρατικών αιθουσών και εγκαταστάσεων παρέχει ένα ελκυστικό πακέτο για τουρίστες που τους αρέσει η τέχνη και μπορούν στην διάρκεια των διακοπών τους να ασχοληθούν σε διάφορες εξειδικευμένες δραστηριότητες αλλά και εκπαίδευση-σεμινάρια.

Ένα είδος εικαστικού φεστιβάλ, μια προσπάθεια που θα συνδυάζει τον τουρισμό με την τέχνη, θα δίνει την ευκαιρία στους επισκέπτες του νησιού να μπορούν να εκθέσουν τα έργα τους, να κάνουν και μαθήματα, να πάρουν μέρος σε διαγωνισμούς αλλά και δουν τις διάφορες εκθέσεις. Επίσης θα τους δίνει την ευκαιρία να μπορούν να αγοράσουν τα παραδοσιακά προϊόντα της Ρόδου.

Αυτό το φεστιβάλ θα είναι μια ευκαιρία για επίσκεψη, δημιουργία και γνώση για τα Δωδεκάνησα. Μια ευκαιρία για όλους και κυρίως για τη Ρόδο και την Κω αλλά τα άλλα νησιά του νομού να προβληθούν στο εξωτερικό ως διοργανωτές ενός διεθνούς πολιτιστικού φεστιβάλ.¹⁴

Φωτογραφία και τουρισμός: φωτογραφικό φεστιβάλ Ρόδου:

► Στόχος

Ο βασικός στόχος είναι η δημιουργία ενός δικτύου ξενοδοχείων που θα οργανώνουν κυλιόμενες εκθέσεις σε ειδικά διαμορφωμένους κοινόχρηστους χώρους. Οι εκθέσεις αυτές θα αφορούν και καταξιωμένους φωτογράφους αλλά και ερασιτέχνες φωτογράφους ή απλά κάποιους που έχουν σαν χόμπι την

φωτογραφία. Συμμετέχοντες θα είναι φωτογράφοι από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

► Βασική ιδέα

Η ιδέα στηρίζεται στην δυνατότητα που θα παρέχεται στους ασχολούμενους φωτογράφους ερασιτέχνες, καλλιτέχνες και μη, να εκθέσουν έργα τους και παράλληλα να κάνουν διακοπές. Επιπλέον το δίκτυο των ξενοδοχείων παρέχει ένα ελκυστικό πακέτο για τουρίστες που τους αρέσει η φωτογραφία και μπορούν στην διάρκεια των διακοπών τους να εμπλακούν σε διάφορες εξειδικευμένες δραστηριότητες αλλά και εκπαίδευση-σεμινάρια.

Το Φωτογραφικό Φεστιβάλ Ρόδου μια προσπάθεια που θα συνδυάζει τον τουρισμό με την τέχνη, θα δίνει την ευκαιρία στους επισκέπτες του νησιού να μπορούν να εκθέσουν τις φωτογραφίες τους, να κάνουν μαθήματα φωτογραφίας, να πάρουν μέρος σε διαγωνισμούς αλλά και δουν τις διάφορες εκθέσεις φωτογραφίας. Επίσης θα τους δίνει την ευκαιρία να μπορούν να αγοράσουν τα παραδοσιακά προϊόντα της Ρόδου στο κατάστημα του «Δωδεκάνησος».

Κοινώς το Φεστιβάλ θα είναι μια ευκαιρία για επίσκεψη, δημιουργία και γνώση για τα Δωδεκάνησα. Μια ευκαιρία για τους τουρίστες να δουν και να εκφραστούν. Άλλα και να αγοράσουν παραδοσιακά προϊόντα. Μια ευκαιρία για όλους

► Κατάστημα πώλησης παραδοσιακών προϊόντων «Δωδεκάνησος»

Μετά από την έρευνα η οποία διεξήχθη στα πλαίσια της εργασίας διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει κανένα κατάστημα παραδοσιακών προϊόντων της Δωδεκανήσου στη Ρόδο, πληθώρα τουριστικών καταστημάτων πωλούν διάφορα είδη χωρίς όμως να προβάλλεται η εντοπιότητα. Ένα λοιπόν κατάστημα παραδοσιακών ειδών, τροφίμων, ειδών λαϊκής τέχνης αλλά και βιβλίων και εντύπων θα μπορούσε

να λειτουργήσει με επιτυχία. Προϋπόθεση, την επιτυχία του είναι η σύνδεση του με τουριστικά πρακτορεία μαζικού τουρισμού, έτσι ώστε η προβολή να είναι εξασφαλισμένη.

9.4.5 Δημόσια έργα και περιβάλλον

9.4.5.1 Λύματα

Η κάλυψη των λυμάτων στις νότιες περιοχές της Ρόδου και στην μισή Κω, εκτός της πόλης της Κω δηλαδή είναι ελλιπής.

Στη Ρόδο λειτουργούν 4 μονάδες επεξεργασίας αστικών λυμάτων.¹⁵

- Ο πρώτος βρίσκεται στην Καλλιθέα και πιο συγκεκριμένα στη θέση Βόδι και καλύπτει το 75 % των αναγκών του δήμου Ρόδου δεδομένου ότι δεν έχει ολοκληρωθεί το αποχετευτικό δίκτυο και το 40% του Δήμου Καλιθιών δεδομένου ότι καλύπτει τις ανάγκες του .
- Ο δεύτερος βιολογικός καθαρισμός λειτουργεί στον Δήμο Καμίρου και καλύπτει το Θεολόγο
- Ο τρίτος βιολογικός καθαρισμός βρίσκεται στον Δήμο Ατταβύρου και καλύπτει τις ανάγκες του χωριού Έμπωνα
- Ο τέταρτος βιολογικός καθαρισμός βρίσκεται στον Δήμο πεταλούδων

Στην Κω λειτουργεί μια μονάδα επεξεργασίας αστικών λυμάτων.¹⁶

Στα Δωδεκάνησα υπάρχουν και άλλα δίκτυα λυμάτων τα οποία εξυπηρετούν οικισμούς που δεν διαθέτουν βιολογικούς καθαρισμούς. Τα λύματα αυτά καταλήγουν στον υδροφόρο ορίζοντα και σε ρέματα. Σύμφωνα με τη νομοθεσία κάθε ξενοδοχειακή μονάδα διαθέτει δικό της βιολογικό καθαρισμό. Δίκτυο είτε υπάρχει και καταλήγει σε ρέματα και δεξαμενές καθίζησης είτε δεν υπάρχει καθόλου. Είναι επιτακτική η ανάγκη για ολοκλήρωση του αποχετευτικού δικτύου αλλά και τον μονάδων επεξεργασίας αστικών λυμάτων στα δύο νησιά.

Πίνακας 9. 21: Κάλυψη ποσοστού λυμάτων στο σύνολο της Ρόδου, στο βόρειο τρίγωνο και στους νότιους δήμους

ΚΑΛΥΨΗ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ ΑΠΟ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΛΥΜΑΤΩΝ			
	Σύνολο νήσου	Βόρειο τρίγωνο	Νοτιοί δήμοι (νότια Ρόδος Αττάβυρος)
Κάλυψη αστικών λυμάτων	70%	64%	12%

Πίνακας 9. 22: Κάλυψη ποσοστού λυμάτων στο σύνολο της Κω

ΚΑΛΥΨΗ ΝΗΣΟΥ ΚΩ ΑΠΟ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΛΥΜΑΤΩΝ	
	Ποσοστό κάλυψης
Δικαίου	0
Ηρακλειδών	0
Κω	90%

9.4.5.2 Δομημένο περιβάλλον.

Η Ρόδος και η Κως αποτελούν παράδειγμα έλλειψης χωροταξικού σχεδιασμού. Οι πρώτες περιοχές που αναπτύχθηκαν βάσει σχεδίου ήταν η Ιξιά και το Φαληράκι (ΦΕΚ 40 Δ 1972), στις περιοχές αυτές υπάρχει υψηλός συντελεστής δόμησης με αποτέλεσμα μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες οι οποίες όμως έχουν την πρέπουσα απόσταση από την παραλία. Παράλληλα την Δεκαετία του '70 είχαμε και οικιστική ανάπτυξη επί του δυτικού οδικού άξονα στην οποία όμως δεν υπήρξε σχεδιασμός.. Την ίδια εποχή άρχισε και η αλλοίωση του παραδοσιακού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα των οικισμών της υπαίθρου. Χαρακτηριστικό της κατάστασης είναι το

Συμβούλιο της Επικρατείας χαρακτήρισε ως αυθαίρετα σειρά κτισμάτων τα οποία βρίσκονται στην εθνική οδό Ρόδου-Λίνδου. Δεδομένου ότι η σύγχρονη άποψη του τουρισμού υπαγορεύει την προστασία του περιβάλλοντος δομημένου και φυσικού, η ανάγκη για έργα με στόχο την ανάδειξη του τοπικού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα των δυο νησιών είναι επιτακτική.

9.4.6 Παραδοσιακά προϊόντα

Κατόπιν επιτόπιας έρευνας στα δυο νησιά την Κω και τη Ρόδο αλλά και επιπλέον στη Νίσυρο, την Πάτμο και την Κάλυμνο εντοπίστηκαν εντόπια καταναλωτικά προϊόντα παραδοσιακά και μη. Τα προϊόντα αυτά συχνά δεν τυγχάνουν της απαραίτητης υποστήριξης από τις αλυσίδες Super Markets οι οποίες είναι εγκατεστημένες στα δυο νησιά. Επιπλέον σύμφωνα με συνεντεύξεις με επιχειρηματίες, οι κάτοικοι των νησιών δεν προτιμούν τα ντόπια προϊόντα παρά το ότι διατίθενται σε ανταγωνιστικές τιμές.

► Στην Κω παράγονται γλυκά του κουταλιού και μαρμελάδες, χαρτικά οικιακής χρήσης, μέλι γαλακτοκομικά, αναψυκτικά, λουκάνικα, ποτά και κρασί. Τα προϊόντα αυτά διατίθενται μόνο από τουριστικά καταστήματα, τοπικές υπεραγορές και τη δημοτική αγορά αλλά όχι από τις αλυσίδες υπεραγορών (super markets).

► Στη Ρόδο παράγονται επίσης μαρμελάδες, μέλι, γαλακτοκομικά, αναψυκτικά, λουκάνικα, ποτά και κρασί αλλά η υπάρχουσα κατάσταση στην αγορά είναι παρόμοια. Επίσης στη Ρόδο παράγονται και παραδοσιακά ζωγραφισμένα κεραμικά πιάτα.

► Στην Νίσυρο λειτουργεί βιοτεχνία παραγωγής και συσκευασίας τοπικών ποτών και τυριού τα οποία διατίθενται μόνο στο νησί¹ εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων.

Είναι γεγονός ότι τα προϊόντα αυτά παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα κατανάλωσης.

Το γεγονός αυτό επηρεάζει αρνητικά τις μικρές τοπικές βιοτεχνίες που τα παράγουν. Η ανάγκη για ενίσχυση των τοπικών προϊόντων είναι επιτακτική και για την βιωσιμότητα των επιχειρήσεων αλλά και για λόγους τουριστικής προβολής.

¹ Σωτήρης Φωκάς, Η Δωδεκάνησος στο Κατώφλι της Νέας Χιλιετίας, Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Δωδεκανήσου, Προγραμματισμός Σχεδιασμός Πολιτικών Δράσεων για την περίοδο 2001-2010, Έκδοση ΤΕΔΚ Δωδεκανήσου Ρόδος 2001 σελ.55-56

² Π.Κομίλης – Ν.Βαγιονής Τουριστικός Σχεδιασμός, Μέθοδοι και Πρακτικές Αξιολόγησης Εκδόσεις Προπομπός Αθήνα 1999

³ Μιλτιάδης Λογοθέτης, Η οικονομία της Δωδεκανήσου κατά τα έτη 1988-1989, έκδοση ΤΕΔΚ Δωδεκανήσου, Αθήνα 1990 Σελ. 45

⁴ Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Σχέδιο δράσης για την Τουριστική Προβολή του Νοτίου Αιγαίου, Διαμόρφωση στρατηγικής Τουριστικής Προβολής για τα νησιά της Περιφέρειας του Νότιου Αιγαίου για τα έτη 2003-2006, Ανάδοχος Αειφορική Συμβουλευτική ΕΠΕ, Σεπτέμβριος 2002- Φεβρουάριος 2003, Σελίδα 22.

⁵ Αεροδρόμιο Ιπποκράτης Κω 2004

⁶ ICAP A.E Marketing Plan για την νήσο Κω, Δελτίο τύπου

⁷ Χ. Μπαλαλής Πρόεδρος Ένωσης Ξενοδόχων Κω , Η Επόμενη Δεκαετία του Τουρισμού και η Βιωσιμότητα του Τουριστικού Προϊόντος Επαρχείο Κω, Προσυνεδριακή Ημερίδα, Προβληματισμοί – Συζήτηση και Κατάθεση Προτάσεων για μια Δυναμική και Σύγχρονη Ανάπτυξη της Επαρχίας Κω

⁸ Επιστημονική Ομάδα Τουρισμού Δωδεκανήσου, Έρευνα Αγοράς για τους Τουρίστες της Ρόδου Επιμελητήριο Δωδεκανήσου ΔΕΤΑΠ 2004

⁹ Προκοπίου Δ., Προσκεκλημένη ομιλία «Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις της Ανάπτυξης της Ρόδου και Προτάσεις για Βιώσιμη ανάπτυξη», Μάιος 2004, Προσκεκλημένη ομιλία στην Ανώτατη σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών Ρόδου (ΑΣΤΕΡ) σελ. 50

¹⁰ Δήμος Κω, Γραφείο Σχεδιασμού Οργάνωσης και Πληροφορικής , Σχέδιο Αναπτυξιακού Προγράμματος, Κως Δεκέμβριος 1998, σελίδα 44.

¹¹ Prokopiou DG – Tselentis VS, Regional development and the islands of Kos and Rhodes a study of sustainable financial opportunities Conference on sustainable planning and development Bologna 2005 , Wessex Institute of Technology

¹² Προκοπίου Δ, Πολιτισμός και Τουρισμός Μια Ευκαιρία Ανάπτυξης και Πραγματικής Προβολής των Νησιών μας. Εφημερίδα Ροδιακή Κυριακή 12 Ιουνίου 2005

¹³ Πολυτομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τουρισμός –Πολιτισμός» Υπουργείο Τουρισμού- Υπουργείο Πολιτισμού- ΑΝΔΩ, Νοέμβριος 1995

¹⁵ Προκοπίου Δ. - Τσελέντης Β. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουριστικής Ανάπτυξης στη Ρόδο, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Πανεπιστήμιο Πειραιά 2004, σελίδα 69.

¹⁶ Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, Τμήμα Δωδεκανήσου, Μελέτη Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Νομού Δωδεκανήσου, Συντονιστής Στάθης Κουσουρνάς Ρόδος 2001, σελίδα 28.